

การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดลอมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดลอมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

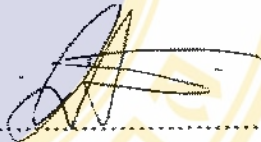
การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

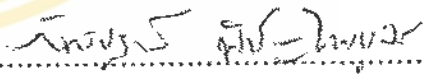
นางสาวโสภิญษ์ ศรีสัตตะรัตนมาศ
ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เต็มดวง รัตนทัศนีย์ วทบ.,M.A.
ประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งโรจน์ ระวังการณ์ ค.ม.
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.ภัทรบูรณ์ พิชญ์ไพฑูย์ Ed. D.
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์ นพ.บรรจง มไหสวริยะ พ.บ.
คณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.รัชชานนท์ สุขพงศ์พิเชฐ Ph. D
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับชุมชนภาค

เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ได้รับพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

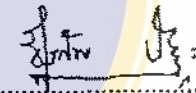
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา

วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2551

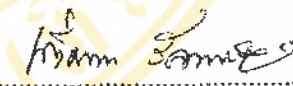
นางสาว โสภิษฐ์ ศรีสัตตะรัตนมาศ

ผู้วิจัย

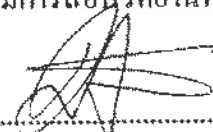
ดร.ธีรภัทร ประยูรสิทธิ Ph.D.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

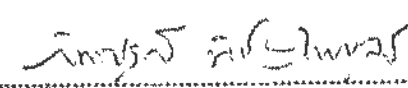
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เต็มดวง รัตนทัศน์ วทบ.,M.A.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

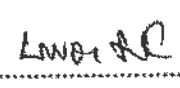
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นักรบ ระวังการณ์ ค.ม.(อุดมศึกษา)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.ภัทรบูรณ์ พิชญ์ไพบุลย์ Ed.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์ นพ. บรรจง มไหสวริยะ พ.บ.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ กาญจนวงศ์ Ph.D.

คณบดี

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จและสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์เต็มดวง รัตนทัศนีย์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นักรบ ระวีการณ์ และ อาจารย์ ดร.ภัทรบูรณ์ พิชญ์ไพบุลย์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตลอดจน ดร.ธีรภัทร ประยูรสิทธิ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็นทุกขั้นตอนอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง และตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของงานวิจัยให้สมบูรณ์และถูกต้องยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณอีกครั้งสำหรับ ดร.ธีรภัทร ประยูรสิทธิ หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งคุณวัชร ชูรักษา จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และคุณประพันธ์ จิตต์เทศ หัวหน้าฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาสละเวลาในการตรวจสอบคุณภาพ หลักสูตรฝึกอบรม คู่มือ สื่อต่างๆ พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาทุกท่านที่ได้ให้การประสิทธิ์ประสาทความรู้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา(ภาคปกติ)รุ่นเดียวกับผู้วิจัยทุกท่าน โดยเฉพาะหนูนา และน้ำตาล ที่คอยช่วยเหลือและเป็นเพื่อนที่ดีเสมอมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ทุกท่าน ขอขอบคุณพี่อ้อ รศ. สุรัชดา สุพรรณ ณ อุรุชา พี่สาวที่แสนดีที่คอยให้คำปรึกษาและให้เกียรติเป็นวิทยากรในวันฝึกอบรม และขอขอบคุณพี่บอย ณรงฤทธิ์ นีละโยธิน ที่สละเวลามาเป็นวิทยากรให้ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ คุณอภิชา อยู่สมบูรณ์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และเจ้าหน้าที่อุทยานทุกท่าน อีกทั้งคณาจารย์และนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมทุกท่าน รวมทั้งท่านที่มีไฉ่เอ๋ยนามไว้ในที่นี้ ผู้วิจัยสำนึกในบุญคุณที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์มาตลอด ทั้งในการทดลอง การเก็บข้อมูลและข้อเสนอแนะต่างๆที่ทำให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณ โอ นายชาญศิลป์ เกาทอง ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจในยามที่ผู้วิจัยท้อแท้ หมดกำลังใจ ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการทำงานวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ยุพารัตน์ สายสนั่น คุณแม่ผู้ให้ทั้งชีวิตและความรัก ซึ่งเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ดีที่สุดในชีวิตของผู้วิจัย และเป็นกำลังใจสูงสุดให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

โคภิชฐ์ ศรีสัตตะรัตนมาศ

การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน (THE DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF AN ENVIRONMENTAL EDUCATION TRAINING CURRICULUM FOR YOUNG TOURIST GUIDES ON ECOTOURISM IN KAENG KRACHAN NATIONAL PARK)

โสภณัฐ ศรีสัตตะรัตนมาศ 4837719 SHED/M

ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : เต็มดวง รัตนทัศนีย์, M.A., นักรบ ระวีงการณ, ค.ม., ภัทรบุรณ
พิชญไพบูลย์ Ed. D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยมีลำดับขั้นตอนในการวิจัยดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 คน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติจำนวน 57 คน และจัดประชุมย่อย (Focus Group) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อหากรอบและแนวคิดในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 ขึ้นสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะ และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา เนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์ในการฝึกอบรม กระบวนการในการฝึกอบรม และการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 ขึ้นฝึกอบรมและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 34 คน จาก 3 โรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นเวลา 3 วัน ประเมินผลการฝึกอบรมด้วยแบบทดสอบความรู้และเจตคติก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินทักษะ แบบประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรม สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม และแบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรม สำหรับผู้สังเกตการณ์

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และเจตคติเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ในระดับปานกลาง และผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้สังเกตการณ์ส่วนใหญ่พึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมในระดับมาก

คำสำคัญ : หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา / การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ / ยุวมัคคุเทศก์

312 หน้า

THE DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF AN ENVIRONMENTAL
EDUCATION TRAINING CURRICULUM FOR YOUNG TOURIST GUIDES
ON ECOTOURISM IN KAENG KRACHAN NATIONAL PARK

SOPIT SRISATTARATTANAMAT 4837719 SHED/M

M.Ed. (ENVIRONMENTAL EDUCATION)

THESIS ADVISORS : TEMDUANG RATANATHUSNEE ,MA.,
NUG-ROB RAWANGKARN, M.Ed, PATTARABOON PICHAYAPAIBOON, Ed.D.

ABSTRACT

The objective of this research was to construct and test an environmental education training curriculum for young tourist guides involved with ecotourism in Kaeng Krachan National Park, Thailand. The process of this research was done by the following steps.

1. Preparation for training curriculum construction; This step was done by surveying the training needs assessment with 204 students of a sample group, and from 57 rangers of Kaeng Krachan National Park. After that a focus group was held with all involved participants.

2. Construction of the training curriculum; It included the general objectives, specific objectives, behavioral objectives, concept of environmental education, contents, learning experiences, process of training and evaluation.

3. Training and evaluation of the training curriculum step; This step was done with the experimental group, who were 34 students, studying on grade 8, from schools around Kaeng Krachan National Park, Petchburi province. The experimental group were evaluated by the knowledge and attitude test both before and after participation in the training course. The skills evaluation test and training satisfaction test were tested by the participants, and the course training evaluation test was tested by the observers.

The research results found that the experimental group had more knowledge and better attitude toward ecotourism, with a statistically significant difference at 0.05. Furthermore, they had the skills of a young tourist guide at a middle level. Finally all participants and observers were highly satisfied with the course training.

KEY WORDS : ENVIRONMENTAL EDUCATION TRAINING CURRICULUM /
ECOTOURISM / YOUNG TOURIST GUIDES

312 pp.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
สารบัญแผนที่.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	6
สมมติฐานในการศึกษาวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
คำจำกัดความ.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1. หลักสูตรฝึกรอบรม.....	11
2. สิ่งแวดล้อมศึกษา.....	34
3. การสร้างหลักสูตรฝึกรอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา.....	40
4. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	44
5. แนวความคิดเกี่ยวกับมัคคุเทศก์และยุวมัคคุเทศก์.....	59
6. อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน.....	74
7. ข้อมูลโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	86
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	89

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	92
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	93
สถิติที่ใช้ในงานวิจัย.....	98
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
ผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม.....	101
ผลการประชุม Focus Group เพื่อสร้างกรอบและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม.....	120
ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม.....	122
ผลการฝึกอบรม และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม.....	139
บทที่ 5 อภิปรายผล	
อภิปรายผลการวิจัย.....	161
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	167
ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการวิจัย.....	173
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	174
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย.....	177
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ.....	191
บรรณานุกรม.....	205
ภาคผนวก.....	211
ประวัติผู้วิจัย.....	312

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามข้อมูลทั่วไปและประสบการณ์ การเข้ารับการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์หรือมัคคุเทศก์น้อย.....102
2	จำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามประสบการณ์ในการเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และประสบการณ์การทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน.....103
3	จำนวนร้อยละของนักเรียนที่แยกตามหัวข้อความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และหลักการยุวมัคคุเทศก์.....105
4	จำนวนร้อยละของนักเรียนที่แยกตามหัวข้อความสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และหลักการยุวมัคคุเทศก์.....106
5	จำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร ฝึกอบรมความสนใจเกี่ยวกับจำนวนวัน วันที่สะดวก สถานที่ในการฝึกอบรม กิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สนใจ และการเดินทางมาในวันฝึกอบรม.....108
6	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนั้นหนา การ และสื่อความหมายธรรมชาติ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน.....111
7	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....113
8	จำนวนและร้อยละจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....114
9	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ ระยะเวลา สถานที่ปฏิบัติงาน และอุปสรรคในการทำงานร่วมกับยุวมัคคุเทศก์.....116
10	ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์.....118
11	คะแนนแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์.....139

สารบัญตาราง (ต่อ)

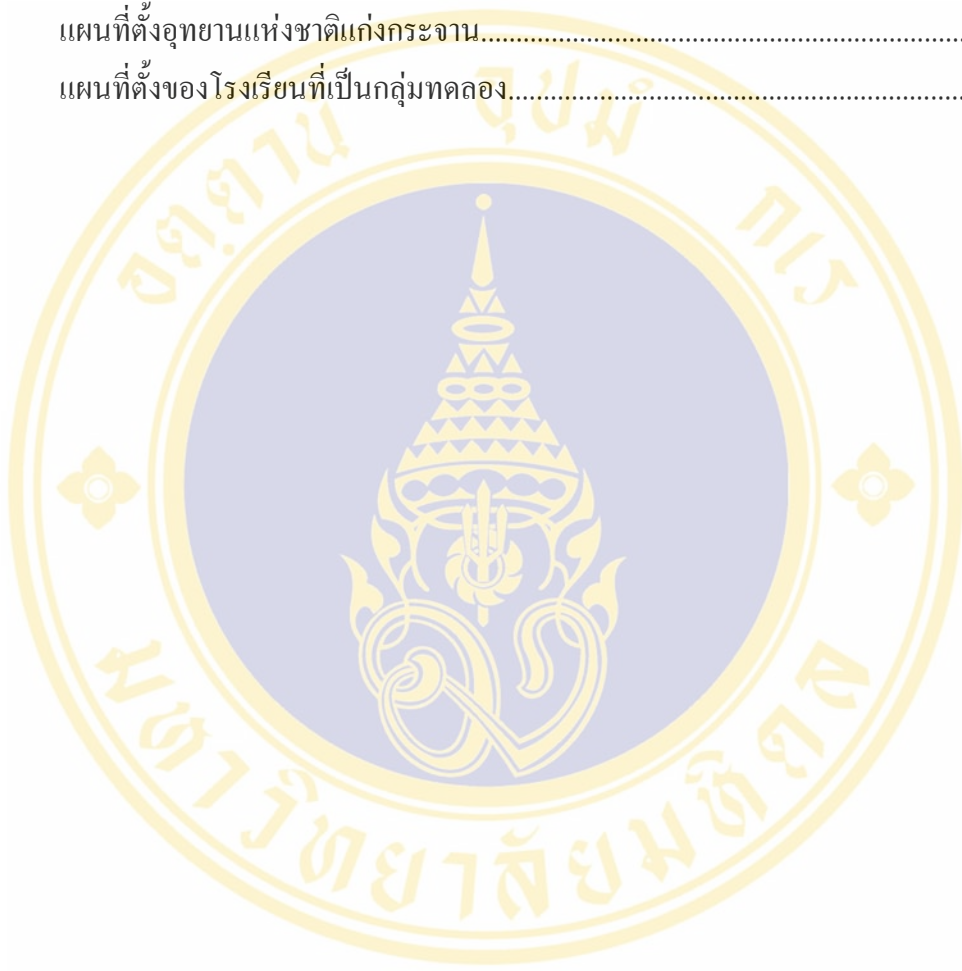
ตารางที่	หน้า
12	คะแนนแบบทดสอบเจตคติก่อนและหลังการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์.....141
13	ผลการเปรียบเทียบผลคะแนนความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม.....142
14	ผลการเปรียบเทียบผลคะแนนเจตคติก่อนและหลังการฝึกอบรม.....143
15	จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจเกี่ยวกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อนและหลังการฝึกอบรม และประโยชน์ของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์.....144
16	จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ที่ใช้การฝึกอบรม (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม).....145
17	จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม).....150
18	จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อในการฝึกอบรม (สำหรับผู้สังเกตการณ์).....153
19	จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม เกี่ยวกับวิทยากร สื่อ อุปกรณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน ระยะเวลา บรรยากาศ และสถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม (สำหรับผู้สังเกตการณ์).....155
20	จำนวน ร้อยละ และฐานนิยม เกี่ยวกับทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม).....157

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 วัตถุประสงค์ของการอบรม.....	22
3 หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	48
4 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือกลไกสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน.....	56
5 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน.....	81
6 ขั้นตอนของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน.....	100

สารบัญแผนที่

แผนที่		หน้า
1	แผนที่ตั้งอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน.....	85
2	แผนที่ตั้งของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง.....	88

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญในหลาย ๆ ประเทศ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสามารถสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศต่าง ๆ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างรายได้ และเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ได้มีการคาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2548 - 2549 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะขยายตัวเป็นสองเท่า นับจาก พ.ศ.2534 เป็นต้นมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเจริญเติบโตอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เช่นกัน แต่ละประเทศในภูมิภาคนี้ได้พัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากมาย จนอาจเรียกได้ว่าเป็นจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชีย (จุฬารมมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2542)

ในประเทศไทย อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ทวีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น ซึ่งประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในลักษณะทางกายภาพ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งทางทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนวัฒนธรรมที่มีความงดงามเก่าแก่และเป็นเอกลักษณ์ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความหลากหลายในด้านรูปแบบกิจกรรม ตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ประเพณีของภาคต่างๆ รวมไปถึงสถาปัตยกรรมอย่างวัดวาอาราม สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศขณะเดียวกันก็เป็นอุตสาหกรรมที่มีการบริโภคสูงและเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดทศวรรษที่ผ่านมา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยพึ่งพิงจากการมีทรัพยากรพื้นฐานที่สมบูรณ์ ซึ่งนำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างฟุ่มเฟือยและขาดการบำรุงรักษา หรือกล่าวโดยสรุปคือความได้เปรียบด้านการท่องเที่ยวของไทยได้กลายเป็นจุดอ่อนในระยะยาว โดยการที่จะทำให้ผู้ซึ่งอยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหันมาให้ความสำคัญต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมนั้นถือเป็นส่วนสำคัญที่จะ

ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550) ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนว่าจะทำอะไรไม่ให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนำมาสู่การทำลายสิ่งแวดล้อมของประเทศ จึงทำให้เกิดแนวคิดของ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ "Ecotourism" ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งในการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นทำการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและเป็นธรรมชาติภายใต้หลักการที่ว่าคนที่ดูแลรักษาทรัพยากรย่อมสมควรได้รับประโยชน์จากการดูแลรักษา นั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติให้มีลักษณะเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเข้มแข็งขึ้น ให้ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544: 2) ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และรักษาระบบนิเวศท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจ รวมถึงความสามารถและสร้างกำลังใจให้กับชุมชนชนบทได้พึ่งตนเองอีกด้วย (กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546 : 15)

การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น บุคคลที่ต้องรับผิดชอบหน้าที่นี้คือ มัคคุเทศก์ โดยเฉพาะมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยวด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า บุคคลที่เป็นมัคคุเทศก์นั้นสามารถเป็นผู้นำในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในการท่องเที่ยวได้โดยตรง เนื่องจากมัคคุเทศก์เป็นผู้นำนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆและเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุดตลอดเวลาที่อยู่ ณ สถานที่ท่องเที่ยว นั้น ดังนั้นมัคคุเทศก์สามารถกระทำตนเป็นแบบอย่าง หรือเป็นผู้นำในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้โดยการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว พร้อมทั้งชักชวนให้นักท่องเที่ยวร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ให้สวยงามต่อไป โดยการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมกับสถานที่นั้นๆและรับผิดชอบต่อสถานที่ท่องเที่ยว เนื่องจากในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวมากกว่าเป็นเพียงกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเท่านั้น แต่ยังเป็นการให้ความรู้ที่หลากหลายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงการช่วยสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย (รวิวรรณ โปรรุ่งโรจน์, 2546 : 25-34)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดหลักสูตรมาตรฐานการอบรมมัคคุเทศก์ไว้หลายหลักสูตรด้วยกัน ซึ่งในแต่ละหลักสูตรจะมีโครงสร้างเนื้อหาคล้ายคลึงกันขึ้นอยู่กับประเภทของหลักสูตร เช่น หลักสูตรอบรมมัคคุเทศก์ทั่วไป (ต่างประเทศ) จะมีโครงสร้างเนื้อหาวิชา ดังนี้ 1. ภาควิชาความรู้ทางวิชาการ 2. ภาควิชาความรู้เฉพาะอาชีพ 3. ภาควิชาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว 4. ภาควิชาการศึกษานอกสถานที่ 5. ภาควิชาความรู้ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น และได้กำหนดชั่วโมงในการฝึกอบรมในแต่ละหลักสูตรเป็นเกณฑ์ในการประเมินผู้ผ่านหลักสูตร เพื่อที่จะได้รับบัตรรับรองการเป็นมัคคุเทศก์อย่างเป็นทางการจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม สำหรับในส่วนของยุวมัคคุเทศก์นั้นถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานต่างๆให้ความสนใจและให้ความสำคัญ แต่ยังไม่มีการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมอย่างเป็นทางการขึ้นมา เพื่อนำมาฝึกอบรมนักเรียนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยส่วนใหญ่แต่ละหลักสูตรฝึกอบรมจะปรับเปลี่ยนไปตามรูปแบบของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เน้นไปในเรื่องของกรท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การได้เข้ารับการอบรมเป็นผู้นำเที่ยวในท้องถิ่นนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาประวัติเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ แล้วยังเป็นการได้ฝึกทักษะในการปฏิบัติงานจากสถานที่จริง นักเรียนจะได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่พบจากการทำงานในสถานการณ์จริง และยังทำให้เกิดคุณลักษณะที่ดีในตัวผู้เรียน เพราะการฝึกให้เป็นยุวมัคคุเทศก์ที่ดีนั้น จะต้องมีคุณลักษณะคือ มีความอดทน มีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว มีการให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยมารยาทที่ดีในการให้บริการ รู้จักกาลเทศะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ตรงต่อเวลา มีความรอบรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

การที่นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องการเป็นยุวมัคคุเทศก์นั้นจะทำให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในบ้านเกิดถิ่นกำเนิดของตนเอง เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้นักเรียนอีกทางหนึ่ง เพื่อนำมาใช้เป็นทุนการศึกษาและยังเป็นการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) ได้กล่าวไว้ว่า ให้มีการจัดระบบการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และเพิ่มขีดความสามารถให้ประชาชนท้องถิ่น ชุมชน ให้ตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบและร่วมปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจวิธีการที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ประหยัดและคุ้มค่า

สถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นมีมากมายหลายแห่ง แต่ถ้าจะกล่าวถึงในส่วนของ อุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวมากที่สุดแห่งหนึ่งคือ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นอุทยานที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดของประเทศ ไทย มีพื้นที่ถึง 2,915 ตารางกิโลเมตร หรือ 1.8 ล้านไร่ ในเขตอำเภอแก่งกระจาน อำเภอหนองหญ้าปล้อง จ.เพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ยังคงสภาพเป็นป่าดงดิบตามธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากแห่งหนึ่ง ได้รับการประกาศให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2524 พื้นที่ส่วนใหญ่ของอุทยานฯ เป็นภูเขาสลับซับซ้อนอยู่ในเทือกเขาตะนาวศรี สภาพภูมิประเทศเป็นป่าดิบชื้น มีพืชพรรณหลายชนิดทั้งป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ มีสภาพป่าที่สมบูรณ์มีเนื้อที่ถึงร้อยละ 95 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ "ป่าแก่งกระจาน" ถือได้ว่าเป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายของสัตว์ป่าที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยตำแหน่งที่ตั้งอันเหมาะสม อาณาบริเวณที่กว้างใหญ่และความหลากหลายของระบบนิเวศ ส่งผลให้ประชากรสัตว์ป่ามีความสำคัญต่อระบบนิเวศหลายชนิดอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นอกจากเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพแล้ว ยังมีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ทะเลสาบระหว่างหุบเขาซึ่งก่อให้เกิดทิวทัศน์ที่สวยงาม รวมทั้งน้ำตก หน้าผา ลำธาร แหล่งศึกษาธรรมชาติ รวมถึงเป็นแหล่งอนุบาลและสืบพันธุ์ที่สำคัญของประเทศอีกด้วย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540, 4-108,4-109)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากสถิตินักท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2546 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 163,462 คน ปี พ.ศ. 2547 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 102,634 คน ในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 156,820 คน และในปี พ.ศ.2549 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 148,360 คน(ส่วนศึกษาและวิจัย อุทยานแห่งชาติ , 2550) แต่ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในสภาพพื้นที่ที่เข้าไปท่องเที่ยว ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ธรรมชาติ เช่น การรบกวน ถูควางไข่ของนก และการผสมพันธุ์ของสัตว์ การเก็บของป่าหรือพืชต่างๆออกมา การทิ้งขยะของเสียที่ย่อยสลายยากในพื้นที่ธรรมชาติ การเหยียบย่ำทำลายพืชและ การขูดขีดทำลายสิ่งแวดล้อมต่างๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย,2540 : 4-119,4-220) ซึ่งการกระทำเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติของอุทยานฯ ดังนั้น

นักท่องเที่ยวจึงควรมีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่สืบไป ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการสนับสนุนให้นักเรียนของโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่กระงานได้เข้ารับการอบรมยุวมัคคุเทศก์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการให้ความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว และยังเป็นการปลูกจิตสำนึกทางด้าน สิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างความห่วงใยทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองอีกด้วย

การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับการเป็นยุวมัคคุเทศก์ให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติแก่กระงาน ประกอบด้วย โรงเรียนอ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้สิ่งแวดล้อมศึกษาได้เข้ามาเกี่ยวข้องและมีบทบาทเป็นอย่างมาก เนื่องจากสิ่งแวดล้อมศึกษานั้นนับว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนที่เข้ารับการอบรมเป็นยุวมัคคุเทศก์ได้มีความภาคภูมิใจในทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นของตนเอง และมีโอกาสในการช่วยประชาสัมพันธ์ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเหล่านั้น รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้ทุกคนได้ช่วยกันเก็บรักษาธรรมชาติให้ยั่งยืนต่อไป โดยวิธีการให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีหลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมักนำหลักการของสิ่งแวดล้อมศึกษาเข้ามาเป็นองค์ประกอบหลักในการช่วย ถ่ายทอดความรู้ เช่น วิธีการจัดโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสาร สิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษารเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการ แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่างๆ จัดให้มีเส้นทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสถานที่นั้นๆ และที่สำคัญสามารถให้ความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวได้ (ศูนย์ป่าไม้ , 2538 : 3-5)

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นได้ว่า การฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญในการให้ความรู้ ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะจุดเริ่มต้นของการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ นอกจากจะต้องอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแล้วนั้น ควรจะต้องเริ่มจากเด็กและเยาวชน เพราะเด็กคือผู้สืบสานมรดกของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในข้อ 8 ที่ระบุไว้ว่า ให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา

ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนา โดยงานวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพราะเป็นวัยที่ง่ายต่อการสร้างเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถมีทักษะในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้อื่นได้ ซึ่งเมื่อได้รับการฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์แล้วสามารถปฏิบัติงานร่วมกับทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้ในช่วงระหว่างปิดภาคเรียน ในขณะที่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาจจะไม่ได้ศึกษาต่อ แล้วต้องไปทำงานที่ตัวเมืองหรือที่อื่น ทำให้เมื่อได้รับการฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์ไปแล้วขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ได้

ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า การฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยูวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการใช้กระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนผู้ที่เป็นอนาคตของชาติต่อไป เนื่องด้วยความสำคัญนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำวิจัยในเรื่องดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยูวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยูวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

1.3 ปัญหาที่ต้องการทราบจากการวิจัย

1. ภายหลังจากฝึกอบรม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมากน้อยเพียงใด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนฝึกอบรม
2. ภายหลังจากฝึกอบรม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีเจตคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานไปในทิศทางใด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนฝึกอบรม

1.4 สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว จะมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วจะมีเจตคติในทางบวกต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบเจตคติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จะมีเนื้อหาในเรื่องความรู้และหลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับการเป็นยุวมัคคุเทศก์ เป็นต้น โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตรดังนี้คือ วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา เนื้อหาสาระวิธีดำเนินการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผล
2. ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประกอบด้วย โรงเรียนอ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ หมายถึง หลักสูตรฝึกอบรมสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความสามารถในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ โดยใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และก่อให้เกิดความตระหนักในการร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอันประกอบไปด้วยเนื้อหาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม วิธีดำเนินการฝึกอบรม สื่ออุปกรณ์ ระยะเวลา กลุ่มเป้าหมาย การวัดและการประเมินผล

ยุวมัคคุเทศก์ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อเป็นผู้ที่สามารถนำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆในท้องถิ่นของตนเองได้ รวมถึงสามารถให้ความรู้ ความเข้าใจ และชี้แจงอธิบายตอบคำถามแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆได้ โดยเน้นหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน หมายถึง การท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่มีรูปแบบ วิธีการ กิจกรรม และมาตรการในการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมและพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประกอบด้วย โรงเรียน อ.ส. ลิงค์(ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก และโรงเรียนป่าเต็งวิทยา จำนวน 34 คน

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยสามารถปรับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายได้ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

2. นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้หลังจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นแนวทางในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นต่อไป

3. เป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสาร รายงานและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรม
2. สิ่งแวดล้อมศึกษา
3. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา
4. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. แนวความคิดเกี่ยวกับมัคคุเทศก์และยุวมัคคุเทศก์
6. อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
7. ข้อมูลโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักสูตรฝึกอบรม

2.1.1 ความหมายของหลักสูตรฝึกอบรม ได้มีนักวิชาการฝึกอบรมให้ความหมายของหลักสูตรฝึกอบรมไว้หลายท่าน ดังนี้

สมคิด บางโม (2549:14) กล่าวว่า หลักสูตรการฝึกอบรมเป็นกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคคลโดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติ อันจะนำไปสู่การยกมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและองค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นจะเห็นว่าการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคลนั่นเอง

ชูชัย สมิทธิไกร (2544 : 5) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรการฝึกอบรมเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และเจตคติของบุคลากร อันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ขนิษฐา จิตรอรุณ (2540:1-8) ให้คำจำกัดความว่า หลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตรที่มีวิธีการหรือเครื่องมือ หรือกิจกรรมที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารและสื่อความหมายระหว่างผู้ที่เป็น

วิทยากรกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกันหรือระหว่างบุคคลอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในกระบวนการฝึกอบรม เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในระดับที่ต้องการ เพื่อจะได้นำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการให้ความหมายของคำว่า หลักสูตรฝึกอบรม ของนักวิชาการหลายท่านดังที่กล่าวมา ซึ่งพอสรุปได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการฝึกอบรม โดยมีวิชา เนื้อหาสาระ และวิธีการต่างๆที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ ความสามารถ และเจตคติอันเป็นผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการฝึกอบรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.1.2 กระบวนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

หลักการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม หรือกระบวนการการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่นักวิชาการหลายท่านได้เสนอไว้มีดังนี้

ยูเนสโก (UNESCO, 1987 :3) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
  2. การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะและจุดมุ่งหมายการฝึกอบรม
  3. การคัดเลือก และจัดลำดับเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม
  4. การกำหนดวิธีการฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมายที่จะจัดฝึกอบรม สถานที่ เวลา
- แหล่งข้อมูล
5. การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้เบื้องต้น
  6. การนำหลักสูตรการฝึกอบรมไปทดลองใช้จริง
  7. การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

นักรบ ระวังการณ์และคณะ (2540 : 39-41) ได้สรุปขั้นตอนของหลักสูตรฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. การสำรวจและวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม โดยศึกษาในแง่มุมสถานการณ์ที่เป็นอยู่และเป็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร สามารถทำได้โดยการใช้แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ การสำรวจ เมื่อได้ข้อมูลแล้วก็ทำการวิเคราะห์ให้ได้คำตอบที่แน่นอนว่าสมควรจะจัดการอบรมหรือไม่ อย่างไร

2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการอบรม เมื่อท่านแน่ใจว่าจะต้องจัดการอบรม ท่านจึงกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับประเด็นความจำเป็นที่ต้องการ เป็นวัตถุประสงค์ที่ชี้ชัดได้ว่าเมื่อเสร็จสิ้นการอบรมแล้ว ผลที่ได้รับจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับประโยชน์อย่างไร ในการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นผู้จัดการอบรมต้องคำนึงถึงว่าวัตถุประสงค์เป็นแนวทางสำหรับทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการอบรม

3. การจัดทำโครงการอบรม เพื่อให้ทุกคนได้ทราบว่าการอบรมในครั้งนั้นๆ คือโครงการอะไร ทำไมจึงต้องทำ ทำเพื่ออะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด ใครทำ ต้องทำกับใคร จะทำได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งประเด็นต่างๆเหล่านี้ผู้จัดต้องสามารถตอบคำถามเหล่านี้ให้ได้

4. การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการอบรม ผู้จัดการอบรมต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการอบรมทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและภายนอก เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐานแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาและรายละเอียดของเนื้อหา จากนั้นก็นำไปทดลองใช้และปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง ในการสร้างหลักสูตรอบรมที่เหมาะสมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่นักฝึกอบรมต้องอาศัยบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการอบรม ผู้เชี่ยวชาญการอบรม ตลอดจนผลการประเมินหลักสูตรอบรม หากได้บุคลากรและข้อมูลเหล่านี้มาประมวลผลก็จะได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ

5. การวางแผนจัดการอบรม ผู้จัดจะต้องมีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่จะต้องทำไว้ล่วงหน้า นอกจากนั้นควรจะให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผนด้วย

6. การดำเนินงานจัดการอบรม ผู้จัดจะต้องดำเนินการจัดการอบรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังนี้

6.1 เสนออนุมัติหลักสูตรและงบประมาณจากผู้บังคับบัญชา

6.2 แต่งตั้งคณะทำงานจัดการฝึกอบรม

6.3 ติดต่อวิทยากรและทำหนังสือเชิญ

6.4 จัดทำประชาสัมพันธ์

6.5 รับสมัครหรือคัดเลือกผู้เข้ารับการอบรม

6.6 จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์และเอกสารการอบรม

6.7 จัดเตรียมพิธีเปิด-ปิด และมอบประกาศนียบัตร

6.8 ต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ารับการอบรมและวิทยากร

6.9 จัดเตรียมอาหารและอาหารว่างตลอดระยะเวลาการอบรม

6.10 ในกรณีมีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ต้องมีการติดต่อประสานงานล่วงหน้า

6.11 จัดการประเมินผลหรือทดสอบ

6.12 สรุปผลการอบรมทั้งทางด้านวิชาการ การดำเนินงานและการเงิน

6.13 ทำหนังสือขอบคุณวิทยากรและส่งรายงานการประเมินผล

7. การติดตามและประเมินผลการอบรม ถือเป็นความจำเป็นสำหรับกระบวนการจัดการอบรม เพราะการประเมินผลนั้นเป็นเครื่องมือซึ่งถึงระดับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงในระดับดังกล่าว นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้รับยังเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงแก้ไขการจัดในครั้งต่อไป

จกณิ ชุตินาเทวินทร์ (2542 : 21) ได้สรุปขั้นตอนของหลักสูตรฝึกอบรมไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการประเมินความจำเป็นในการอบรม
2. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร การออกแบบหลักสูตรและการวางแผนเตรียมพร้อม
3. ขั้นตอนปฏิบัติการอบรม
4. ขั้นตอนการประเมินและติดตามผล
5. ขั้นตอนการทบทวน ปรับปรุงและวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรม

วิจิตร อาวะกุล (2540 : 193-195) ได้สรุปขั้นตอนของหลักสูตรฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. การสำรวจ ตรวจสอบ วิเคราะห์สภาพปัญหา
2. การหาความจำเป็นในการอบรม
3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม
4. กำหนดวัตถุประสงค์ของวิชา
5. กำหนดแนวทางการฝึกอบรม
6. กำหนดเทคนิควิธีการฝึกอบรม
7. การกำหนดสถานที่ฝึกอบรม
8. การกำหนดตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากร
9. กำหนดแนวทางและวิธีประเมินผล

กริช อัมโภชน์ (2520 : 2-55) ได้เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิด วิธีการ และขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมไว้ โดยกล่าวว่า การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีประสิทธิภาพ จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ๆ 3 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม

2. โครงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. โครงการบริหารงานฝึกอบรม

ในองค์ประกอบที่ 1-2 โดยปกติถือว่าเป็นหลักสูตรฝึกอบรมมีวิธีการสร้าง 10 ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 ทบทวนความจำเป็นหรือความต้องการในการฝึกอบรม
- ขั้นที่ 2 การระบุภารกิจที่เป็นปัญหา
- ขั้นที่ 3 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม
- ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ภารกิจกับเกณฑ์เพื่อหาระดับความสำคัญ
- ขั้นที่ 5 การกำหนดหัวข้อ
- ขั้นที่ 6 การกำหนดวัตถุประสงค์ของเนื้อหา
- ขั้นที่ 7 การกำหนดแนวการอบรม
- ขั้นที่ 8 การกำหนดเทคนิคในการฝึกอบรม
- ขั้นที่ 9 การกำหนดระยะเวลาของหัวข้อวิชาและหลักสูตร
- ขั้นที่ 10 การเรียงลำดับหัวข้อวิชาและกำหนดการฝึกอบรม

หลังจากนั้นจัดทำเอกสารหลักสูตร ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ส่วนคือ

1. วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม
2. หัวข้อวิชาและหมวดวิชา
3. วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชา
4. แนวการอบรม
5. เทคนิคในการฝึกอบรม
6. ระยะเวลาของหัวข้อวิชาและหลักสูตร
7. ลำดับหัวข้อวิชาและกำหนดการฝึกอบรม

สำหรับขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมที่น่าเสนอนี้ ได้มีหลักแนวคิดของนักวิชาการฝึกอบรมในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยจะยึดแนวของ กริช อัมโภชน์ เป็นหลักและผสมผสานกับหลักแนวคิดของนักวิชาการด้านฝึกอบรมท่านอื่นๆแล้ว ควรมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สำรวจความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม

3. การกำหนดเนื้อหาสาระของการฝึกอบรม
4. การดำเนินและเทคนิคการฝึกอบรม
5. การประเมินผลของการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม

เป็นขั้นตอนเริ่มแรกของการฝึกอบรม โดยจะเป็นการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจหรือระบุถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ความต้องการที่แท้จริงในการอบรมหรือสิ่งที่เป็นข้อด้อยในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการวิเคราะห์ภาระงานเพื่อเป็นแนวทางที่จะพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้งแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความจำเป็นนั้นๆ รวมทั้งประเมินความเป็นไปได้และแนวทางการฝึกอบรม (จกกลณี ชุตินาเทวินทร์ , 2542 : 22-23) เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม

- ความหมายของความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม (Training Needs)

ได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการทางด้านการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

มอริสสัน (Morrison , 1976:9) กล่าวว่า ความจำเป็นในการฝึกอบรม หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร การเปลี่ยนแปลงบุคลากร โดยกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญหรือปรับปรุงทัศนคติจะนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

สมชาติ กิจขรรยง (2544 : 46) ได้ให้คำจำกัดความว่า ความจำเป็นหรือความต้องการในการฝึกอบรม หมายถึง สภาพการณ์ หรือปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จของงาน ที่ต้องแก้ไขด้วยการฝึกอบรม และรวมทั้งความต้องการในการฝึกอบรม เพื่อให้บุคคลแต่ละคนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

สมคิด บางโม (2549: 20) กล่าวว่า ความจำเป็นหรือความต้องการในการฝึกอบรม หมายถึง การที่องค์กรมีปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วสามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม ปัญหาขององค์กรมีมากมายหลายอย่าง การฝึกอบรมมิใช่สามารถแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง ดังนั้นก่อนจะฝึกอบรมใดๆจึงต้องหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเสียก่อนว่าจำเป็นต้องฝึกอบรมหรือไม่

วิจิตร อาวะกุล (2537:115) ได้ให้ความหมายว่า ความจำเป็นในการฝึกอบรม หมายถึง ข้อบกพร่องต่างๆที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีประสิทธิภาพ การบริการไม่ดี ขาดความรู้ ความชำนาญในการทำงานทัศนคติ พฤติกรรมในการทำงานที่ไม่ถูกต้องซึ่งสามารถที่จะแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม

จากนิยามของนักวิชาการฝึกอบรมหลายท่าน ผู้วิจัยสามารถสรุปให้สอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ได้ว่า ความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม หมายถึง จุดอ่อน ปัญหา หรือสิ่งบกพร่องที่ไม่พึงปรารถนาที่เกิดขึ้นกับองค์กรหรือบุคคล รวมถึงความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้น ทำให้เกิดความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบุคลากรโดยกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญหรือปรับปรุงทัศนคติจะนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา ซึ่งอาจจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยการฝึกอบรม

● ประเภทของความจำเป็นในการฝึกอบรม

สมคิด บางโม (2549 : 41) ได้จำแนกประเภทของความจำเป็นในการฝึกอบรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. ความจำเป็นที่ปรากฏชัดแจ้ง เป็นความจำเป็นที่ไม่ต้องค้นหา ถ้ามีเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นให้ทำการฝึกอบรมได้ทันที เช่น

- 1) เมื่อรับพนักงานเข้ามาใหม่
- 2) เมื่อมีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงตำแหน่งงาน
- 3) เมื่อมีการขยายงาน
- 4) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิต เปลี่ยนเครื่องจักร ฯลฯ

2. ความจำเป็นที่ต้องค้นหา ความจำเป็นประเภทนี้จะปรากฏออกมาในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะต้องมีการวิเคราะห์ปรากฏการณ์นั้นๆว่ามีสาเหตุมาจากอะไร จะแก้ไขด้วยการฝึกอบรมได้หรือไม่

จินตนา บิลมาศ (ม.ป.ป. : 1-3) ได้จำแนกประเภทของความจำเป็นในการฝึกอบรมออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. แบ่งตามวิธีการค้นหา

1.1 ความจำเป็นการฝึกอบรมประเภทชัดเจน (Obvious Needs) จะปรากฏออกมาเป็นปัญหาข้อขัดข้องที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานอย่างชัดเจน ซึ่งจำเป็นต้องทำการสำรวจเพื่อทราบ ปริมาณ ลักษณะ และความเร่งด่วนของความจำเป็นที่แท้จริงเพื่อจะได้เปรียบเทียบกับความเป็นอย่างอื่น ๆ

1.2 ความจำเป็นในการฝึกอบรมประเภทต้องค้นหา (Hidden Needs) เป็นความจำเป็นที่เกิดจากปัญหาที่วิเคราะห์หาสาเหตุไม่ได้ชัดเจน ซึ่งจำเป็นต้องหาให้แน่ชัดว่าปัญหาเหล่านั้นเกิดจากอะไร ที่จุดไหน จะแก้วิธีใด อย่างไร จึงจำเป็นต้องสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์อย่างละเอียด

2. แบ่งตามกลุ่มเป้าหมายหรือความจำเป็นของตัวบุคคล มี 4 ประการคือ

2.1 ความจำเป็นที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถทั่วไปในการปฏิบัติหน้าที่โดยทั่วไป

2.2 ความจำเป็นที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถเฉพาะตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่หรือตำแหน่งที่จะรับผิดชอบ ซึ่งคนจะได้ครอบครองในอนาคต

2.3 ความจำเป็นที่จะพัฒนาวิทยากรให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2.4 ความจำเป็นในการพัฒนาลักษณะส่วนตัว บุคลิกลักษณะ

3. แบ่งตามช่วงเวลาเป็น 2 ประเภท

3.1 ความจำเป็นในปัจจุบัน หมายถึง ความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเพื่อช่วยในการแก้ปัญหาหรืออุปสรรคที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบันให้บุคคลสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ดำรงอยู่ได้ในปัจจุบันตามหลักการที่วางไว้

3.2 ความจำเป็นในอนาคต หมายถึง การที่มีปัญหาที่จะส่อว่าจะเกิดอย่างแน่นอนในอนาคต ดังนั้น เพื่อจะแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจำเป็นต้องฝึกอบรมเสียในปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเภทของความจำเป็นในการฝึกอบรม คือ ความจำเป็นในการฝึกอบรมที่ปรากฏชัดแจ้งในปัจจุบัน เมื่อปรากฏว่ามีปัญหาชัดเจนและก่อให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานอย่างชัดเจน และความจำเป็นในการฝึกอบรมที่จะปรากฏในอนาคต เป็นปัญหาที่มีเครื่องชี้ว่าจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคต เพื่อไม่ให้ปัญหานั้นเกิดขึ้นในอนาคต และความจำเป็นในการฝึกอบรมที่มุ่งปรับระดับความสามารถของบุคคล และองค์การในปัจจุบันและในอนาคต

● **วิธีการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม**

วิจิตร อาวะกุล (2537:65) ได้กำหนดวิธีการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมไว้ 6 วิธี ดังนี้

1. การสังเกต (Observe)
2. การสัมภาษณ์ (Interview)
3. การใช้แบบสอบถาม (Questionair)

4. การสำรวจ (Survey)
5. การทดสอบ (Test)
6. การศึกษาจากเอกสาร (Documenty) รายงานบันทึกเอกสารที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหา ฯลฯ

เสน่ห์ จุ้ยโต (2544 : 35-44) ได้จัดแบ่งวิธีสำรวจความต้องการด้านการฝึกอบรมไว้ 7 วิธีการ ดังนี้

1. **การใช้แบบสอบถาม (Questionare)** เป็นวิธีที่นิยมใช้กันทั่วไป แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ทศนคติ หรือความรู้สึกรักของผู้ตอบ ซึ่งประกอบด้วยคำถามหรือข้อความที่มีคำถามเป็นชุดๆ แบบสอบถามที่นิยมใช้กันมี 2 แบบ ได้แก่ แบบสอบถามแบบปิดหรือแบบมีโครงสร้าง กับแบบสอบถามแบบเปิดหรือแบบไม่มีโครงสร้าง
2. **การสัมภาษณ์ (Interviewing)** เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมาย ทำให้เราทราบถึงความรู้สึกรักนึกคิด ทศนคติอย่างแท้จริง เพราะจะเห็นสีหน้า ท่าทางของผู้ถูกสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์มักแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบที่มีโครงสร้างแน่นอน กับแบบที่ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน
3. **การสังเกต (Observation)** หมายถึง การเฝ้ามองการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยผู้สังเกตจะจดบันทึกการปฏิบัติงานที่ได้เห็นหรือได้ยินไว้เป็นหลักฐาน การสังเกตแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบผู้สังเกตเข้าไปมีส่วนร่วม กับแบบผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วม
4. **การค้นคว้าจากเอกสาร** เป็นวิธีเสาะหาข้อมูลทางอ้อมหรือข้อมูลทุติยภูมิ โดยการค้นหาความจริงจากรายงาน บันทึก เอกสารและหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร อาทิ นโยบายและระบบงานขององค์กร ปรัชญาขององค์กร วิสัยทัศน์ขององค์กร ภารกิจขององค์กร การพรรณนางาน การอธิบายงาน รายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน รายงานประจำปี ฯลฯ เอกสารดังกล่าวจะเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมีการอบรมหรือไม่
5. **การประชุม** เป็นวิธีเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการด้านการฝึกอบรมที่ทุกฝ่ายมาพร้อมหน้าและให้ข้อมูลโดยพร้อมเพรียงกัน การประชุมก็มีลักษณะเหมือนการสัมภาษณ์เพียงแต่ผู้ถูกสัมภาษณ์มีหลายคน มีหลายฝ่ายเกี่ยวข้อง
6. **การระดมสมอง** เป็นวิธีเสาะหาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการที่ใช้การตั้งคำถามว่าปัญหาคืออะไร และทำไมจึงเกิดปัญหานั้น ซึ่งประเด็นที่ใช้ระดมสมองก็คือ ให้ทุกคนช่วยกันคิดว่าปัญหาขององค์กรมีอะไรบ้าง โดยไม่มีการขัดจังหวะ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มากมาย และนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหขององค์กร

7. การใช้เทคนิคเดลฟี (Delphi Technique) วิธีการนี้มุ่งเน้นคำตอบที่มาจากผู้เชี่ยวชาญ เทคนิคเดลฟีก็คือ เทคนิคที่หาคำตอบว่า องค์การควรมีการฝึกอบรมหรือไม่ อย่างไร โดยหาผู้เชี่ยวชาญมาประมาณ 5-15 คน หลังจากนั้นก็มีการสร้างแบบสอบถามเพื่อส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญที่กำหนดไว้ ผู้เชี่ยวชาญจะมีอิสระในความคิดเห็น ไม่เผชิญหน้ากัน ไม่ต้องเกรงใจกัน ไม่มีการประชุมคุยกัน มีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นที่ทราบว่าใครบ้างเป็นผู้เชี่ยวชาญ การสอบถามให้กระทำหลายรอบ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ฮิลดา ทาบา (Taba, 1962 :334-344) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมเป็นตัวกำหนดทิศทางและการจัดเนื้อหาประสบการณ์เรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นการชี้แนะแนวทางในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมว่าจะครอบคลุมอะไรบ้าง และเป็นตัวกำหนดทิศทางในการวัดผลและประเมินผลด้วย โดยนำข้อมูลการสำรวจและวิเคราะห์จากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นหลักในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

สมชาติ กิจชรยง (2544 : 47) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม หมายถึง สิ่งที่กำหนดว่าในโครงการฝึกอบรมนั้นจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นไปในลักษณะใด มากน้อยเพียงใด จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นความต้องการจำเป็นของหน่วยงานได้

กริช อัมโภชน์ (2520:53-55) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม หมายถึง “สิ่งที่กำหนดว่าในโครงการฝึกอบรมนั้นจะต้องเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นไปในลักษณะใดและระดับใด จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมได้”

การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมก่อนที่จะสามารถกำหนดหลักสูตรฝึกอบรมได้ เราจำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมเสียก่อน ทั้งนี้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมมีความสำคัญ คือ

1. วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมจะช่วยให้สามารถประสานทรัพยากรในการฝึกอบรมได้แก่ กำลังคน เงิน วัสดุ และอุปกรณ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำเนินไปในแนวทางเดียวกัน
2. วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมจะช่วยให้วิทยากร และเจ้าหน้าที่ผู้บริหารโครงการฝึกอบรมจะมีความเข้าใจตรงกันและปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องกัน ตลอดจน ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจการปฏิบัติงานของวิทยากรและเจ้าหน้าที่
3. วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมจะช่วยให้สามารถกำหนดหัวข้อวิชา และเนื้อหาสาระในการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เพราะวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมจะช่วยชี้ชัดว่า

ต้องการจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมไปในลักษณะใด รวมทั้งช่วยให้สามารถเลือกเทคนิคหรือวิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสม และช่วยในการกำหนดระยะเวลาของหลักสูตรและระยะเวลาของหัวข้อวิชาในการฝึกอบรมอีกด้วย

4. เราสามารถใช้วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมใช้เป็นมาตรฐาน ในการประเมินผลและติดตามผลโครงการฝึกอบรม ประเมินผลการให้การฝึกอบรมของวิทยากร ตลอดจนการประเมินสัมฤทธิ์ผลของการอบรม

ขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม

ขั้นที่ 1 : ทบทวนปัญหาที่เป็นความจำเป็นในการฝึกอบรม

ขั้นที่ 2 : ระบุนุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะต้องเข้ารับการฝึกอบรม

ขั้นที่ 3 : ระบุภารกิจและพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

ขั้นที่ 4 : ระบุถึงวัตถุประสงค์ขั้นสูงสุด หรือพฤติกรรมตามอุดมคติซึ่งต้องการให้เกิดขึ้นกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในขั้นที่ 2 ตัวอย่างเช่น จากการพิจารณาในขั้นที่ 1 จนถึงขั้นที่ 3 พบว่าเจ้าหน้าที่ของงานฝึกอบรมไม่สามารถปฏิบัติภารกิจ ในการกล่าวแนะนำหลักสูตร หัวข้อวิชา วิทยากร รวมทั้งกล่าวขอบคุณวิทยากร ฯลฯ ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น วัตถุประสงค์ตามอุดมคติ ในขั้นที่ 4 จึงได้แก่ การที่เราต้องการให้เจ้าหน้าที่ของงานฝึกอบรมสามารถ กล่าวแนะนำและขอบคุณ วิทยากรในได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ขั้นที่ 5 : ระบุถึงสิ่งสนับสนุนที่จะทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขั้นสูงสุดตามขั้นที่ 4 กล่าวคือ เป็นการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อม หรือองค์ประกอบอื่นที่จะสนับสนุนให้การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ได้ เช่น วิทยากรที่มีความสามารถ ภูมิหลังที่ดีของผู้ที่จะเข้าอบรม หรือนโยบายที่สนับสนุนการจัดฝึกอบรมในเรื่องที่เป็นปัญหาดังกล่าว

ขั้นที่ 6 : ระบุถึงสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานฝึกอบรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามอุดมคติใน ขั้นที่ 4 กล่าวคือ เป็นการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่างๆเช่นเดียวกันในขั้นที่ 5 ว่ามีอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคหรือขัดขวางต่อการดำเนินการฝึกอบรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามอุดมคติ เช่น มิงงบประมาณจำกัด ระยะเวลาอบรมมีจำกัด เป็นต้น

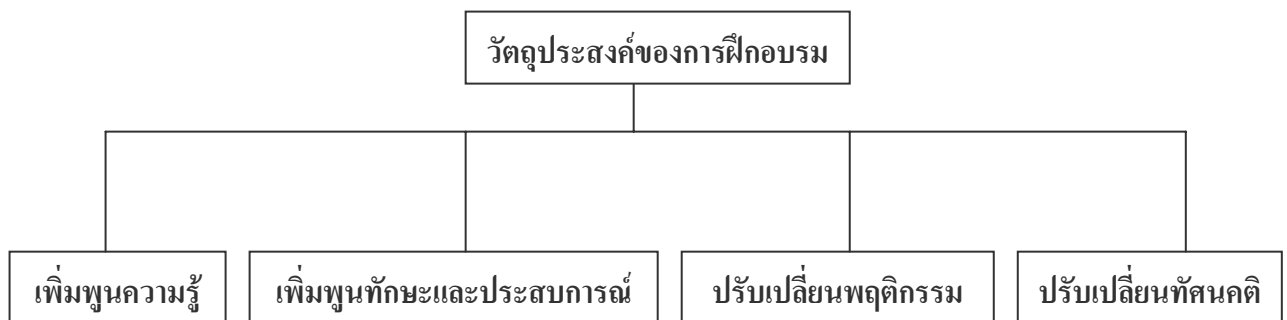
ขั้นที่ 7 : กำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมที่เป็นไปได้ขึ้นหลังจากที่ได้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ตามอุดมคติ ประกอบกับสิ่งสนับสนุนตามขั้นที่ 5 และสิ่งที่เป็นอุปสรรคตามข้อ 6 แล้ว อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีวัตถุประสงค์ตามอุดมคติอาจจะเป็นวัตถุประสงค์ที่เป็นไปได้ก็ได้ ถ้าหากว่ามีสิ่งสนับสนุนทุกอย่าง และไม่มีสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อวัตถุประสงค์ตามอุดมคติเลย

ขั้นที่ 8 : กำหนดวัตถุประสงค์ประกอบ ซึ่งหมายถึง วัตถุประสงค์ที่เรามิได้คาดหวังมาก่อน แต่คาดว่าจะจะเป็นผลพลอยได้จากการฝึกอบรม เช่น การฝึกอบรมจะช่วยให้ผู้เข้าอบรมซึ่งมาจากต่างหน่วยงานกันเกิดความรู้จักคุ้นเคยกัน และช่วยให้เกิดการประสานงานในอนาคต เป็นต้น

ลักษณะวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรมที่ดีมีดังนี้

1. ควรระบุว่าต้องการให้เกิดพฤติกรรมใดขึ้น หรือต้องการจะแก้ไขปัญหาใด ตามความจำเป็นในการฝึกอบรมที่พบ
2. มีความเป็นไปได้
3. สามารถที่จะวัดหรือประเมินผลได้
4. มีความกระชับรัดและชัดเจน
5. ใช้ภาษาง่าย ๆ ให้เป็นที่เข้าใจของบุคคลทั่วไป
6. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักและนโยบายของหน่วยงาน
7. ถ้ามีวัตถุประสงค์หลายอย่าง ควรจะแยกออกเป็นข้อ ๆ ตามลักษณะของวัตถุประสงค์
8. วัตถุประสงค์ประกอบควรเรียงลำดับอยู่ในส่วนท้ายของวัตถุประสงค์ทั้งหมดทั้งนี้โดยมีตัวอย่างแสดงขั้นตอน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม ดังตารางในหน้าถัดไป

นักรบ ระวังการณ์และคณะ (2540 :13) ได้กล่าวไว้ว่า วัตถุประสงค์หลักๆของการอบรมมุ่งเน้นที่บุคลากร คือให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการสร้างทัศนคติ เมื่อเราสามารถวิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรมนการอบรมแล้ว ทำให้ทราบปัญหาของบุคลากร ดังนั้น เราจึงเลือกวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาใช้ให้ตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และต้องชี้ชัดได้ว่าเมื่อเสร็จสิ้นการอบรมแล้วจะมีผลการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้อะไรจากการอบรมบ้าง

แผนภูมิที่ 2 แสดงวัตถุประสงค์ของการอบรม (นักรบ ระวังการณ์และคณะ ,2540:6)

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดเนื้อหาสาระของการฝึกอบรม

ไทเลอร์ (Tyler, 1949 :84-85) ได้เสนอหลักเกณฑ์สำคัญ 4 ประการในการกำหนดเนื้อหาว่า สิ่งที่ต้องคำนึงคือ

1. ขอบเขต (Scope) หมายถึงขอบเขตที่ต้องการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เนื้อหาอย่างน้อยเพียงใด กว้างหรือลึกเพียงใด จะใช้ระยะเวลาอย่างน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมกับเนื้อหาที่จัดไว้
2. ความเป็นลำดับ (Sequence) หมายถึง การจัดเนื้อหาที่ได้เลือกมาเป็นลำดับขั้นตอนว่าจะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในตอนใดก่อนหรือหลัง การจัดลำดับเนื้อหาจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้สะดวกและเกิดการเรียนรู้สูงสุด
3. ความต่อเนื่อง (Continuity) ในการสอนเนื้อหาในลักษณะที่มีความต่างระดับกัน ความต่อเนื่องจะทำให้หัวข้อที่เหมือนกัน แตกต่างกันในด้านรายละเอียดและความลึกซึ่งไม่เท่ากัน
4. ความกลมกลืน (Integration) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวนอนของเนื้อหาในหลักสูตร

ชูชัย สมितिไกร (2544 : 144-146) กล่าวว่าเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรม คือ สาระความรู้ต่างๆ ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรจะได้เรียนรู้และนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. การจัดเตรียมโครงสร้างของหลักสูตร ซึ่งหมายถึง คำบรรยายเกี่ยวกับโครงสร้างและลำดับขั้นตอนการเสนอเนื้อหาของโครงการฝึกอบรม การกำหนดว่าหลักสูตรการฝึกอบรมควรประกอบด้วยเนื้อหาสาระอะไรบ้างนั้น ควรยึดแนวทาง 3 ประการดังต่อไปนี้

- 1) เนื้อหานั้นจะต้องสนองตอบวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมซึ่งได้กำหนดไว้
- 2) เนื้อหานั้นจะต้องสอดคล้องกับสภาพการทำงานจริง
- 3) เนื้อหานั้นจะต้องมีความถูกต้องและทันสมัย

2. การสร้างแผนการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ คือ สิ่งที่บรรยายถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน และวิธีการประเมินผล การเขียนแผนที่ดี ควรจะบ่งชี้ถึงสิ่งที่ผู้รับการอบรมจะต้องทำ มิใช่สิ่งที่ผู้ฝึกอบรมต้องการจะทำ

3. การจัดวางเนื้อหา แนวทางในการจัดวางเนื้อหาวิชา มีดังต่อไปนี้คือ

- 3.1 ระบุสิ่งที่ต้องการจะให้เกิดการเรียนรู้
- 3.2 ระบุความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของผู้รับการฝึกอบรม
- 3.3 รวบรวมเอกสารซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำงานทั้งหมด
- 3.4 ค้นหาเอกสารที่จำเป็นจากแหล่งข้อมูลภายนอก

3.5 จัดวางหรือแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาวิชาตามความเหมาะสม

3.6 ประเมินว่าเนื้อหาที่กำหนดมีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือไม่

วิจิตร อววะกุล (2540:53-54) กล่าวว่า การกำหนดเนื้อหาสาระของการฝึกอบรม หมายถึง การจัดวิชาในหลักสูตรเฉพาะวิชาที่จำเป็น มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือเป็นพื้นฐานของวิชาอื่น เป็นวิชาที่ถือว่าเป็นแก่นสาร สาระ มิใช่วิชาเพื่อความสนุกสนานบันเทิง ไม่ได้สาระจัดหลักสูตรให้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงถาวรในการทำงานได้ จึงควรพิจารณา ดังนี้

1. เป็นวิชาที่จะตอบสนองหรือแก้ปัญหาของวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม แก้ปัญหาของหน่วยงาน มิใช่วิชาเสริมบันเทิง แต่ควรเข้มวิชาการ
2. วิชาในหลักสูตรต้องกำหนดวัตถุประสงค์เป็นลายลักษณ์อักษร มีรายละเอียดหรือสาระสำคัญของวิชา (Course Description) ขึ้นไว้ เพื่อให้การดำเนินการสอนของวิทยากรตรงตามเนื้อหาวัตถุประสงค์ ความต้องการของผู้จัดการฝึกอบรม
3. ระยะเวลาที่เหมาะสมแก่ความจำเป็น เวลาที่จะอำนวยให้ของผู้เข้ารับการอบรม เวลาที่เหมาะสม ช่วงว่างหรือช่วงที่มีงานน้อยของหน่วยงาน ฯลฯ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินงานและเทคนิคในการฝึกอบรม

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร คือ เทคนิคในการฝึกอบรม เนื่องจากเป็นวิธีการที่ใช้ในการสื่อสารหรือถ่ายทอดความรู้ ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ต่างๆ ระหว่างผู้ให้การอบรมและผู้เข้ารับการอบรม วิธีการดำเนินการฝึกอบรมหรือวิธีการสอน เป็นหัวใจของการให้การศึกษาในทุกสาขาวิชา เพราะการที่จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือผู้เรียนรู้ได้บรรลุจุดมุ่งหมายของการอบรม หรือการสอนวิชานั้นๆ ต้องใช้วิธีการต่างๆ มากมายเข้ามาพิจารณา

นักรบ ระวีงกรณ์และคณะ (2540:11-12) ได้กล่าวว่า เทคนิควิธีการอบรมนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ถ้าเราสามารถวางแผนกำหนดวิธีการได้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เข้าร่วมอบรม งานที่ออกมาย่อมมีประสิทธิภาพ วิธีการที่เราเลือกใช้ควรมีลักษณะที่ผสมผสานหลายวิธีเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความหลากหลายน่าสนใจ สำหรับวิธีการฝึกอบรมที่เรานิยมใช้กัน มีดังนี้

1. การบรรยาย (Lecture) เป็นวิธีการที่นิยมใช้ทั่วไป เหมาะสำหรับการฝึกอบรมที่ต้องการนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ ที่ไม่มีรายละเอียดซับซ้อน การจัดแบบบรรยายนี้จะต้องสรรหาวิทยากรที่มีความสามารถในการถ่ายทอด เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความตื่นตัวและติดตามตลอดเวลา

2. การอภิปราย (Group Discussion) เป็นรูปแบบการนำเสนอความคิดเห็นในประเด็นที่อยู่ในความสนใจของผู้เข้ารับการอบรมและบุคคลโดยทั่วไป โดยผู้อภิปรายและผู้ฟังมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ สำหรับผู้ดำเนินการอภิปรายจะต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการสรุปและเชื่อมโยงความคิดเห็น ตลอดจนควบคุมเวลาให้เป็นไปตามที่กำหนด

3. การสาธิต (Demonstration) เป็นการนำเสนอกระบวนการ ขั้นตอน และรายละเอียดของสาระความรู้ โดยวิทยากรต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติและอธิบายได้อย่างชัดเจน

4. การระดมสมอง (Brain Storming) เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้เข้าอบรมที่มีความรู้ระดับเดียวกัน มีความสนใจหรือปฏิบัติงานในลักษณะเดียวกัน มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องเดียวกัน วิทยากรต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้าอบรมกล้าพูด กล้าแสดงออกอย่างเปิดเผย

5. การฝึกปฏิบัติ (Practise) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้เข้าอบรมเกิดทักษะและความสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งพบว่าเป็นที่ต้องการของผู้เข้าอบรมมาก นอกจากจะทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายแล้ว ยังทำให้ทุกคนได้แสดงออกอย่างเต็มที่

6. เกม (Game) เป็นกิจกรรมที่สอดแทรกในระหว่างการอบรมเพื่อลดความเบื่อหน่ายและยังก่อให้เกิดแง่คิด เพราะส่วนใหญ่จะเป็นเกมที่เน้นในเรื่องกลุ่มสัมพันธ์หรือกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี และสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิรักษ์ เวทธนกุล (2543 : 36) กล่าวว่าไว้ว่า เทคนิคการฝึกอบรม คือแนวทางที่จะแสดงข้อมูลและกิจกรรมที่จะสนับสนุนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เฉพาะ การเลือกเทคนิคการฝึกอบรมนี้ไม่มีเกณฑ์ที่เป็นกฎตายตัวที่จะนำมาใช้พิจารณาเป็นสูตร ต้องใช้ดุลพินิจและประสบการณ์ในการเลือกกิจกรรมต่อไปนี้เป็นเกณฑ์ที่ใช้เป็นรูปแบบในการเลือกเทคนิคการฝึกอบรม

1. การเรียนรู้เพื่อมุ่งให้ทั้งความรู้และประสบการณ์
2. การเรียนรู้เป็นพื้นฐานของทักษะและพื้นฐานความรู้เบื้องต้น
3. ระดับความซับซ้อนของเนื้อเรื่อง
4. ระดับของผู้เรียนที่เป็นอุปสรรคต่อเนื้อเรื่อง
5. การจัดการเรียนในหลักสูตร
6. ระดับของผู้เรียนที่ต้องการปฏิริยาและแรงจูงใจ
7. เนื้อเรื่องที่เป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรม
8. ความสามารถของผู้สอนและของผู้บริหารหลักสูตร
9. ขนาดของห้องเรียน
10. ความสามารถของผู้เรียน
11. ต้องการใช้เวลานานเท่าไรเพื่อพัฒนาและถ่ายทอดจุดประสงค์

วิจิตร อวະกุล (2540:194) กล่าวว่า การกำหนดเทคนิควิธีการฝึกอบรมนั้น ต้องพิจารณาว่าจะใช้วิธีการใดในการฝึกอบรม จะใช้เทคนิคอย่างไรบ้างจึงจะเหมาะกับกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม เนื้อหาวิชาหลักสูตร จึงจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ได้รับประโยชน์ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุด การฝึกอบรมใดที่ระบุพฤติกรรมให้ลงมือฝึกหัดการจัดวิธีการฝึกอบรม ก็ต้องจัดเน้น ไปทางสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) หรือควรใช้การอภิปราย การแบ่งกลุ่ม แทนที่จะเป็นการนั่งฟังการบรรยายตลอด เป็นต้น รวมทั้งมีระยะเวลาการฝึกอบรมด้วย ไม่ให้ยาวจนเกินไป ที่ผู้เข้ารับการอบรมไม่สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าในการดำเนินการฝึกอบรม ควรเลือกเทคนิควิธีในการอบรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการอบรม รวมไปถึงการกำหนดสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม เพราะทุกอย่างจะเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ทั้งในเรื่องของแนวคิด ความรู้ เจตคติ และทักษะของผู้เข้ารับการอบรมว่าจะมีผลการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้อะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการฝึกอบรม

● ความหมายของการประเมินผลการฝึกอบรม

เสน่ห์ จุ้ยโต (2544 : 174) กล่าวว่า การประเมินผลการฝึกอบรม หมายถึง การวัดที่แสดงออกมาในรูปของค่านิยมเพื่อแสดงว่า มีความก้าวหน้าในการกระทำมากน้อยเพียงใด ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ใช้ดุลพินิจ และค่านิยมในการพิจารณาความเหมาะสม ความคุ้มค่า หรือสัมฤทธิ์ผลของโครงการหลังจากการเปรียบเทียบผลที่วัดได้โดยวิธีการใดๆกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ชนิษฐา จิตรอรุณ (2540:10-4) กล่าวว่า การประเมินผลการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมทั้งระบบตั้งแต่ก่อนการฝึกอบรมฯ ดำเนินการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม เพื่อตรวจสอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนหรือโครงการฝึกอบรมถึงสิ่งต่างๆที่ผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้องการทราบเพื่อประกอบการประเมินคุณค่าหรือคุณภาพของการฝึกอบรม อันจะเป็นแนวทางในการดำเนินการฝึกอบรมให้เกิดประสิทธิภาพและส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่คุณภาพทางด้านการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่เขารับผิดชอบ

วิจิตร อวະกุล (2540 :236-7) กล่าวว่า การประเมินผลการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการพิจารณา วิเคราะห์ เพื่อให้ทราบว่า การกระทำ กิจกรรมหรืองานต่างๆที่เราได้ทำไปนั้น เกิดผลอย่างไร โดยการสังเกตเก็บข้อมูลตัวเลขของผลที่ออกมาแล้วเอามาเปรียบเทียบหรือวัดกัน

กับเกณฑ์วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่เราอยู่หรือตั้งขึ้น จากนั้นเราก็สรุปหรือตัดสินใจว่าดีหรือไม่ดี สูงหรือต่ำกว่ามาตรฐานมากน้อยเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขตรงไหน

สิ่งสำคัญในการประเมินผล 3 ประการ ที่จะต้องทำ คือ

1. ต้องศึกษา ตั้งเขต ตรวจสอบผลการดำเนินงาน คือ เก็บข้อมูลตัวเลขของการดำเนินงาน ว่าทำได้เพียงไร ตรงตามวัตถุประสงค์ในด้านต่างๆที่เราตั้งไว้หรือไม่
2. เามาตรฐานเป้าหมายเข้าจับ หรือวัดว่าสูงหรือต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงไร
3. ประมวลผลรวมการตัดสินใจ สรุปว่า สูง ต่ำ ปานกลาง ใช้ได้หรือใช้ไม่ได้แล้วตัดสินใจ จะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

จากความหมายของการประเมินผลการฝึกอบรมดังกล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งหมด อาจสรุปได้ว่า ถึงแม้ว่าการประเมินผล การฝึกอบรมเน้นถึงการวัดประสิทธิผล ซึ่งหมายถึงการศึกษาว่าการฝึกอบรมได้ผลบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเพียงใด แต่ก็ควรจะครอบคลุมถึงการตรวจสอบประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงความคุ้มค่าของการบริหารงานฝึกอบรมโดยรวมด้วยเช่นกัน

- **วัตถุประสงค์ของการประเมินผลการฝึกอบรม**

สายสองค์ แก้วเกษรกรณ์ (2535:99-100) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการประเมินผลการฝึกอบรมโดยขยายขอบข่ายไปถึงความมุ่งหมายในการประเมินกระบวนการฝึกอบรมทั้งระบบ กล่าวคือ

1. เพื่อทราบสัมฤทธิ์ผลของโครงการฝึกอบรมนั้น ๆ ว่าได้ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่น เกิดการเรียนรู้ (Learning) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน (Behavior) หรือไม่ เพื่อทราบข้อดี ข้อบกพร่อง ความเหมาะสม รวมถึงปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ของโครงการฝึกอบรม ทั้งในแง่ของกระบวนการฝึกอบรม เช่น เนื้อหาวิชา วิทยากร ระยะเวลา เป็นต้น และการจัดฝึกอบรม เช่น สถานที่ การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อแก้ไขและปรับปรุงโครงการฝึกอบรมในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น
2. เพื่อทราบคุณค่าหรือความเป็นประโยชน์ของโครงการฝึกอบรมต่อการปฏิบัติงานของผู้เข้าอบรม เช่น ประโยชน์ของหัวข้อวิชาต่างๆในหลักสูตรการฝึกอบรมในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น
3. เพื่อทราบผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน ผลการปฏิบัติงาน เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการฝึกอบรม ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานหลังจากการผ่านการฝึกอบรมแล้ว

4. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจของผู้บริหาร เช่น พิจารณาว่าควรจะดำเนินการจัดฝึกอบรม หลักสูตรนั้น ๆ ต่อไปหรือไม่ช่วยประกอบการตัดสินใจในการแต่งตั้งหรือพัฒนาบุคคลให้สอดคล้องเหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบ

ดร.นิรชรา ทองธรรมชาติและคณะ (2544 :120-135) ได้กล่าวถึงหลักการของการประเมินผลการอบรม ไว้ดังนี้

1. เพื่อพิจารณาผลที่ได้รับหลังจากการเข้าร่วมฝึกอบรม
2. เพื่อพิจารณาจุดดีและจุดบกพร่องของการฝึกอบรมเพื่อนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น
3. เพื่อให้ผู้บริหารตัดสินใจในการฝึกอบรมต่าง ๆ
4. เพื่อดูความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาและหลักสูตรว่าเหมาะสมกับผู้รับการอบรมหรือไม่
เปล่านั้นเพียงใด
5. เพื่อดูผลสำเร็จของผู้เข้ารับการอบรมว่าเข้าใจและพัฒนาศักยภาพหลังจากอบรมหรือไม่
6. เพื่อตรวจสอบการดำเนินการ อุปกรณ์ วิทยากร เจ้าหน้าที่ หรือผู้ประสานงานการฝึกอบรมเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ

ระดับของการประเมินผลอาจแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับที่ตั้งเป้าหมายพื้นฐานว่าความรู้ที่เพิ่มขึ้น หรือความเจริญก้าวหน้าของผู้ได้รับการฝึกอบรมที่พอนั้นอยู่ที่ไหน ระดับไหน
2. การประเมินกระบวนการฝึกอบรมที่ใช้หรือวิธีการดำเนินการฝึกอบรม ว่าถูกต้องตามหลักทฤษฎีและวิธีดำเนินการส่งเสริมหรือไม่
3. ประเมินวิธีการสอนของวิทยากรแต่ละคน แต่ละกลุ่มว่าได้ผลดีไม่ดีเพียงไร ที่ดีจะได้เอาไว้เป็นแบบอย่าง
4. ประเมินความรู้ที่เพิ่มขึ้นหรือความก้าวหน้าของผู้รับการฝึกอบรม ว่าความรู้ของผู้เรียนที่ได้เพิ่มขึ้นจากการเรียนหรือการฝึกอบรมมากน้อยเพียงใด

ส่วนประกอบที่สำคัญของการประเมินผล

การประเมินผลทางการอบรม คือการนำผลของความแตกต่างของระดับพฤติกรรมของการฝึกอบรมและก่อนอบรม ความสำคัญที่จะต้องกำหนด คือ

1. การตั้งระดับหรือเกณฑ์ สำหรับการอบรมแต่ละครั้งว่าระดับไหนหรือแค่ไหนจึงจะถือว่าเป็นความก้าวหน้าของการดำเนินการ

2. การวางแผนการประเมินผลการดำเนินการอบรม
3. การประเมินวิธีการฝึกอบรมแต่ละวิธี แต่ละเรื่องว่าจะใช้วิธีอะไรบ้าง อย่างไร
4. การประเมินผลความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม หรืออาจจะไปถึงระดับความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมว่าบรรลุที่แท้จริงหรือไม่

ระยะประเมินผลการฝึกอบรม

ทำได้ 3 ระยะ คือ

1. ก่อนการฝึกอบรม
2. ระหว่างการฝึกอบรม
3. ภายหลังการฝึกอบรม

1. การประเมินผลก่อนการฝึกอบรมต้องทำการประเมินในสิ่งต่างๆว่าได้มาตรฐาน สูง ต่ำ เป็นที่พอใจหรือไม่อย่างไร
2. การประเมินผลระหว่างการฝึกอบรม มีความมุ่งหมายดังนี้
  - ต้องการทราบว่าการจัดการอบรม ผู้อบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด
  - ต้องการทราบว่าผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปอย่างไรบ้าง
  - ต้องการทราบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมบกพร่องในจุดประสงค์ใด ต้องได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้อย่างไรบ้าง
  - เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการอบรม ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มหรือจัดการอบรมซ่อมเสริม
  - เพื่อการปรับวิธีการสอน วัสดุการเรียนการสอนสถานที่อบรม บรรยากาศการฝึกอบรมหรือข้อบกพร่องในการจัดการฝึกอบรม เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
3. การประเมินผลหลังการฝึกอบรม คือ การประเมินภายหลังโครงการฝึกอบรมได้สิ้นสุดลง เป็นการประเมินผลรวม มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้เพิ่มเติมเพียงไร มีความรู้อยู่ในเกณฑ์ใด ดี พอ ใช้อย่างไรหรือไม่ได้จะต้องปรับปรุงการสอน วิธีการฝึกอบรม โดยส่วนรวมหรือเฉพาะเรื่องเฉพาะวิชาอย่างไรหรือไม่

การประเมินทั้ง 3 ระยะ จะประเมินด้านต่างๆเหมือนกัน ดังนี้

1. สถานภาพการฝึกอบรม เช่น บรรยากาศ ความเหมาะสมของอาคารสถานที่ เป็นต้น
2. วิทยากรผู้ทำการฝึกอบรม

3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. หลักสูตรที่ทำการอบรม
5. สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆในการฝึกอบรม

ลักษณะที่ดีของการวัดและประเมินผล

1. ยึดจุดประสงค์เป็นหลัก
2. ควรดำเนินการทั้ง 3 ช่วง
3. ควรปรับปรุงเครื่องมือการวัดอยู่เสมอ
4. แก้ไขข้อบกพร่องสำหรับผู้เข้าอบรมที่ต่ำกว่าเกณฑ์
5. นำผลที่ได้มาปรับปรุงการอบรม

ขั้นตอนและวิธีการในการประเมินผลการฝึกอบรม

ขั้นที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์การประเมิน

ข้อมูลที่จะนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของการประเมินมาจากวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมรวมกับสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาต้องการทราบแล้วสรุปเป็นวัตถุประสงค์ของการประเมิน

ขั้นที่ 2 จัดวางแผนการประเมิน

ในขั้นนี้เป็นการนำวัตถุประสงค์ของการประเมินผลมากำหนดเป็นแผนการประเมิน 6 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) กำหนดประเภท หรือ ระดับการประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การประเมิน
- 2) กำหนดคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการทราบ
- 3) กำหนดแหล่งที่มาของข้อมูล
- 4) กำหนดช่วงเวลาจัดเก็บข้อมูล
- 5) กำหนดเทคนิคหรือวิธีการและเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล
- 6) กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 3 จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

คุณสมบัติที่ดีของเครื่องมือในการประเมินผล ซึ่งได้แก่

1. ความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง ความสามารถในการวัดสิ่งที่เราต้องการจะวัดหรือประเมิน ไม่คลาดเคลื่อน เป็นการวัดสิ่งอื่น

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง ความเชื่อถือได้ว่าเมื่อนำเครื่องมือนั้นไปวัดแล้วนำไปวัดอีกก็ครั้งก็ตาม ก็จะได้ผลลัพธ์คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง
3. ความเป็นกลางปราศจากอคติ (Objectivity) หมายถึง การที่จะไม่ลำเอียงหรือมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามไปทางใดทางหนึ่ง
4. ความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ (Practicability) หมายถึง ความสะดวกและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ทั้งในด้านเวลา ค่าใช้จ่าย และความคล่องตัวจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย
5. ความง่าย (Simplicity) หมายถึง การง่ายต่อความเข้าใจ ง่ายในการนำไปใช้งาน และง่ายในการดำเนินการเกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติตามแผน

เมื่อได้จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแล้ว จึงเป็นการลงมือปฏิบัติตามแผน คือ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสอบถามด้วยแบบสอบถาม หรือ การสัมภาษณ์ ตามช่วงเวลาที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 5 ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปรายงานการประเมินผล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของเครื่องมือและเทคนิควิธีการประเมินได้ 4 วิธี

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

1.1 เมื่อรวบรวมข้อมูลได้จากแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบให้เลือกคำตอบหลายๆ คำตอบ และมีลักษณะของคำตอบแบบที่สามารถเรียงเป็นคะแนนตามลำดับความสำคัญได้ ดังที่ใช้กันในแบบประเมินโครงการหรือแบบประเมินรายวิชานั้น ผู้รับผิดชอบควรจะต้องนำข้อมูลที่ได้ออกไปเทียบค่าคะแนน แจนับความถี่ (Tally) และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย หรือที่เรียกว่าค่ามัธยฐานเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ออกไปเขียนเป็นรายงานสรุปต่อไป

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบให้เลือกคำตอบโดยไม่จัดเรียงตามลำดับคะแนนความสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูลอาจทำได้ในลักษณะการเปรียบเทียบอัตราส่วนเป็นร้อยละ และอาจนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางไขว้ (Cross Tabulations)ต่อไป

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบเลือกคำตอบในลักษณะของการเปรียบเทียบก่อน-หลังการอบรม -สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ในลักษณะการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนการอบรม และ ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการอบรม และผลต่างของคะแนนก่อน-หลังการอบรม เพื่อจะสรุปรายงานโดยใช้ผลต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อน-หลังการอบรมเป็นสำคัญ

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลในกรณีแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด (Opened-ended Questions) อาจทำได้ด้วยการจัดหมวดหมู่และแยกประเภทข้อมูล และอาจดำเนินการแจกแจงความถี่ (Tally) ข้อมูล แล้วอาจคำนวณหาค่าร้อยละเพื่อนำเสนอเป็นรายงานต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบก่อนหลังการอบรม เป็นการวิเคราะห์ว่าความแตกต่างระหว่างผลการทดสอบ ก่อนการอบรมกับหลังการอบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจว่าจะแน่นอนหลังการอบรมมีความแตกต่างกันจริง และได้มีการเรียนรู้เกิดขึ้นจริง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามหรือสัมภาษณ์เพื่อประเมินพฤติกรรมในการทำงาน ถึงแม้ว่าจะเป็นการใช้แบบสอบถาม หรือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีข้อคำถามให้เลือกหลายข้อแบบที่สามารถเรียงตามลำดับคะแนนได้ แต่ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลซึ่งมักจะเป็นข้อมูลเชิงทัศนคติ หรือความคิดเห็น ซึ่งแตกต่างจากข้อมูลทั่วไป เมื่อเจงนับความถี่ของข้อมูลที่รวบรวมได้แล้ว จึงต้องทำการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมก่อนหลังการอบรมของผู้เข้าอบรมว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยการใช้ค่า ไค-สแควร์ (chi-square) ช่วยในการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการประเมินผลลัพธ์ของการฝึกอบรม หากทำสำรวจหาข้อมูลด้วยการสอบถามหรือสัมภาษณ์ ซึ่งมีข้อคำถามลักษณะเดียวกับแบบต่างๆดังที่ได้ กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็สามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะเช่นเดียวกัน แต่ถ้าเป็นกรณีที่ทำ การประเมินผลลัพธ์ของการฝึกอบรมด้วยวิธีการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจะขึ้นอยู่กับว่าเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างรายงานการประเมินผล การฝึกอบรมนั้น ประกอบด้วย

1. ชื่อการฝึกอบรมที่ประเมิน
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินผล
3. วิธีการประเมินผล
  - 3.1 ขอบเขตในการประเมินผล
  - 3.2 วิธีการเก็บข้อมูล
  - 3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลหรือสถิติที่เกี่ยวข้อง

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

- 4.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ โดยอาจอยู่ในรูปของตารางพร้อมการอธิบายความ

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการประเมินโดยส่วนรวมทั้งหมด

5.2 ข้อดีและข้อควรปรับปรุง

5.3 ข้อเสนอแนะจากผู้ประเมิน และหรือผู้รับผิดชอบการฝึกอบรม

6. ภาคผนวก

6.1 รายละเอียดโครงการฝึกอบรม

6.2 รายชื่อผู้เข้าอบรม/ตำแหน่ง/หน่วยงานที่สังกัด (รวมทั้งสถิติการเข้า
อบรม)

6.3 รายชื่อวิทยากร

6.4 แบบประเมิน หรือเครื่องมืออื่น ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.5 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการฝึกอบรม หรือ ที่ปรึกษาการ
ฝึกอบรม

6.6 เอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ปาน สวัสดิ์สาตี (อ้างถึงใน เสน่ห์ แสงเงิน , 2541: 36-37) ได้กล่าวถึงการประเมินผลการฝึกอบรมเป็นการเปรียบเทียบระหว่างผลการฝึกอบรมที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ซึ่งมีสาระสำคัญเพื่อการประเมินผลฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพ และได้ผลเป็นที่น่าเชื่อถือได้นั้น โดยเสนอปัจจัยสำคัญที่ต้องประเมินผลฝึกอบรมเป็นส่วนใหญ่ๆ คือ

1. ปัจจัยนำเข้าของการฝึกอบรม (Input)
2. กระบวนการฝึกอบรม (Process)
3. ผลที่ได้รับจากการอบรม (Output)

นักรบ ระวังการณ์และคณะ (2540 : 16) ได้กล่าวถึงกระบวนการประเมินผลการฝึกอบรมนั้น ควรพิจารณาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การประเมินข้อมูลนำเข้า (Input) การประเมินกระบวนการ (Processor) และการประเมินผลงาน (Outputs) โดยสามารถพิจารณารายละเอียดของการประเมินผลดังนี้

1. พิจารณารายละเอียดของวัตถุประสงค์ของโครงการและหลักสูตรว่าโครงการและหลักสูตรที่กำหนดไว้นั้นมีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการได้หรือไม่ จะมีการปรับเปลี่ยนหรือไม่อย่างไร เป็นการประเมินก่อนลงมือปฏิบัติจริงเป็นการตรวจสอบความเรียบร้อยของโครงการ

2. พิจารณาข้อมูลและทรัพยากรต่างๆที่ต้องใช้ดำเนินการฝึกอบรมว่ามีความเหมาะสมเพียงพอที่จะใช้ปฏิบัติงานหรือไม่ สามารถตอบสนองได้มากน้อยเพียงใด

3. พิจารณาตรวจสอบกระบวนการว่า มีความเหมาะสมหรือไม่

4. การวิเคราะห์ แปลความหมายและสรุปผลการอบรม ซึ่งผู้ประเมินจะทำการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นเป็นเช่นใด ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและโครงการหรือไม่ ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ดียิ่งขึ้นในลักษณะใด และผลที่ได้จะมีแนวโน้มไปในลักษณะใด

จากที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประเมินผลการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการพิจารณาหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อให้ทราบว่า กิจกรรม หรืองานต่างๆของหลักสูตรที่เราได้ทำไปนั้นเกิดผลเปลี่ยนแปลงอย่างไร ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่แท้จริงเพียงไร ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ รวมถึงการวิเคราะห์กระบวนการ หรือวิธีของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า นำไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ เพื่อให้มีการแก้ไขปรับปรุงในการอบรมครั้งต่อไป

2.2 สิ่งแวดล้อมศึกษา

2.2.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษา

นักสิ่งแวดล้อมศึกษาหลายท่าน ได้ให้คำจำกัดความของสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังต่อไปนี้
 ยูเนสโก (UNESCO ,1977 : 75) ความหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษาที่เสนอ โดยองค์การสหประชาชาติจากการประชุม IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการเพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่า และอธิบายแนวคิดเพื่อที่จะพัฒนาทักษะและเจตคติที่จำเป็นต่อความเข้าใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อม และเพื่อให้เห็นคุณค่าของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมทางชีวภาพ นอกจากนี้ยังเป็นการกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกต่อประเด็นปัญหา และความห่วงใยเกี่ยวกับคุณภาพของสิ่งแวดล้อม การฝึกตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของคุณภาพสิ่งแวดล้อม

เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534 : 101) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษา คือกระบวนการทางการศึกษาเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ให้เกิดความรับผิดชอบ ร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหา และพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

กรมวิชาการ (2534 :22) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมศึกษา คือการศึกษาที่ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างความรู้ ความคิด ความสำนึก ความรับผิดชอบและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในเรื่องสิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนและประชาชน เพื่อให้เกิดการรักษาและเสริมสร้าง และการนำไปใช้อย่างชาญฉลาด คุ่มค่าเพื่อให้สิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าเหล่านั้นได้รับการใช้ประโยชน์ที่ให้ผลตอบแทนอย่างต่อเนื่องสูงสุดในปัจจุบัน และยังคงรักษาศักยภาพสำหรับการใช้ประโยชน์ของลูกหลานต่อไปในอนาคต

วินัย วีระพัฒนานนท์ และบานชื่น สีพันธ์อง (2539 : 15) ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการศึกษาที่เน้นความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยพื้นฐานทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อมนุษย์ เพื่อสร้างเจตคติ พฤติกรรม และค่านิยม ในอันที่จะรักษาหรือพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตของตนเองและของมนุษย์โดยส่วนรวม

จากความหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษาดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงขอสรุปความหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษาว่า สิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการทางการศึกษาเพื่อให้ทุกคนเกิดความรู้ ค่านิยม ทักษะและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติและพฤติกรรมในการป้องกันและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงเป็นการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ในการร่วมกันรับผิดชอบ และร่วมมือกันแก้ปัญหา พร้อมกับการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2.2 วัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ องค์การ UNESCO ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อปัจเจกบุคคลและกลุ่มสังคม มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังนี้ (UNESCO,1976 : 2)

1. ความตระหนัก (Awareness) ให้มีความตระหนักและความรู้สึกรู้สึกไวต่อเรื่องของสิ่งแวดล้อมทั้งหมด รวมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องด้วย
2. ความรู้ (Knowledge) ให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานทางสิ่งแวดล้อมทั้งหมด รวมทั้งปัญหาและหน้าที่ความรับผิดชอบและบทบาทของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมด้วย
3. เจตคติ (Attitude) ให้มีค่านิยมและความรู้สึกสนับสนุนในเรื่องของสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก และพร้อมที่จะเข้ามาส่วนร่วมในการป้องกันและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมด้วย
4. ทักษะ (Skill) ให้มีทักษะในการแก้ไขปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม

5. ความสามารถในการประเมินผล (Evaluation ability) ให้รู้จักประเมินผล มาตรการทางสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการศึกษาโครงการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางนิเวศวิทยา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม สุขนทรียภาพและการศึกษา

6. การเข้ามามีส่วนร่วม (Participation) ให้มีการพัฒนาความรู้ที่รับผิดชอบต่อการหากลวิธีที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน

การประชุมที่ทบิลีซี (Tbilisi) ประเทศรัสเซีย ในพ.ศ. 2520 ได้ยืนยันหลักการจากการประชุมที่กรุงเบลเกรด และในการประชุมสิ่งแวดล้อมโลก (Rio Earth Summit) ในปี พ.ศ.2535 ที่ประชุมมีความเห็นชอบร่วมกันในระเบียบวาระการประชุมที่ 21 (Agenda 21) โดยมีสาระสำคัญคือการรวบรวมแผนปฏิบัติการในระดับโลก เพื่อให้บรรลุผลในการพัฒนาแบบยั่งยืน การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวให้สำเร็จตามเป้าหมายต้องอาศัยการทำงานที่ประสานในระดับชาติ ตามข้อตกลงในระเบียบวาระการประชุมที่ 21 (Agenda 21) บทที่ 8 คือการมอบหมายให้รัฐบาลแต่ละประเทศใช้กลยุทธเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยเน้นเนื้อหาสาระของเครื่องมือในการดำเนินการ การศึกษาความตระหนักของประชาชนและการฝึกอบรม(Keating ,Michael.1993 : 14-57)

สำหรับผลการประชุมทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ณ เมืองทบิลีซี (Tbilisi) ประเทศรัสเซีย ในค.ศ. 1977 ได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษา ไว้ดังนี้ (อ้างในเต็มดวงรัตนทัศนีย์, 2539:184)

1. ความตระหนัก : ให้เกิดความตระหนักและไวต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม
2. ความรู้ : ให้มีประสบการณ์และเข้าใจสภาพแวดล้อม และปัญหาสิ่งแวดล้อม
3. ค่านิยม : ให้มีค่านิยมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ชักจูงใจให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปรับปรุงสภาพแวดล้อม
4. ทักษะ : ให้มีทักษะในการระบุปัญหา ทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. การให้ความร่วมมือ : เพื่อให้มีโอกาสร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

จากวัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษา สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมศึกษามีการพัฒนาโดยตลอด และมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการส่งเสริมให้บุคคล ชุมชน และสังคมทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค ประเทศและทั่วโลก ให้เกิดความตระหนัก มีเจตคติที่ดี และมีความรับผิดชอบในการร่วมมือในการแก้ปัญหาทางสิ่งแวดล้อม และผู้วิจัยได้นำเอาวัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษาจากองค์การ UNESCO เป็นหลักในการวิจัยครั้งนี้

2.2.3 การจัดหลักสูตรสิ่งแวดลอมศึกษา

เต็มดวง รัตนทัศนีย (2534 : 181) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดลอมศึกษาว่า ควรได้รับการวางแผนและกำหนดแนวทางของเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ และสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดลอมในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ การจะให้ได้มาซึ่งหลักสูตรหรือโครงการที่สามารถสนองตอบเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมกับแต่ละสถาบันการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นนั้น ผู้พัฒนาหลักสูตรหรือโครงการจำเป็นต้องทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งต้องเตรียมข้อมูลที่จะใช้ในการพัฒนาหลักสูตร หรือโครงการไปใช้โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
  2. เนื้อหาสาระด้านสิ่งแวดลอมที่มีอยู่ในหลักสูตร
  3. สภาพและปัญหาสิ่งแวดลอมในท้องถิ่น
  4. ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอมศึกษาที่อยู่นอกหลักสูตร
- จากเอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการอ้างอิง
5. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาและนำหลักสูตรไปใช้

2.2.4 แนวทางในการจัดสิ่งแวดลอมศึกษา

ในการให้ความรู้ทางสิ่งแวดลอมศึกษา ลัดดาวัลย์ กัณหาสุวรรณ (2534:113) ได้สรุปขั้นตอนดังนี้

1. เลือกแนวความคิดหลัก (Concepts) ที่เป็นประโยชน์ซึ่งจะนำมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน โดยเลือกความรู้ที่เกี่ยวข้องและที่เป็นปัญหาสิ่งแวดลอม ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมหรือท้องถิ่น แล้วจัดลำดับแนวความคิดหลักตามระดับของผู้เรียน

2. เลือกวิธีการสอนที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสิ่งแวดลอมศึกษา โดยควรประกอบด้วยวิธีการต่างๆดังต่อไปนี้

- 2.1 จัดกิจกรรมเข้าไปในหลายๆวิชาในลักษณะผสมผสาน หรือบูรณาการสิ่งแวดลอมเข้าไปในวิชาต่างๆ

- 2.2 พยายามจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนและกิจกรรมภาคสนามให้มากที่สุด

- 2.3 ใช้กิจกรรมในลักษณะของเกมและสถานการณ์จำลอง ในโอกาสที่เหมาะสมกิจกรรมประเภทนี้เหมาะสมที่จะใช้ในการฝึกทักษะการตัดสินใจและการจัดการสิ่งแวดลอม

- 2.4 ยกประเด็นขัดแย้งเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นๆ ขึ้นมาศึกษาและใช้กรณีตัวอย่างในการฝึกทักษะการตัดสินใจและการจัดการสิ่งแวดลอม

2.5 วิद्यากรที่เชิญมาสอนในเรื่องสิ่งแวดลอม ไม่จำเป็นต้องใช้วิทยากรจากมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่ควรพิจารณาวิทยากรที่เป็นสมาชิกของชุมชนนั้นๆด้วย จะทำให้การเรียนการสอนเรื่องแวดลอมน่าสนใจและประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

2.6 ในการให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมสำรวจต่างๆ ควรให้ทำทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มตามความเหมาะสม

2.7 ส่งเสริมและกระตุ้นนักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาและตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาเรื่องแวดลอม

2.8 ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนลงมือแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาเรื่องแวดลอมจริงๆ แม้ว่าจะเป็นกรกระทำเล็กๆน้อยๆก็ตาม

2.9 ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนได้ตัดสินใจ เลือกรวิถีชีวิตและพฤติกรรมที่เหมาะสมที่ควรในอันที่จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น นักเรียนตัดสินใจและตกลงใจด้วยตัวเองว่าต่อไปนี้ไม่ใช่ถุงพลาสติก เป็นต้น

การจัดสิ่งแวดลอมศึกษา เต็มดวง รัตนทัศนีย (2539:184-195) กล่าวว่า ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ ความรู้ทางสิ่งแวดลอมศึกษา และกระบวนการทางสิ่งแวดลอมศึกษา

1. ความรู้ทางสิ่งแวดลอมศึกษา

ความรู้ทางสิ่งแวดลอมศึกษา ได้แก่ เนื้อหาสาระ ความรู้ ความคิดต่างๆ ทางสิ่งแวดลอม รวมถึงปัญหาทางสิ่งแวดลอมด้วย ความรู้เหล่านี้ต้องอาศัยการเรียนรู้อยู่ โดยใช้สติปัญญา การจดจำและการระลึกได้ อันได้แก่ ข้อมูลต่างๆทางสิ่งแวดลอม วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจารณ์ ตัดสินและการสืบเสาะประเด็นทางสิ่งแวดลอม ประสบการณ์ ทฤษฎี โครงสร้าง และหลักการซึ่งต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างวิชา หรือศาสตร์ต่างๆผสมผสานกันหลายวิชาในลักษณะสหสัมพันธ์วิทยากร (Interdisciplinary) เกิดเป็นความคิดรวบยอด หรือ Concepts ทางสิ่งแวดลอม โดยที่ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาทักษะทางสติปัญญา เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ นำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ในการให้ความรู้ทางสิ่งแวดลอม ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดลอมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ควรให้ผู้เรียนได้รับรู้ เกิดความเข้าใจและตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดลอมที่เกิดขึ้นว่า ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอมอย่างไร ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่จะวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดลอมที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ผนวกเข้ากับข้อมูลที่ได้รับในอดีตเพื่อทำนายสถานการณ์สิ่งแวดลอมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา คือ ข้อสรุป หลักการ ความคิด ความเข้าใจ ประเด็นที่สำคัญทางสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันได้จากประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นหลายๆอย่าง หลายๆแบบ แล้วใช้คุณลักษณะของสิ่งนั้น หรือเรื่องนั้นมาจัดเป็นพวกให้เกิดความคิด ความเข้าใจ โดยสรุปรวมในสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น

2. กระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา

กระบวนการในการจัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา คือ ยุทธวิธีในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้มีประสิทธิภาพ โดยที่กระบวนการเรียนการสอนนี้ต้องสามารถตอบสนองให้สามารถดำเนินการไปจนบรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่วางไว้ กระบวนการทางสิ่งแวดล้อมจึงได้เน้นถึงกระบวนการทางการศึกษาที่ให้ความรู้ ความเข้าใจถึงความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อม จนเกิดความตระหนัก (Environmental Conceptual Awareness) เพื่อปลูกจิตสำนึก สร้างเจตคติ ค่านิยม ความรับผิดชอบในการให้ความร่วมมือป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้เกิดทักษะในการประเมินทางเลือกที่เหมาะสมในการตัดสินใจพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อม

การดำรงชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน ซึ่งได้รับจากทรัพยากรธรรมชาติ และมาจากธรรมชาตินั่นเอง ปัจจุบันมนุษย์เพิ่มปริมาณการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น เป็นลำดับจนทำให้เกิดความร่อยหรอ เสื่อมโทรม จนทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่เกิดหรือมีขึ้นมาใหม่ไม่สามารถหมุนเวียน เกิดขึ้นได้ทันกับความต้องการในการใช้ การขาดตอนของทรัพยากรธรรมชาติทำให้ทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดหายาก อาจสูญพันธุ์ไปเลย และไม่มีใช้อย่างยั่งยืนต่อไปอีก ส่วนทรัพยากรธรรมชาติประเภทใช้แล้วหมดไปไม่ต้องพูดถึง เพราะคงไม่มีการเกิดเพิ่มขึ้น มีแต่จะหมดไปจากโลกนี้ นอกจากนี้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ยังส่งผลให้เกิดมลพิษในลักษณะต่างๆ ทำให้สิ่งแวดล้อมไม่สามารถปรับตัวได้ทัน ซึ่งทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงไปทุกขณะ

การที่ประชาชนแต่ละคนตัดสินใจได้ว่าควรจะทำอย่างไรอยู่ตรงจุดใด กระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ควรได้รับประสบการณ์ให้เขาได้มีโอกาสตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมที่สุด อย่่างไรก็ตามสิ่งที่มนุษย์ต้องการสูงสุด คือ มุ่งหวังให้มีความผาสุกในชีวิต คือ จะต้องมียุภาพชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วย ดังนั้น ประชาชนควรมีพฤติกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ทรัพยากรธรรมชาติ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถคงอยู่ให้คนรุ่นหลังได้ใช้สอยอย่างยั่งยืนตลอดไป โดยมีวิธีการถ่ายทอดความคิดรวบยอดด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา จนแต่ละบุคคลมีจิตสำนึกที่จะช่วยกันแสดงพฤติกรรมในแนวทางที่ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

หลักการในการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา มีดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อชีวิต (Learning for life)
2. เป็นการศึกษาตลอดชีวิต (Life-long Education)
3. เป็นการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกับมนุษยชาติ (Human Learning)
4. มีความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Concepts)
5. เป็นการสร้างจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Ethics)
6. เป็นการมองทั้งระบบ (Holistic Views)
7. เป็นสหสัมพันธ์วิทยาการ (Interdisciplinary Approach)
8. เป็นการเรียนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving oriented)
9. เป็นการมุ่งสร้างความตระหนัก ทักษะคิด และค่านิยม (Awareness ,Attitudes and Values)
10. เป็นการพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ (Systematic thinking)
11. เป็นการไตร่ตรองสถานการณ์ปัจจุบันและคำนึงถึงอนาคต (Present-Future Oriented)
12. เป็นการเน้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น (Active Participation)
13. เป็นการแพร่กระจายของข่าวสาร (Information Distribution)
14. ควรจัดอบรมครูสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education Teacher Training)

จากแนวทางในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้วิจัยได้นำแนวทางการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษามาใช้กับการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยใช้องค์ประกอบ 2 ประการ คือ ความรู้ทางสิ่งแวดล้อมศึกษา และกระบวนการทางสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักการในการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา กล่าวคือ เป็นการศึกษาเพื่อชีวิต เป็นการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกับมนุษยชาติ มีความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นการสร้างจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม เป็นการมองทั้งระบบ เป็นสหสัมพันธ์วิทยาการ เป็นการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา เป็นการศึกษาสร้างความตระหนัก ทักษะคิด และค่านิยม เป็นการพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ เป็นการไตร่ตรองสถานการณ์ปัจจุบันและคำนึงถึงอนาคต เป็นการเน้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เป็นการแพร่กระจายของข่าวสาร เป็นต้น

2.3 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา

การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดทักษะการเรียนรู้ ในด้านความคิด ความรับผิดชอบ รวมทั้งเพื่อสร้างเจตคติที่ดีในการรักษาหรือพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตของตนเองและของมนุษย์โดยรวม

การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา มีรายละเอียดที่สำคัญที่ได้ศึกษา ดังนี้
กระบวนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา

เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (ม.ป.ป. : 4-15) ได้กล่าวไว้ว่า ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจะต้องเริ่มจากองค์ประกอบของหลักสูตร (Curriculum Components) ทั้ง 4 คือ

1. วัตถุประสงค์ (Objectives) ของการอบรม

วัตถุประสงค์ของการอบรมอาจตั้งจากวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือแผนก เป็นระบุเป้าหมายหรือจุดหมายปลายทางของพฤติกรรมที่ปรารถนา หลังจากการผ่านอบรมนั้นแล้ว วัตถุประสงค์ที่จะต้องระบุพฤติกรรมที่คาดหวังที่จะให้เกิดขึ้นในตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรม หลังการอบรมจบไปแล้ว การระบุวัตถุประสงค์การอบรมจะต้องกำหนดออกมาในวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะต้องวัดได้ สังเกตได้ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ประกอบด้วย 4 ส่วนด้วยกัน คือ

1. ผู้เข้ารับการอบรม
2. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป
3. สถานการณ์เงื่อนไขของพฤติกรรมที่ต้องการ
4. เกณฑ์มาตรฐานที่บ่งบอกถึงระดับความสำเร็จของงาน

2. เนื้อหาวิชา

การกำหนดเนื้อหาความรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะชำนาญในการปฏิบัติจะต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีการปฏิบัติจริง เนื้อหาวิชาที่นำมาบรรจุไว้ในหลักสูตรการอบรมนั้นได้จากศาสตร์ต่างๆ (Disciplines) ซึ่งหมายถึง กลุ่มของความรู้ที่ถูกจัดไว้อย่างเป็นระเบียบพร้อมที่จะนำไปถ่ายทอดได้ และยังรวมถึงวิธีการที่จะรู้หรือวิธีการแสวงหาความรู้ในศาสตร์นั้นๆด้วย หลักเกณฑ์ในการเลือกวิชานั้นต้องคำนึงถึงความเป็นแก่นสาร สาระ ความน่าเชื่อถือ ความทันสมัยและความถูกต้องของความคิดรวบยอด (Concepts) เนื้อหาสาระต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการอบรม สามารถนำไปปรับใช้กับหน่วยงานและองค์กรได้ สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจ วุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรม เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการอบรมควรมีความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกซึ้ง ให้ครอบคลุมถึงกระบวนการ และความคิดต่างๆอย่างเพียงพอ

วิธีเลือกเนื้อหาวิชามาบรรจุในหลักสูตร มี 4 วิธี ดังนี้คือ

1. วิธีใช้ความคิดเห็นตัดสินใจ เป็นวิธีใช้ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรอบรม บุคคลเหล่านั้นจะมาร่วมอภิปรายกัน ใช้ความรู้ความคิดเห็นของตนเองเป็นเกณฑ์ตัดสินใจว่า เนื้อหาสาระใดควรหรือไม่ควรนำมาบรรจุลงในหลักสูตร

2. วิธีใช้ทดลอง วิธีนี้จะทดสอบว่าเนื้อหาวิชาที่เลือกไว้ตามเกณฑ์การเลือกเนื้อหาวิชาสามารถสนองความต้องการตามที่กำหนดไว้หรือไม่ วิธีการนี้รัดกุมมากกว่าวิธีการแรกตรงที่ควบคุมความคิดเห็นส่วนตัว อคติโน้มเอียงต่างๆ

3. วิธีใช้การวิเคราะห์กิจกรรมและสิ่งต่างๆ ได้แก่ การวิเคราะห์กิจกรรม งาน ความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ทั่วไป การเลือกเนื้อหาโดยวิธีวิเคราะห์ต้องอาศัยวิธีต่างๆในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ การปฏิบัติ การให้ผู้ปฏิบัติวิเคราะห์ การใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการปฏิบัติงาน

4. วิธีใช้ความคิดเห็นส่วนรวม วิธีการนี้มุ่งหาทางรวบรวมความคิดจากหลายๆอาชีพ หลายสาขา เกี่ยวกับเนื้อหาที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตร ประกอบด้วยบุคคลเด่นๆ ในหลายๆอาชีพ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ และตัวแทนจากชุมชน วิธีการรวบรวมความคิดเห็น อาจใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่มย่อยประกอบ แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความว่ามีเนื้อหาสาระอะไรแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา เลือกเอาเนื้อหาที่สำคัญสอดคล้องกับความมุ่งหมายที่สุดมา โดยการจัดเรียงลำดับเนื้อหาตามความสำคัญก่อนหลัง ให้เหมาะสมกับระยะเวลาการอบรม

3. การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง วิธีการสอนของวิทยากรและจัดประสบการณ์การสอน เทคนิคการฝึกอบรม จิตวิทยาการสอน สื่อและโสตทัศนูปกรณ์ที่เอื้ออำนวยให้การถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ทักษะคิดของวิทยากร เป็นการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมให้เกิดความรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

กระบวนการในการสอนแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1. วิธีการสอน
2. เทคนิคการสอน
3. สื่อการสอน

เทคนิคการสอน หมายถึง วิธีการสอนการอบรมในรูปแบบต่างๆที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรม เกิดการเรียนรู้ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการอบรม เทคนิคการสอน เช่น

1. การบรรยาย
2. การนำอภิปราย
3. การอภิปรายหมู่
4. การอภิปรายถกเถียง
5. การระดมสมอง

6. การแสดงบทบาทสมมติ
7. การศึกษากรณี
8. การสาธิต
9. การสัมภาษณ์
10. การบรรยายหมู่
11. การสัมมนา
12. การฝึกงาน
13. เกมการบริหาร
14. การสอนแบบตัวต่อตัว
15. การประชุมโต๊ะกลม
16. การประชุมเชิงปฏิบัติการ
17. การประชุมผู้มีประสบการณ์รอบรู้ในสาขาวิชา
18. การอภิปรายกลุ่มย่อย
19. การประชุมระดับหัวหน้า
20. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

4. การประเมินผล

การประเมินผลเป็นการศึกษาพิจารณาถึงระดับความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรมที่เปลี่ยนไปว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ในการประเมินผล ผู้สร้างหลักสูตรประเมินจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและเกณฑ์ที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

การประเมินผลการฝึกอบรมอาจดำเนินการประเมินเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการอบรม ระหว่างการอบรม และหลังการอบรม โดยประเมินด้านต่างๆดังนี้

1. ความพร้อมในด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
2. วิทยากรผู้ทำการอบรม
3. ผู้เข้ารับการอบรม
4. หลักสูตร
5. อุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อ โสต

สำหรับการประเมินผลในด้านหลักสูตร ให้พิจารณาจาก

1. วัตถุประสงค์ของวิชา
2. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

3. รายละเอียดของวิชา ความยากง่าย ความเหมาะสมของหลักสูตร การนำไปใช้ได้ ประโยชน์ ความมากน้อยของวิชา ช่วงเวลาที่จัดไว้เหมาะสมเพียงไร
4. แนวทางการสร้างหลักสูตร หลักเกณฑ์การประเมินผลหรือทดสอบการวางโครงการที่ใช้สอน
5. ภาคปฏิบัติ อุปกรณ์การสอน เอกสารประกอบ

สำหรับวิธีการฝึกอบรมหรือวิธีการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษานั้น มีลักษณะแตกต่างจากการสอนวิชาอื่นๆ เพราะเป้าหมายของการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นการเน้นให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรมมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่เหมาะสมนั้นต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้ (วินัย วีระวัฒนานนท์ และบานชื่น สีสันผ่อง, 2539 : 110-111)

1. เป้าหมาย (Goal) การใช้กลวิธีการสอนจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรและผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเต็มที่
2. เนื้อหา (Content) การเลือกกลวิธีการสอน จะต้องพิจารณาเนื้อหาที่จะสอนด้วยว่าจะนำวิธีการสอนอย่างไรใช้สอนเนื้อหานั้นได้บ้าง แล้วจึงค่อยพิจารณานำเอาวิธีที่เหมาะสมที่สุดมาใช้
3. ผู้เรียน จะต้องพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความต้องการและวิธีการเรียนรู้ของแต่ละวัย ซึ่งมีส่วนสำคัญมากในการเลือกวิธีการสอน
4. ผู้สอน ควรพิจารณาศักยภาพในด้านความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถในการจัดกิจกรรมที่จะโน้มน้าวให้ผู้เรียนมีความสนใจและคล้อยตามได้

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540 : 10) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

เฮคเตอร์ ซีเบลอส-ลาสกูเรน (Hector Ceballos – Lascurain ,1990 อ้างอิงในศูนย์วิจัยป่าไม้ 3538, : 3-2) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources – IUCN) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการ

ท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

ยูดี นิรัตน์ตระกูล (2538:52-53) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้ คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะเสริมและพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้วยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมุ่งเน้นที่คุณค่าธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

กันน์ (Gunn , 1994 : 245) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สามารถทำให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ โดยให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชนของท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องคำนึงสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจด้วย

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่จะนำพาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมุ่งให้เกิดจิตสำนึก ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

2.4.2 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 13-14) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา ให้เป็นแหล่งเสริมสร้างจิตสำนึก และพัฒนาคนที่เกี่ยวข้องในระบบให้มีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์และรักษาระบบนิเวศ
2. เพื่อให้มีรูปแบบ วิธีการ กิจกรรม และมาตรการในการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและสังคม ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์และแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ
3. เพื่อให้มีการบริการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยว มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์ และมีการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม
4. เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการอย่างเป็นระบบ ประสานสอดคล้อง และร่วมมือกันระหว่างองค์กรของรัฐ ผู้ประกอบการ องค์กรพัฒนาประชาชน และประชาชนท้องถิ่นอย่างจริงจังและจริงใจ
5. เพื่อเป็นการรองรับและกระตุ้นการขยายตัวของนักท่องเที่ยวนี้เป็นเป้าหมายอันจะนำมาซึ่งนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีช่วงเวลาพำนักนานขึ้นและใช้จ่ายเงินมากขึ้น
6. เพื่อตอบสนองนโยบายการกระจายรายได้ และการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น อันจะเป็นเกราะกำบังการพัฒนาที่ไม่เป็นธรรมจากภายนอกให้มากที่สุด
7. เพื่อเป็นการพัฒนาโครงข่ายการเดินทางในประเทศไทยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ดีและมีการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ
8. เพื่อให้มีการใช้มาตรการทางกฎหมาย เสริมมาตรการด้านการส่งเสริมสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม
9. เพื่อส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภูมิภาคอาเซียนและอินโดจีน

ดร.ชนันท์ เอมพันธ์ (2537 : 366-367) ได้สรุปวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้เป็นกรอบกำหนดทิศทางการส่งเสริมและการจัดการไว้ ดังนี้คือ

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก (awareness) และความเข้าใจ (understanding) ของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวโดยผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมาย
3. เพื่อปรับปรุงไว้ซึ่งคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (indigenous attractions) ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลาย และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

จากวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้กล่าวมานั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดจิตสำนึกอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่มีความเข้าใจเท่านั้น แต่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพ คือ การไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม และการควบคุมดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมให้มากที่สุด โดยเน้นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศมากกว่าจะมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจและรายได้เพียงอย่างเดียว

2.4.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

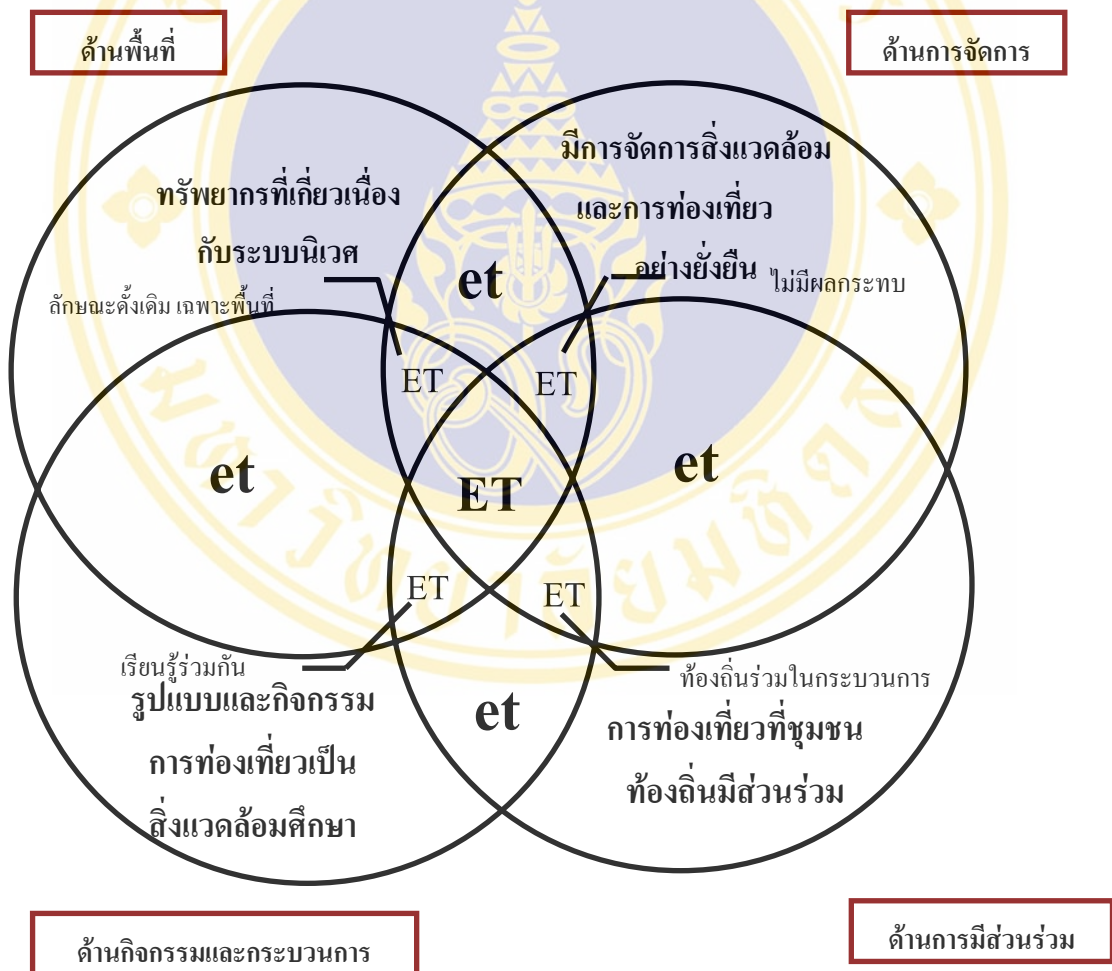
อุดม เชยกิจวงศ์, วิมล จิโรจนพันธุ์ และประชิด สกฤษะพัฒน์ (2548 : 85-86) ได้สรุปองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

1. **องค์ประกอบด้านพื้นที่** เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้นๆ องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature – based tourism)

2. **องค์ประกอบด้านการจัดการ** เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการอย่างยั่งยืน ครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและการกำจัดมลพิษ และการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. **องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ** เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงการเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education – based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและการจัดการท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่น ในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น อาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation – based tourism)

แผนภูมิที่ 3 หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
 ที่มา : รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย , 2540)

ยูดี นิรัตน์ตระกูล (2538:33) ได้สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้

วัลดีพันธ์ สถิตยยุทธการ (2538 : 39) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญของ Ecotourism ไว้ดังนี้

1. Nature based การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านสภาพภูมิศาสตร์และวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี โดยจะต้องยึดหลักสำคัญที่ว่าจะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเหล่านั้นให้ดีที่สุดเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2. Sustainably managed การท่องเที่ยวทุกประเภทจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประเทศทุกประเทศ ท้องถิ่นทุกท้องถิ่นจำเป็นต้องพยายามจัดการท่องเที่ยวของตนโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือกระทบให้น้อยที่สุด

3. Inclusive of social and cultural aspects การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิต เอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางสังคม และวัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านั้น

4. Environmentally educative การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้การศึกษาทั้งต่อนักท่องเที่ยวและประชากรในท้องถิ่น เป็นการศึกษาจะหยั่งลึกลงในจิตสำนึกของแต่ละคนให้ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญอย่างยิ่งยวดในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบๆตัว

5. Benefit and involvement of local people การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นตรงจุดที่ว่าในการจัดการท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจและสามารถได้รับผลประโยชน์จากกำไรของการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นกุญแจสำคัญไขสู่การกระจายรายได้นั้นเอง

6. Product authentic การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมุมมองเชิงตลาด มีจุดเน้นที่ว่าผลิตภัณฑ์ คือ ทิวทัศน์ต่างๆนั้นจะต้องเป็นทิวทัศน์ที่มีลักษณะครบตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว ในข้อ 1-5 มิใช่การนำชื่อ Ecotourism ไปติดบนผลิตภัณฑ์เดิมเท่านั้น

7. Tourist satisfaction ความพอใจของนักท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นักท่องเที่ยวที่พอใจจึงจะกลับมาท่องเที่ยวอีก กิจกรรมที่บริษัททัวร์เสนอต่อนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องเป็นกิจกรรมที่ตรงหรือเกินความคาดหวังของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ศูนยวิจยป้าไม้,2538: 3-5) ได้กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การให้ความรู้ ความเข้าใจ และการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไปเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ ซึ่งการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์นี้ยังรวมไปถึงกลุ่มบุคคลอื่นๆด้วย เช่น ราษฎรในท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยววนั้น

วิธีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีหลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation center) ในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสาร สิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการ แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่างๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกโดยตรง คือ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourist) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำท่าย และมักไม่สนใจความสะดวกสบาย เช่น การเดินทางท่องเที่ยวแบบชายหาด พักตามโรงแรมหรือรีสอร์ท กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงจะต้องพิจารณาถึงการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับไกลและระดับลึกซึ้ง ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและรับความพึงพอใจกลับไป

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน

สภาพทางเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในและรอบๆแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ ควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การนำสินค้าที่เป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยวและการจ้างงานในส่วนบริการอื่นๆ เป็นต้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มักนำหลักการของสิ่งแวดล้อมศึกษาเข้ามาเป็นองค์ประกอบหลักในการช่วยถ่ายทอดความรู้ เช่น วิธีการจัดโปรแกรมสื่อความหมายทางธรรมชาติ มีการจัดทำเอกสาร แผ่นป้ายต่างๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ ความเข้าใจ และการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ที่ดีงาม รวมถึงเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะช่วยทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.4.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพลิดเพลิน มีความสุขปลอดภัยจากการท่องเที่ยวหรือนันทนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง เพราะกิจกรรมต่างๆ จะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือเป็นผลกระทบที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขได้

กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 39-40) ได้กล่าวว่า จากรายงานการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ (พ.ศ. 2542) ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศึกษาโดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ได้จัดแบ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 หมวด รวม 19 กิจกรรม ประกอบด้วย

1. กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ (9 กิจกรรม) ได้แก่

- 1.1 การเดินป่า
- 1.2 ศึกษาธรรมชาติ
- 1.3 ส่องสัตว์ / ดูนก
- 1.4 เทียวถ้ำ / น้ำตก
- 1.5 ดำน้ำ ดูปะการัง (น้ำตื้น น้ำลึก)
- 1.6 ตั้งแคมป์
- 1.7 ล่องแพ / ล่องเรือยาง
- 1.8 ซิม้า / นั่งช้าง
- 1.9 พายเรือ (แคนู คายัค เรือใบ กระดานโต้ลม)

2. กิจกรรมกึ่งนิเวศ (5 กิจกรรม) ได้แก่

- 2.1 ถ่ายรูป / บันทึกเสียง
- 2.2 ปีน / ไต่เขา
- 2.3 ศึกษาท้องฟ้า
- 2.4 ตกปลา
- 2.5 จักรยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา)

3. กิจกรรมส่งเสริมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ (5 กิจกรรม) ได้แก่

- 3.1 ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์
- 3.2 ศึกษาเรียนรู้ ประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์
- 3.3 ศึกษาชื่นชม งานศิลปกรรม และวัฒนธรรม
- 3.4 ร่วมกิจกรรมเรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน
- 3.5 การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

อุดม เขยทิววงศ์, วิมล จิโรจนพันธุ์ และประชิด สกฤษะพัฒน์ (2548 : 106-107) ได้กล่าวว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถแบ่งได้ดังนี้ คือ

1. กิจกรรมหลัก ได้แก่

- 1.1 กิจกรรมการเดินป่า
- 1.2 กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ
- 1.3 กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวีดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ
- 1.4 กิจกรรมส่องนก
- 1.5 กิจกรรมศึกษาเห็ดถั่ว
- 1.6 กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์
- 1.7 กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing)
- 1.8 กิจกรรมพายเรือแคนู เรือคายัค เรือใบ เรือใบ
- 1.9 กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น
- 1.10 กิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving)

2. กิจกรรมเสริม ได้แก่

- 2.1 กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ
- 2.2 กิจกรรมจี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ
- 2.3 กิจกรรมปีน และไต่เขา
- 2.4 กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์
- 2.5 กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก
- 2.6 กิจกรรมล่องแพยาง แพไม้ไผ่
- 2.7 กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร
- 2.8 กิจกรรมเที่ยวน้ำตก
- 2.9 กิจกรรมวินเซิร์ฟ

2.4.5 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2542 : 10-11) กล่าวว่าไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงกำหนดนโยบายหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีการควบคุมดูแลรักษาและจัดการ ทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรืองดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่อ่อนไหวง่ายต่อการถูกรบกวนและฟื้นตัวได้ยาก
2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์ จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยรวม
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษาจิตสำนึกที่ดี ในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว
4. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ
5. ให้ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นความจำเป็นอันดับต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์กรต่างๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการที่เหมาะสม
6. นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่างๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ
7. สนับสนุนการศึกษา วิจัยและประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน
8. มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย
9. จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง
10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกระดับ

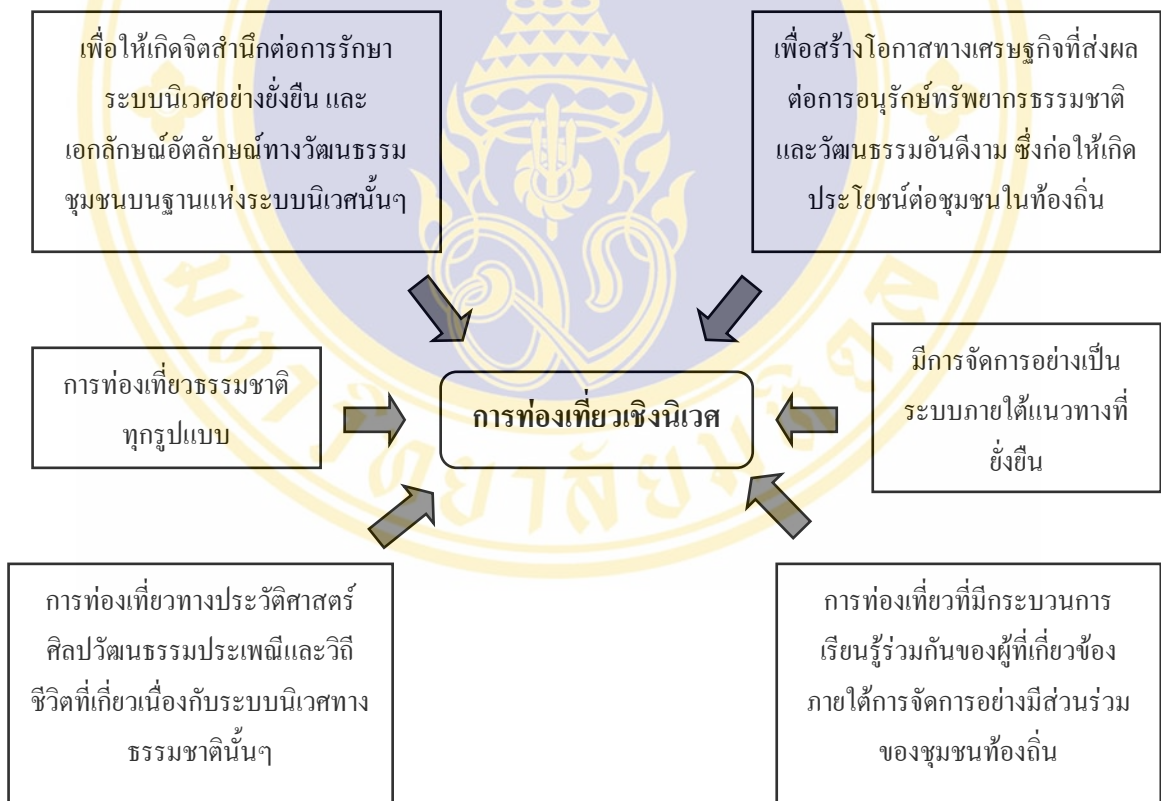
อุดม เชยกิจวงศ์, วิมล จิโรจนพันธุ์ และประชิด สกณะพัฒน์ (2548 :107) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ดังนี้

1. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสาร และการจัดการร่วมกันทุกระดับ
2. การควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำคัดเตือนและการสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วยกัน
3. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากร การบริหาร การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมของชุมชน ในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการรวมในทุกระดับ
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา การสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจและรายได้เพียงอย่างเดียว
5. จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง
6. ต้องมีการศึกษาวิจัย และติดตามประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน
7. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ โดยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบ
8. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีการควบคุมดูแลรักษาและจัดการ ทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรืองดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่อ่อนไหวง่ายต่อการถูกรบกวนและฟื้นตัวได้ยาก

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2546 : 64) ได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินการให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศก้าวไปสู่ทิศทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

1. จัดสรรการใช้พื้นที่อย่างเหมาะสมและชาญฉลาด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนของพื้นที่ในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง แนวทาง นโยบาย และแผนการดำเนินการจัดการอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2. จัดสรรและดำเนินการบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และส่งเสริมความรู้สร้างความเข้าใจ ก่อให้เกิดความสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอันดีของชุมชนนั้นๆ
3. จัดสรรและดำเนินการบริหารจัดการในด้านต่างๆต่อกลุ่มท่องเที่ยวในระดับและปริมาณต่างๆให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว
4. ส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์อันดีในเชิงสร้างสรรค์และแสวงหาความร่วมมือในทุกด้านและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ
5. จัดสรรผลประโยชน์อย่างชัดเจนเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ภายใต้กรอบกติกาคุณธรรมจริยธรรมที่ยอมรับร่วมกัน

แผนภูมิที่ 4 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือกลไกสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
(สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2546 :63)

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา การสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกันของทุกฝ่าย และต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่น การจัดเครือข่ายทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ รวมถึงต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่และรักษาทรัพยากรเดิมให้คงอยู่มากที่สุด หรือก่อให้เกิดผลกระทบทางธรรมชาติน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2.4.6 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นพื้นที่ที่มีธรรมชาติสมบูรณ์งดงาม และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก ไม่ว่าจะเป็นป่า น้ำตก ถ้ำ ภูเขา พันธุ์พืชและสัตว์ป่ามากมาย ทำให้ที่นี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างๆ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. กิจกรรมเดินป่าและศึกษาธรรมชาติ หมายถึง เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เส้นทางเดินป่า รวมถึงถนนต่างๆ ซึ่งถนนในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานนอกจากจะใช้เป็นเส้นทางตรวจการณ์แล้วถนนส่วนใหญ่ยังใช้เป็นเส้นทางสำหรับนักท่องเที่ยวต่างๆอีกด้วย ถนนเหล่านั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งของเขตเพื่อการท่องเที่ยว (ธรรมชาติศึกษา) อีกด้วย ได้แก่

- เส้นทางศึกษาธรรมชาติบ้านรางแคมป์
- เส้นทางเดินป่าพะเนินทุ่งแคมป์ไปน้ำตกธารทิพย์
- เส้นทางเดินป่าไปน้ำตกปราณบุรี
- เส้นทางเดินป่าน้ำตกห้วยป่าเถา
- เส้นทางเดินป่าหลังที่ทำการอุทยานฯ
- ถนนจากน้ำพุร้อน – น้ำตกสาริกา และน้ำตกกระดังงา
- ถนนทางเท้าไปน้ำตกทอทิพย์ รวมทั้งทางเดินเท้าไปพะเนินทุ่ง

2. กิจกรรมดูนก / ผีเสื้อ

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานนับว่าเป็นแหล่งดูนกที่สำคัญของเมืองไทย เพราะเป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีจำนวนนกมากที่สุดในประเทศไทย ด้วยข้อมูลจากการสำรวจนกในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน พบว่ามีนกมากกว่า 410 ชนิด แยกออกเป็น

นกประจำถิ่น 303 ชนิด นกที่ย้ายถิ่นเข้ามาในฤดูหนาว 73 ชนิด นกที่อพยพผ่าน 15 ชนิด นกที่ย้ายถิ่นเข้ามาสร้างรัง วางไข่ 4 ชนิด และพบนกประจำถิ่นที่เคยคิดว่ามีเขตการแพร่กระจายเฉพาะในภาคใต้จำนวนถึง 48 ชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “นกกะลิงเขียดหางหนาม” ซึ่งในประเทศไทยพบได้เฉพาะที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพียงแห่งเดียว

นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังเป็นแหล่งดูผีเสื้อที่สำคัญอีกด้วย โดยจุดสำคัญสำหรับผู้สนใจชมผีเสื้อ ได้แก่ บริเวณบ้านกร่างแคมป์ที่มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป่าอันอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะในหน้าแล้งจะเห็นฝูงผีเสื้อลงไปกินดินโป่งเป็นจำนวนมาก ช่วงที่ชมผีเสื้อได้ดีและพบเป็นจำนวนมาก คือในช่วงหน้าแล้งประมาณเดือนกุมภาพันธ์เป็นต้นไป

3. กิจกรรมตั้งแคมป์ (Tent Camping) ซึ่งอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีสถานที่ไว้รองรับในการตั้งแคมป์ ทางเดินที่ จุดกางเต็นท์จะมีด้วยกัน 3 จุด คือ

1. บริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน ณ ที่ทำการอุทยาน ฯ
2. บ้านกร่างแคมป์
3. พระนิพนธ์แคมป์

4. กิจกรรมเที่ยวถ้ำ / น้ำตก

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นอุทยานที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นจำนวนมาก โดยทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้มีสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบของถ้ำ และน้ำตก ดังนี้

- น้ำตกทอทิพย์
- น้ำตกปรางบุรี
- น้ำตกธารทิพย์
- น้ำตกหินลาด
- น้ำตกแม่เสด็จ
- ผาหน้าหยด
- น้ำตกสาริกา
- น้ำตกกระดังลา
- น้ำตกห้วยป่าเลา
- น้ำตกป่าละอู
- ถ้ำค้างคาว
- ถ้ำวิมาน

5. กิจกรรมล่องเรือ / ล่องแพยาง โดยอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีบริการล่องเรือ / ล่องแพยาง ในบริเวณอ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน

นอกจากนั้น ยังมีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่อง ได้แก่ การขี่จักรยานท่องเที่ยว การพายเรือคายัค การตกปลา การถ่ายรูป บันทึกภาพ / เสียงทางธรรมชาติต่างๆ เป็นต้น

2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับมัคคุเทศก์และยุวมัคคุเทศก์

2.5.1 ความหมายของมัคคุเทศก์

พจนานุกรมบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ไว้ว่า “มัคคุเทศก์ มาจาก มัคค (ทาง) + อุทเทศก (ผู้นำ, ผู้บอก) แปลว่า ผู้นำทาง ผู้ชี้ทาง ผู้นำเที่ยว ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Tourist guide หรือนิยมเรียกลำดับว่า Guide”

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ไว้ว่า มัคคุเทศก์ หมายถึง ผู้ที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่หรือบุคคล โดยได้รับค่าตอบแทน

สุภาพร มากแจ้ง (2534 : 28) กล่าวว่า มัคคุเทศก์ คือ ผู้นำทาง หมายถึง ผู้ทำหน้าที่นำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Guide ,Tour guide, Courier หรือ Tour leader โดยคำว่า Guide หรือ Tourist guide หมายถึง มัคคุเทศก์ที่ทำหน้าที่นำชมสถานที่ต่างๆ ส่วน Courier และ Tour leader ใช้กับมัคคุเทศก์ที่คอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในด้านการนำเที่ยว การพักผ่อน และการเดินทาง

ศรัณญา วรากุลวิทย์ (2537 : 46) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า มัคคุเทศก์ หมายถึง ผู้นำเที่ยว โดยมัคคุเทศก์ทำหน้าที่พานักท่องเที่ยวต่างถิ่นจากในประเทศและต่างประเทศ ไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆที่นักท่องเที่ยวต้องการพร้อมทั้งชี้แจงอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆตามความสนใจของนักท่องเที่ยว และตอบคำถามต่างๆที่นักท่องเที่ยวถาม

ดุษย์ ชุมสาย (2529 : 16) ได้ให้ความหมายของมัคคุเทศก์ไว้ว่า มัคคุเทศก์คือ ผู้นำเที่ยว โดยพานักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ และชี้แจงอธิบาย ตอบคำถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่นำเที่ยว ตลอดจนการให้บริการตามอัธยาศัยของมัคคุเทศก์โดยไม่ล่วงล้ำประเพณีนิยม

จากคำจำกัดความต่างๆข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า มัคคุเทศก์ หมายถึง ผู้ที่นำนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มคณะเพื่อชมสถานที่ต่างๆหรือทัศนอาศรมตามแผนการที่กำหนดไว้หรือตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ดูแลอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย เดินทางไปพร้อมกับนักท่องเที่ยวเพื่อนำชม และศึกษาสถานที่ต่างๆ อธิบายเกี่ยวกับกฎระเบียบต่างๆ อธิบายจุดที่น่าสนใจทั้งหมดและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว ตอบคำถามของนักทัศนอาศรมและให้ข่าวสารหรือความรู้อื่นๆตามที่ต้องการ

2.5.2 ความสำคัญของมัคคุเทศก์

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537 : 42-44) กล่าวว่า มัคคุเทศก์เป็นผู้มีบทบาทใกล้ชิดสำคัญที่สุดในการชักนำชี้แจงนักท่องเที่ยวให้ประพฤติดังที่เป็นคุณ ละเว้นสิ่งที่เป็นโทษ นักท่องเที่ยวต่างชาติย่อมไม่สามารถเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณี ข้อห้ามได้อย่างถูกต้อง จึงเป็นหน้าที่ของมัคคุเทศก์ที่จะเป็นกุญแจดอกสำคัญไปสู่ความสำเร็จ หรือล้มเหลวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้น อาจกล่าวได้ว่ามัคคุเทศก์จะเป็นตัวจุดหรือตัวดันความสำเร็จของการท่องเที่ยว ฉะนั้นมัคคุเทศก์มีความสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ความสำคัญต่อนักท่องเที่ยว ในแง่ของความสามารถในการอธิบายหรือได้ตอบสิ่งที่นักท่องเที่ยวอยากรู้ อยากเห็น ความสามารถในการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ตลอดจนสร้างความเพลิดเพลินให้แก่นักท่องเที่ยว

2. ความสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยว ในแง่ของความสามารถในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องให้คำแนะนำในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสมและรู้จักตักเตือนนักท่องเที่ยวอย่างนุ่มนวล ตลอดจนมีส่วนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้อยู่ตลอดไป

จิตรา ชุมณี (2545 : 58-59) ได้กล่าวถึงความสำคัญของมัคคุเทศก์ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญต่อนักท่องเที่ยว

- 1.1 มัคคุเทศก์ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้ทั่วถึง ไม่ละเลยสิ่งสำคัญๆ
- 1.2 นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจเรื่องราว ความเป็นมา ประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวถูกต้องมากกว่า เมื่อมีมัคคุเทศก์นำเที่ยว
- 1.3 นักท่องเที่ยวสามารถคำนวณระยะเวลาที่จะใช้ในการท่องเที่ยวได้แน่นอนกว่า การท่องเที่ยวโดยไม่มีมัคคุเทศก์
- 1.4 นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและท่องเที่ยวด้วยความปลอดภัยมากกว่า เมื่อมีมัคคุเทศก์นำเที่ยว

1.5 นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความสนุกสนาน และความเพลิดเพลินในการท่องเที่ยวมากกว่าเมื่อมีมัคคุเทศก์นำเที่ยว

1.6 นักท่องเที่ยวสามารถประหยัดเวลา ในการหารายละเอียดของแหล่งรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

1.7 นักท่องเที่ยวไม่ต้องเผชิญปัญหาต่างๆ เพราะมีมัคคุเทศก์ช่วยให้คำปรึกษาและแนะนำ เช่น การสื่อสารทำความเข้าใจกับหน่วยงานต่างๆ และบุคลากรในท้องถิ่น

2. ความสำคัญของมัคคุเทศก์ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว

มัคคุเทศก์เป็นผู้อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ต้องมีความรักหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติอันสวยงามแปลกตา สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต การทำลายสิ่งเหล่านี้เท่ากับทำลายอาชีพของตนเอง หรือปล่อยให้แหล่งท่องเที่ยวกระทำ ในฐานะเจ้าของบ้าน มัคคุเทศก์จะต้องเอาใจใส่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นสิ่งที่ทำให้ตนมีอาชีพ มีงานทำ ไม่ให้ถูกทำลาย ไม่ชักชวนนักท่องเที่ยวกระทำการที่ผิดกฎหมาย สิ่งที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้นๆ มัคคุเทศก์ต้องมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งที่เกิดจากการกระทำของตนเองและผู้อื่น เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น นอกจากนี้มัคคุเทศก์ยังต้องกระทำตนเป็นผู้นำในการปฏิบัติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และยังคงคอยดูแลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามให้ถูกต้อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมให้ทรัพยากรท่องเที่ยวสวยงามและมีคุณค่าสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปเยือน

3. มัคคุเทศก์เป็นผู้สร้างภาพพจน์ของแหล่งท่องเที่ยว การสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวทำได้โดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง มีความเข้าใจ และปรารถนาดีต่อนักท่องเที่ยวให้คำแนะนำในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง หากพบเห็นสิ่งใดไม่ถูกต้องก็มีวิธีการแก้ปัญหา ดักเตือนนักท่องเที่ยวอย่างนุ่มนวล เป็นตัวอย่างของคนไทยที่ดี มีศักดิ์ศรี มีน้ำใจ ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ

บุปผา คุมมานนท์ (2528:3) กล่าวว่ามัคคุเทศก์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักท่องเที่ยว เพราะถ้าถามว่าทำไมนักท่องเที่ยวจึงต้องการมัคคุเทศก์ก็พอตอบคำถามได้ ดังนี้

1. ทำให้การท่องเที่ยวได้ทั่วถึงมากกว่า ไม่ละเลยสิ่งสำคัญๆ
2. ทำให้เข้าใจเรื่องราวความเป็นมา ประวัติศาสตร์และพงศาวดารถูกต้องมากกว่า
3. กำหนดระยะเวลาที่จะใช้ในการท่องเที่ยวได้แน่นอนกว่า
4. นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและท่องเที่ยวด้วยความปลอดภัยมากกว่า ทั้งด้าน

สวัสดิภาพและทรัพย์สิน

5. การมีมัลลเทศก์ช่วยให้ประหยัคมากกว่าไม่มี
6. ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกและสบายใจกว่า
7. ช่วยให้การท่องเที่ยวขึ้นเกิดการประทับใจและฝงใจมากกว่า

จากการศึกษาความสำคัญของมัลลเทศก์ สรุปได้ว่า มัลลเทศก์มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ที่จะส่งผลให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยมัลลเทศก์เป็นผู้ที่มี ส่วนในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตลอดจนให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง และเหมาะสม รวมถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ให้คงอยู่ตลอดไป

2.5.3 คุณลักษณะของมัลลเทศก์ที่ดี

ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ (2525 : 287) ได้สรุปว่า มัลลเทศก์ที่ดีต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความเป็นกันเอง
2. ลดความเห็นแก่ตัว
3. เอาใจใส่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
4. ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ
5. สดชื่น ร่าเริง มีอารมณ์ขัน
6. รู้ให้จริง (อย่าขมเกม)
7. จำชื่อเขาให้ได้ เรียกชื่อเขาให้ถูก
8. หัดเป็นนักอ่านและสังเกตจดจำ
9. เป็นนักฟังที่ดี
10. สร้างทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย

เถิง สวาสดิพันธ์ (2525 : 260) กล่าวถึงการปฏิบัติงานในหน้าที่มัลลเทศก์ที่ดีไว้ดังนี้

1. ต้องเป็นผู้นำ
2. วางแผนงานดี
3. ความรู้ดี
4. การบรรยายดี
5. บริการดี
6. ตรงต่อเวลา

7. มีความอดทน
8. มีมารยาทดี
9. มองคนในแง่ดี
10. แก้ปัญหาเฉพาะหน้าดี

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537:44-45) กล่าวว่า มัคคุเทศก์ที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ดี ได้แก่ ความรู้เฉพาะเกี่ยวกับสถานที่นำชม โดยจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้นๆอย่างละเอียดและถูกต้อง ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และสภาพปัจจุบัน โดยสามารถบอกรายละเอียดต่างๆที่จำเป็น หรือตอบคำถามของนักท่องเที่ยวได้ และมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับท้องถิ่นทั้งในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ เพื่อสามารถอธิบายให้นักท่องเที่ยวฟังได้ขณะเดินทาง หรือสอดแทรกคำอธิบายขณะชมสถานที่ต่างๆ ตามปกติ นักท่องเที่ยวขอมอยากรู้อยากเห็นสิ่งต่างๆที่แปลกไปจากสิ่งที่เคยพบในบ้านเมืองของตน ฉะนั้นถ้า มัคคุเทศก์มีความรู้สามารถอธิบายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ ก็จะให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ และเกิดความพอใจ
2. ความสามารถในการเรื่องของภาษา ซึ่งจะเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ที่ดีจะต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างคล่องแคล่ว ไม่มีปัญหาในการพูดคิดอย่างพูดไม่ชัดหรือพูดเสียงเบา มีลักษณะช่วงพูดพอสมควร นอกจากนี้ควรมีความรู้และทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศอย่างแตกฉานทั้งการพูดและการฟัง ซึ่งจะช่วยให้มัคคุเทศก์สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และอื่นๆ รวมทั้งรับทราบคำถามและความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย
3. การศึกษาและเชาวน์ปัญญา นักท่องเที่ยวต้องการมัคคุเทศก์ที่เฉลียวฉลาด มีความรอบรู้ในเรื่องของข้อมูล รายละเอียดต่างๆ พุดจาดี รวมทั้งมีรสนิยมและกริยาทำาทางดี ที่สำคัญคือ มัคคุเทศก์ต้องไม่ใช่อำนาจกับนักท่องเที่ยว และไม่ควรทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเบื่อ
4. ประสบการณ์และอายุ สำหรับอาชีพมัคคุเทศก์แล้ว จะให้ความสำคัญกับความสามารถมากกว่าอายุ ส่วนประสบการณ์ที่มีความสำคัญคือด้านการท่องเที่ยว และควรมีประสบการณ์ด้านอื่นๆประกอบด้วย
5. ทักษะในการปฐมพยาบาล มัคคุเทศก์ควรมีความรู้ในเรื่องปฐมพยาบาล และเครื่องมือเวชภัณฑ์ที่จำเป็นสำหรับเดินทาง เช่น การใช้เครื่องช่วยหายใจ เครื่องชูชีพ การใช้ยาสามัญประจำบ้าน เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัยและมีความมั่นใจในระหว่างการเดินทาง

6. มีความสามารถในการจัดเวลาในการนำเที่ยวแต่ละรายการได้เหมาะสม มัคคุเทศก์ต้องเป็นผู้มองการณ์ไกล สามารถวางแผนกำหนดการล่วงหน้า และควบคุมกำหนดการต่างๆที่กำหนดขึ้นได้ มัคคุเทศก์ที่ดีต้องมีการเตรียมพร้อม คิดคำนวณ และมีการบันทึกอยู่เป็นประจำ มีข้อมูลเพื่อให้กำหนดการเดินทางเป็นไปอย่างชัดเจน สมบูรณ์และถูกต้อง

จากการที่ศึกษาคุณลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์ในข้างต้น ทำให้กล่าวได้ว่า มัคคุเทศก์ที่ดีต้องมีความรู้เป็นอย่างดีในการสามารถถ่ายทอดเกี่ยวกับสถานที่นำชมต่างๆอย่างละเอียดและถูกต้อง โดยสามารถบอกรายละเอียดต่างๆที่จำเป็น หรือตอบคำถามของนักท่องเที่ยวได้ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์และเกิดความพอใจ พุดจาดี มีรสนิยมและกริยาท่าทางดีรวมทั้งเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศเป็นอย่างดี และสามารถจัดเวลาในการนำเที่ยวแต่ละรายการได้เหมาะสม เพื่อให้ประโยชน์สูงสุดและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

2.5.4 บทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(Weiler and Davis อ้างใน เต็มสิน มานะวิชัย ,2547: 205-206) ได้กล่าวถึงบทบาทของมัคคุเทศก์ในการส่งเสริมจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถแบ่งเป็น 3 ด้านคือ

1. บทบาทในการให้ความรู้

โดยการเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและทรัพยากรต่างๆอย่างเป็นระบบที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ณ ที่นั้นๆ อันจะเป็นการสื่อความหมายถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วควรให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมซึ่งจะมีผลต่อการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ด้วย เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเหล่านั้นมีความสำนึกถึงความสำคัญของระบบนิเวศในพื้นที่ที่เข้าไปท่องเที่ยว และสำนึกถึงบทบาทของเขาในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. บทบาทในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์

ควรเน้นประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมในกระบวนการนั้นๆ ซึ่งการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้นั้นมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมโดยยึดหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การนำนักท่องเที่ยวไปยังจุดต่างๆพร้อมบรรยายประกอบเนื้อหาของจุดนั้นๆ หรือการจัดการบริการที่เอื้อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามคำเตือนและข้อกำหนดต่างๆ

3. บทบาทในการเป็นผู้นำหรือผู้กระตุ้น

ในฐานะที่มัคคุเทศก์เป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว และการจูงใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ ถ้ามัคคุเทศก์สามารถส่งเสริมให้บุคคลเกิดแรงจูงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะมีส่วนให้การเรียนรู้นั้นบรรลุเป้าหมายได้ในฐานะผู้นำ มัคคุเทศก์มีบทบาทในการที่จะควบคุมกลุ่มให้มีความคิดเห็นที่คล้อยตามไปในสิ่งที่มัคคุเทศก์ต้องการ ในทางที่ถูกต้อง รวมถึงการควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในขอบเขต

(Weiler and Davis อ้างในวรรณพร วนิชชานุกร, 2540 :66-67) ได้กล่าวถึงบทบาทต่างๆที่มัคคุเทศก์ควรกระทำเพื่อให้การท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างเหมาะสมตามหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีข้อสรุปดังนี้

1. บทบาทในการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อสภาพแวดล้อม และไม่ใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศจนเกินความสามารถที่ระบบนิเวศจะรองรับไว้ได้ ซึ่งนั่นก็หมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบมากขึ้นนั่นเอง มัคคุเทศก์จะต้องมีความรู้ในเรื่องระบบนิเวศและหลักการอนุรักษ์ และมีทักษะในการอธิบายเรื่องของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและทรัพยากรต่างๆอย่างเป็นระบบ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ณ ที่นั้นๆ

2. บทบาทผู้นำที่ควรเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม นอกจากจะต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติและประสบการณ์ของผู้นำเที่ยว เช่น นักพฤกษศาสตร์ นักธรณีวิทยา นักนิเวศวิทยา ฯลฯ แล้วยังมีบทบาทในฐานะเจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่นั้นๆอีกด้วย

จากการศึกษาบทบาทของมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ในครั้งนี้ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืน เนื่องจากยุวมัคคุเทศก์เป็นผู้ที่สามารถให้ความรู้ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือเรื่องอื่นๆที่เป็น การสนับสนุนหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เพื่อให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้นมีความตระหนักถึงความสำคัญของระบบนิเวศในพื้นที่ที่เข้าไปท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่สืบไป

2.5.5 ความหมายของยุวมัคคุเทศก์

สุธิดา สังฆรักษาสัตย์ (2543: 32) ได้ให้ความหมายของคำว่ามัคคุเทศก์น้อย หรือยุวมัคคุเทศก์ ว่าหมายถึง นักเรียนที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ และสามารถให้ความรู้ ความเข้าใจ ชี้แจงอธิบาย ตอบคำถามของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน

จิตรา ชุมณี (2545 : 201) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่ามัคคุเทศก์น้อย หรือยุวมัคคุเทศก์ ว่าหมายถึง นักเรียนหรือเยาวชนทั้งในระบบโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อเป็นผู้นำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวยังสถานที่ต่างๆในท้องถิ่นของตนเอง และสามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่หรือบุคคล โดยมุ่งหวังเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสำนึกรักในภูมิปัญญา ถิ่นกำเนิด มีความรักและหวงแหนสิ่งที่ดีว่าเป็นมรดกสำคัญของชาติไว้ให้คนรุ่นหลัง และมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมในการทำหน้าที่อนุรักษ์สมบัติของชาติ

จากการคำจำกัดความข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของยุวมัคคุเทศก์ ว่าหมายถึง นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อเป็นผู้ที่สามารถนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวยังสถานที่ต่างๆในท้องถิ่นของตนเองได้ รวมถึงสามารถให้ความรู้ ความเข้าใจ และชี้แจงอธิบาย ตอบคำถามแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆได้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเน้นหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

2.5.6 วัตถุประสงค์ของการอบรมยุวมัคคุเทศก์

สุธิดา สังฆรักษาสัตย์ (2543: 165) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการมัคคุเทศก์น้อยดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ภูมิศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยว ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นๆ
2. เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ และทักษะการปฏิบัติงานมัคคุเทศก์น้อย ในฐานะเจ้าบ้านที่ดี
3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตน และแนะนำนักท่องเที่ยวถึงข้อปฏิบัติตนในการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว
4. เพื่อให้ให้นักเรียนเล็งเห็นความสำคัญหรือประโยชน์ในการที่ท้องถิ่น และประเทศชาติจะได้รับจากการท่องเที่ยว
5. เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นคุณค่าการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานมัคคุเทศก์น้อย ในฐานะเจ้าบ้านที่ดี

จิตรา ชุมณี (2545 : 202) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอบรมยุวมัคคุเทศก์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมัคคุเทศก์
2. เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
3. เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้และการเป็นมัคคุเทศก์ขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติงานอย่างเป็นแบบแผน
4. เพื่อให้ นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหาและเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน
5. เพื่อให้ นักเรียนมีค่านิยมในการอนุรักษ์และเผยแพร่สิ่งที่ดีงามในท้องถิ่น
6. เพื่อให้ นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีในท้องถิ่น

ชลอ สีเสด และมณฑิ ไชยทุ่งฉิน (2544 :3) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอบรมยุวมัคคุเทศก์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่เอาเวลาว่างในวันหยุดไปเที่ยวเตร่หรือมั่วสุมกับแหล่งอบายมุขต่างๆ
2. เพื่อส่งเสริมให้ นักเรียนมีความสำนึกรักในภูมิถิ่นกำเนิด มีความรักและหวงแหนสิ่งที่ถือว่าเป็นมรดกสำคัญของชาติไว้ให้คนรุ่นหลัง และมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมในการทำหน้าที่อนุรักษ์สมบัติของชาติ
3. เพื่อฝึกฝนให้ นักเรียนประพฤติตนเป็นแบบอย่างของเจ้าบ้านที่ดี รู้จักต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ด้วยน้ำใจไมตรีอันงดงาม
4. เพื่อส่งเสริมนิสัย"รักการอ่าน" ให้ นักเรียน รู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากเอกสารตำราตลอดจนส่งเสริมให้ นักเรียนรู้จักศึกษาหาความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้อื่นๆ
5. เพื่อฝึกฝนให้ นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อตนเอง รู้จักดูแลตัวเอง รู้จักแบ่งเวลาสำหรับชีวิตประจำวัน รู้จักรับผิดชอบสมบัติของส่วนรวมสมบัติของชุมชนและชาติบ้านเมือง
6. เพื่อส่งเสริมให้ เด็กมีความรักในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ โดยการเริ่มต้นจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อม หรือประวัติศาสตร์ในชุมชนของตนเอง
7. เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนของชาติ ได้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าสำหรับประเทศชาติบ้านเมือง

ประโยชน์ที่ได้รับ

ต่อผู้เรียน

1. จากการอบรม ค้นคว้า พบปะนักท่องเที่ยว ทำให้เขามีความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและประวัติศาสตร์ต่างๆมากขึ้น มีความรัก สนใจที่จะศึกษาหาข้อมูลต่างๆของสถานท่องเที่ยว เพื่อเตรียมไว้ตอบคำถามนักท่องเที่ยว
2. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สามารถจัดสรรเวลาการใช้ชีวิตประจำวันได้
4. มีความสามารถด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ กล้าพูด กล้าแสดงออก
5. ได้ฝึกใช้คำง่ายๆในภาษาอังกฤษ เช่น คำทักทาย คำศัพท์เรียกชื่อที่เกี่ยวข้อง
6. มีความภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่ผู้บริการสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเอง
7. เป็นที่รักใคร่ของคนรอบข้าง
8. มีรายได้จากน้ำใจนักท่องเที่ยวเก็บไว้ใช้จ่าย เป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง

ต่อโรงเรียน

1. โรงเรียนเป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป
2. โรงเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างคุ้มค่าที่สุดตามนโยบายของการปฏิรูปการศึกษา
3. บุคลากรในโรงเรียน มีความภาคภูมิใจ ที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สังคมก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน ความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ

ต่อชุมชน

1. สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เป็นที่รู้จักของคนไทยทั่วไปและมีชื่อเสียงมากขึ้น
2. สถานที่ท่องเที่ยวคงสภาพในการอนุรักษ์ เพราะยุวมัคคุเทศก์มีการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวที่ถูกวิธีแก่นักท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นต้น
3. ประชาชนในท้องถิ่น มีความเป็นอยู่ดีขึ้น จากการนำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว
4. ผู้ปกครองนักเรียนมีความภาคภูมิใจในคุณบุตร กุลธิดา ที่มีความกล้า เก่ง ช่วยตัวเองได้ ไม่ต้องคอยดูแลในวันหยุดเรียน

จากการศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของการอบรมยุวมัคคุเทศก์ ตามข้างต้นนี้ สามารถสรุปได้ว่าการได้เข้ารับการอบรมยุวมัคคุเทศก์นั้นเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาประวัติเรื่องราวความ

เป็นมาของท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ แล้วยังเป็นการได้ฝึกทักษะในการปฏิบัติงานจากสถานที่จริงๆ นักเรียนจะได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่พบจากการทำงานในสถานการณ์จริง และยังทำให้เกิดคุณลักษณะที่ดีในตัวผู้เรียน นอกเหนือจากนั้นยังทำให้นักเรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ห่วงแหนทรัพยากรธรรมชาติและใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้นักเรียนอีกทางหนึ่งด้วย

2.5.7 ตัวอย่างหลักสูตรฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการอบรมยุวมัคคุเทศก์ มีดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการอบรมมััคคุเทศก์อาสาสำหรับเยาวชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

หลักสูตรมััคคุเทศก์อาสา	ไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง
ภาคความรู้ทางวิชาการ	ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง
- อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ	2 ชั่วโมง
- ประวัติศาสตร์ / ภูมิศาสตร์	2 ชั่วโมง
- ศิลปกรรม วรรณคดี สถาปัตยกรรม	2 ชั่วโมง
- พระพุทธศาสนา ความเชื่อ และค่านิยม	2 ชั่วโมง
- แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ	2 ชั่วโมง
- เทศกาล และงานประเพณีที่สำคัญของจังหวัด	2 ชั่วโมง
- กีฬาและการละเล่นพื้นบ้าน	2 ชั่วโมง
- แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด	2 ชั่วโมง
- ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง และของที่ระลึกของจังหวัด	2 ชั่วโมง
- โรงแรม สถานที่พักแรม ภัตตาคาร และร้านอาหารในจังหวัด	2 ชั่วโมง
ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ	ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง
- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมััคคุเทศก์	2 ชั่วโมง
- วิธีการปฏิบัติงานของมััคคุเทศก์ (ให้มีการดูแลงานและฝึกปฏิบัติ)	2 ชั่วโมง
- * การฝึกพูดในที่ชุมชน (ให้มีการฝึกปฏิบัติด้วย)	2 ชั่วโมง
- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมััคคุเทศก์	2 ชั่วโมง
- พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว	2 ชั่วโมง
- การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	2 ชั่วโมง
- การปฐมพยาบาลเบื้องต้น (ให้มีการฝึกปฏิบัติด้วย)	2 ชั่วโมง
- มนุษยสัมพันธ์	2 ชั่วโมง

- จิตวิทยาการให้บริการ 2 ชั่วโมง
- การอ่านและเขียนแผนที่ 2 ชั่วโมง
- การถ่ายภาพเบื้องต้น 2 ชั่วโมง

ภาคการศึกษาออกสถานที่

กำหนดให้จัดเส้นทางศึกษาออกสถานที่ในจังหวัด โดยมีมัคคุเทศก์อาชีพปฏิบัติงานเป็นต้นแบบหรือตัวอย่าง

2. หลักสูตรมัคคุเทศก์เฉพาะ (เดินป่า) ไม่น้อยกว่า 90 ชั่วโมง

ภาคความรู้ทางวิชาการ ไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง

- อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเดินป่า
- ภูมิศาสตร์ของภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการเดินป่า
- ชนพื้นเมืองในท้องถิ่น
- พันธุ์ไม้ป่าและสัตว์ป่า
- การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
- ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติดและมอมเมา
- พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
- สัมมนาปัญหาเดินป่า

ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ ไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง

- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์
- วิธีการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์
- การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
- มนุษยสัมพันธ์
- การจัดเที่ยวในป่า
- การยังชีพในป่า

ภาคการศึกษาออกสถานที่ ไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง

ภาคความรู้ต่างประเทศ ไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง

หมายเหตุ 1. ดำเนินการอบรมโดยสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยผ่านความเห็นชอบจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2. ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องมีคุณวุฒิมีมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป และต้องพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้

3. หลักสูตรมัลติเทคก์เฉพาะ (แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ)

ภาคความรู้ทางวิชาการ

ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

- อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ
- พื้นที่ธรรมชาติกับบทบาทด้านนันทนาการ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ระบบนิเวศและสังคมพืช
- ระบบนิเวศและสังคมสัตว์
- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิศาสตร์กายภาพของแหล่งธรรมชาติ
- ชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิต
- การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
- พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ภาคความรู้เฉพาะอาชีพ

ไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง

- บทบาทหน้าที่ มารยาท และจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์
- วิธีการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์
- การวางแผนนำเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ
- เทคนิคการสื่อความหมายธรรมชาติ
- การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
- มนุษยสัมพันธ์

ภาคการศึกษาออกสถานที่

ไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมง

- หมายเหตุ
1. ดำเนินการอบรมโดยสถาบันการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือหน่วยงานผู้รับผิดชอบพื้นที่
  2. ต้องได้รับความเห็นชอบจาก ททท. ในการพิจารณาความจำเป็นและมาตรฐานการจัดอบรม

ตัวอย่างโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อย หรือยุวมัคคุเทศก์

โครงการอบรมมัคคุเทศก์น้อย จังหวัดนครปฐม ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ชื่อเรื่อง โครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อย จ.นครปฐม

หลักการและเหตุผล

เนื่องด้วย จ.นครปฐม มีชื่อเสียงด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นจุดเด่นทางด้านการท่องเที่ยว สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และผู้เดินทางต่างถิ่นแวะเวียนมาเยี่ยมชมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานครอันเป็นศูนย์รวมของเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน รวมทั้งการท่องเที่ยวของประเทศไทย นับว่าจังหวัดนครปฐมได้เปรียบในเรื่องการเดินทางเป็นอย่างมากเนื่องจากอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไม่ไกล และการเดินทางก็สะดวกสบาย มีให้เลือกหลากหลายรูปแบบการเดินทางทั้งทางบก และทางน้ำ

โครงการอบรมมัคคุเทศก์น้อย เป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมความพร้อมของบุคลากรเยาวชนในชุมชน ให้มีความรู้และทักษะของการนำเสนอข้อมูลในท้องถิ่นตน รวมถึงความรู้ความสามารถของการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ของท้องถิ่นตนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับความต้องการของตลาดที่สูงมากขึ้น และยังเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างความตระหนัก และจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวให้กับเยาวชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างงาน อาชีพ และรายได้ให้แก่ท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างเยาวชนในจังหวัดนครปฐมให้รู้จักทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่นตน มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว และภูมิปัญญาของท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ
2. เพื่อสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้แก่เยาวชน
3. เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการส่งเสริมประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวให้แก่เยาวชน
4. เพื่อก่อให้เกิดการสร้างงานให้กับเยาวชนและท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วิธีดำเนินการจัดฝึกอบรม

ในการจัดฝึกอบรมในครั้งนี้ ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นผู้ดำเนินการสร้างหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยขึ้น โดยใช้เวลาในการอบรมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ตามรายละเอียดดังนี้

รายละเอียดหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย จำนวน 12 ชั่วโมง

รายวิชา	เวลา/ชั่วโมง
1. ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น	1
2. หลักการมัคคุเทศก์	1
3. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว	1
4. การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	1
5. ศิลปะการพูดสำหรับมัคคุเทศก์	2
6. แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น	2
7. วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น	1
8. การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว	2
9. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	1

6. ระยะเวลาในการอบรม

2 วัน ได้แก่วันที่ 9-8 ตุลาคม รุ่นที่1 และวันที่ 15- 16ตุลาคม รุ่นที่ 2

7. จำนวนผู้เข้ารับการอบรม : รุ่นละ 40คน

2.6 อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ประวัติความเป็นมา

(กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2547) ได้มีการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน กล่าวคือ เมื่อคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐานที่พระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเสด็จที่เขื่อนแก่งกระจาน ได้รับสั่งให้อธิบดีกรมป่าไม้ นายถนอม เปรมรศมี เข้าเฝ้าเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2522 ได้มีกระแสพระราชดำรัสว่า “เรื่องป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำเพชรบุรี ขอให้เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาอย่าให้มีการลักลอบตัดไม้ถางป่า ทำไร่ ในป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำเพชรบุรี เพราะจะทำให้เกิดความแห้งแล้ง แม้จะได้มีการให้สัมปทานป่าแปลงนี้ไปแล้ว ก็ขอให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบดูแลการทำไม้ อย่าให้เป็นการทำลายป่าเกิดขึ้น” จากพระราชดำรัสดังกล่าวประกอบกับนโยบายของรัฐบาลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2522 ที่ให้รักษาป่าไว้ โดยการประกาศให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ กองอุทยานแห่งชาติเดิม กรมป่าไม้ ได้มีคำสั่งที่ 452/2523 ลงวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2523 ให้นายสามารถ ม่วงไหมทอง นักวิชาการป่าไม้ 4 ไปดำเนินการสำรวจหาข้อมูลเบื้องต้นบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำเพชรบุรีเหนือเขื่อนแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ตามหนังสือรายงานการสำรวจควมที่ สุด ที่ กส 0708/จช.67 ลงวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2523 รายงานว่า ป่าบริเวณดังกล่าวเป็นป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี เป็นภูเขาสลับซับซ้อน สภาพป่าสมบูรณ์ มีทิวทัศน์สวยงาม ประกอบด้วยน้ำตก ถ้ำ หน้าผา ทะเลสาบ พันธุ์ไม้มีค่านานาชนิด เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าต่างๆ เช่น เลียงผา วัวแดง กระต๊อง นก ปลาต่างๆ และช้างป่า ซึ่งเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองเหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและศึกษาหาความรู้ด้านต่างๆ ทั้งเป็นการรักษาสภาพป่าให้คงอยู่เป็นสมบัติของชาติถาวรสืบไป ดังพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กรมป่าไม้ จึงได้เสนอคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ได้มีมติการประชุมครั้งที่ 2/2523 เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2523 เห็นสมควรออกพระราชกฤษฎีกากำหนดที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณพื้นที่ป่าข้างน้ำกัลดเหนือ และป่าข้างน้ำกัลดใต้ ในท้องที่ตำบลน้ำกัลดเหนือ กิ่งอำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอเขาย้อย และตำบลสองพี่น้อง ตำบลแก่งกระจาน อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ให้เป็นอุทยานแห่งชาติในปี พ.ศ. 2524 โดยประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 92 ลงวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2523

ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้กระทำพิธีเปิดอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2526 โดยมีปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดร.เถลิง ชำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นประธานในพิธีเปิด ต่อมาคณะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ของอำเภอหัวหิน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้มีหนังสือ ลงวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2525 ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายชวน หลีกภัย ขอให้อนุรักษ์ป่าแร่ห้วยไคร้ ตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้วยกรมป่าไม้ จึงให้นายสามารถ ม่วงไหมทองทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และนายรุ่งโรจน์ อังครุทิพากร เจ้าพนักงานป่าไม้ 2 ดำเนินการข้อมูลเบื้องต้นปรากฏว่า ในบริเวณดังกล่าวมีสภาพป่าสมบูรณ์ดี มีพืชพันธุ์สวยงาม มีธรรมชาติที่สวยงาม เช่น น้ำตก ถ้ำ หน้าผา ลานหิน และมีสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ตามหนังสือรายงานผลการสำรวจ ที่ กส0713 (กจ/78) ลงวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 เห็นควรให้ขยายเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานออกไปครอบคลุมพื้นที่ดังกล่าว กรมป่าไม้จึงได้เสนอคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ต่อมาได้มีมติการประชุมครั้งที่ 1/2527 เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2527 ให้ขยายเขตอุทยานแห่งชาติให้ครอบคลุมพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกาขยายเขตอุทยานแห่งชาติ ป่ายางน้ำกัลลัดเหนือและป่ายางน้ำกัลลัดใต้ ในท้องที่ตำบลแก่งกระจาน ตำบลสองพี่น้อง ตำบลกัลลัดหลวง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี และตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในปี พ.ศ. 2527 โดยประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 101 ตอนที่ 194 ลงวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2527 เป็น อุทยานแห่งชาติลำดับที่ 28 ของประเทศไทย

ข้อมูลทั่วไป

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีเนื้อที่มากที่สุดในประเทศไทยคือประมาณ 2,914.70 ตารางกิโลเมตร เป็นผืนไพรบริสุทธิ์บนเทือกเขาตะนาวศรีที่อุดมด้วยป่าดิบชื้นทะเลหมอกงามตา สามารถเที่ยวชมหรือประกอบกิจกรรมได้หลายหลาก เช่น ล่องทะเลสาบเหนือเขื่อนแก่งกระจาน เที่ยว น้ำตก เดินป่า ดูนก และดูผีเสื้อ ด้วยตำแหน่งที่ตั้งสุดพิเศษของผืนป่าแก่งกระจานอันเปรียบเป็นเสมือนศูนย์รวมสรรพชีวิตจาก 4 ภาคของไทย คือภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ จึงเอื้ออำนวยให้มีทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพอยู่มากถึง 410 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 53 ชนิด และผีเสื้อป่าอีกกว่า 300 ชนิด ในส่วนของนกหายาก บริเวณป่าแก่งกระจานมีนกเงือกอยู่ถึง 6 ชนิด จาก 12 ชนิดที่พบในประเทศไทย ได้แก่ นกเงือกกรามช้าง นกกก นกแก๊ก นกเงือกหัวหงอน นกเงือกสีน้ำตาล และนกเงือกกรามช้างปากเรียบ นอกจากนี้ยังพบนกจาบคาเคราแดง นกแว่นสีเทา นกกระแตเหาด นกเป็ดน้ำทองขาว นกเสื้อแมลงปีกแดง ฯลฯ ยิ่งกว่านั้นในปี พ.ศ. 2533 ยังสำรวจพบนกชนิดใหม่ของไทย คือ นกกะลิงเขียวหางนาม (*Ratchet-Treepie*) จัดเป็นนกในวงศ์อีกาที่มีขนดำสนิทตลอดตัว และมีจุดเด่นอยู่ที่หางยาวขอบเป็นหยักฟันเลื่อยสวยงามมาก การดูนกที่แก่งกระจานเริ่มได้ตั้งแต่ขอบอ่างเก็บน้ำ เรือจะไปตามถนนสู่น้ำตกทอทิพย์ ระยะทางประมาณ 36 กิโลเมตร สำหรับผีเสื้อ 300 ชนิดนั้น พบได้ทั่วไปตามชายป่าและริมหุบ

ห้วยชุ่มชื้น เช่นฝิเลื่อหางดิงปารีส ฝิเลื่อหางคาบลายจิด ฝิเลื่อลายจีเมียง และฝิเลื่อปลายปีกส้มใหญ่ เป็นต้น โดยเส้นทางคูฝิเลื่อที่น่าสนใจ เช่น ที่บ้านกร่างแคมป์ กม.15 ไปถึงหุบห้วยบริเวณ กม.18 เส้นทางเลียบลำห้วยป่าละอู และเส้นทางรถยนต์ขึ้นสู่เขาพะเนินทุ่ง เป็นต้น จึงถือได้ว่าป่าแก่งกระจานเป็นผืนไพรบริสุทธิ์ที่เปี่ยมด้วยมนต์ขลังตลอดกาลอย่างแท้จริง (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช,2547)

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศมีทั้งส่วนที่เป็นพื้นดินและส่วนที่เป็นอ่างเก็บน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 45 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ป่าเหนืออ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน ประกอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อนของเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งเป็นเทือกเขาที่เป็นเขตแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า ยอดสูงสุดได้แก่ เขาเง้งนิกยวตอง สูงประมาณ 1,513 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยเฉลี่ยสูงประมาณ 500 เมตร ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาหินแกรนิต บางแห่งเป็นเขาหินปูน ในหลายแห่งอุดมไปด้วยแร่ฟลูออไรน์ ปกคลุมด้วยป่าดิบชื้นเป็นส่วนใหญ่ เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี ลำห้วยสำคัญของแม่น้ำเพชรบุรีที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้แก่ ห้วยประโคน ห้วยบางกลอย ห้วยแม่เสด็จ ห้วยหินเพิง ห้วยสาริกา ห้วยฝัก ห้วยไผ่ และห้วยสามเขา ลำห้วยที่สำคัญของแม่น้ำปราณบุรีในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ ห้วยคมกฤช ห้วยโสก แม่น้ำสัตว์ใหญ่ ห้วยป่าแดง และห้วยป่าเลา (ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538)

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพโดยทั่วไปเป็นป่าดิบชื้น จึงทำให้มีความชื้นสูง ส่วนใหญ่จะมีฝนตกชุก จึงมีอากาศเย็นสบายตลอดปี ไม้ร้อนอบอ้าว โดยฝนจะตกชุกในฤดูฝน ซึ่งจะเริ่มประมาณเดือนพฤษภาคม – ตุลาคม ความชุ่มชื้นของผืนป่าทำให้ปริมาณฝนที่ตกลงมาเป็นจำนวนมากกักเซาะหน้าดิน ปริมาณน้ำที่สูงจะตัดขาดเส้นทางคมนาคมภายในไม่สะดวกแก่การเดินทาง การท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่เหมาะสมที่สุด คือ ประมาณเดือนพฤศจิกายน-เมษายน เนื่องจากเป็นช่วงหมดฝน อากาศเย็นสบาย อุณหภูมิประมาณ 16-32 องศาเซลเซียส (ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538)

ภูมิศาสตร์ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 12 องศา 26 ลิปดา ถึง 13 องศา 19 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นแวงที่ 99 องศา 4 ลิปดา ถึง 99 องศา 39 ลิปดาตะวันออก

สภาพทางธรณีวิทยา

ประกอบด้วยหินชั้น หินแปร และหินอัคนี มีชุดหินซึ่งกระจายอยู่ตามที่ต่างๆ เช่น ชุดหินแก่งกระจาน ซึ่งครอบคลุมอยู่ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ประกอบไปด้วยหินโคลนปนกรวดเป็นส่วนใหญ่ ชุดหินคลองกุ่ม ชุดหินราชบุรี เป็นต้น นอกจากนี้ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังพบรอยเลื่อน (Fault) ของหินกระจายอยู่ทั่วไป แร่ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ตะกั่ว และแบไรท์ ทรัพยากรดินแบ่งออกเป็น 4 ชุดดิน ได้แก่ ชุดดินกำแพงแสน มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง ชุดดินปราณบุรีเกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง ชุดดินท่ายางเกิดจากการสลายตัวอยู่กับที่ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และหน่วยดินสัมพันธ์ของดินชุดลาดหญ้า ท่ายาง เกิดจากสลายตัวของหินทรายและหินดินดาน มีธาตุอาหารค่อนข้างต่ำ

ป่าไม้

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบชื้น คือ มีประมาณ 80% ของพื้นที่ และอีก 20% เป็น ป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรัง ทุ่งหญ้า ทั้งยังมีลักษณะเด่นในบางพื้นที่เป็นป่าเต็งรังผสมกับไม้สนซึ่งเป็นสนสองใบ ตามธรรมชาติ มีพรรณไม้มีค่าทางเศรษฐกิจหลายอย่าง เช่น ตะเคียนทอง ประคู้ มะค่า กฤษณา ฯลฯ มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งบทบาทโดยรวมของป่าเหล่านี้เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ป่า เป็นที่รวมของพันธุกรรมพืช เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และเป็นแหล่งทำมาหาเลี้ยงชีพของประชาชนในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียง

สังคมพืชหลักในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้แก่ระบบนิเวศของป่าไม้ ซึ่งปกคลุมพื้นที่อุทยานแห่งชาติถึงร้อยละ 85.64 ประกอบด้วยชนิดป่าที่สำคัญ 4 ชนิด ได้แก่

1. ป่าดงดิบชื้น (Moist evergreen forest) พบขึ้นอยู่เป็นบริเวณกว้างในระดับความสูงประมาณ 400 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางขึ้นไป พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ กระจลอน ตะแบก เสลา มะค่าโมง เขม่าสาย ยาง โอน เสม็ดฟอง พญารากดำ มะกอกแบน นกน้อย ผมหอม ตาเสือ เสม็ดเขา หนามจีแรด ชมพูป่า ฯลฯ ส่วนพืชพื้นล่างโดยทั่วไปเป็นลูกไม้ กล้าไม้ ของไม้ชั้นบน รวมทั้งไม้เถา เช่น เถากระโถล เป็นต้น

2. ป่าดงดิบแล้ง (Dry evergreen forest) พบขึ้นกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ โดยเฉพาะตามที่ลุ่มริมฝั่งน้ำในหุบเขา ไหล่เขา และที่ราบต่ำระหว่างภูเขา ที่ระดับความสูงประมาณ 400-500 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ค้างคาว สมอ จัน ข่อยหนาม กระเบาหลัก หมากเล็ก หมากน้อย ถอบแถบ ดีหมี กระเบาหลัก กระชิด หงอนไก่แดง ฯลฯ ส่วนพืชพื้นล่างโดยทั่วไปเป็นลูกไม้ กล้าไม้ ของไม้ชั้นบน รวมทั้งไม้เถา เช่น กำลังหนุมาน สะแกวัลย์ หวายลิง เป็นต้น

3. ป่าเบญจพรรณ (Mixed deciduous forest) พบขึ้นอยู่ทางตอนกลางและส่วนเหนือของอุทยานแห่งชาติ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ตีนนก แดง ตะคร้ำ มะกอก ประคู้ ตะแบก อ้อยช้าง ตะโก ตีนเป็ด จั้วป่า โมกมัน ตั้ว ฯลฯ ส่วนพืชพื้นล่างโดยทั่วไปเป็นลูกไม้ กอไม้ ของไม้ชั้นบน รวมทั้งไผ่ หญ้าคา หญ้าปล้อง และไม้เถา เป็นต้น

4. ป่าเต็งรัง (Dry dipterocarp forest) พบขึ้นอยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของอุทยานแห่งชาติในระดับความสูง 200-400 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ง พลวง พะยอม ประคู้ ตะแบก เปล้าหลวง แดง ฯลฯ สำหรับพืชพื้นล่างประกอบด้วย หญ้า ลูกไม้ของไม้ชั้นบน และไม้เถา เป็นต้น (ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538)

ทรัพยากรสัตว์ป่า

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานอยู่ในเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งเชื่อมต่อกับเทือกเขาภูเก็ตของภาคใต้และตอนเหนือเข้าไปในประเทศพม่า สัตว์ป่าจากประเทศอินเดียและพม่าจะแพร่กระจายลงมาทางทิศตะวันตกของประเทศลงมาถึงบริเวณนี้ และพวกสัตว์ป่าจากประเทศมาเลเซียก็จะแพร่กระจายขึ้นมาตามเทือกเขาภูเก็ตมาถึงบริเวณนี้เช่นเดียวกัน ทำให้อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นแหล่งชุมนุมของสัตว์ป่าทั้งจากทิศเหนือและทิศใต้ ชนิดของสัตว์ป่าที่สำคัญได้แก่ ช้างป่า หมีหมา หมาใน หมาจิ้งจอก เสือดาว เสือโคร่ง เลียงผา สมเสร็จ วัวแดง กวางป่า เก้งหม้อ ชะนีมือขาว ลิงเสน นกกระสาอูชาว เขี้ยวปลาใหญ่หัวเทา นกเค้าหน้าผากขาว กบทูต ปาดยักษ์ เต่าหก จิ้งเหลนภูเขาสีจาง เป็นต้น นอกจากนี้ในบริเวณลำธารและอ่างเก็บน้ำ ตำรวจพบปลาน้ำจืดอาศัยอยู่หลายชนิด เช่น ปลานางอ้าว ปลาชีวาโบไฟ ปลาขี้ยอก ปลากระสูบขีด ปลากดเหลือง ปลาคูกค้ำน ปลากะตุงแหว ปลาหมอช้างเหยียบ ปละกระสง และปลากะทิง ฯลฯ

ป่าแก่งกระจานถือได้ว่าเป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายของสัตว์ป่าที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยตำแหน่งที่ตั้งอันเหมาะสม อาณาบริเวณที่กว้างใหญ่ และความหลากหลายของระบบนิเวศส่งผลให้ประชากรของสัตว์ป่าที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศหลายชนิด ดังนี้ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2547)

1. สัตว์ป่าจำพวกนกกว่า 410 ชนิด จาก 213 สกุล ใน 59 วงศ์ โดยมีนกหลายวงศ์ ที่มีจำนวนชนิดสูงสุด ได้แก่ วงศ์นกปรอด (*Pycnonotidae*) และวงศ์นกกระราง (*Timaliidae*) รองลงมาคือ วงศ์เหยี่ยว (*Accipitridae*) และวงศ์นกเดินดง (*Turdidae*)

2. สัตว์ป่าจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนมกว่า 68 ชนิด แบ่งออกเป็น 24 วงศ์ และ 55 สกุล สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีจำนวนสูงสุดคือ พวกค้างคาว มีจำนวน 16 ชนิด กลุ่มชะมดและอีเห็นมีทั้งหมด 6

ชนิด กลุ่มกระรอกบินมีจำนวน 4 ชนิด นอกจากนี้ยังพบระบบสังคมของช้าง กระตัง วัวแดง เลียงผา เสือโคร่ง เสือดำ เสือดาว กวาง เก้ง เก้งหม้อ สมเสร็จ ค่าง ชะนี หมูป่า

3. สัตว์ป่าจำพวกสะเทินน้ำสะเทินบกกว่า 17 ชนิด แบ่งออกเป็น 4 วงศ์ และ 7 สกุล ได้แก่ กบในวงศ์ *Ranidae* ปาดในวงศ์ *Rhacophoridae* อึ่งในวงศ์ *Microhylidae* และคางคกในวงศ์ *Bufo*

4. สัตว์ป่าจำพวกเลื้อยคลานกว่า 30 ชนิด แบ่งออกเป็น 9 วงศ์ และ 23 สกุล ได้แก่ จิ้งจก ตุ๊กแกในวงศ์ *Gekkonidae* จิ้งเหลนในวงศ์ *Scincidae* กิ้งก่าในวงศ์ *Agamidae*

5. สัตว์ป่าจำพวกปลาน้ำจืดกว่า 61 ชนิด แบ่งออกเป็น 43 สกุล ใน 19 วงศ์ ปลาน้ำจืดที่มีจำนวนสูงสุดคือ ปลาในวงศ์ตะเพียน (*Cyprinidae*) รองลงมาคือ ปลาในวงศ์ปลาช่อน (*Channidae*)

6. ผีเสื้อ (*Butterflies*) พบว่าในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีผีเสื้ออยู่หลากหลายชนิด จำนวนไม่น้อยกว่า 130 ชนิด ผีเสื้อที่ได้รับประกาศให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ได้แก่ ผีเสื้อถุงทองป่าสูง (*Troides Helena*) ผีเสื้อหางติ่งสะพายเขียว (*Papilio palimurus*) ผีเสื้อเหลืองหนามประดับเพชร (*Polyura delphis delphis*) ผีเสื้อเหลืองหนามใหญ่โคนปีกดำ (*Polyura eudamippus eudamippus*) ผีเสื้อหางมังกรขาว (*Lamproptera curius curius*)

ความสำคัญของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ตำแหน่งที่ตั้งของป่าแห่งนี้เป็นสาเหตุหนึ่งของความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าแก่งกระจานเป็นรอยต่อที่ตัวภาคพื้นทวีปเอเชียมาบรรจบกับแหลมมลายู มีเทือกเขาตะนาวศรีแบ่งพื้นที่ทอดยาวแบ่งทะเลฝั่งอันดามันออกจากฝั่งทะเลอ่าวไทย สัตว์และพรรณพืชทั้งจากพม่าและไทยรวมทั้งสิ่งมีชีวิตที่พบในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียต่างมาอาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เราจึงพบว่ามีทั้งพันธุ์ไม้ตระกูลปาล์มและไทร ซึ่งเป็นไม้ประจำเขตร้อนชื้นในภาคใต้ ขึ้นปนกับพืชประเภทต้นไก่อ๊ และต้นก่อที่พบตามเขตอากาศเย็นในภาคเหนือ

จากความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบของสังคมสัตว์ สำหรับสัตว์ป่าที่พบ ได้แก่ ช้าง กระตัง วัวแดง เลียงผา เสือโคร่ง เสือดาว กวาง เก้ง เก้งหม้อ สมเสร็จ ค่าง ชะนี หมูป่า ไก่ฟ้าพญาลอ ไก่ป่า นกกางเขน นกกระจิบเขียดหางหนาม นกขุนทอง และนกต่างๆอีกมากมายกว่า 100 ชนิด สำหรับเก้งหม้อจัดเป็นสัตว์ที่กำลังจะสูญพันธุ์ เพราะมีการสำรวจพบว่าเก้งหม้อเริ่มสูญพันธุ์ไปจากผืนป่า ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่เดิมหลายแห่ง

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพทำให้พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นแหล่งพันธุกรรมของช้างสำคัญในอดีต ระหว่างปี 2520 – 2521 มีการค้นพบช้างที่สำคัญหลาย

เชือก มักจะเป็นข้างเผือก ซึ่งชาวบ้านจังหวัดเพชรบุรีได้น้อมเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผ่านพระราชพิธีสมโภชขึ้นเป็น พญาช้างต้น 4 เชือก คือ (ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538)

1. พระเสวตภาสุรคเชนทร์ (ข้างพลาย)
2. พระเทพรัตนกิริณี (ข้างพัง)
3. พระบรมนขัทสน์ (ข้างพลาย)
4. พระวิมลรัตนกิริณี (ข้างพัง)

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นที่พักของนกมากกว่า 410 ชนิด และสัตว์เลื้อยคลานด้วยนมอย่างน้อย 57 ชนิด สัตว์ของนกในอุทยานฯ มีนกหลากหลายชนิดที่เชื่อกันว่าการกระจายพันธุ์มาหยุดอยู่บริเวณอุทยานฯ ซึ่งนกเหล่านี้มีถิ่นที่อยู่เดิมห่างจากแก่งกระจานมาก แต่สามารถแพร่พันธุ์มาถึง นกชนิดหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกันมากคือ นกกะลิงเขียดหางหนาม (*Ratchet – tailed treepie*) ในประเทศไทยสามารถพบได้ที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้เพียงแห่งเดียว

ป่าแก่งกระจานเป็นบ้านที่พักพิงของนกและสัตว์จำนวนมากที่อพยพผ่านมาทางพื้นที่ผสมพันธุ์ทางตอนเหนือของทวีปสู่อินโดจีนกว่าทางตอนใต้ สัตว์เหล่านี้ใช้แนวเทือกเขาตะนาวศรีเป็นเส้นทางสู่มาเลเซียหรือไต้หวัน สัตว์ป่าขนาดใหญ่ เช่น ช้างป่า ก็อพยพไปมาระหว่างไทยกับพม่า เพื่อแสวงหาแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์กว่าที่อยู่เดิม

นอกจากลักษณะทางกายภาพของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจะเป็นส่วนหนึ่งที่เอื้อให้สัตว์ป่าขนาดใหญ่มาอาศัยเป็นจำนวนมากแล้ว สัตว์ขนาดเล็ก เช่น แมลง ก็มีจำนวนมากยิ่งกว่าหลายเท่า ยังมีแมลงที่ตกสำรวจอีกนับไม่ถ้วน

สำหรับผีเสื้อนั้น ได้มีการเก็บสำรวจข้อมูลไปบ้างแล้ว พบว่ามีผีเสื้อมากกว่า 250 ชนิด ทั้งนี้เป็นการสำรวจพื้นที่ที่เป็นจุดท่องเที่ยวเท่านั้น ในส่วนที่เป็นป่าลึกส่วนอื่นๆ ยังไม่ได้มีการสำรวจอย่างจริงจัง คาดว่าน่าจะมีผีเสื้อมากกว่า 300 ชนิดขึ้นไป และในพื้นที่ทางด้านตะวันตกที่มีพื้นที่บางส่วนติดชายแดนพม่า เคยมีรายงานการพบผีเสื้อหายากหลายชนิด เช่น ผีเสื้อนางพญาถือคอปเรย์ (*Godfrey Joungequeen; Sticopthalma godfreyi*) ซึ่งเป็นผีเสื้อขนาดใหญ่ มีปีกกว้างถึง 18 เซนติเมตร

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบชื้น ผีเสื้อที่พบส่วนใหญ่จึงเป็นผีเสื้อที่ชอบอาศัยอยู่ในป่าสมบูรณ์และมีความชุ่มชื้นสูง โดยเฉพาะผีเสื้อในวงศ์ผีเสื้อขาหน้าพู่ (*Family Nymphalidae*) จะพบเป็นจำนวนมากกว่าผีเสื้อในวงศ์อื่นๆ หากเข้าไปในเขตของป่าเบญจพรรณจะพบกับพวกผีเสื้อในวงศ์ผีเสื้อหางติ่ง วงศ์ผีเสื้อหนอนกะหล่ำ และวงศ์ผีเสื้อขาหน้าพู่

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)
2545	164,740
2546	163,462
2547	102,634
2548	156,820
2549	148,360

**แผนภูมิที่ 5 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
ระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2549**

ที่มา : ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ , 2550

**สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน**

ตั้งอยู่ที่เขาไม้รวก บริเวณที่ทำการอุทยานริมอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน ด้านหลังติดเขา
ขนาดเล็ก มีสภาพธรรมชาติ และบรรยากาศที่ร่มรื่นสวยงาม และเป็นจุดกางเต็นท์สำหรับ
นักท่องเที่ยวที่มาพักแรมแห่งหนึ่ง

ทะเลสาบอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน เนื้อที่ประมาณ 46.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 26,325 ไร่
เกิดจากการสร้างเขื่อนดินปิด 3 ช่องทางระหว่างหุบเขา ทำให้น้ำเอ่อล้นท่วมแก่งน้ำเดิมเป็นพื้นน้ำ
อาณาเขตกว้างขวางจากยอดเขาเนินเขาหลากเป็นเกาะไหลพื้นน้ำถึง 30 - 40 เกาะ ก่อให้เกิดทิวทัศน์
งดงามยิ่ง เหมาะสำหรับการนั่งเรือชมทัศนียภาพและชมพระอาทิตย์ตกยามเย็นที่สันเขาตะนาวศรี

เขาพะเนินทุ่ง เป็นเขาที่สูงประมาณ 1,207 เมตร จากระดับน้ำทะเล อยู่ห่างจากที่ทำการ
อุทยานแห่งชาติ 50 กิโลเมตร โดยทางรถยนต์และทางเดินเท้า ประกอบด้วยทิวทัศน์ที่งดงามทั้งยาม
ปกติและยามมีทะเลหมอกในช่วงปลายฤดูฝนและต้นฤดูหนาวที่งดงามที่สุดแห่งหนึ่ง แต่การเดินทาง
ค่อนข้างลำบาก เมื่อสุดทางจะต้องใช้เวลาเดินเท้าอีกประมาณ 5 - 8 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 1
ชั่วโมง 30 นาที

การเดินทางขึ้นเขาพะเนินทุ่งมี 3 รอบดังต่อไปนี้

- เวลาขึ้น รอบเช้า 05.00-08.00 น.   ลงเวลา 09.00-10.00 น.
- เวลาขึ้น รอบกลางวัน 11.00-12.00 น.   ลงเวลา 13.00-14.00 น.
- เวลาขึ้น รอบเย็น 15.00-16.00 น.   ลงเวลา 17.00-18.00 น.

อนึ่งการขึ้น ไปท่องเที่ยวบนยอดเขาพะเนินทุ่งต้องขออนุญาต และชำระค่าธรรมเนียมที่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวก่อนทุกครั้ง และต้องดำเนินการให้เสร็จก่อนเวลาปิดด่านตรวจ 30 นาที และสำหรับเส้นทางพะเนินทุ่งไม่มีร้านอาหารไว้บริการ ควรเตรียมอาหารให้พอเพียงสำหรับการไป ค้างพักแรม

จุดชมวิวยอดเขาพะเนินทุ่ง เป็นการชมทะเลหมอกในยามเช้า ซึ่งจะมีจุดชมวิวด้วยกัน 3 ที่ คือ จุดชมวิวกิโลเมตรที่ 30 ห่างจากพะเนินทุ่งแคมป์ประมาณ 200 เมตร จุดชมวิวกิโลเมตรที่ 33 เป็น ลานจอด ฮ. (จุดชมวิวกิโลเมตรที่ 36) เลยไปอีก 500 เมตรเป็นจุดเริ่มต้นการเดินทางเข้าสู่ น้ำตกทอทิพย์

น้ำตกทอทิพย์ อยู่ห่างจากยอดเขาพะเนินทุ่งประมาณ 4 กิโลเมตร ซึ่งสามารถจะเดินทางไป ชมโดยทางรถยนต์ และเดินเท้าอีกประมาณ 3 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินเท้าไปกลับ ประมาณ 3 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาที่ท่านอยู่ที่น้ำตก ตัวน้ำตกมีถึง 9 ชั้น นอกจากนี้ในบริเวณพื้นที่อันเป็นพื้นต้นน้ำมี ลำธารที่งดงามของแม่น้ำเพชรบุรี และในบริเวณส่วนนี้ยังประกอบด้วยจุดที่น่าสนใจอีกหลายอย่าง ทั้ง น้ำตกอื่นๆ เช่น น้ำตกปราณบุรี น้ำตกแม่เสด็จ น้ำพุร้อน เป็นที่มหัศจรรย์ยิ่งในความงามของ ธรรมชาติของป่าดิบชื้น อันประกอบด้วยดงไม้งามสูงใหญ่เป็นมรดกของป่าใหญ่

พะเนินทุ่งแคมป์ เป็นสถานที่กางเต็นท์พักแรม ห่างออกไปประมาณ 200 เมตร เป็นจุดชมวิวยอด ทะเลหมอก บริเวณกิโลเมตรที่ 30

บ้านกร่างแคมป์ เป็นจุดพักค้างแรมกางเต็นท์ สำหรับผู้สนใจดูนกและผีเสื้อ เนื่องจากมี อากาศที่เย็นสบาย ตั้งอยู่บริเวณกม.ที่15 โดยมีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ซึ่งเป็นป่าเบญจพรรณ และป่าดิบแล้ง มีไม้ที่พบมากคือ ไม้ตะเคียนทอง ไม้ยาง ไม้มะค่าโมง ไม้หอมหรือไม้กฤษณา และเป็นป่าที่ชุ่มชื้นจึงมีเฟิร์น กระโถนฤๅษี หนุ่ฆาน หวายขึ้นอย่างสมบูรณ์และยังมีสัตว์ป่ามากมาย เช่น ช้างป่า กระต๊อ วัวแดง เก้ง กวาง หมูและสัตว์ป่าสงวน เช่น เลียงผา เก้งหม้อ สมเสร็จ และ แมวลายหินอ่อน มีผีเสื้อมากกว่า 150 ชนิดให้ศึกษา โดยเฉพาะในหน้าแล้งจะเห็นฝูงผีเสื้อลงไปกิน ดินโป่งเป็นจำนวนมาก และในเดือนกุมภาพันธ์ถึงมิถุนายนจะพบนกได้หลายชนิดสร้างรังวางไข่ เลี้ยงลูกอ่อน อาทิเช่น นกกก นกกาง ซึ่งป็นสัญลักษณ์ของป่าดงดิบ

เส้นทางสื่อความหมายบ้านกร่างแคมป์

ระยะทาง 1,800 เมตร เวลาเดิน 1-2 ชั่วโมง เริ่มต้นบริเวณลานกางเต็นท์ลงดั่งลุยข้ามลำธาร ลัดเลาะลำธารต้นแม่น้ำปราณบุรี ขนานไปกับถนนเส้นทางไปเขาพะเนินทุ่ง-น้ำตกทอทิพย์ เป็น ทางเดินเท้าเรียบๆ แต่มีบางช่วงของเส้นทางจะต้องลุยน้ำข้ามไปมา สภาพป่าโดยทั่วไปนั้นเป็นป่า

เบญจพรรณ มีต้นไม้ครึ้มตลอดทางจนถึงลำธารที่ 1 เป็นเส้นทางที่เหมาะสมสำหรับการดูนก ศึกษาพรรณไม้ เนื่องจากเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่มีด่านสัตว์ เส้นทางเดินเท้าของสัตว์ มาเชื่อมหลายเส้นทาง และยังมีป้ายบอกทาง การเดินทางควรติดต่อเจ้าหน้าที่นำทางเพื่อให้ความรู้และป้องกันการหลงทาง เส้นทางสื่อความหมายบ้านกว้างมีสถานีสื่อความหมายในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ บ้านกว้างประกอบด้วย ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติทั้งหมด 12 จุด แต่มีสถานีทั้งหมด 10 สถานี ดังนี้

1. นิเวศวิทยาลำธาร
2. กระบวนการทดแทน
3. มอส พืชดึกดำบรรพ์
4. นักบุญแห่งป่า นักฆ่าแห่งพงไพร
5. ผู้ย่อยสลาย
6. ไม้ ต้นหญ้าที่สูงที่สุดในโลก
7. ปลวก สถาปนิกแห่งผืนป่า
8. ไทร นักถักรากแห่งป่า
9. เถาวัลย์
10. พูพอน

ถ้ำต่างๆ อยู่ตรงบริเวณเทือกเขาสามร้อยยอด และบริเวณถ้ำวิมาน มีหินงอกหินย้อย ซึ่งธรรมชาติสร้างสรรค์ไว้อย่างสวยงามยิ่ง ภายในถ้ำยังมีหลักฐานและร่องรอยของมนุษย์โบราณ

ผาน้ำหยด สามารถชมได้จากกริมชายฝั่งลำน้ำเพชรบุรี หากมีการท่องเที่ยวโดยการล่องแก่งแม่น้ำเพชรบุรี มีลักษณะเป็นหน้าผาสูงชัน มีน้ำไหลหยดลงสู่แม่น้ำเพชรบุรีอยู่ตลอดเวลา ในฤดูฝนน้ำจะหยดเป็นสาย ก่อให้เกิดแกมมอสคลุมเขียวไปทั้งหน้าผา

น้ำตกธารทิพย์ มีความสูง 7 ชั้น มีน้ำไหลตลอดปี อยู่ใกล้กับน้ำตกทอทิพย์และน้ำตกหินลาด

น้ำตกหินลาด มีความสูง 5 ชั้น มีน้ำไหลตลอดปี อยู่ใกล้กับน้ำตกทอทิพย์และน้ำตกธารทิพย์

น้ำตกปรานบุรี มีความสูง 3 ชั้น มีน้ำไหลตลอดปี อยู่ใกล้กับเส้นทางสายวังวน —น้ำตกทอทิพย์ (บริเวณกิโหลเมตรที่ 23)

น้ำตกแม่สะเลียง หรือ เสเลียง มีความสูง 3 ชั้น มีน้ำไหลตลอดปี อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานประมาณ 34 กิโลเมตร ถึงทางแยกตรงกิโลเมตรที่ 27 แล้วเดินทางไปทางทิศตะวันตกอีก 5 กิโลเมตร เหมาะแก่การท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้งและการเดินป่า

น้ำตกกระดังงา มีความสูง 3 ชั้น อยู่ทางตอนเหนือของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ท้องที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง

ถ้ำค้างคาว มีหลิบทินและปล่องถ้ำสวยงาม ระหว่างการเดินทางเข้าถ้ำสามารถชมทิวทัศน์ของป่าและภูเขาได้

ถ้ำวิมาน มี หินงอกหินย้อย สวยงาม อากาศเย็นสบาย ภายในถ้ำพบร่องรอยของมนุษย์โบราณ เช่น เศษกระเบื้อง และขวานหิน บริเวณใกล้ถ้ำมีน้ำตกห้วยปลาข้าง มีความสูง 3 ชั้น

ชมความงามสองฝั่งแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำบางกลอย มีทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำสวยงามตลอดสาย หากมีการล่องแก่งสามารถเห็นความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และสัตว์ป่านานาชนิด

ชมความงามริมทางสายวังวน -น้ำตกทอทิพย์ เป็นเส้นทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติประมาณ 34.5 กิโลเมตร ระหว่างทางสามารถชมทิวทัศน์ได้ตลอดสาย เห็นภูเขา ทะเลหมอก ป่าเขียวขจี และพบเห็นสัตว์นานาชนิด

ลานหินฆวนหรือเขาประกาย ลักษณะของภูเขาเป็นหินที่มีรูปร่างลักษณะแปลกตาคล้ายประกาย บริเวณนี้มีลิง ค่างและชะนี เป็นจำนวนมาก และยังเป็นสถานที่ชมทิวทัศน์ที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง

น้ำตกหัวป่าเงา อยู่ทางด้านใต้ของพื้นที่ มีน้ำตกใหญ่น้อยมากมาย รวมเป็นกลุ่มได้ถึง 4 กลุ่ม มีเส้นทางเข้าถึงสะดวก อยู่ในท้องที่ตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เขตติดต่อกับโครงการพระราชดำริห้วยสัตว์ใหญ่

น้ำตกป่าละอู อยู่ทางตอนใต้ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ในท้องที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีความสูง 16 ชั้น มีน้ำไหลตลอดปี

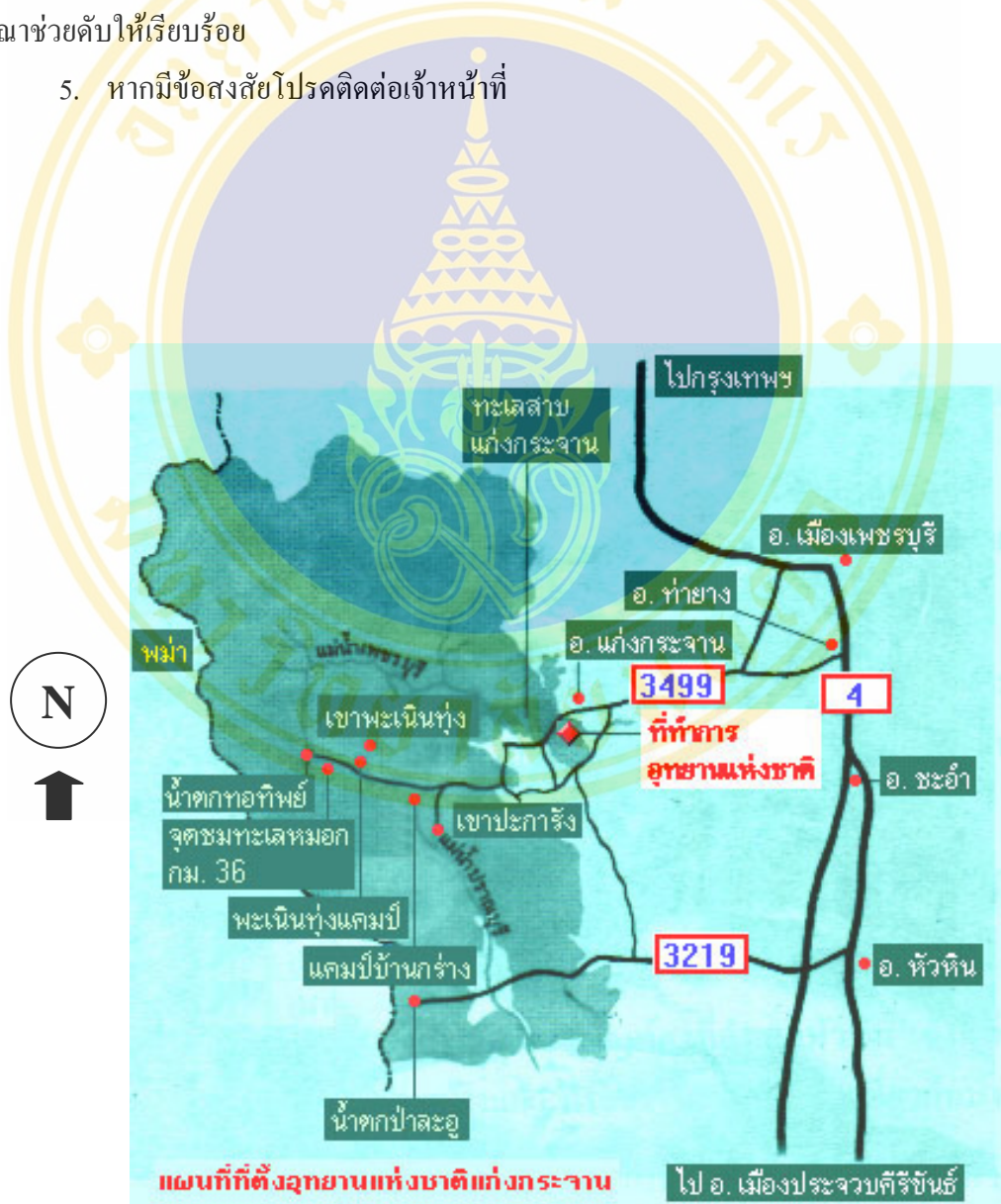
น้ำตกห้วยป่าเลา มีทั้งหมด 7 ชั้น อยู่ใกล้เคียงกับน้ำตกป่าละอู อยู่ในท้องที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

น้ำตกชลนาฏ มีความสูง 3 ชั้น เป็นน้ำตกที่มีผาน้ำตกสูงที่สุดของน้ำตกในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สูงประมาณ 150 - 200 เมตร อยู่ใกล้เคียงกับน้ำตกป่าละอู อยู่ในท้องที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ข้อควรปฏิบัติในการเที่ยวอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

1. ไม่ทำการขีดถี้อี ครอบครอง แฝวถางป่า นำออกไปซึ่งแร่, ดิน, หิน, พรรณไม้ และสัตว์ป่า ตลอดจนของป่าทุกชนิด
2. ไม่ล่าสัตว์และไม่นำสัตว์เลี้ยงทุกชนิดเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ
3. ไม่ทำเสียงดังจนเป็นที่รบกวนแก่นักท่องเที่ยวและสัตว์
4. ต้องช่วยระมัดระวังมิให้เกิดไฟไหม้ป่า หากมีความจำเป็นต้องก่อไฟ เมื่อเสร็จแล้วกรุณาช่วยดับให้เรียบร้อย
5. หากมีข้อสงสัยโปรดติดต่อเจ้าหน้าที่

แผนที่ 1 แผนที่ตั้งอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

2.7 ข้อมูลโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองในการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองในการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยคัดเลือกจากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 3 โรงเรียน ดังต่อไปนี้

2.7.1 โรงเรียน อ.ส.ลิ่งค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) ข้อมูลโรงเรียน

โรงเรียน อ.ส.ลิ่งค์สร้างขึ้นโดยพระราชประสงค์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในคราวเสด็จเยี่ยมเยียนประชาชนที่ประสบอุทกภัย เมื่อปี พ.ศ. 2512 ณ หมู่บ้านวังวน หมู่ที่ 2 ตำบลสองพี่น้อง อำเภอกำแพง (ในขณะนั้น) จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวไทยกระเหรี่ยง พระองค์ทรงดำริว่าหมู่บ้านนี้การคมนาคมไม่สะดวก ยังไม่มีโรงเรียน แต่มีเด็กในวัยเรียนมากพอที่จะสร้างโรงเรียนได้ ในการเสด็จครั้งนั้น นายเซอร์เบิร์ต และคุณหญิงอัลมา ลิ่งค์ ได้ตามเสด็จพระราชดำเนินด้วย และได้ถวายเงินในการก่อสร้างอาคารเรียน และนายซุง – นางตอเต๊ะ กุญ ชาวไทยกระเหรี่ยงได้บริจาคที่ดินจำนวน 6 ไร่ ในการก่อสร้างโรงเรียน แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2513 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงพระราชทานชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียน อ.ส.ลิ่งค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี)” และเสด็จทรงเปิดเมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2514

ปัจจุบัน โรงเรียนเปิดทำการสอนนักเรียนจำนวน 3 ช่วงชั้น ตั้งแต่ชั้นอนุบาล – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนนักเรียนปัจจุบัน 318 คน ครู 17 คน โดยมีนายศรายุทธ เจริญผล ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

2.7.2 โรงเรียนป่าเต็งวิทยา

ข้อมูลโรงเรียน

สถานที่ตั้งโรงเรียนป่าเต็งวิทยา ปัจจุบันตั้งอยู่ หมู่ 4 บ้านเสาร์ห้า ต.ป่าเต็ง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี เปิดทำการสอนนักเรียนจำนวน 2 ช่วงชั้น คือตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 451 คน โดยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ช่วงชั้นที่ 3) มีนักเรียน

จำนวนทั้งสิ้น 333 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ 4) มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 118 คน โดยมีนายสุคนธ์ พัฒนพิเชียร ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

2.7.3 โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก

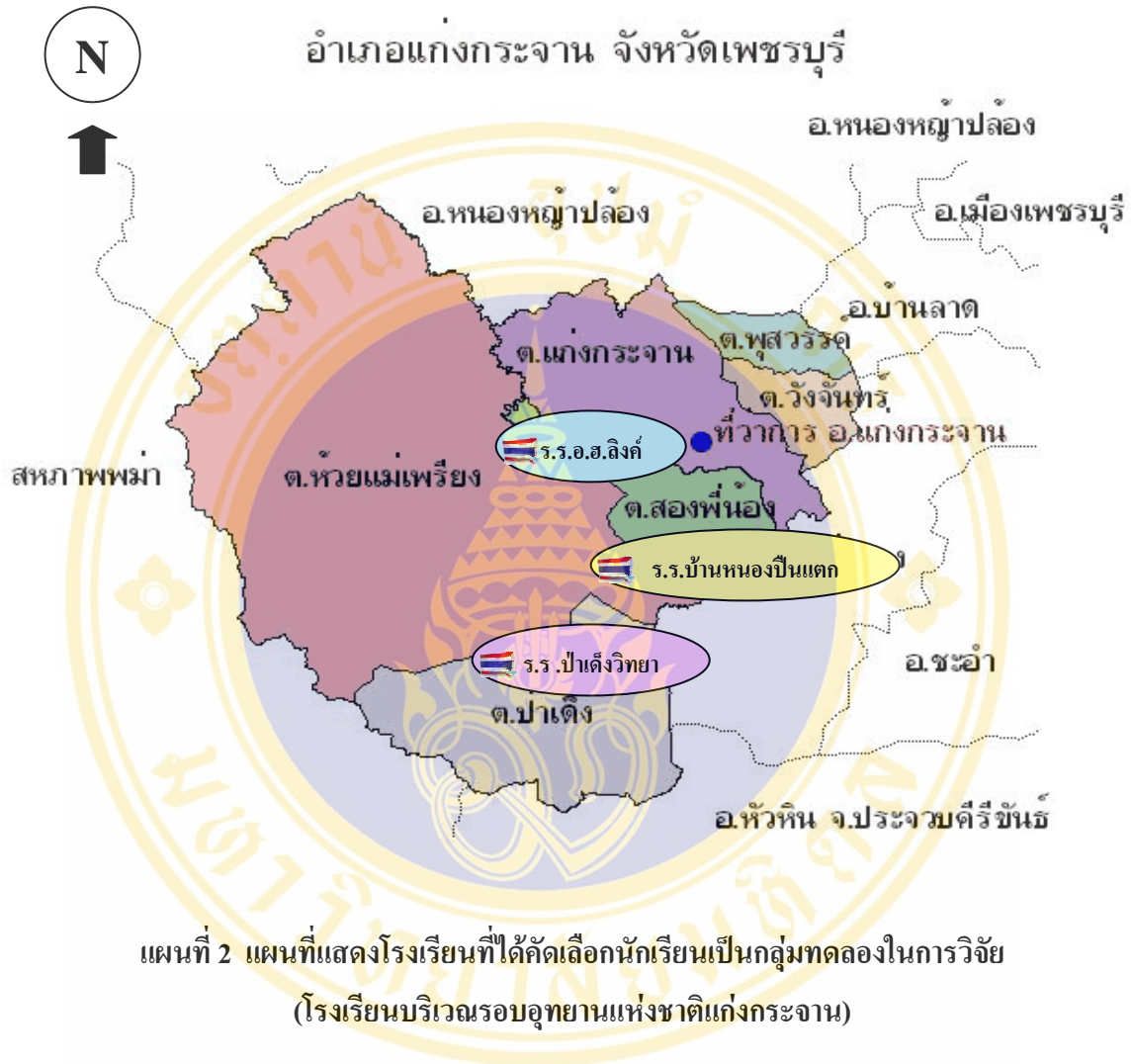
ข้อมูลโรงเรียน

สถานที่ตั้งโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก ปัจจุบันตั้งอยู่ 222 หมู่ที่ 4 บ้านหนองปิ่นแตก ต.สองพี่น้อง อ.แก่งกระจาน จ. เพชรบุรี เปิดทำการสอนนักเรียนจำนวน 4 ช่วงชั้น คือ ตั้งแต่ชั้นอนุบาล – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนนักเรียนทั้งหมดในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 422 คน แบ่งออกเป็นนักเรียนชายจำนวน 172 คน นักเรียนหญิงจำนวน 250 คน และบุคลากรครู 16 คน โดยมีนางสุณี อินทร์เลี้ยง ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

เนื่องจากงานวิจัย “การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ” ได้คัดเลือกกลุ่มทดลองเพื่อเข้าร่วมการฝึกอบรมเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนนี้ โดยมีจำนวนประชากรในการวิจัย ดังนี้

รายชื่อโรงเรียน	นักเรียนชาย	นักเรียนหญิง	รวม
1. อ.ส.ลิ่งค์ ฯ	12	17	29
2. ป่าเต็งวิทยา	43	88	131
3. บ้านหนองปิ่นแตก	19	25	44
รวมนักเรียนทั้งหมด	74	130	204

จำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนกลุ่มทดลอง

2.8 รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เดิมสิน มานะวนิชย์ (2547 :บทคัดย่อ , 47-50) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้คือ ขั้นที่ 1 คือขั้นเตรียมการสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยวิเคราะห์หลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ และการวิเคราะห์บทบาทและความต้องการของมัคคุเทศก์ แบ่งการศึกษาเป็น 3 ส่วนคือ 1) สังเกตการปฏิบัติงานจริงของมัคคุเทศก์จำนวน 2 รายการ 2) สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 15 ท่าน และ 3) สำรวจบทบาทและความต้องการในการฝึกอบรมของมัคคุเทศก์ ขั้นที่ 2 คือขั้นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม และขั้นที่ 3 คือ ขั้นการประเมินหลักสูตรที่สร้างขึ้น โดย

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า มัคคุเทศก์มีความต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมความรู้เพิ่มเติม เพื่อการพัฒนาบทบาทในการปฏิบัติงานในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ และระยะเวลาในการฝึกอบรม 34 ชั่วโมง โดยหลักสูตรที่สร้างขึ้นนี้มีความเหมาะสมมากในการนำไปใช้ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

สุธิดา สังฆรักษาสัตย์ (2543 : 142-144) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย นำเที่ยวเขตคูสิต ในกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนัก การศึกษากรุงเทพมหานคร โดยใช้การผสมผสานระหว่างแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับโครงสร้างหลักสูตรมาตรฐานอบรมมัคคุเทศก์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น 2) พัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาท้องถิ่น และให้คนในท้องถิ่นระบุความต้องการเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมาย และโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเขตคูสิต ขั้นที่ 3 การสร้างเนื้อหา ขั้นที่ 4 การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดลำดับขั้นตอนกิจกรรม ขั้นที่ 5 การประเมินความสมบูรณ์ของ หลักสูตรขั้นที่ 6 การทดลองใช้หลักสูตร ขั้นที่ 7 การประเมินหลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตร ผลการนำหลักสูตรไปใช้ นักเรียนทั้ง 30 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มทั้ง 3 ภาคความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ศุทธิพัฒน์ คงเพชร (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติสำหรับอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขึ้นเตรียมหลักสูตรอบรม โดยสำรวจความจำเป็นและความต้องการอบรมจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตร ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความคิดรวบยอด เนื้อหาวิชา วิธีการดำเนินการฝึกอบรม ระยะเวลา สื่อ อุปกรณ์ และการประเมินผล ขั้นที่ 3 ขั้นตอนอบรม และประเมินผลหลักสูตรอบรมหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และเจตคติ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จิตรา ชุมณี (2545 : 165-166) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตร โดยนำหลักสูตรไปทดลอง ใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านเขาช้าง อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ในชุมชนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยผู้วิจัย ครูผู้สอน

กิจกรรม ชุมนุม ผู้รู้ในท้องถิ่น และมัคคุเทศก์อาชีพเป็นผู้สอน จำนวน 25 คาบ คาบละ 50 นาที และการประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความรู้ เกี่ยวกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นก่อน และหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ศุภกัญญา วรรณสมบัติ (2543 : บทคัดย่อ,136-138) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของมัคคุเทศก์ต่อการเป็นผู้นำในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของมัคคุเทศก์อาชีพในปัจจุบันในเรื่องการเป็นผู้นำในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยศึกษาศักยภาพ 3 ด้าน คือ ความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพฤติกรรมนำเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการกำหนดมาตรฐานมัคคุเทศก์ที่เหมาะสมในการเป็นผู้นำในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้แบบสอบถาม 360 ชุด ผลการศึกษาพบว่า มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่มีศักยภาพในด้านความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพฤติกรรมนำเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง มัคคุเทศก์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการเป็นผู้นำในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เพศชายหรือหญิง อายุต่ำกว่า 30 ปี และมีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป โดยต้องเป็นผู้ที่ชอบค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมตลอดเวลา และไม่คำนึงถึงรายได้หรือผลตอบแทนที่จะได้รับเป็นหลัก

พันธ์ทิพย์ อธิปัญญาพงษ์ (2543 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทมัคคุเทศก์ในการส่งเสริมจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ กรณีศึกษา สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย โดยได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของมัคคุเทศก์ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน ประชากรคือ มัคคุเทศก์ที่สังกัดบริษัทนำเที่ยวที่เป็นสมาชิกสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย จำนวน 122 ราย และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้ประกอบการ คณะอนุกรรมการร่างหลักสูตรมัคคุเทศก์ ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในท้องถิ่นที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ คือ ชุมชนบ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่ามัคคุเทศก์มีมัคคุเทศก์ในการส่งเสริมจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคที่พบได้แก่ นักท่องเที่ยวขาดความสนใจและไม่เห็นความสำคัญ ประกอบกับมัคคุเทศก์ขาดความรู้และประสบการณ์ในการนำเที่ยวอย่างอนุรักษ์ และขาดทักษะในการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์

วิโรจน์ นาคแท้ (2541 : 149-150) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า สำหรับนักพิทักษ์ป่า โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 ขั้น

สร้างหลักสูตรฝึกอบรม และขั้นตอนที่ 3 ขั้นฝึกอบรมและการประเมินผลหลักสูตรอบรม ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิรวบยอดทางสิ่งแวดล้อม และเจตคติไปในทิศทางที่ดีเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีทักษะในกระบวนการถ่ายทอดความรู้โดยใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมในระดับมาก และผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่อง ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า พบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมมากทั้งทางด้านวัตถุประสงค์ ขอบเขต เนื้อหาสาระ กระบวนการในการฝึกอบรม และรูปแบบการวัดและประเมินผล

วิชาญ พันธุ์เศรษฐ์ (2542:บทคัดย่อ,105-106) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเยาวชนผู้นำค่ายอนุรักษ์ป่าห้วยขาแข้ง โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัย คือ ขั้นตอน ที่ 1 ขั้นเตรียมการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างหลักสูตรฝึกอบรม และขั้นตอนที่ 3 ขั้นฝึกอบรมและการประเมินผลหลักสูตรอบรม ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ เจตคติเกี่ยวกับป่าห้วยขาแข้งเพิ่มขึ้นหลังจากการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการติดตามประเมินผล พบว่าผู้นำค่ายที่ผ่านการฝึกอบรม สามารถเป็นผู้นำค่ายได้ รวมทั้งมีความรู้ เจตคติ และทักษะในการเป็นผู้นำค่ายเพิ่มขึ้น

จากการศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งให้เห็นว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าไปสู่กระบวนการเพิ่มความรู้ ความชำนาญ และความสามารถของบุคคล หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการพัฒนาบุคคล ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยจะสร้างขึ้นนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนในการนำความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปใช้ในการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดผลสองครั้ง (One-Group Pre-test Post-test Design) (บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ , 2540 : 156)

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จำนวนทั้งหมด 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนป่าเต็งวิทยา จำนวน 131 คน โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก จำนวน 44 คน และโรงเรียนอ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) จำนวน 29 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 204 คน

3.1.2 กลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คัดเลือกจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 3 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 34 คน ประกอบด้วย โรงเรียนป่าเต็งวิทยา จำนวน 14 คน โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก จำนวน 10 คน และโรงเรียนอ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) จำนวน 10 คน

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกตามความสมัครใจและความสนใจ และมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนด โดยผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ของโรงเรียน กล่าวคือ

1. เป็นผู้ที่สนใจเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์
2. มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
3. กล้าแสดงออก
4. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

5. มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน
6. มีจิตใจเบิกบานแจ่มใส สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง

3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ผู้วิจัยได้กำหนด ดังต่อไปนี้

- 3.2.1 ขั้นเตรียมการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม
- 3.2.2 ขั้นสร้างหลักสูตรฝึกอบรม
- 3.2.3 ขั้นฝึกอบรม และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

3.2.1 ขั้นเตรียมการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

3.2.1.1 ศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ศึกษาหลักสูตรต่างๆที่อบรมเกี่ยวกับมัคคุเทศก์และยูวมัคคุเทศก์
- ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมทางสิ่งแวดล้อมศึกษา
- ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
- ศึกษาแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการใช้กระบวนการทาง

สิ่งแวดล้อมศึกษาในการจัดอบรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2.1.2 ทำแบบสำรวจและวิเคราะห์หาความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม โดยวิธีหาข้อมูลความต้องการในการฝึกอบรมด้วยแบบสอบถาม (Questionair) เพื่อนำมาวิเคราะห์ในการสร้างหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ในการทำแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนที่จะดำเนินการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม และผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมก่อนนำไปใช้ฝึกอบรมจริง

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้มีการสำรวจหาความต้องการในการฝึกอบรม โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมาย ธรรมชาติ จำนวนทั้งสิ้น 57 คน

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก จำนวนทั้งสิ้น 204 คน

3.2.1.3 กำหนดเกณฑ์และวิธีการประเมินผล กำหนดจากวัตถุประสงค์ทั่วไป และ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของการฝึกอบรม โดยสร้างเป็นแบบทดสอบความรู้ และแบบวัดเจตคติ ประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินทักษะในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ และแบบ ประเมินผลความพึงพอใจและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมร่วมกับการสังเกต ความสนใจ การมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น การซักถาม ของกลุ่มเป้าหมายระหว่างการฝึกอบรม โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบทดสอบความรู้

แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลของอุทยานแห่งชาติแก่ง กระจาน และหลักการมัคคุเทศก์ จำนวน 1 ชุด (20 ข้อ) เป็นข้อสอบแบบอิงเกณฑ์ตามเนื้อหาและ จุดประสงค์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น เป็นข้อสอบชนิดปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ซึ่งในแต่ละข้อจะมี ตัวเลือกที่ถูกต้องเพียงตัวเดียว มีเกณฑ์การให้คะแนนคือ ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด หรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน จากนั้นนำคะแนนมารวมกัน แบ่งระดับความรู้ออกเป็น 3 ระดับ มีเกณฑ์ การให้คะแนนดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์ , 2538 : 8-11)

คะแนนต่ำกว่า 60 % (ต่ำกว่า 12 คะแนน)	หมายถึง มีระดับความรู้ในระดับต่ำ
คะแนนระหว่าง 60 – 80 % (12 - 16 คะแนน)	หมายถึง มีระดับความรู้ระดับปานกลาง
คะแนนมากกว่า 80 % (มากกว่า 18 คะแนน)	หมายถึง มีระดับความรู้ในระดับสูง

แบบวัดเจตคติ

แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 1 ชุด (20 ข้อ) เป็นแบบวัด เจตคติที่อิงเกณฑ์ตามเนื้อหา และใช้มาตราวัดเจตคติของ ลิเคอร์ท (Likert's scale) ในการวัด ประกอบด้วย 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ให้คะแนนตามมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating scale) ดังนี้

ข้อความเชิงบวก (Positive)	ตอบเห็นด้วย	ได้คะแนน	3	คะแนน
	ตอบไม่แน่ใจ	ได้คะแนน	2	คะแนน
	ตอบไม่เห็นด้วย	ได้คะแนน	1	คะแนน
ข้อความเชิงลบ (Negative)	ตอบเห็นด้วย	ได้คะแนน	1	คะแนน
	ตอบไม่แน่ใจ	ได้คะแนน	2	คะแนน
	ตอบไม่เห็นด้วย	ได้คะแนน	3	คะแนน

แบบประเมินทักษะ

เป็นแบบประเมินที่สร้างขึ้นเพื่อวัดทักษะในการปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ จำนวน 1 ชุด (20 ข้อ) การประเมินประกอบด้วย 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย

ระดับทักษะมาก	ให้คะแนน	3	คะแนน
ระดับทักษะปานกลาง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ระดับทักษะน้อย	ให้คะแนน	1	คะแนน

แบบประเมินความพึงพอใจและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม

แบบประเมินความพึงพอใจและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อประเมินด้านเนื้อหาของหลักสูตร วิทยากร ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ความพร้อมด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ อุปกรณ์ ซึ่งมีหัวข้อที่ประเมิน ได้แก่ ความเหมาะสมในหัวข้อของเนื้อหา วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่ออุปกรณ์ ระยะเวลาในแต่ละหัวข้อ เอกสารประกอบการฝึกอบรม บรรยากาศของการฝึกอบรม สถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม สิ่งอำนวยความสะดวก การนำความรู้ไปใช้ และความเหมาะสมของหลักสูตรในการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ โดยแบบประเมินความพึงพอใจและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม มีจำนวน 2 ชุด (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม 1 ชุด จำนวน 15 ข้อ และสำหรับผู้สังเกตการณ์ 1 ชุด จำนวน 12 ข้อ) การประเมินประกอบด้วย 4 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย ต้องปรับปรุง

3.2.2 ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

3.2.2.1 จัดประชุมกลุ่มย่อย (FOCUS GROUP) เพื่อหาแนวทางกำหนดกรอบหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

ผู้เข้าร่วมการประชุม มีดังต่อไปนี้

1. ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมาย ธรรมชาติ
2. ตัวแทนจาก องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้องและองค์การบริหารส่วนตำบลป่าเต็ง
3. ตัวแทนครูจากโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และ โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก

3.2.2.2. นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (FOCUS GROUP) และผลการสำรวจความจำเป็นและต้องการในการฝึกอบรม ที่ได้ทำข้างต้นมาเป็นแนวทางในการสร้างกรอบของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา
2. กำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระในการจัดประสบการณ์ในการฝึกอบรม
3. กำหนดกระบวนการฝึกอบรมโดยหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

จากขั้นตอนข้างต้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลของกรอบหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ที่ได้จากการทำแบบสำรวจและวิเคราะห์หาความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรมและการประชุมกลุ่มย่อย (FOCUS GROUP) เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตรต่างๆที่อบรมมัคคุเทศก์และยุวมัคคุเทศก์ เพื่อให้ได้ขอบเขตเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมและครบถ้วนตามกระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งมีขอบเขตเนื้อหาวิชา ดังต่อไปนี้

3.2.2.3 ขอบเขตเนื้อหาวิชา

หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน แบ่งโครงสร้างหลักสูตร แบ่งออกเป็น 3 หมวดวิชา ดังนี้

1. หมวดภาคความรู้ทางวิชาการ
  2. หมวดภาคความรู้เฉพาะอาชีพ
  3. หมวดภาคการศึกษานอกสถานที่
- หมวดภาคความรู้ทางวิชาการ
    1. ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
    2. ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
    3. ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น
    4. การอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว
    5. เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- **หมวดภาคความรู้เฉพาะอาชีพ**
  1. หลักการมัคคุเทศก์
  2. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
  3. ศิลปะการพูดสำหรับยุวมัคคุเทศก์
  4. การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี
- **หมวดภาคการศึกษานอกสถานที่**
  1. การเดินป่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ บ้านกว้างแค้นปี
  2. กิจกรรมคูนก
  3. การฝึกปฏิบัติจริงภาคสนามในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ ร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

3.2.2.4 การทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดลอมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน แบบทดสอบความรู้และแบบวัดเจตคติ แบบประเมินทักษะในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ และแบบประเมินผลความพึงพอใจและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม เมื่อสร้างเสร็จแล้วนำไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงไว้ในภาคผนวกหน้า 212)พิจารณาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการจัดฝึกอบรมและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้จริง (รายละเอียดแบบประเมินอยู่ในภาคผนวก หน้า 215)

3.2.2.5 สื่อและเอกสารที่ใช้ประกอบการฝึกอบรม

1. เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คือ คู่มือประกอบการอบรมยุวมัคคุเทศก์ ซึ่งได้นำไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ประเมินคุณภาพ ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง โดยมีเนื้อหาครอบคลุมดังต่อไปนี้

- ข้อมูลที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานทั้งทางด้านประวัติความเป็นมา ความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เช่น ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรสัตว์ป่า ฯลฯ รวมทั้งข้อมูลทางการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

- แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
- หลักการที่สำคัญต่างๆของการเป็นยุวมัคคุเทศก์

2. สื่อเพิ่มเติมที่ได้รับความนิยมเพราะจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้แก่ แผ่นพับเกี่ยวกับ “การเป็นเจ้าบ้านที่ดี” คู่มือการท่องเที่ยว “อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน” คู่มือการท่องเที่ยว “จังหวัดเพชรบุรี” และวีดิทัศน์โฆษณาทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว

3.3 ขั้นตอนฝึกอบรมและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.3.1 การเตรียมความพร้อมในการฝึกอบรม

3.1.1 ติดต่อวิทยากรฝึกอบรม โดยพิจารณาผู้ที่มีคุณสมบัติ เข้าใจและมีความเชี่ยวชาญใน เนื้อหาสาระที่จะบรรยาย มีประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้

3.1.2 ติดต่อสถานที่ เครื่องมือ โสตทัศนอุปกรณ์ วัสดุ อุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่สร้างขึ้น โดยการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานด้วยตนเอง

3.1.3 ติดต่อกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

3.1.4 ติดต่อสถานที่พักแรมและกางเต็นท์

3.1.5 ติดต่อรถรับส่งนักเรียนในการเดินทางระหว่างการฝึกอบรม

3.3.2 การทดลองและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้น

3.2.1 ใช้แบบทดสอบความรู้และแบบวัดเจตคติกับกลุ่มเป้าหมายก่อนดำเนินการฝึกอบรม (Pre-test)

3.2.2 ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการฝึกอบรม ตามกำหนดการ

3.2.3 ใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับที่ทดสอบก่อนการฝึกอบรมมาทดสอบวัดความรู้และเจตคติหลังการฝึกอบรม (Post-test)

3.3.4 ประเมินทักษะในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ โดยใช้แบบประเมินทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งประเมินจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยให้ประเมินทักษะของตนเอง หลังจากผ่านกระบวนการฝึกอบรม

3.3.5 ประเมินความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม โดยใช้แบบประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้น ซึ่งประเมินจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3.3.6 การวิเคราะห์และหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม โดยนำผลที่ได้จากการทดสอบความรู้ และแบบเจตคติมาวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ ดังนี้

- นำแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต t-test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม

- จากแบบวัดเจตคติ ในการวัดก่อนและหลังการฝึกอบรม ให้คะแนนตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating – Scale) แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาแสดงด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต t-test ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม

- จากแบบประเมินผลการฝึกอบรม ใช้สถิติพรรณนาแสดงด้วยค่าสถิติจำนวนร้อยละ และฐานนิยม

สถานที่ในการฝึกอบรม

ภาคทฤษฎี

ห้องประชุม ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ภาคการศึกษาออกสถานที่

- เส้นทางศึกษาธรรมชาติ บริเวณแก้มปีบ้านกร่าง
- ศูนย์บริการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
- เขื่อนดินแก่งกระจาน

ระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

ระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 วัน ระหว่างวันที่ 17 – 19 สิงหาคม 2550 ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

- ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- พัฒนาแบบสำรวจหาความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม
- วิเคราะห์ และสรุปความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

- จัดประชุม FOCUS GROUP ในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางร่วมกันในสร้างกรอบหลักสูตร นำผลของการประชุม FOCUS GROUP มาพัฒนาโครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม
- กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- กำหนดความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ขอบเขตเนื้อหาสาระ และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
- กำหนดกระบวนการในการฝึกอบรม
- กำหนดรูปแบบการวัดและการประเมินผล
- ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม และเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นฝึกอบรมและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

1. ประเมินผลก่อนการฝึกอบรม (Pre-test) ด้านความรู้ เจตคติ
2. การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม
3. ประเมินผลหลังการฝึกอบรม (Post-test) ด้านความรู้ เจตคติ
4. ประเมินทักษะในการเป็นยุวมัคคุเทศก์
5. ประเมินความพึงพอใจและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม
6. วิเคราะห์ผลด้วยค่าสถิติ ร้อยละ ฐานนิยม และค่า t-test

แผนภูมิที่ 6 แสดงขั้นตอนของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดลอมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ผู้วิจัยแบ่งการเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ตามขั้นตอนในการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดลอมศึกษา

1. ผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม และผลการประชุม Focus Group เพื่อสร้างกรอบและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม
2. ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม
3. ผลการฝึกอบรม และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

4.1 ผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมและผลการประชุม Focus Group เพื่อสร้างกรอบและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้มีการสำรวจหาจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
2. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ

4.1.1 ผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

4.1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 204 คน จากโรงเรียนป่าเต็งวิทยา จำนวน 131 คน โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตกจำนวน 44 คน และโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) จำนวน 29 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.3 มีอายุเฉลี่ย 13-14 ปี คิดเป็นร้อยละ 81.9 และพักอาศัยอยู่กับบิดามารดา ร้อยละ 73.5 ผลการวิเคราะห์ประสพการณ์เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอม และการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์หรือมัคคุเทศก์น้อย พบว่าร้อยละ 87.7 เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมมาก่อน แต่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์หรือมัคคุเทศก์น้อย ถึงร้อยละ 90.2 และสำหรับประสบการณ์การทำงานหารายได้พิเศษ พบว่า ร้อยละ 73.0 เคยทำงานหารายได้พิเศษ ช่วงวันหยุดภาคเรียน หรือวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ (ดังรายละเอียดตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามข้อมูลทั่วไปและประสบการณ์การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์หรือมัคคุเทศก์น้อย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งสิ้น	204	100.0
เพศ		
ชาย	81	39.7
หญิง	123	60.3
อายุ		
13-14 ปี	167	81.9
15-18 ปี	37	18.1
ปัจจุบันพักอาศัยอยู่กับ		
บิดา-มารดา	150	73.5
มารดาเท่านั้น	28	13.7
บิดาเท่านั้น	2	1.0
ญาติ	24	11.8
ประสบการณ์เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
เคย	179	87.7
ไม่เคย	25	12.3
ประสบการณ์ฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์หรือมัคคุเทศก์น้อย		
เคย	20	9.8
ไม่เคย	184	90.2

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามข้อมูลทั่วไปและประสบการณ์การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์หรือมัคคุเทศก์น้อย (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ทำงานหารายได้พิเศษช่วงวันหยุดภาคเรียน หรือวันหยุดเสาร์ อาทิตย์		
เคย	149	73.0
ไม่เคย	55	27.0

4.1.1.2 ประสบการณ์ในการเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และประสบการณ์การทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างพบว่า ร้อยละ 87.7 มีโอกาสเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานนานๆครั้ง แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่นักเรียนเคยไปมากที่สุด ได้แก่ น้ำตกป่าละอู ร้อยละ 74.0 รองลงมาคือ อ่างเก็บน้ำเขื่อนดินแก่งกระจาน ร้อยละ 60.3 และเขาพะเนินทุ่ง ร้อยละ 21.6 ตามลำดับ สำหรับประสบการณ์การทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน พบว่า นักเรียนร้อยละ 79.9 เคยเดินป่าศึกษาธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาคือ ดูนก ร้อยละ 56.4 และดูผีเสื้อ ร้อยละ 36.3 (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามประสบการณ์ในการเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และประสบการณ์การทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ประสบการณ์ในการเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โอกาสการเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน		
เป็นประจำ	17	8.3
นานๆครั้ง	179	87.7
ไม่เคยเลย	8	3.9

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามประสบการณ์ในการเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และประสบการณ์การทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน (ต่อ)

ประสบการณ์การทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่เคยเข้ามา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
อ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน	123	60.3
เขาพะเนินทุ่ง	44	21.6
บ้านกร่างแคมป์	39	19.1
น้ำตกทอทิพย์	16	7.8
น้ำตกป่าละอู	151	74.0
จุดชมทะเลหมอก กม.36	30	14.7
ผาน้ำหยด	4	2.0
ถ้ำค้างคาว	28	13.7
อื่นๆ	4	2.0
กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ที่เคยทำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ดูนก	115	56.4
ดูผีเสื้อ	74	36.3
เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	163	79.9
ล่องแก่ง	27	13.2
พายเรือคายัค	10	4.9
อื่นๆ	1	0.5

4.1.1.3 ความรู้และความสนใจที่จะรับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ หลักการยุวมัคคุเทศก์

เมื่อพิจารณาด้านความรู้และความสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติม ตามหัวข้อที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ผู้วิจัยพบว่านักเรียนมีความรู้ในหัวข้อต่างๆค่อนข้างน้อยเกือบทุกหัวข้อ คือความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่านักเรียนมีความรู้ค่อนข้างน้อยในเรื่องนี้ ร้อยละ 84.3 และร้อยละ 83.3 สำหรับความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนความสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติม พบว่านักเรียนสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติมในทุกหัวข้อ หัวข้อที่สนใจจะได้รับรู้มากที่สุดคือ การดูนก ร้อยละ 83.8% รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ร้อยละ 81.9% (ดังตารางที่ 3 และ 4)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่แยกตามหัวข้อความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และหลักการยุวมัคคุเทศก์

หัวข้อ	รู้มาก		รู้น้อย		ไม่รู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. หลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ						
ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	13	6.4	172	84.3	19	9.3
ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	8	3.9	170	83.3	26	12.7
ความสำคัญและประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	26	12.7	156	76.5	22	10.8
2. ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน						
ประวัติของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	24	11.8	157	77.0	23	11.3
แหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	42	20.6	151	74.0	11	5.4
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	24	11.8	158	77.5	22	10.8
การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	46	22.5	139	68.1	19	9.3
ความรู้ทางด้านทรัพยากรป่าไม้	31	15.2	158	77.5	15	7.4
ความรู้ทางด้านทรัพยากรสัตว์ป่า	34	16.7	157	77.0	13	6.4

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่แยกตามหัวข้อความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และหลักการยูวมัคคุเทศก์(ต่อ)

หัวข้อ	รู้มาก		ร้ยน้อย		ไม่รู้	
	จำ นวน	ร้อยละ	จำ นวน	ร้อยละ	จำ นวน	ร้อยละ
ความรู้ทางด้านทรัพยากรดินและหิน	21	10.3	152	74.5	31	15.2
ความรู้ทางด้านทรัพยากรน้ำ	42	20.6	145	71.1	17	8.3
3. ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม						
การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	53	26.0	140	68.6	11	5.4
การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า	48	23.5	151	74.0	5	2.5
การอนุรักษ์ทรัพยากรดินและหิน	30	14.7	145	71.1	29	14.2
การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ	45	22.1	144	70.6	15	7.4
การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ	62	30.4	125	61.3	17	8.3
การอนุรักษ์	53	26.0	129	63.2	22	10.8
การอนุรักษ์	62	30.4	128	62.7	14	6.9
การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ						
4. ความรู้ด้านหลักการยูวมัคคุเทศก์						
ความรู้เกี่ยวกับยูวมัคคุเทศก์	14	6.9	119	58.3	71	34.8
ศิลปะการพูดสำหรับยูวมัคคุเทศก์	10	4.9	116	56.9	78	38.2
การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	33	16.2	130	63.7	41	20.1
5. ความรู้เพิ่มเติมของหลักสูตรฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์						
ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น	44	21.6	140	68.6	20	9.8
เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	18	19.6	146	71.6	18	8.8

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่แยกตามหัวข้อความสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติม
เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และหลักการยูวมัคคุเทศก์

หัวข้อ	สนใจมาก		สนใจน้อย		ไม่สนใจ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. หลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ						
ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	162	79.4	41	20.1	1	0.5
ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	158	77.5	45	22.1	1	0.5
ความสำคัญและประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	156	76.5	47	23.0	1	0.5
2. ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน						
ประวัติของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	146	71.6	58	28.4	0	0.0
แหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	167	81.9	36	17.6	1	0.5
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	147	72.1	54	26.5	3	1.5
การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	142	69.6	61	29.9	1	0.5
ความรู้ทางด้านทรัพยากรป่าไม้	140	68.6	60	29.4	4	2.0
ความรู้ทางด้านทรัพยากรสัตว์ป่า	144	70.6	57	27.9	3	1.5
ความรู้ทางด้านทรัพยากรดินและหิน	135	66.2	65	31.9	4	2.0
ความรู้ทางด้านทรัพยากรน้ำ	140	68.6	63	30.9	1	0.5
3. ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม						
การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	144	70.6	59	28.9	1	0.5
การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า	156	76.5	47	23.0	1	0.5
การอนุรักษ์ทรัพยากรดินและหิน	134	65.7	66	32.4	4	2.0
การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ	138	67.6	64	31.4	2	1.0
การอนุรักษ์	171	83.8	31	15.2	2	1.0
การคู่มือ	159	77.9	44	21.6	1	0.5

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่แยกตามหัวข้อความสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และหลักการยูวมัคคุเทศก์ (ต่อ)

หัวข้อ	สนใจมาก		สนใจน้อย		ไม่สนใจ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเดินทางไปศึกษาธรรมชาติ	160	78.4	42	20.6	2	1.0
4. ความรู้ด้านหลักการยูวมัคคุเทศก์ ความรู้เกี่ยวกับยูวมัคคุเทศก์	159	77.9	44	21.6	1	0.5
ศิลปะการพูดสำหรับยูวมัคคุเทศก์	136	66.7	67	32.8	1	0.5
การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	157	77.0	46	22.5	1	0.5
5. ความรู้เพิ่มเติมของหลักสูตรฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์ ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น	155	76.0	48	23.5	1	0.5
เศรษฐกิจพอเพียงกับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	163	79.9	41	20.1	0	0.0

4.1.1.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยูวมัคคุเทศก์

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยูวมัคคุเทศก์ ปรากฏว่า ร้อยละ 82.8 มีความเห็นว่าการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานนั้นมีความจำเป็นมาก และพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.0 มีความสนใจเข้ารับการฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยเยาวชนที่ไม่มีความสนใจเข้ารับการฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์มีเพียงร้อยละ 2.0 นอกจากนี้พบว่า ร้อยละ 73.5 มีความสนใจถ้ามีการจัดให้ยูวมัคคุเทศก์ที่ผ่านการฝึกอบรมได้มาปฏิบัติงานร่วมกับทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เพื่อเป็นรายได้เสริมระหว่างวันหยุด หรือช่วงปิดภาคเรียน

สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม ร้อยละ 76.5 มีความเห็นว่าระยะเวลาที่เหมาะสมคือ 3 วัน และ ร้อยละ 57.4 สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ในวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ ถ้าโรงเรียนสามารถส่งนักเรียนมาฝึกอบรมในวันที่มีการเรียนการสอนได้ แต่ร้อยละ 34.8 ยังไม่แน่ใจว่าจะ

สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ในวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ได้หรือไม่ และร้อยละ 63.2 เห็นว่าสมควรใช้บ้านกว้างแคมป์เป็นสถานที่ฝึกอบรม นอกจากนั้น ในวันที่จัดฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เยาวชนมีความสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่กระงานมากที่สุด คือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ร้อยละ 83.8 รองลงมาคือ การดูนก ร้อยละ 77.9 สำหรับการเดินทางในวันที่จัดฝึกอบรม ร้อยละ 55.9 เยาวชนต้องการเดินทางมาเข้ารับการฝึกอบรมโดยให้รถของอุทยานรับ-ส่ง (ดังตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมความสนใจเกี่ยวกับจำนวนวัน วันที่สะดวก สถานที่ในการฝึกอบรม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สนใจ และการเดินทางมาในวันฝึกอบรม

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงาน		
จำเป็น	169	82.8
ไม่แน่ใจ	30	14.7
ไม่จำเป็น	5	2.5
ระดับความสนใจต่อการเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่กระงาน		
สนใจเข้ารับการฝึกอบรม	153	75.0
ไม่แน่ใจ	47	23.0
ไม่สนใจเข้ารับการฝึกอบรม	4	2.0
ระดับความสนใจถ้ามีการจัดให้ยุวมัคคุเทศก์ได้มาปฏิบัติงานร่วมกับทางอุทยานแห่งชาติแก่กระงาน เพื่อเป็นรายได้เสริมระหว่างวันหยุด หรือช่วงปิดภาคเรียน		
สนใจ	150	73.5
ไม่แน่ใจ	49	24.0
ไม่สนใจ	5	2.5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรม ความสนใจเกี่ยวกับจำนวนวัน วันที่สะดวก สถานที่ในการฝึกอบรม กิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สนใจ และการเดินทางมาในวันฝึกอบรม (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่ใช้การฝึกอบรม 3 วัน		
เห็นด้วย	156	76.5
ไม่แน่ใจ	31	15.2
ไม่เห็นด้วย	17	8.3
ความสามารถของการเข้ารับการฝึกอบรมในวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์		
สามารถมาเข้ารับการฝึกอบรมได้	117	57.4
ไม่แน่ใจ	71	34.8
ไม่สามารถมาเข้ารับการฝึกอบรมได้	16	7.8
ความเหมาะสมของบ้านร้างแคมป์ในการใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรม		
เหมาะสม	129	63.2
ไม่แน่ใจ	73	35.8
ไม่เหมาะสม	2	1.0
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สนใจของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ในวันที่จัดฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ดูนก	159	63.2
เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	171	83.8
ดูผีเสื้อ	128	62.7
อื่นๆ	1	0.5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรม ความสนใจเกี่ยวกับจำนวนวัน วันที่สะดวก สถานที่ในการฝึกอบรม กิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สนใจ และการเดินทางมาในวันฝึกอบรม (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเดินทางในวันที่จัดฝึกอบรม		
เดินทางมาด้วยตนเอง	26	12.7
เดินทางมาด้วยรถโรงเรียน	64	31.4
ให้รถของอุทยานรับ-ส่ง	114	55.9

4.1.2 ผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมของเจ้าหน้าที่อุทยาน แห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ

4.1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ จำนวน 57 คน พบว่าเป็นเพศชาย 28 คน และเพศหญิง 29 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 26 -35 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.9 โดยส่วนใหญ่สมรสแล้ว คือร้อยละ 54.4 รองลงมาคือ โสด ร้อยละ 40.4 ระดับการศึกษา จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด คือร้อยละ 49.1 รองลงมาคือ อนุปริญญาหรือ ปวส. ร้อยละ 19.3 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 15.8 ตามลำดับ

สำหรับประสบการณ์การทำงาน พบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน ระหว่าง 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมาคือระหว่าง 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.6 (ดังตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งสิ้น	57	100.0
เพศ		
ชาย	28	49.1
หญิง	29	50.9
อายุ		
15-25 ปี	15	26.3
26-35 ปี	25	43.9
36-45 ปี	17	29.8
สถานภาพสมรส		
โสด	23	40.4
สมรส	31	54.4
หย่า	2	3.5
หม้าย	1	1.8
ระดับการศึกษา		
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	28	49.1
ระดับ ปวช.	8	14.0
ระดับอนุปริญญา หรือ ปวส.	11	19.3
ระดับปริญญาตรี	9	15.8
ระดับปริญญาโท	1	1.8
ประสบการณ์การทำงาน		
น้อยกว่า 1 ปี	3	5.3
ระหว่าง 1 - 5 ปี	18	31.6
ระหว่าง 5-10 ปี	21	36.8
มากกว่า 10 ปี	15	26.3

4.1.2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
จากผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ
แก่งกระจาน พบว่า เจ้าหน้าที่ทุกคนมีความเห็นว่า อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นแหล่งท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ และทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันว่า จุดมุ่งหมายของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในการเข้ามา
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นการท่องเที่ยวควบคู่กับการศึกษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

สำหรับการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยาน
แห่งชาติแก่งกระจาน พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมมาก ร้อยละ 63.2 เหมาะสมปานกลาง ร้อย
ละ 35.1 ทำให้ผู้วิจัยทราบว่านักท่องเที่ยวมีการปฏิบัติตนที่ดีและเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน (ดังตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และการ
ปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่		
เป็น	100	100
เป็นบางส่วน	0	0.0
ไม่เป็น	0	0.0
จุดมุ่งหมายของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในการเข้ามาอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน		
ท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินเท่านั้น	0	0.0
ศึกษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	0	0.0
ท่องเที่ยวควบคู่กับการศึกษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	100	100
ความเหมาะสมของการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน		
เหมาะสมมาก	36	63.2
เหมาะสมปานกลาง	20	35.1
เหมาะสมน้อย	1	1.8

4.1.2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่อุทยานอุทยาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าไปท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ เขาพะเนินทุ่ง ร้อยละ 28.1 รองลงมา คือ น้ำตกธารทิพย์ ร้อยละ 19.3 และจุดชมทะเลหมอก กม.36 ร้อยละ 15.8 ตามลำดับ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ได้รับคความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ พักแรมกางเต็นท์ ร้อยละ 31.6 รองลงมาคือ ถ่ายรูปธรรมชาติ บ้านพักทิวทัศน์ ร้อยละ 17.5 และล่องเรือ ล่องแพศึกษาธรรมชาติ ร้อยละ 14.0

สำหรับการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยวที่ทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้ทำมากที่สุด ได้แก่ การให้ข้อมูลจากแผ่นพับเอกสารต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 91.2 รองลงมาคือ การจัดนิทรรศการ ร้อยละ 87.7 และเจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 84.2 นอกจากนี้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความเห็นว่านักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากกับการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 54.4 และสนใจปานกลาง ร้อยละ 45.6 (ดังตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าไปท่องเที่ยว (เรียงลำดับ)	57	100
เขาพะเนินทุ่ง	16	28.1
น้ำตกธารทิพย์	11	19.3
จุดชมทะเลหมอก กม.36	9	15.8
น้ำตกป่าละอู	7	12.3
อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน	4	7.0
บ้านกร่างแคมป์	3	5.3
น้ำตกทอทิพย์	2	3.5
น้ำตกชลนาฏ	2	3.5
ถ้ำค้างคาว	2	3.5
ผาน้ำหยด	1	1.8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว (เรียงลำดับ)	57	100
พักผ่อนกางเต็นท์	18	31.6
ถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ	10	17.5
ล่องเรือ /ล่องแพศึกษาธรรมชาติ	8	14.0
กิจกรรมศึกษา ที่เขี้ยวถ้ำ	6	10.5
ดูนก	6	10.5
เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	4	7.0
คู่มือสื่อ	2	3.5
พายเรือคายัค เรือพาย	2	3.5
จักรยานท่องเที่ยว	1	1.8
การประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
แผ่นพับเอกสารต่างๆ	52	91.2
นิทรรศการ	50	87.7
เจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูล	48	84.2
ป้ายสื่อความหมาย	38	66.7
จัดบรรยายให้ความรู้	20	35.1
การฉายสไลด์/วีดิทัศน์	16	28.1
คู่มือการท่องเที่ยว	16	28.1
คู่มือศึกษาธรรมชาติ	3	5.3
โปสเตอร์	2	3.5
นักท่องเที่ยวให้ความสนใจกับการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
มาก	31	54.4
ปานกลาง	26	45.6

4.1.2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีค่าจำเป็น ถึงร้อยละ 84.2 และคิดว่าการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์นั้นจะสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้จริง ร้อยละ 75.4 นอกจากนี้ ร้อยละ 73.7 ยังเห็นด้วยกับการที่ให้ยุวมัคคุเทศก์มาปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

สำหรับระยะเวลาที่ต้องการให้ยุวมัคคุเทศก์มาช่วยปฏิบัติงาน พบว่า ต้องการให้ยุวมัคคุเทศก์มาช่วยปฏิบัติงานในช่วงวันหยุดยาว (Long Weekend) มากที่สุด ร้อยละ 54.4 รองลงมาคือช่วงเปิดภาคเรียน เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ ร้อยละ 52.6 และร้อยละ 45.6 ในช่วงปิดภาคเรียน และส่วนใหญ่เห็นว่าศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเป็นสถานที่ปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ที่เหมาะสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.7 และบ้านกร่างแคมป์ ร้อยละ 70.2

จากผลสำรวจ พบว่าถ้าทางเจ้าหน้าที่อุทยานต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับยุวมัคคุเทศก์ จะไม่ส่งผลกระทบต่อให้มีอุปสรรคในการทำงาน ร้อยละ 57.9 และเห็นว่าถ้ามียุวมัคคุเทศก์ในการช่วยประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะสามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 56.1 (ดังตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ ระยะเวลา สถานที่ปฏิบัติงาน และอุปสรรคในการทำงานร่วมกับยุวมัคคุเทศก์

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน		
จำเป็น	48	84.2
ไม่แน่ใจ	7	12.3
ไม่จำเป็น	2	3.5
การจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์		
สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	43	75.4
ไม่แน่ใจ	13	22.8
ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้	1	1.8

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดลอมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์
ระยะเวลา สถานที่ปฏิบัติงาน และอุปสรรคในการทำงานร่วมกับยุวมัคคุเทศก์ (ต่อ)

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การที่ยุวมัคคุเทศก์มาปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยาน แห่งชาติแก่งกระจาน		
เห็นด้วย	42	73.7
ไม่แน่ใจ	13	22.8
ไม่เห็นด้วย	2	3.5
ระยะเวลาที่ต้องการให้ยุวมัคคุเทศก์มาช่วยปฏิบัติงาน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ช่วงเปิดภาคเรียน เฉพาะเสาร์-อาทิตย์	30	52.6
ช่วงวันหยุดยาว (Long Weekend)	31	54.4
ช่วงปิดภาคเรียน	26	45.6
สถานที่ปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ที่ท่านเห็นเหมาะสม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	46	80.7
บ้านกร่างแคมป์	40	70.2
เขาพะเนินทุ่ง	27	47.4
ผลกระทบและอุปสรรคในการทำงาน ถ้าทางเจ้าหน้าที่อุทยาน ต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับยุวมัคคุเทศก์		
ส่งผลกระทบแน่นอน	1	1.8
อาจส่งผลกระทบบ้าง	23	40.4
ไม่ส่งผลกระทบในการทำงาน	33	57.9
แรงดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ถ้ามียุวมัคคุเทศก์ช่วย ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
เพิ่มมากขึ้น	32	56.1
เท่าเดิม	5	8.8
ไม่แน่ใจ	20	35.1

4.1.2.5 ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์

เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ตามหัวข้อที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ พบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความเห็นว่า หัวข้อต่างๆของหลักสูตรฝึกอบรมนี้มีความเหมาะสมเกือบทุกหัวข้อ จะมีเพียงบางหัวข้อเท่านั้นที่มีความเห็นว่าเป็นไม่เหมาะสม คือ ความรู้ทางด้านทรัพยากรดินและหิน และความรู้ทางด้านทรัพยากรน้ำ มีความเห็นว่าหัวข้อดังกล่าวไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 28.1 จำนวนเท่ากัน (ดังตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์

หัวข้อ	เหมาะสม		ไม่เหมาะสม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. หลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	57	100	0	0.0
ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	57	100	0	0.0
ความสำคัญและประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	56	98.2	1	1.8
2. ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน				
ประวัติของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	57	100	0	0.0
แหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	57	100	0	0.0
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	56	98.2	1	1.8
การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	56	98.2	1	1.8
ความรู้ทางด้านทรัพยากรป่าไม้	52	91.2	5	8.8
ความรู้ทางด้านทรัพยากรสัตว์ป่า	52	91.2	5	8.8
ความรู้ทางด้านทรัพยากรดินและหิน	41	71.9	16	28.1
ความรู้ทางด้านทรัพยากรน้ำ	41	71.9	16	28.1

ตารางที่ 10 ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ (ต่อ)

หัวข้อ	เหมาะสม		ไม่เหมาะสม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม				
การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	56	98.2	1	1.8
การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า	57	100	0	0.0
การอนุรักษ์ทรัพยากรดินและหิน	46	80.7	11	19.3
การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ	47	82.5	10	17.5
การคุนุก	57	100	0	0.0
การคูฝิเสื่อ	57	100	0	0.0
การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ	56	98.2	1	1.8
4. ความรู้ด้านหลักการยุวมัคคุเทศก์				
ความรู้เกี่ยวกับยุวมัคคุเทศก์	57	100	0	0.0
ศิลปะการพูดสำหรับยุวมัคคุเทศก์	57	100	0	0.0
การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	57	100	0	0.0
5. ความรู้เพิ่มเติมของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์				
ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น	55	96.5	2	3.5
เศรษฐกิจพอเพียงกับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	56	98.2	1	1.8

สรุปผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์

จากการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมกลุ่มแรก คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 204 คน ได้แก่ โรงเรียนป่าเต็งวิทยา จำนวน 131 คน โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตกจำนวน 44 คน และโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) จำนวน 29 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์

ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 87.7 เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาก่อน แต่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์หรือ

มัคคุเทศก์น้อย ถึงร้อยละ 90.2 และเยาวชนส่วนมากมีความสนใจที่จะรับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และหลักการยุวมัคคุเทศก์ โดยมีความสนใจมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 73.9 และมีความสนใจเข้ารับการฝึกอบรมมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ร้อยละ 75.0 โดยเยาวชนที่ไม่มีความสนใจเข้ารับการฝึกอบรมมัคคุเทศก์มีเพียงร้อยละ 2.0 เท่านั้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมกลุ่มที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้ เป็นไปตามความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ จำนวน 57 คน

จากการสำรวจพบว่า การจัดหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีควมจำเป็น ถึงร้อยละ 84.2 และคิดว่าการจัดหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์นั้นจะสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้จริง ร้อยละ 75.4 นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าถ้าทางเจ้าหน้าที่อุทยานต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับยุวมัคคุเทศก์ จะไม่ส่งผลกระทบต่อให้มีอุปสรรคในการทำงาน ร้อยละ 57.9 และทางด้านเนื้อหาของหลักสูตร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความเห็นว่าหัวข้อต่างๆของหลักสูตรฝึกอบรมนี้มีความเหมาะสมเกือบทุกหัวข้อ

4.1.2 ผลการประชุม Focus Group เพื่อสร้างกรอบและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม

การประชุม Focus Group ครั้งนี้เป็นการประชุมเพื่อสร้างกรอบและแนวคิดของการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม คือ ผู้วิจัย ตัวแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้องและองค์การบริหารส่วนตำบลป่าเต็ง ตัวแทนครูจากโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก ในการประชุมครั้งนี้ผู้เข้าร่วมการประชุมทุกคน มีความเห็นว่า กรอบของหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นมีความเหมาะสม และมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเป็นยุวมัคคุเทศก์

ทางด้านการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ ผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่ มีความเห็นว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมในการสื่อสารและเป็นยุวมัคคุเทศก์ที่ดีได้ เพราะเด็กมีความพร้อมในการรับรู้ ทางด้านหัวหน้าฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีความเห็นว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมที่สุด คือ มีความกล้าแสดงออก กล้าพูด กุ้नคุยกับคนง่าย แตกต่างกับเด็กโตระดับชั้นมัธยมศึกษา

ตอนปลาย จะไม่กล้าพูด เงินอายุ เพราะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เพราะทางอุทยานเคยนำลูกหลานเจ้าหน้าที่อุทยานมาฝึกเป็นยุวมัคคุเทศก์ แต่ไม่มีการจัดเป็นหลักสูตรฝึกอบรม ทำให้ครั้งนั้นไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าไรนัก

สำหรับสถานที่ปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ ผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการปฏิบัติงานที่ศูนย์บริการท่องเที่ยว และบ้านกร่างแคมป์ โดยให้ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยาน มีเจ้าหน้าที่อุทยานคอยเป็นที่เลี้ยงและให้คำปรึกษา ทางด้านเนื้อหาของหลักสูตร ทุกคนมีความเห็นว่ามีเหมาะสมดี ครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน แต่มีผู้เข้าร่วมประชุมบางคน เสนอว่า ด้านเนื้อหาไม่ควรเป็นเนื้อหาที่เจาะลึกและยากมาก ควรมิกิจกรรมเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงจากธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน สนใจที่จะศึกษาค้นคว้า ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

สำหรับตัวแทนจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 โรงเรียน มีความเห็นตรงกันว่า มีความยินดีเป็นอย่างมาก และต้องการสนับสนุนให้นักเรียนเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้ และผู้อำนวยการโรงเรียนป่าเต็งวิทยาต้องการให้นักเรียนเข้ารับการฝึกอบรมในจำนวนมากว่าที่ผู้วิจัยกำหนด เพราะนักเรียนมีความสนใจเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้วิจัยต้องเพิ่มจำนวนโควตาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้โรงเรียนป่าเต็งวิทยาจากจำนวน 10 คนเป็น 14 คน และผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ เห็นว่า โครงการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ควรเป็นโครงการที่ต่อเนื่อง และควรมีการอบรมทุกปี ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้จะเป็นแกนของหลักสูตรในการขยายผลการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ครั้งต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงสมควรที่จะสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ให้กับเยาวชนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เพื่อจะทำให้เยาวชนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในบ้านเกิดถิ่นกำเนิดของตนเอง รวมทั้งสร้างความตระหนัก ความรู้ และเจตคติที่ดีเพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้นักเรียนอีกทางหนึ่ง เพื่อนำมาใช้เป็นทุนการศึกษาและยังเป็นการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อีกด้วย

4.2 ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมาย

ธรรมชาติ รวมทั้งผลของการประชุม Focus Group มาพิจารณากำหนดโครงสร้าง และองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม วัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหาสาระ เทคนิคการฝึกอบรม ระยะเวลา สื่อและอุปกรณ์ วิทยากร สถานที่ การวัดและการประเมินผลการฝึกอบรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

หลักการและเหตุผล

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็น อุตสาหกรรมที่มีการบริโภคสูงและเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งนำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างฟุ่มเฟือยและขาดการบำรุงรักษา ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนว่าจะทำอะไรไม่ให้การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนำมาสู่การทำลายสิ่งแวดล้อมของประเทศ จึงทำให้เกิดแนวคิดของ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ "Ecotourism" ขึ้น ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องดังกล่าว คือ มัคคุเทศก์ โดยเฉพาะมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยวด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เน้นไปในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การได้เข้ารับการอบรมเป็นผู้นำเที่ยวในท้องถิ่นนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาประวัติเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ แล้วยังเป็นการได้ฝึกทักษะในการปฏิบัติงานจากสถานที่จริง นักเรียนจะได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจ ห่วงแหนทรัพยากรธรรมชาติ และใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้นักเรียนอีกทางหนึ่ง และยังเป็นการเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อีกด้วย

การฝึกอบรมในครั้งนี้จึงมุ่งให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับการเป็นยุวมัคคุเทศก์ให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของ โรงเรียนป่าเต็งวิทยา โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก และ โรงเรียนอ.ส.สิงค์(ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี)

บรมราชชนนี) ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่อยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียน ได้ฝึกการเป็นผู้นำทางธรรมชาติ เพราะจุดเริ่มต้นของการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ต้องเริ่มจากเด็กและเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และเป็นวัยที่ง่ายต่อการสร้างเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น การฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการใช้กระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนผู้ที่เป็นอนาคตของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
2. เพื่อให้ นักเรียน ได้ฝึกการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อมให้ นักเรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเอง
4. เพื่อให้ นักเรียน รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ขอบเขตเนื้อหาวิชา

หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน แบ่งโครงสร้างหลักสูตร แบ่งออกเป็น 3 หมวดวิชา ดังนี้

1. หมวดภาคความรู้ทางวิชาการ
  2. หมวดภาคความรู้เฉพาะอาชีพ
  3. หมวดภาคการศึกษานอกสถานที่
- หมวดภาคความรู้ทางวิชาการ
    1. ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
    2. ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
    3. ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น

4. การอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว
  5. เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- **หมวดภาคความรู้เฉพาะอาชีพ**
    1. หลักการมัคคุเทศก์
    2. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
    3. ศิลปะการพูดสำหรับยุวมัคคุเทศก์
    4. การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี
  - **หมวดภาคการศึกษานอกสถานที่**
    1. การเดินป่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ บ้านกร่างแคมป์
    2. กิจกรรมคุณก
    3. การฝึกปฏิบัติจริงภาคสนามในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ ร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

เทคนิคและกระบวนการในการจัดหลักสูตรฝึกอบรม

การให้ความรู้และนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้ วิทยากรใช้เทคนิคกระบวนการให้ความรู้ผ่านกิจกรรมจากการฝึกปฏิบัติจริง การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง การสื่อความหมายธรรมชาติ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ รวมถึงการถ่ายทอดที่ใช้เทคโนโลยีทันสมัย ประกอบการบรรยาย เช่น Power point วิดีทัศน์ เป็นต้น ซึ่งวิทยากรจะเป็นผู้บรรยายสรุปประเด็นสำคัญทุกหัวข้อตลอดหลักสูตรการฝึกอบรม

สถานที่จัดฝึกอบรม

- **ภาคทฤษฎี**
ห้องประชุม ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
- **ภาคการศึกษานอกสถานที่**
  - เส้นทางศึกษาธรรมชาติ บ้านกร่างแคมป์
  - ศูนย์บริการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
  - เชื้อนดินแก่งกระจาน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 34 คน จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนป่าเต็งวิทยา โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก และโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี)

ระยะเวลาในการฝึกอบรม

จำนวน 3 วัน ระหว่างวันที่ 17-19 สิงหาคม 2550

การประเมินผล

1. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม / การฝึกปฏิบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. จากแบบทดสอบวัดความรู้ และแบบวัดเจตคติก่อนและหลังการฝึกอบรม
3. การประเมินทักษะหลังการฝึกอบรม โดยใช้แบบประเมินทักษะ
3. จากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยประเมินด้านเนื้อหาสาระ วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ สถานที่ ระยะเวลา และประโยชน์ที่ได้รับ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยสามารถปรับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายได้ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป
2. เพื่อให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้หลังการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นแนวทางในการเป็นมััคคุเทศก์ท้องถิ่นต่อไป
3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำไปสู่ความตระหนัก และเจตคติที่ดีในการอนุรักษ์

กำหนดการฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์
 เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
 วันที่ 17 – 19 สิงหาคม 2550

วันศุกร์ที่ 17 สิงหาคม 2550

เวลา	07.30 น. – 08.00 น.	ลงทะเบียนผู้เข้ารับการอบรม
	08.00 น. – 08.30 น.	ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม (Pre-test) วัดความรู้ และเจตคติ
	08.30 น. – 09.00 น.	พิธีเปิดการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์
	09.00 น. – 10.00 น.	กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดย คุณประพันธ์ จิตต์เทศ และคณะเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน
	10.00 น. – 12.00 น.	หลักการมััคคุเทศก์ / การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้าน ที่ดี ศิลปะการพูดสำหรับมััคคุเทศก์ โดย อาจารย์ณรงฤทธิ์ นีละโยธิน
	12.00 น. – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
	13.00 น. – 15.00 น.	ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดย นางสาวโสภิญษ์ ศรีสัจจะรัตนามาศ
	14.30 น. – 16.00 น.	เสริมธุรกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดย รองศาสตราจารย์ สุรัชดา สุบรรณ ณ อยุธยา
	16.00 น. – 17.30 น.	ปฏิบัติการกิจส่วนตัว และพักผ่อนตามอัธยาศัย
	17.30 น. – 18.30 น.	รับประทานอาหารเย็น
	18.30 น. -20.30 น.	กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 1 โดย คุณประพันธ์ จิตต์เทศ คณะเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่ง กระจาน และนางสาวโสภิญษ์ ศรีสัจจะรัตนามาศ
	21.00 น.	สวดมนต์ เข้านอน

วันเสาร์ที่ 18 สิงหาคม 2550

เวลา	05.00น.	ตื่นนอน / ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
	07.00 น. – 09.00 น.	กิจกรรมคุณ ฅ บ้านกว้างแคมป์ โดย คณะวิทยากร อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
	09.00 น. – 09.30 น.	รับประทานอาหารเช้า
	10.00 น. – 12.00 น.	ปฏิบัติการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ฅ บ้านกว้างแคมป์ โดย คณะวิทยากร อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
	12.30 น. – 13.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
	14.00น. – 16.00 น.	กระบวนการมีคฤเทศก์น้อย (ศึกษานอกสถานที่) - เชื้อดินแก่งกระจาน - ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยคุณประพันธ์ จิตต์เทศ คณะเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่ง กระจาน และนางสาวไศภิชฐ์ ศรีสัตตะรัตนมาศ
	16.30 น. – 18.00 น.	ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว และพักผ่อนตามอัธยาศัย
	18.00 น. – 19.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
	19.00 น. – 20.30 น.	กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 2 โดยคุณประพันธ์ จิตต์เทศ คณะเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่ง กระจาน และนางสาวไศภิชฐ์ ศรีสัตตะรัตนมาศ
	20.30 น.	สวดมนต์ เข้านอน

วันอาทิตย์ที่ 19 สิงหาคม 2550

เวลา	06.00 น.	ตื่นนอน
	06.00 น. – 07.30 น.	ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
	08.00 น. – 08.30 น.	รับประทานอาหารเช้า
	08.30 น. – 10.30 น.	ยูวมัคคุเทศก์ฝึกภาคปฏิบัติกับผู้สังเกตการณ์และคณะวิทยากร โดย คุณประพันธ์ จิตต์เทศ และคณะเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และนางสาวโสภิญษ์ ศรีสัจจะรัตนามาศ
	10.30 น. – 11.00 น.	ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม (Post-test) วัดความรู้ และเจตคติ
	11.00 น. – 11.20 น.	ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบประเมินความพึงพอใจ และประเมินทักษะที่ได้รับจากการฝึกอบรม
	11.20 น. – 12.00 น.	พิธีปิด และมอบเกียรติบัตรให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมยูวมัคคุเทศก์
	12.00 น. – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน

แผนการฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ระหว่างวันที่ 17 – 19 สิงหาคม 2550

วันที่ 17 สิงหาคม 2550 เวลา 09.00 – 10.00 น.

แผนการฝึกอบรมหัวข้อที่ 1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อให้เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รู้จักคุ้นเคยกัน และละลายพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรม

ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้ตนเองมีคุณค่า รู้หน้าที่ความรับผิดชอบ การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักคุ้นเคยซึ่งกันและกัน เป็นจุดเริ่มต้นที่ควรจะเข้าใจและใส่ใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้และร่วมมือในการทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มได้

ระยะเวลา 60 นาที

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	วิธีการ	สื่อ / อุปกรณ์	เวลา	การประเมินผล
เพื่อให้เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 1. เกิดความรัก สามัคคี เกิดความสนิท สนม และรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ 2. ฝึกทักษะการใช้เพลงประกอบ ทำท่างในการถ่ายทอดความรู้ 3. เกิดสมาธิ และฝึกทักษะในการฟัง	เกม 1. เพื่อนฉันอยู่ไหน 2. แนะนำตัว	1. วิทยากรผู้นำเกมอธิบาย และสาธิตวิธีการเล่น เกมในแต่ละเกม 2. เยาวชนแบ่งกลุ่มเล่น เกม	1. ป้ายชื่อ 2. เพลง	60 นาที	1. สังเกตการมีส่วนร่วม ของเยาวชน 2. จากการประเมินผล การฝึกอบรม

วันที่ 17 สิงหาคม 2550 เวลา 10.00 น. – 12.00 น.

แผนการฝึกอบรมหัวข้อที่ 2
วัตถุประสงค์ทั่วไป

หลักการมีวัตถุประสงค์ และศิลปะการพูดสำหรับมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของการเป็นมีวัตถุประสงค์ที่ดี
2. เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการพูด และการกล้าแสดงออกสำหรับการเป็นมีวัตถุประสงค์

ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์เป็นอาชีพหนึ่งที่สัมพันธ์กับการกระทำตนเป็นแบบอย่าง หรือเป็นผู้นำในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งนอกจากจะให้ความรู้เรื่องสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว มีวัตถุประสงค์ยังมีส่วนสำคัญในการช่วยเสริมความรู้แก่นักท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ และมีการควบคุมพฤติกรรมทางลบของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

ภาคทฤษฎี 60 นาที ภาคกิจกรรม 60 นาที รวม 120 นาที

ระยะเวลา

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	วิธีการ	สื่อ / อุปกรณ์	เวลา	การประเมินผล
เพื่อให้เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 1. สามารถอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ และ จรรยาบรรณที่ดีของมีวัตถุประสงค์ได้ 2. สามารถอธิบายถึงหลักการต้อนรับ นักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี 3. สามารถอธิบายและเข้าใจถึงพฤติกรรม ของนักท่องเที่ยวได้ 4. ได้ฝึกทักษะด้านการพูด และการ กล้าแสดงออกสำหรับการเป็นมีวัตถุประสงค์	1. ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และ จรรยาบรรณที่ดีของมีวัตถุประสงค์ 2. หลักการต้อนรับนักท่องเที่ยวและ การเป็นเจ้าบ้านที่ดีของมีวัตถุประสงค์ 3. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว 4. ศิลปะการพูดสำหรับมีวัตถุประสงค์ และฝึกพูดในที่ชุมชน	1. บรรยาย ประกอบสไลด์ 2. อภิปรายซักถาม 3. วิชยากรอธิบาย / สาธิต และให้ เยาวชนได้ฝึก ปฏิบัติพูดในที่ ชุมชน	1. สื่อ Power point 2. คู่มือประกอบการ อบรมผู้มีวัตถุประสงค์ 3. แผ่นพับ “การเป็น เจ้าบ้านที่ดี” 4. คู่มือ “อุทยาน แห่งชาติแก่ง กระเจาน” ของททท.	30 นาที 20 นาที 20 นาที 50 นาที	1. จากการจัดเกิด - ความสนใจ - การมีส่วนร่วม - การแสดง ความคิดเห็น 2. จากกา ประเมินผล การฝึกอบรม

วันที่ 17 สิงหาคม 2550

เวลา 13.00 น. – 15.00 น.

แผนการฝึกอบรมหัวข้อที่ 3
วัตถุประสงค์ทั่วไป

ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. เพื่อให้เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  2. เพื่อให้เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
- ความคิรวายยอดทางสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมน้อยที่สุด เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การชื่นชมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังจะเป็นการเสริมสร้างจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

ระยะเวลา

ภาคทฤษฎี 75 นาที ภาคกิจกรรม 45 นาที รวม 120 นาที

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	วิธีการ	สื่อ / อุปกรณ์	เวลา	การประเมินผล
เพื่อให้เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 1. สามารถอธิบายหลักการและแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 2. สามารถอธิบายความสำคัญของมรดกโลกที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3. สามารถวิเคราะห์ถึงผลกระทบทางบวกและทางลบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 4. สามารถอธิบายถึงแนวทางการอนุรักษ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	1. ความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวคิดทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. ความสำคัญของมรดกโลกที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3. ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1. บรรยายประกอบสไลด์ 2. วิทยากรบรรยายวิธีการทำกิจกรรมกลุ่ม 3. การแบ่งกลุ่มระบุปัญหา สาเหตุ และผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4. อภิปรายซักถาม	1. วิดีทัศน์ “การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว” ของททท 2. สื่อ Power point 3. คู่มือ “อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	30 นาที 20 นาที 25 นาที 45 นาที	1. จากการสังเกต - ความสนใจ - การมีส่วนร่วม - การแสดง ความความคิดเห็น 2. จากการศึกษา การประเมินผล การฝึกอบรม

วันที่ 17 สิงหาคม 2550
 เวลา 15.00 น. – 16.30 น.
 แผนกการฝึกอบรมหัวข้อที่ 4
 วัตถุประสงค์ทั่วไป
 1. เพื่อให้เยาวชนผู้เข้าร่วมการอบรมรู้จักพันธกิจของศูนย์บริการสุขภาพ
 2. เพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 3. เพื่อให้เยาวชนสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนเป็นมีคุณุเทศก์ได้

ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อม
 เศรษฐกิจพอเพียงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการอย่างรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งอยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ภาคทฤษฎี 60 นาที ภาคกิจกรรม 30 นาที รวม 90 นาที

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	วิธีการ	สื่อ / อุปกรณ์	เวลา	การประเมินผล
เพื่อให้เยาวชนผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม 1. สามารถอธิบายถึงหลักแนวคิดและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ 2. สามารถอธิบายถึงความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ 3. สามารถอธิบายถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ 4. สามารถประยุกต์ใช้ในการเป็นมีคุณุเทศก์ได้	1. ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2. ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ 3. การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว 4. การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนเป็นมีคุณุเทศก์	1. บรรยายประกอบสไลด์ 2. การถาม-ตอบระหว่าง การฝึกอบรมของวิทยากรและผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม	1. สื่อ Power point 2. คู่มือประกอบการอบรม 3. คู่มือ “อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน (ททท.)	45 นาที 25 นาที 20 นาที	1. จากการจัดสังเกต - ความสนใจ - การมีส่วนร่วม - การแสดง ความคิดเห็น 2. จาก การประเมินผล การฝึกอบรม

วันท้ 18 ล้ิงหาคม 2550 เวลา 7.00 น. – 09.00 น.
 แผนการฟ้กอบรมหัวข้อท้ 6 ก้จกรรมดูนก ณ บ้านกร้างแคมป้
 วัตถุประสงค์ฟ้กอบรมหัวข้อท้ 6 เพื่อให้เยาวชนม้ความรู้ก้เกี่ยวกับนก และให้รู้ก้จ้กัลักษณะของนกชนิดต่าง ๆ ในบริเวณบ้านกร้างแคมป้ อ้กท้ั้งให้ฟ้กัท้กัษะและ
 วัตถุประสงค์ฟ้กอบรมหัวข้อท้ 6 การปฏิบัติตัวในการดูนกได้อย่างถูกต้อง
 ความค้ใจรวบยอดทางล้ิงแวดล้้อม นกเป็นสัตว์ท้มีความสำคัญเป็นอย่างมากท้ต้องระบอบน้เวส และต่อชีวิตมนุษย์ การท้เราได้เร้ยนรู้ล้กัการปฏิบัติตัวในการ
 ดูนกได้อย่างถูกต้อง จะส่งผลให้ไม่เป็นการรบกวนการดำรงชีวิตของนกและท้ทำให้ระบบน้เวสอยู่ใถ่ภาวะสมดุล
 ระยะเวลา ภาคค้จกรรม 60 นาที

วัตถุประสงค์ค้จกรรม	เนื้อหา	ว้จ้การ	ล้ื่อ / อุปกรณ์	เวลา	การประเม้นผล
1. เพื่อให้เยาวชนสามารถเตรียมตัวและปฏิบัติตัวในการดูนกได้อย่างถูกต้อง	1. การเตรียมตัวและข้อปฏิบัติในการดูนก	1. บรรยาย และสาธิตว้จ้การดูนก	1. อุปกรณ์ดูนก - ก้ล้องสองตา - ก้ล้อง Telescope - คู่มือดูนก	60 นาที	1. ล้ิงเกตการม้ส่วนร่วม / แสดงความค้ใจเห็นของเยาวชน 2. จากการประเม้นผลการฟ้กอบรม
2. เพื่อให้เยาวชนสามารถใช้อุปกรณ์ในการดูนกได้อย่างถูกต้อง	2. ว้จ้การใช้อุปกรณ์ในการดูนก	2. อ้กปรายช้กัถาม และแสดงความค้ใจเห็น	2. คู่มือประกอบกรอบรมยว้มค้ดูเทก้		
3. เาชนสามารถบอกล้ิ่งช้อนกชนิดท้สำคัญของอุทยานแห่งชาติแ่งกระจันได้อย่างน้อย 8-10 ชนิด	3. ชนิดของนกต่าง ๆ ท้สำคัญของอุทยานแห่งชาติแ่งกระจัน				
4. เพื่อให้เยาวชนม้ท้กัษะการดูนกท้ถูกต้อง	4. ปฏิบัติการดูนก				

วันที่ 18 สิงหาคม 2550

เวลา 10.00 น. – 12.00 น.

แผนการฝึกอบรมหัวข้อที่ 7

ปฏิบัติการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ (เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติบ้านกว้างแคมป์)

วัตถุประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อให้เยาวชนทราบถึงข้อมูลทางการท่องเที่ยวของบ้านกว้างแคมป์
2. เพื่อให้เยาวชนได้ปฏิบัติการเป็นคู่มือทัศนศึกษาใน การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวของบ้านกว้างแคมป์
3. เพื่อให้เยาวชนมีประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้สัมผัสธรรมชาติ เกิดความรักและประทับใจในธรรมชาติ

ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อม กระบวนการในการให้ความรู้ทางสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสของจริง สัมผัสธรรมชาติซึ่งเป็นห้องสมุดที่มีชีวิต ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดี เกิดความรักและประทับใจและต้องการเรียนรู้ความหลากหลายของพรรณไม้ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

ระยะเวลา

เดินป่าศึกษาธรรมชาติ 120 นาที

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	วิธีการ	สื่อ / อุปกรณ์	เวลา	การประเมินผล
1. เพื่อให้เยาวชนสามารถอธิบายข้อมูลพื้นฐานของการท่องเที่ยวบริเวณบ้านกว้างแคมป์	1. ข้อมูลทางการท่องเที่ยวของบ้านกว้างแคมป์	1. บรรยาย	1. คู่มือ	120 นาที	1. จากการสังเกต
2. เพื่อให้เยาวชนทราบถึงวิถีปฏิบัติในการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ	2. วิธีให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	2. สาธิตการนำเสนอ	ประกอบกรอบรมยูม		- ความสนใจ
3. เพื่อให้รู้จักและสามารถบอกชื่อพรรณไม้ที่สำคัญในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	3. การเตรียมตัวและข้อควรปฏิบัติในการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ	3. แนะนำพรรณไม้ที่น่าสนใจตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	มัลติมีเดีย		- การมีส่วนร่วม
4. เพื่อให้รู้จักและสามารถบอกชื่อพรรณไม้ที่สำคัญในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	4. ชนิดและลักษณะของพรรณไม้ที่สำคัญของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ				- การแสดง
บ้านกว้างแคมป์ได้อย่างน้อย 8-10 ชนิด	ไม่มีที่สำคัญของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	บ้านกว้างแคมป์			ความคิดเห็น
	ธรรมชาติบ้านกว้างแคมป์				2. จากกรอบรมยูม
					ประเมินผล
					การฝึกอบรม

วันที่ 18 สิงหาคม 2550 เวลา 14.00 น. – 16.00 น.
 แผนกการฝึกอบรมหัวข้อที่ 8 กระบวนการมีคุณลักษณะที่น้อย
 วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อให้เยาวชนฝึกปฏิบัติการเป็นยุวมัคคุเทศก์ในการให้ข้อมูลประจำศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และข้อมูลท่องเที่ยวของ
 ศูนย์ดินแ่งกระเจจาน
 ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อม การได้ปฏิบัติหน้าที่ยุวมัคคุเทศก์นั้นจะทำให้เยาวชนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในบ้านเกิดถิ่นกำเนิดของตนเอง อีกทั้งเป็น
 แรงบันดาลใจในการร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
 ระยะเวลา ภาคทฤษฎี 60 นาที ภาคกิจกรรม 120 นาที รวม 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	วิธีการ	สื่อ / อุปกรณ์	เวลา	การประเมินผล
1. เพื่อให้เยาวชนสามารถอธิบายข้อมูล ประจำศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของ อุทยานแห่งชาติแ่งกระเจจาน ให้แก่นักท่องเที่ยวได้	1. ข้อมูลทางการท่องเที่ยวของ อุทยานแห่งชาติแ่งกระเจจาน 2. วิธีการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวประจำ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของ อุทยานแห่งชาติแ่งกระเจจาน	1. บรรยายและสาธิต 2. ฝึกปฏิบัติในการ เป็นยุวมัคคุเทศก์	1. คู่มือประกอบกำ อบรมยุวมัคคุเทศก์ 2. คู่มือ “อุทยาน แห่งชาติแ่งกระเจจาน” ของททท. 3. คู่มือ ”จ. เพชรบุรี”	30 นาที 40 นาที	1. จากการสังเกต - ความสนใจ - การมีส่วนร่วม - การแสดง ความคิดเห็น - การปฏิบัติงาน 2. จากการ ประเมินผล การฝึกอบรม
2. เพื่อให้เยาวชนสามารถอธิบายข้อมูล การท่องเที่ยวเชื่อมดินแ่งกระเจจานได้	3. ข้อควรปฏิบัติตนของ นักท่องเที่ยว	3. อภิปรายแบ่งกลุ่ม		30 นาที	
3. เพื่อให้เยาวชนอธิบายถึงวิธีปฏิบัติ ตนของนักท่องเที่ยวในการเข้ามา เที่ยวในอุทยานแห่งชาติแ่งกระเจจาน ได้	4. การท่องเที่ยวเชื่อมดิน แ่งกระเจจาน		4. ป้ายนิทรรศการ แผ่นพับ ไปสเตอร์ ต่างๆของศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว	40 นาที	

วันที่ 18 สิงหาคม 2550 เวลา 19.00 น. – 20.30 น.

แผนการฝึกอบรมหัวข้อที่ 9

กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 2

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อให้เยาวชน ได้ฝึกการปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ เพื่อฝึกการกล้าแสดงออกและทักษะในการพูดในที่ชุมชน

ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อม

การสาธิตและการฝึกปฏิบัติเป็นวิธีที่ต้องทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความกระตือรือร้นและเพื่อให้ผู้

เข้ารับการอบรมได้เข้าใจถึงกระบวนการปฏิบัติงานต่างๆ โดยจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ข้อสรุปที่สมบูรณ์

ระยะเวลา

ภาคกิจกรรม 90 นาที

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	วิธีการ	สื่อ / อุปกรณ์	เวลา	การประเมินผล
เพื่อให้เยาวชนผู้รับการฝึกอบรม	1. การฝึกปฏิบัติเป็นยุวมัคคุเทศก์ในหัวข้อ “ยุวมัคคุเทศก์ชวนท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน” (เพื่อทบทวนหลังจากที่ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่อุทยานในการปฏิบัติหน้าที่ยุวมัคคุเทศก์มาแล้วตลอดทั้งวัน)ตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับในวันแรก	1. เยาวชนแต่ละกลุ่ม สาธิตการปฏิบัติงานกับพี่เลี้ยงเจ้าหน้าที่อุทยาน ตามหัวข้อของแต่ละกลุ่มที่ได้รับในวันแรก ได้แก่ 1. แนะนำแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานในภาพรวม 2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและปฏิบัติการท่องเที่ยว 3. เตือนดินแก่งกระจาน และข้อมูลการเดินทาง 4. พี่เลี้ยงเจ้าหน้าที่อุทยานให้คำปรึกษา / สาธิตการปฏิบัติงาน	กระดาษเทา-ขาว ปากกา เมจิก	90 นาที	1. จากการจัดเกิด - ความสนใจ - การมีส่วนร่วม - การแสดง ความคิดเห็น - การฝึกทักษะ การพูด 2. จากการประเมินผล การฝึกอบรม

วันที่ 19 สิงหาคม 2550 เวลา 8.30 น. – 10.30 น.

แผนการฝึกอบรมหัวข้อที่ 10 ฝึกภาคปฏิบัติจริงกับเจ้าหน้าที่อุทยาน และผู้สังเกตการณ์

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อให้เยาวชนฝึกปฏิบัติจริงเป็นยุวมัคคุเทศก์ในการให้ข้อมูลท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน

ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อม การได้ปฏิบัติหน้าที่ยุวมัคคุเทศก์นั้นจะทำให้เยาวชนเกิดความรัก และหวงแหนทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นของตนเอง อีกทั้ง
 เพื่อเป็นการส่งเสริมและร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนสืบไป

ระยะเวลา

ภาคกิจกรรม 120 นาที

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหา	วิธีการ	สื่อ / อุปกรณ์	เวลา	การประเมินผล
1. เพื่อให้เยาวชนสามารถอธิบายข้อมูลพื้นฐานของการเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจานให้แก่นักท่องเที่ยวได้	1. วิธีการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน	แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจานเพื่อฝึกปฏิบัติการเป็นยุวมัคคุเทศก์	1. คู่มือประกอบกรอบรมยุวมัคคุเทศก์ 2. คู่มือ “อุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน” ของททท. 3. คู่มือ “จ. เพชรบุรี” 4. ป้ายนิทรรศการ แผ่นพับ โปสเตอร์ ต่างๆของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	120 นาที	1. จากคำสั่งเกต - ความสนใจ - การมีส่วนร่วม - การฝึกทักษะ การพูด 2. จากกรประเมินผล การฝึกอบรม
2. เพื่อให้เยาวชนสามารถอธิบายถึงข้อมูลของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างๆ ได้ เช่น การดูนก ดูผีเสื้อ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ จักรยานท่องเที่ยว เทียวนำตก การล่องเรือ ฯลฯ	2. วิธีการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างๆในอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน	ยุวมัคคุเทศก์กับเจ้าหน้าที่อุทยานและผู้สังเกตการณ์			
3. เพื่อให้เยาวชนอธิบายถึงวิธีปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจานได้	3. ข้อควรปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว				

4.3 ผลการทดลองใช้และการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

4.3.1 ผลการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดความรู้และเจตคติ ก่อนและหลังการฝึกอบรม

เมื่อนำแบบทดสอบความรู้ และแบบวัดเจตคติ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ไปทำการทดสอบกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 34 คน ก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ได้ผลการทดลองดังนี้

4.3.1.1 ผลการทดสอบความรู้ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ก่อนและหลังการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

ตารางที่ 11 คะแนนแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

คนที่	คะแนนก่อนการฝึกอบรม (20 คะแนน)	คะแนนหลังการฝึกอบรม (20 คะแนน)
1	12	15
2	12	14
3	9	13
4	16	18
5	13	16
6	14	15
7	15	17
8	15	18
9	15	18
10	15	17
11	9	13
12	9	10
13	15	17
14	7	9
15	10	12

ตารางที่ 11 คะแนนแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ (ต่อ)

คนที่	คะแนนก่อนการฝึกอบรม (20 คะแนน)	คะแนนหลังการฝึกอบรม (20 คะแนน)
16	17	18
17	18	19
18	16	19
19	16	17
20	14	15
21	12	13
22	13	15
23	13	15
24	16	17
25	14	15
26	15	16
27	14	15
28	10	11
29	15	17
30	10	14
31	4	8
32	12	13
33	12	16
34	15	16
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	13.00	15.03

4.3.1.2 ผลการทดสอบเจตคติ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อนและหลังการฝึกอบรม
 ชูวมัคคุเทศก์

ตารางที่ 12 คะแนนแบบทดสอบเจตติก่อนและหลังการฝึกอบรมชูวมัคคุเทศก์

คนที่	คะแนนก่อนการฝึกอบรม	คะแนนหลังการฝึกอบรม
	(60 คะแนน)	(60 คะแนน)
1	44	46
2	39	44
3	46	48
4	42	45
5	56	57
6	37	48
7	45	49
8	43	45
9	46	47
10	46	48
11	46	46
12	42	44
13	45	47
14	39	42
15	43	52
16	45	47
17	58	58
18	51	53
19	47	48
20	45	47
21	47	51
22	47	50
23	51	53
24	44	47
25	46	49

ตารางที่ 12 (ต่อ) คะแนนแบบทดสอบเจตคติก่อนและหลังการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

คนที่	คะแนนก่อนการฝึกอบรม (60 คะแนน)	คะแนนหลังการฝึกอบรม (60 คะแนน)
26	33	47
27	42	44
28	38	45
29	39	47
30	40	46
31	39	45
32	39	46
33	42	47
34	39	42
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	43.85	47.65

3.1.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม	n	$\bar{X}$	SD	t
ก่อนการฝึกอบรม	34	13.00	3.06	10.88
หลังการฝึกอบรม	34	15.03	2.74	

P = 0.05

จากตาราง เมื่อวิเคราะห์ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และความรู้เรื่องหลักการมัคคุเทศก์ของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมพบว่า ก่อนการฝึกอบรม คะแนนความรู้มีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 13.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(SD) เท่ากับ 3.06 หลังการฝึกอบรม คะแนนความรู้มีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 15.03 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 2.74

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการทดสอบวัดความรู้ด้วยค่าสถิติ t - test พบว่ามีค่า t เท่ากับ 10.88 ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนที่เข้ารับการอบรมยุวมัคคุเทศก์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น

3.1.4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบเจตคติ ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติก่อนและหลังการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม	n	$\bar{X}$	SD	t
ก่อนการฝึกอบรม	34	43.85	5.15	7.04
หลังการฝึกอบรม	34	47.65	3.64	

P = 0.05

จากตาราง เมื่อวิเคราะห์ผลการทดสอบเจตคติเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมพบว่า ก่อนการฝึกอบรม คะแนนเจตคติมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 43.85 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 5.15 หลังการฝึกอบรม คะแนนเจตคติมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 47.65 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 3.64

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการทดสอบวัดเจตคติด้วยค่าสถิติ t - test พบว่า มีค่า t เท่ากับ 7.04 ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนที่เข้ารับการอบรมยุวมัคคุเทศก์มีเจตคติไปในทิศทางที่ดีเพิ่มขึ้นในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประเมินโดยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 34 คน ที่ผ่านการเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

ได้แก่ โรงเรียนป่าเต็งวิทยา จำนวน 14 คน โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตกจำนวน 10 คน และโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) จำนวน 10 คน โดยทำการ ประเมินหลังการฝึกอบรม เพื่อทำการตรวจสอบกระบวนการที่ใช้ในการฝึกอบรม ความเหมาะสม การยอมรับของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และปัญหาอุปสรรคจากการฝึกอบรม ตลอดจนเป็น วิธีดำเนินการฝึกอบรม ความพึงพอใจ และประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม

จากแบบประเมินความพึงพอใจ พบว่า ก่อนเข้ารับการฝึกอบรม นักเรียนคิดว่ามีความรู้เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง ร้อยละ 73.5 และคิดว่ามีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับน้อย ร้อยละ 26.5 แต่เมื่อได้ผ่านกระบวนการฝึกอบรมแล้ว พบว่า หลังการฝึกอบรม นักเรียนมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากถึงร้อยละ 85.3 แสดงว่าหลังจากนักเรียนได้ ผ่านหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ครั้งนี้แล้ว นักเรียนคิดว่าตนเองมีความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากนั้น นักเรียนคิดว่าหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์มีประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวยุวมัคคุเทศก์ คิด เป็นร้อยละ 73.5 (ดังตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจเกี่ยวกับความรู้เรื่องการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อนและหลังการฝึกอบรม และประโยชน์ของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐาน นิยม
	4	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
1. ก่อนเข้ารับการฝึกอบรม นักเรียนมี ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0 (0.0)	25 (73.5)	9 (26.5)	0 (0.0)	ปาน กลาง
2. หลังเข้ารับการฝึกอบรม นักเรียนมี ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	29 (85.3)	5 (14.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
3. การฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในครั้งนี้ นักเรียน คิดว่ามีประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวยุวมัคคุเทศก์เพียงใด	25 (73.5)	9 (26.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก

ผลการประเมินจากแบบประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรม พบว่า เนื้อหาสาระของทุกหัวข้อมีความเหมาะสมมาก เนื้อหาสาระที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ หัวข้อความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 91.2 รองลงมาคือ หัวข้อปฏิบัติการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 79.4 และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าวิทยากรในทุกหัวข้อมีความเหมาะสมมาก คือมีความสามารถในการถ่ายทอดชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถสรุปประเด็นสำคัญให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจได้เป็นอย่างดี ทางด้านกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อโสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมในทุกหัวข้อ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับมาก (ดังตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมชมัคคุเทศก์เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ที่ใช้การฝึกอบรม (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐานนิยม
	4 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	1 จำนวน (ร้อยละ)	
4.นักเรียนคิดว่าในแต่ละหัวข้อในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมเพียงใด					
หัวข้อที่ 1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์					
- เนื้อหาสาระ	24 (70.6)	10 (29.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- วิทยากร	23 (67.6)	11 (32.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- กิจกรรมการเรียนรู้	27 (79.4)	7 (20.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- สื่อ อุปกรณ์	20 (58.8)	14 (41.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 2 หลักการมัคคุเทศก์ และ ศิลปการพูดสำหรับมัคคุเทศก์					
- เนื้อหาสาระ	25 (73.5)	9 (26.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก

ตารางที่ 16 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ที่ใช้การฝึกอบรม (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม) (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐานนิยม
	4	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
- วิทยากร	24 (70.6)	10 (29.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- กิจกรรมการเรียนรู้	24 (29.4)	10 (70.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- สื่อ อุปกรณ์	19 (55.9)	15 (44.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว					
- เนื้อหาสาระ	31 (91.2)	3 (8.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- วิทยากร	30 (88.2)	4 (11.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- กิจกรรมการเรียนรู้	29 (85.3)	5 (14.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- สื่อ อุปกรณ์	24 (70.6)	10 (29.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 4 เสริมลูกกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
- เนื้อหาสาระ	20 (58.8)	14 (41.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- วิทยากร	21 (61.8)	13 (38.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก

ตารางที่ 16 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ที่ใช้การฝึกอบรม (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม) (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐานนิยม
	4 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	1 จำนวน (ร้อยละ)	
- กิจกรรมการเรียนรู้	21 (61.8)	13 (38.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- สื่อ อุปกรณ์	19 (55.9)	15 (44.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 5 กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 1 (จับฉลากเลือกเรื่องที่จะนำเสนอ และไปหาข้อมูลต่างๆที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ให้ฝึกพูดภายในกลุ่ม โดยมีพี่เลี้ยงวิทยากรสาธิตและคอยให้คำปรึกษา)					
- เนื้อหาสาระ	22 (64.7)	12 (35.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- วิทยากร	24 (70.6)	10 (29.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- กิจกรรมการเรียนรู้	23 (67.6)	11 (32.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- สื่อ อุปกรณ์	19 (55.9)	15 (44.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 6 กิจกรรมดูแลบ้านกว้างแคมป์					
- เนื้อหาสาระ	22 (64.7)	12 (35.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- วิทยากร	25 (73.5)	9 (26.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก

ตารางที่ 16 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ที่ใช้การฝึกอบรม (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม) (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐานนิยม
	4	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
- กิจกรรมการเรียนรู้	(64.7)	(35.3)	0	0	มาก
	18	16	(0.0)	(0.0)	
- สื่อ อุปกรณ์	(52.9)	(47.1)	0	0	มาก
			(0.0)	(0.0)	
หัวข้อที่ 7 ปฏิบัติการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ					
- เนื้อหาสาระ	27	7	0	0	มาก
	(79.4)	(20.6)	(0.0)	(0.0)	
- วิทยากร	22	12	0	0	มาก
	(64.7)	(35.3)	(0.0)	(0.0)	
- กิจกรรมการเรียนรู้	22	12	0	0	มาก
	(64.7)	(35.3)	(0.0)	(0.0)	
- สื่อ อุปกรณ์	19	15	0	0	มาก
	(55.9)	(44.1)	(0.0)	(0.0)	
หัวข้อที่ 8 กระบวนการมัคคุเทศก์น้อยฝึกปฏิบัติภาคสนามในพื้นที่ (วันที่ 2)					
- เนื้อหาสาระ	21	13	0	0	มาก
	(61.8)	(38.2)	(0.0)	(0.0)	
- วิทยากร	22	12	0	0	มาก
	(64.7)	(35.3)	(0.0)	(0.0)	
- กิจกรรมการเรียนรู้	26	8	0	0	มาก
	(76.5)	(23.5)	(0.0)	(0.0)	
- สื่อ อุปกรณ์	23	11	0	0	มาก
	(67.6)	(32.4)	(0.0)	(0.0)	

ตารางที่ 16 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์ที่ใช้การฝึกอบรม (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม) (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐานนิยม
	4 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	1 จำนวน (ร้อยละ)	
หัวข้อที่ 9 กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 2 (เยาวชนแต่ละกลุ่มสาริธการปฏิบัติงานกับพี่เลี้ยงเจ้าหน้าที่อุทยานตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับ)					
- เนื้อหาสาระ	22 (64.7)	12 (35.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- วิทยากร	19 (55.9)	15 (44.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- กิจกรรมการเรียนรู้	21 (61.8)	13 (38.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- สื่อ อุปกรณ์	19 (55.9)	14 (41.2)	1 (2.9)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 10 ยุวมัคคุเทศก์ฝึกภาคปฏิบัติกับผู้สังเกตการณ์และวิทยากร (กิจกรรมวันสุดท้าย)					
- เนื้อหาสาระ	24 (70.6)	9 (26.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- วิทยากร	23 (67.6)	11 (32.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- กิจกรรมการเรียนรู้	23 (67.6)	11 (32.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- สื่อ อุปกรณ์	21 (61.8)	13 (38.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก

ผลการประเมินความพึงพอใจ ทางด้านระยะเวลาในแต่ละหัวข้อ พบว่ามีความเหมาะสมปานกลาง ร้อยละ 52.9 และระยะเวลาในการฝึกอบรม 3 วัน มีความเหมาะสมในระดับมาก แต่มีผู้เข้ารับการอบรมบางคนมีความคิดเห็นว่า ต้องการให้เพิ่มจำนวนวันในการฝึกอบรม ร้อยละ 5.9 และทางด้านสถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม ซึ่งในทุกสถานที่ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจและเห็นว่าเหมาะสมมาก มากที่สุดคือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 85.3 รองลงมาคือห้องประชุมที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และบ้านกร่างแคมป์ ร้อยละ 79.4 เท่ากัน

ทางด้านภาคปฏิบัติเป็นยุวมัคคุเทศก์ในการฝึกอบรมครั้งนี้ พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจมากในบรรยากาศของการฝึกอบรมครั้งนี้ และโดยภาพรวมนักเรียนคิดว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมเป็นอย่างมากสำหรับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ร้อยละ 91.2 และผู้เข้ารับการฝึกอบรมคิดว่าหลังจากผ่านการฝึกอบรม มีความมั่นใจระดับมากในการที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ยุวมัคคุเทศก์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ร้อยละ 52.9 มีความมั่นใจระดับปานกลาง ร้อยละ 47.1 นอกจากนี้จากการเข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้ ได้มีผลทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นในระดับมากถึง ร้อยละ 85.3 (ดังตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐานนิยม
	4	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
5. ระยะเวลาในการฝึกอบรมแต่ละหัวข้อเหมาะสมเพียงใด	16 (47.1)	18 (52.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	ปานกลาง
6. นักเรียนคิดว่าภาคปฏิบัติเป็นยุวมัคคุเทศก์ในการฝึกอบรมครั้งนี้ มีความเหมาะสมเพียงใด	23 (67.6)	11 (32.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
7. เอกสารประกอบการฝึกอบรมที่นักเรียนได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ได้	21 (61.8)	13 (38.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก

ตารางที่ 17 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์
(สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม) (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐาน นิยม
	4	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
8. บรรยากาศโดยรวมของการ ฝึกอบรมครั้งนี้ นักเรียนมีความพอใจ เพียงใด	25 (73.5)	9 (26.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
9. สถานที่พักในการอบรมครั้งนี้					
- ที่พักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(คืนแรก)	29 (85.3)	5 (14.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- กางเต็นท์ ที่ทำการอุทยาน (คืนที่ 2)	27 (79.4)	7 (20.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
10. สถานที่ฝึกอบรมเหมาะสมเพียงใด					
- ห้องประชุมที่ทำการอุทยาน แห่งชาติแก่งกระจาน	27 (79.4)	7 (20.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
10. สถานที่ฝึกอบรมเหมาะสมเพียงใด					
- บ้านกว้างแคมป์	27 (79.4)	7 (20.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	29 (85.3)	5 (14.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
11. ระยะเวลาในการฝึกอบรม (3วัน) เหมาะสมเพียงใด	19 (55.9)	13 (38.2)	2 (5.9)	0 (0.0)	มาก
12. อาหาร + อาหารว่าง มีความพอใจ เพียงใด	24 (70.6)	10 (29.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
13. โดยภาพรวมนักเรียนคิดว่า หลักสูตรนี้มีความเหมาะสม	31 (91.2)	3 (8.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก

ตารางที่ 17 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม) (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐาน นิยม
	4	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
14. หลังจากผ่านการฝึกอบรม ท่านมีความมั่นใจระดับใดในการที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ยุวมัคคุเทศก์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	18 (52.9)	16 (47.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
15. จากการเข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้ ได้มีผลทำให้ท่านเกิดจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นระดับใด	29 (85.3)	5 (14.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก

4.3.3 ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับผู้สังเกตการณ์

การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประเมินโดยผู้สังเกตการณ์ ประกอบด้วย คณะวิทยากร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ อาจารย์จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง และนักศึกษาปริญญาโทจากหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ทั้งหมดจำนวน 10 คน

ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับผู้สังเกตการณ์ พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีเพียงบางหัวข้อเท่านั้นที่เนื้อหาไม่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เนื้อหาสาระของกิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 1 กิจกรรมดูนก ณ บ้านกว้างแคมป์ กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 2 และกิจกรรมฝึกภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริง (ดังตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับ
เนื้อหาในแต่ละหัวข้อในการฝึกอบรม (สำหรับผู้สังเกตการณ์)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐาน นิยม
	4	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
1. เนื้อหาต่างๆในแต่ละหัวข้อในการ ฝึกอบรมมีความเหมาะสมเพียงใด					
หัวข้อที่ 1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	8 (80.0)	2 (20.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 2 หลักการมัคคุเทศก์ การ ต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าของ บ้านที่ดี และศิลปการพูดสำหรับ มัคคุเทศก์	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียงกับการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว	8 (80.0)	2 (20.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 5 กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 1 (จับฉลากเลือกเรื่องที่จะนำเสนอ และ ไปหาข้อมูลต่างๆที่ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว ให้ฝึกพูดภายในกลุ่ม โดยมีวิทยากรคอยให้คำปรึกษา)	3 (30.0)	7 (70.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	ปาน กลาง

ตารางที่ 18 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อในการฝึกอบรม (สำหรับผู้สังเกตการณ์) (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐานนิยม
	4	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
เนื้อหาต่างๆในแต่ละหัวข้อในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมเพียงใด					
หัวข้อที่ 6 กิจกรรมคุณกณ บ้านกว้างแคมป์	2 (20.0)	8 (80.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	ปานกลาง
หัวข้อที่ 7 ปฏิบัติการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 8 กระบวนการมัคคุเทศก์น้อย (ฝึกปฏิบัติภาคสนามในพื้นที่)	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
หัวข้อที่ 9 กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 2 (เยาวชนแต่ละกลุ่มสาธิตการปฏิบัติงานกับพี่เลี้ยงเจ้าหน้าที่อุทยานตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับ)	9 (90.0)	1 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	ปานกลาง
หัวข้อที่ 10 ยุวมัคคุเทศก์ฝึกภาคปฏิบัติกับผู้สังเกตการณ์และวิทยากร (กิจกรรมวันสุดท้าย)	4 (40.0)	6 (60.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	ปานกลาง

ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม พบว่าผู้สังเกตการณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับวิทยากรที่บรรยายในแต่ละหัวข้อ คือ อุปกรณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน และระยะเวลาในแต่ละหัวข้อ ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ผู้สังเกตการณ์ทุกคน (ร้อยละ 100) มีความพึงพอใจมากเกี่ยวกับบรรยากาศโดยรวมของการฝึกอบรม ระยะเวลา 3 วันในการฝึกอบรม และสถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม และร้อยละ 90 มีความเห็นว่า เอกสารประกอบการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นขุมักคฤเทศก์ได้มาก และร้อยละ 60 มีความเห็นว่า การฝึกปฏิบัติเป็นขุมักคฤเทศก์ในการฝึกอบรมครั้งนี้ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง แต่โดยภาพรวมผู้สังเกตการณ์ทุกคน มีความเห็นตรงกันว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมมากสำหรับการฝึกอบรมขุมักคฤเทศก์ (ดังตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับวิทยากร สื่อ อุปกรณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน ระยะเวลา บรรยากาศ และสถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม (สำหรับผู้สังเกตการณ์)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐานนิยม
	4	3	2	1	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	
2. สื่อ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมครั้งนี้เหมาะสมเพียงใด	9 (90.0)	1 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
3. วิทยากรที่บรรยายในแต่ละหัวข้อเหมาะสมเพียงใด	9 (90.0)	1 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้ในการฝึกอบรมครั้งนี้เหมาะสมเพียงใด	9 (90.0)	1 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
5. ระยะเวลาในการฝึกอบรมแต่ละหัวข้อเหมาะสมเพียงใด	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
6. การฝึกปฏิบัติเป็นขุมักคฤเทศก์ในการฝึกอบรมครั้งนี้ มีความเหมาะสม	4 (40.0)	6 (60.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	ปานกลาง

ตารางที่ 19 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยมของคะแนนความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับวิทยากร สื่อ อุปกรณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน ระยะเวลา บรรยากาศ และสถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม (สำหรับผู้สังเกตการณ์) (ต่อ)

ประเด็นเกี่ยวกับ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปรับปรุง	ฐานนิยม
	4	3	2	1	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	
7. เอกสารประกอบการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นคู่มือภาคปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด	9 (90.0)	1 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
8. บรรยากาศโดยรวมของการฝึกอบรมครั้งนี้	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
9. สถานที่ฝึกอบรมเหมาะสมเพียงใด					
- ห้องประชุมที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- บ้านกว้างแคมป์	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
10. ระยะเวลาในการฝึกอบรม (3 วัน) เหมาะสมเพียงใด	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
11. สิ่งอำนวยความสะดวกทั่วไปเหมาะสมเพียงใด	9 (90.0)	1 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก
12. โดยภาพรวมคิดว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมสำหรับการฝึกอบรมคู่มือภาคปฏิบัติเพียงใด	10 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	มาก

4.3.4 ผลการประเมินทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม)

การประเมินผลทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ เป็นการประเมินตนเองสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 34 คน ที่ผ่านการเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ โดยทำการประเมินหลังการฝึกอบรม เพื่อเป็นการวัดระดับทักษะที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีอยู่หลังจากที่ผ่านกระบวนการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์แล้ว

จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่าทักษะในทุกหัวข้อส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลางทั้งหมด มีเพียงทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวเท่านั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่าตนเองมีทักษะในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 55.9 และหัวข้อที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะมากคิดเป็นจำนวนน้อยที่สุด คือ การอธิบายถึงนกชนิดที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน คิดเป็นร้อยละ 26.5 รองลงมา (ดังตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยม เกี่ยวกับทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม)

ทักษะ	มาก 3 จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง 2 จำนวน (ร้อยละ)	น้อย 1 จำนวน (ร้อยละ)	ฐานนิยม
1. ทักษะในการพูดของการปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์	11 (32.4)	22 (64.7)	1 (2.9)	ปานกลาง
2. ทักษะในการกล้าแสดงออกในที่ชุมชน	12 (35.3)	21 (61.8)	1 (2.9)	ปานกลาง
3. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และข้อมูลทั่วไปของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	16 (47.1)	18 (52.9)	0 (0.0)	ปานกลาง

ตารางที่ 20 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยม เกี่ยวกับทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับกรฝึกอบรม) (ต่อ)

ทักษะ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ฐานนิยม
	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
4. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	15 (44.1)	19 (55.9)	0 (0.0)	ปานกลาง
5. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เช่น ดูนก เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ล่องเรือ ฯลฯ	15 (44.1)	18 (52.9)	1 (2.9)	ปานกลาง
6. ทักษะในการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับข้อปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	15 (44.1)	19 (55.9)	0 (0.0)	ปานกลาง
7. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	11 (32.4)	21 (61.8)	2 (5.9)	ปานกลาง
8. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	19 (55.9)	14 (41.2)	1 (2.9)	มาก
9. ทักษะในการเตรียมตัว การปฏิบัติตน และการใช้อุปกรณ์ในการดูนก	12 (35.3)	21 (61.8)	1 (2.9)	ปานกลาง
10. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับบทบาทความสำคัญของนกดต่อระบบนิเวศ	14 (41.2)	19 (55.9)	1 (2.9)	ปานกลาง

ตารางที่ 20 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยม เกี่ยวกับทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม) (ต่อ)

ทักษะ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ฐานนิยม
	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
11. ทักษะในการอธิบายถึงนกชนิดที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	9 (26.5)	23 (67.6)	2 (5.9)	ปานกลาง
12. ทักษะในการอธิบายถึงจุดดูนกและผีเสื้อที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	12 (35.3)	22 (64.7)	0 (0.0)	ปานกลาง
13. ทักษะในการเตรียมตัว และการปฏิบัติตนในเดินป่าศึกษาธรรมชาติ	15 (44.1)	19 (55.9)	0 (0.0)	ปานกลาง
14. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลทางการท่องเที่ยวของบ้านกร่างแคมป์	11 (32.4)	22 (64.7)	1 (2.9)	ปานกลาง
15. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของการเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่บ้านกร่างแคมป์	15 (44.1)	19 (55.9)	0 (0.0)	ปานกลาง
16. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลพรรณไม้ที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติ	12 (35.3)	22 (64.7)	0 (0.0)	ปานกลาง
14. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลทางการท่องเที่ยวของบ้านกร่างแคมป์	11 (32.4)	22 (64.7)	0 (0.0)	ปานกลาง
15. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของการเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่บ้านกร่างแคมป์	15 (44.1)	19 (55.9)	0 (0.0)	ปานกลาง

ตารางที่ 20 จำนวน ร้อยละ และฐานนิยม เกี่ยวกับทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับกรฝึกอบรม) (ต่อ)

ทักษะ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ฐานนิยม
	3	2	1	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
16. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลพรรณไม้ที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	12 (35.3)	22 (64.7)	0 (0.0)	ปานกลาง
17. ทักษะฝึกปฏิบัติยุวมัคคุเทศก์ 1 (จับฉลากเลือกเรื่องที่จะนำเสนอ และไปหาข้อมูลต่างๆที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ให้ฝึกพูดภายในกลุ่ม โดยมีวิทยากรคอยให้คำปรึกษา)	14 (41.2)	20 (58.8)	0 (0.0)	ปานกลาง
18. ทักษะฝึกปฏิบัติยุวมัคคุเทศก์ 2 (แต่ละกลุ่มสาธิตการปฏิบัติงานกับพี่เลี้ยงเจ้าหน้าที่อุทยาน ตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับ)	13 (38.2)	20 (58.8)	1 (2.9)	ปานกลาง
19. ทักษะในการฝึกปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ในสถานการณ์จริง (วันสุดท้าย)	17 (50.0)	17 (50.0)	0 (0.0)	ปานกลาง
20. สรุปทักษะในภาพรวมของการฝึกปฏิบัติเป็นยุวมัคคุเทศก์	12 (35.3)	22 (64.7)	0 (0.0)	ปานกลาง

บทที่ 5

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ในท้องที่ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนป่าเต็งวิทยา โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก และโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้มีสาระและประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปรายดังนี้

ผลการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ฝึกอบรมจริง พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีผลทำให้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีทักษะปานกลางในการปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ ทางด้านความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า ผู้สังเกตการณ์และผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในหลักสูตรฝึกอบรมมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีนทิพย์ เจริญไชยประเสริฐ (2546 : 105) เรื่องการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และสันธิรา สายเชื้อ (2540 : 81) เรื่องการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องปัญหามลพิษสำหรับพยาบาลในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานแพทย กรุงเทพมหานคร ซึ่งงานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วมีความรู้ และเจตคติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมในระดับมาก ดังนั้นทำให้แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมได้ผ่านกระบวนการและหลักการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งก่อนการทดลองใช้จริงได้มีการสำรวจหาความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง 2 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติ

แก่กระงาน ในท้องที่อำเภอแก่กระงาน จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 โรงเรียน จำนวน 204 คน และกลุ่มที่ 2 คือเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ จำนวน 57 คน รวมทั้งผู้วิจัยได้มีการจัดประชุมย่อย (Focus Group) เพื่อกำหนดกรอบของหลักสูตรฝึกอบรมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้องและองค์การบริหารส่วนตำบลป่าเต็ง ตัวแทนครูจากโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก เพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้สอดคล้องตามความต้องการและสามารถเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนผู้เข้ารับการฝึกอบรม และต่อชุมชนพื้นที่วิจัยมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการฝึกอบรม คือการประเมินความเป็นไปได้และแนวทางการฝึกอบรม ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา หรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมมากที่สุด

ผลที่ได้จากการทดสอบคะแนนความรู้และเปรียบเทียบคะแนนก่อนหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมมีค่า 13.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.06 และหลังการฝึกอบรม พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เฉลี่ย 15.03 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.74 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมแล้ว พบว่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้เพิ่มขึ้น 2.03 และผลการวิเคราะห์ค่าสถิติ t-test แล้วพบว่าสถิติที่ได้มากกว่าค่าวิกฤต แสดงว่ามีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของเสนห์ แสงเงิน (2541: 121) เรื่องการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่องการกำจัดของเสียในชุมชน สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความรู้พื้นฐานเดิมคืออยู่แล้ว หลังการฝึกอบรมพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เพิ่มขึ้นไม่มากนัก ส่วนผู้ที่มีความรู้พื้นฐานไม่ดี หลังการฝึกอบรมพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ ศิวิไล (2543 : 125) เรื่องการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่องอนุรักษ์ป่าชุมชน สำหรับนักเรียนโรงเรียนทุ่งฝางวิทยาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลที่ได้จากการทดสอบวัดเจตคติ และเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติก่อนการฝึกอบรม 43.85 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.15 และหลังการฝึกอบรม พบว่าคะแนนเฉลี่ยของเจตคติ 47.65 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.64 เมื่อ

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรมแล้ว พบว่าคะแนนด้านเจตคติเพิ่มขึ้น 3.80 และผลการวิเคราะห์ค่าสถิติ t-test แล้วพบว่าสถิติที่ได้มากกว่าค่าวิกฤต แสดงว่ามีเจตคติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของวิโรจน์ นาคแท้ (2541 : 140) เรื่องการสร้าและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่อง ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าสำหรับเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่า พบว่าเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่ามีเจตคติเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกนิ์ นาคทรัพย์ (2548 : 72) เรื่องการพัฒนาหลักสูตรค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ “เยาวชนรักษ์เขาสน-เขาสนามเพரியง” พบว่าเยาวชนที่เข้าค่ายมีเจตคติเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลที่ได้จากการเปรียบเทียบคะแนนความรู้และเจตคติของนักเรียนผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรมนั้นแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น และมีเจตคติที่ดีเพิ่มขึ้น จะเห็นได้จากคะแนนก่อนการฝึกอบรม พบว่าคะแนนความรู้อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ไม่มากนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และคะแนนเจตคติอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่านักเรียนผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นนักเรียนของโรงเรียนที่อยู่รอบบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ทำให้ได้เข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างบ่อย ซึ่งผู้วิจัยทราบจากผลการสำรวจหาความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติอยู่ในระดับที่ดี หลังการฝึกอบรมพบว่าคะแนนทั้งด้านความรู้และเจตคติเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชาญ พันธุ์เศรษฐ์ (2542 : 114) เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเยาวชนผู้นำค่ายอนุรักษ์ป่าห้วยขาแข้ง พบว่านักเรียนที่ผ่านการฝึกอบรมมีความรู้ และเจตคติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการวิจัยนี้ ได้สนับสนุนสมมติฐานที่กล่าวว่าหลังการฝึกอบรมนักเรียนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีเจตคติไปในทิศทางที่ดีขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการประเมินทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์หลังการฝึกอบรม โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์อยู่ในระดับปานกลาง

มีเพียงทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวเท่านั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่าตนเองมีทักษะในระดับมาก ซึ่งมีผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางคนมีทักษะค่อนข้างน้อย เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ แต่มีข้อดีคือ ค่อนข้างจะทราบข้อมูลท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นอย่างดี เพราะเป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยาน เพียงแต่ยังขาดทักษะในการกล้าแสดงออกและการพูดในที่ชุมชนอยู่เท่านั้น ซึ่งต้องใช้เวลาในการฝึกฝนปฏิบัติ โดยทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้มีนโยบายคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรมในครั้งนี้มาปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ดังนั้นเมื่อมีการคัดเลือกแล้วทางเจ้าหน้าที่จะคอยเป็นพี่เลี้ยง ให้คำปรึกษาและฝึกปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ให้กับนักเรียนอีกครั้งหนึ่งก่อนปฏิบัติงานจริง

จากผลการประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรม เพื่อตรวจสอบวิธีการดำเนินการฝึกอบรม ความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ความเหมาะสมของเนื้อหา พบว่า เนื้อหาสาระของทุกหัวข้อมีความเหมาะสมมาก และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าวิทยากรในทุกหัวข้อมีความเหมาะสมมาก คือมีความสามารถในการถ่ายทอดชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถสรุปประเด็นสำคัญให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจ ทางด้านกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกหัวข้อ ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก ได้ทำกิจกรรมเรียนรู้จากสถานที่จริง เปรียบเสมือนห้องเรียนธรรมชาติ ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่เกิดความเบื่อหน่าย ดิ้นด้นในการค้นคว้าหาความรู้ และผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจ และเห็นว่าสื่อและโสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมมาก ซึ่งมีทั้งสื่อทางเทคโนโลยี เช่น พาวเวอร์พอยต์ (Power Point) สื่อวีดิทัศน์ต่างๆ และสื่อที่เป็นของจริงทางธรรมชาติ และมีการสร้างสื่อขึ้นมาใหม่เพื่อใช้ในการฝึกอบรม คือ คู่มือประกอบการอบรมยุวมัคคุเทศก์ ซึ่งเป็นเนื้อหาประกอบภาพสีทุกหน้า ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาต่างๆเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งผู้เข้ารับการอบรมสามารถเก็บไว้ใช้เป็นประโยชน์ต่อไปในการปฏิบัติหน้าที่จริงของการเป็นยุวมัคคุเทศก์ช่วงปิดเทอมได้เป็นอย่างดี เพราะคู่มือเล่มนี้ได้รวบรวมข้อมูลทั้งทางด้านพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานไว้อย่างครบถ้วน รวมถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของหลักการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดีด้วย

อีกทั้งผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในการใช้แผ่นพับเกี่ยวกับ “การเป็นเจ้าบ้านที่ดี” คู่มือการท่องเที่ยว “อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน” และคู่มือการท่องเที่ยว “จังหวัดเพชรบุรี” มาแจกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้งได้รับความอนุเคราะห์วีดิทัศน์โฆษณาทางโทรทัศน์ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ของททท. มาเปิดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ชมอีกด้วย

ทางด้านความพึงพอใจของระยะเวลาในการฝึกอบรม 3 วัน พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก แต่มีผู้เข้ารับการอบรมบางคนมีความคิดเห็นว่า ต้องการให้เพิ่มจำนวนวันในการฝึกอบรม และผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ เห็นว่าด้านภาคปฏิบัติเป็นยุวมัคคุเทศก์ในการฝึกอบรมครั้งนี้ มีความเหมาะสมในระดับมาก และมีความพึงพอใจมากในบรรยากาศของการฝึกอบรมครั้งนี้ และโดยภาพรวมคิดว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมเป็นอย่างมากสำหรับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

สำหรับผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับผู้สังเกตการณ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการดำเนินการฝึกอบรม ความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม พบว่าส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีเพียงบางหัวข้อเท่านั้นที่เนื้อหาไม่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เนื้อหาสาระของกิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 1 บทบาททกในระบบนิเวศ กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 2 และกิจกรรมฝึกภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริง และผู้สังเกตการณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับวิทยากรที่บรรยายในแต่ละหัวข้อคือ อุปกรณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน และระยะเวลาในแต่ละหัวข้อ ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แต่มีผู้สังเกตการณ์บางท่านต้องการให้เพิ่มจำนวนวันที่ฝึกอบรม เนื่องจากเวลาค่อนข้างน้อย และต้องการให้การฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์มีความต่อเนื่องต่อไปในทุกปี เพื่อให้ยุวมัคคุเทศก์รุ่นที่จะได้เป็นพี่เลี้ยงแก่รุ่นน้อง และเพื่อให้มียุวมัคคุเทศก์รุ่นต่อไปมาทดแทนยุวมัคคุเทศก์รุ่นพี่ที่จะจบการศึกษาต่อไป

ผู้สังเกตการณ์ทุกคน มีความพึงพอใจมากเกี่ยวกับบรรยากาศโดยรวมของการฝึกอบรม และมีความเห็นว่า เอกสารประกอบการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมากในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ และในภาพรวมผู้สังเกตการณ์ทุกคน มีความเห็นตรงกันว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมมากสำหรับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

ผลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ การที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และเจตคติที่ดีขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ผู้วิจัยไม่ได้วัดผลจากแบบทดสอบเท่านั้น แต่ได้มีการวัดผลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งส่วนมากมีความสนใจ และตื่นตัวในการรับข้อมูลความรู้ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการฝึกภาคปฏิบัติต่างๆ เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นในการที่จะได้รับคัดเลือกจากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมาทำหน้าที่ยุวมัคคุเทศก์ โดยคัดเลือกจาก 34 คน เหลือเพียง 20 คน เท่านั้น ที่จะได้มาปฏิบัติงานจริงในช่วงปิดเทอม โดยจะได้ค่า

เบียดเบียนตอบแทนจากทางกรมอุทยาน สัตว์ป่า และพรรณพืช ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตจากกิจกรรมก่อนพิธีปิดการฝึกอบรม ได้มีการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกมากล่าวความรู้สึกของการเข้าร่วมการฝึกอบรมครั้งนี้ ซึ่งส่วนมากมีความตั้งใจและมุ่งมั่นต้องการจะทำหน้าที่ยูวมัคคุเทศก์ในช่วงปิดเทอมเพื่อเป็นรายได้ และแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองอีกทางหนึ่ง

จากการอภิปรายข้างต้น กล่าวได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยูวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่สร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพสามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น และมีเจตคติไปในทิศทางที่ดีขึ้นในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานเป็นยูวมัคคุเทศก์หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นได้ในอนาคต ตลอดจนมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการฝึกอบรมกับยูวมัคคุเทศก์รุ่นต่อไป หรือสามารถนำไปใช้ฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์ในพื้นที่อื่นๆ แต่ทั้งนี้ต้องปรับเนื้อหาสาระในหลักสูตรให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่นำไปใช้ โดยกล่าวได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยูวมัคคุเทศก์ดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และส่งผลให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในบ้านเกิดถิ่นกำเนิดของตนเอง เพื่อเป็นแรงบันดาลใจและสร้างเจตคติที่ดีในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจถึงวิธีการที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดความยั่งยืนสูงสุด

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เตรียมการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 2) สร้างหลักสูตรฝึกอบรม 3) การฝึกอบรมและประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 การเตรียมการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

การเตรียมการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารวิชาการต่างๆ เกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ความรู้เกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลของหลักสูตรการอบรมมััคคุเทศก์อาสาสำหรับเยาวชนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลประวัติ ระบบนิเวศ และทรัพยากรทางธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน รวมทั้งข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจหาความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม (Training Need Assessment) นำไปสอบถามกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก จำนวน 204 คน และกลุ่มที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ จำนวน 57 คน

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้จัดการประชุม Focus Group เพื่อเป็นการสร้างกรอบและแนวคิดของการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม คือ ผู้วิจัย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้องและองค์การบริหารส่วนตำบลป่าเต็ง ตัวแทนครูจากโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรี

นครินทรابรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมอภิปราย แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น เพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์นี้ สอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของผู้เกี่ยวข้องหรือชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งหลังจากเสร็จสิ้นการประชุม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งจากการสำรวจหาความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม และการประชุม Focus Group มาพิจารณาเพื่อกำหนดเป็น โครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้หลักการและจุดมุ่งหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษามาเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

6.1.1 ผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

การสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมกลุ่มแรก คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 204 คน โดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ โรงเรียนป่าเต็งวิทยา จำนวน 131 คน โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตกจำนวน 44 คน และโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทรบรมราชชนนี) จำนวน 29 คน จากผลการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 87.7 เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาก่อน แต่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์หรือมััคคุเทศก์น้อย ถึงร้อยละ 90.2 และมีความสนใจเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ร้อยละ 75.0 และพบว่า ร้อยละ 73.5 มีความสนใจถ้ามีการจัดให้ยุวมัคคุเทศก์ที่ผ่านการฝึกอบรมได้มาปฏิบัติงานร่วมกับทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เพื่อเป็นรายได้เสริมระหว่างวันหยุด หรือช่วงปิดภาคเรียน

เมื่อพิจารณาด้านความรู้และความสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติม พบว่านักเรียนมีความรู้ในหัวข้อต่างๆค่อนข้างน้อยเกือบทุกหัวข้อ คือความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักเรียนมีความรู้ค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 84.3 และมีความรู้ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 83.3 ส่วนความสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติม พบว่านักเรียนสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติมในทุกหัวข้อ สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม ร้อยละ 76.5 มีความเห็นว่างานที่เหมาะสมคือ 3 วัน และกิจกรรมที่นักเรียนมีความสนใจมากที่สุดในวันฝึกอบรม คือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 83.8 รองลงมาคือ การดูนก คิดเป็นร้อยละ 77.9 และการดูผีเสื้อ คิดเป็นร้อยละ 62.7 ตามลำดับ

6.1.2 ผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม จากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ

การสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมกลุ่มที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้ เป็นไปตามความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ จำนวน 57 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยพบว่าการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีควาจำเป็น ถึงร้อยละ 84.2 และคิดว่าการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์นั้นจะสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้จริง ร้อยละ 75.4 นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าถ้าทางเจ้าหน้าที่อุทยานต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับยุวมัคคุเทศก์ จะไม่ส่งผลกระทบต่ออุปสรรคในการทำงาน ร้อยละ 57.9 และทางด้านเนื้อหาของหลักสูตร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความเห็นว่าหัวข้อต่างๆของหลักสูตรฝึกอบรมนี้มีความเหมาะสมเกือบทุกหัวข้อ

6.1.3 ผลการประชุม Focus Group เพื่อสร้างกรอบและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม

การประชุม Focus Group เพื่อสร้างกรอบและแนวคิดของการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม โดยในการประชุมครั้งนี้ผู้เข้าร่วมการประชุมทุกคน มีความเห็นว่าการกรอบและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์นี้มีความเหมาะสม และมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเป็นยุวมัคคุเทศก์

ทางด้านการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ ผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่ มีความเห็นว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมในการสื่อสารและเป็นยุวมัคคุเทศก์ที่ดีได้ เพราะเด็กมีความพร้อมในการรับรู้ สำหรับสถานที่ปฏิบัติงานจริงของยุวมัคคุเทศก์หลังจากผ่านกระบวนการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการปฏิบัติงานที่ศูนย์บริการท่องเที่ยว และบ้านกร่างแคมป์ โดยให้ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยาน โดยมีเจ้าหน้าที่อุทยานคอยเป็นที่เล็งและให้คำปรึกษา ทางด้านเนื้อหาของหลักสูตร ทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมดีครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน

สำหรับตัวแทนจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 โรงเรียน มีความเห็นตรงกันว่า มีความยินดีเป็นอย่างมาก และต้องการสนับสนุนให้นักเรียนเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้ และผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่ เห็นว่า โครงการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ควรเป็น โครงการที่ต่อเนื่อง

และควรมีการอบรมทุกปี ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้เป็นแกนของหลักสูตรในการขยายผลการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ครั้งต่อไป

6.2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารวิชาการต่างๆ เกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ความรู้เกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลของหลักสูตรการอบรมมััคคุเทศก์อาสาสำหรับเยาวชนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลประวัติ ระบบนิเวศ และทรัพยากรทางธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน รวมทั้งข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มาประกอบกับผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาสร้างเป็นหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานขึ้น ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักคือ 1) วัตถุประสงค์เฉพาะและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 2) ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ขอบเขตเนื้อหาสาระและการจัดประสบการณ์ 3) กระบวนการในการฝึกอบรม 4) รูปแบบการวัดและการประเมินผล ทั้ง 4 องค์ประกอบได้ผ่านการพิจารณาความเหมาะสม และความเป็นไปได้จากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยมีการนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยนำไปทดลองใช้จริง ในวันที่ 17 – 19 สิงหาคม 2550 เป็นระยะเวลา 3 วัน ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

6.2.1 ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีลักษณะและองค์ประกอบดังนี้

6.2.1.1 วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจความคิดรวบยอดทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีเจตคติที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

6.2.1.2 ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ขอบเขตเนื้อหาสาระ และการจัดประสบการณ์ในการฝึกอบรม

ในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ผู้วิจัยได้กำหนดความคิดรวบยอดขึ้นเพื่อเป็นหลักการในการจัดประสบการณ์และขอบเขตเนื้อหาสาระที่สำคัญ ได้แก่ หลักการมัคคุเทศก์และศิลปะการพูดสำหรับมัคคุเทศก์ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 1 (จับฉลากเลือกเรื่องที่จะนำเสนอ และไปหาข้อมูลต่างๆที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ให้ฝึกพูดภายในกลุ่ม โดยมีวิทยากรคอยให้คำปรึกษา) กิจกรรมคุณกณ บ้านกว้างแคมป์ ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ปฏิบัติการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กระบวนการมัคคุเทศก์น้อย กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 2 (นักเรียนแต่ละกลุ่ม สาธิตการปฏิบัติงานกับพี่เลี้ยงเจ้าหน้าที่อุทยานตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับ) ยุวมัคคุเทศก์ฝึกภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริง และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

6.2.2 เทคนิคกระบวนการในการฝึกอบรม

การนำเสนอเนื้อหา โดยวิทยากรเป็นผู้นำเข้าสู่บทเรียนด้วยสื่อที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ได้แก่ สไลด์ พาวเวอร์พอยต์ (Power Point) สื่อวีดิทัศน์ ต่อจากนั้นใช้กระบวนการถ่ายทอดความรู้และกลวิธีในการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้แก่ การบรรยาย การซักถาม การแสดง การสาธิต การระดมสมอง การใช้กิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในสถานที่จริง เพื่อเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ตรง ให้นักเรียนได้สัมผัสธรรมชาติซึ่งเป็นห้องสมุดที่มีชีวิต และเน้นการฝึกปฏิบัติเป็นยุวมัคคุเทศก์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามหลักวัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้แก่ 1. ความรู้ (Knowledge) 2. เจตคติ (Attitude) 3. ความตระหนัก (Awareness) 4. ทักษะ (Skill) 5. การเข้ามามีส่วนร่วม (Participation)

วิทยากรประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ โดยเชิญวิทยากรจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ อาจารย์จากศูนย์ฝึกอบรมและวิจัยเพื่อการพัฒนาภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก นักศึกษาปริญญาเอกและปริญญาโท สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

6.2.3 รูปแบบการวัดและการประเมินผล

รูปแบบการวัดและประเมินผล โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในการประเมินผลการฝึกอบรมประเมิน 2 ระยะ คือ ก่อนและหลังการฝึกอบรม

สำหรับแบบการประเมินทักษะ เป็นการทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินทักษะของตนเอง ที่มีอยู่หลังจากที่ผ่านกระบวนการฝึกอบรมแล้ว และแบบการประเมินผลความพึงพอใจและความ

เหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม (สำหรับผู้สังเกตการณ์ และผู้เข้ารับการฝึกอบรม) จะเป็นการประเมินด้านเนื้อหาสาระ วิทยากร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ สถานที่ ระยะเวลาของหลักสูตร ฝึกอบรมว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด แต่ในการประเมินแบบการประเมินทักษะ และแบบการประเมินผลความพึงพอใจและความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกอบรม จะทำการประเมินเฉพาะหลังการฝึกอบรม

6.3 การฝึกอบรมและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

การทดลองหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้น ดำเนินการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 17-19 สิงหาคม 2550 เป็นระยะเวลา 3 วัน ใช้พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นสถานที่ฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก จำนวน 34 คน คัดเลือกตามความสมัครใจและความสนใจ โดยผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ได้รับมอบหมายแต่ละโรงเรียน พิจารณาประกอบกับคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนด

6.3.1 ผลการฝึกอบรมและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

ผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีผลทำให้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ก่อนการฝึกอบรมมีค่า 13.00 และหลังการฝึกอบรมคะแนนเฉลี่ยมีค่า 15.03 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมแล้ว พบว่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้เพิ่มขึ้น 2.03 เมื่อวิเคราะห์ค่าสถิติ t-test มีค่าเท่ากับ 10.88 ส่วนคะแนนเฉลี่ยวัดเจตคติก่อนการฝึกอบรม มีค่า 43.85 และหลังการฝึกอบรม คะแนนเฉลี่ยของเจตคติมีค่า 47.65 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมแล้ว พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านเจตคติเพิ่มขึ้น 3.80 เมื่อวิเคราะห์ค่าสถิติ t-test เท่ากับ 7.04 แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ที่สร้างขึ้น ทำให้นักเรียนที่ผ่านการฝึกอบรมมีความรู้และเจตคติในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการประเมินทักษะ พบว่าทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง มีเพียงทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวเท่านั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่าตนเองมีทักษะในระดับมาก

ผลการประเมินความพึงพอใจการเข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้สังเกตการณ์ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากกับบรรยากาศการฝึกอบรม และโดยภาพรวมคิดว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมเป็นอย่างมากสำหรับการฝึกอบรมผู้มัคคุเทศก์

6.4 ปัญหาและอุปสรรคและข้อจำกัดในการวิจัย

6.4.1 ข้อจำกัดของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับผู้มัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน คือ ปัญหาเกี่ยวกับฤดูกาล เนื่องจากในช่วงฝึกอบรมเป็นช่วงฤดูฝน ทำให้จำนวนนก หรือจำนวนผีเสื้อพบได้น้อยกว่าตามฤดูกาลของมัน ซึ่งผีเสื้อจะพบได้จำนวนมากในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่ค่อยได้สัมผัสกับของจริงเท่าไรนัก ซึ่งส่งผลต่อการวิจัยได้ แต่มีข้อดี คือในส่วนของ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ในช่วงหน้าฝนส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้สัมผัสกับความอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ และความสวยงามของพืชพรรณไม้ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสนใจและตื่นตัวในการศึกษาข้อมูลต่างๆ

6.4.2 ปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ส่วนในด้านปฏิบัติภาคสนาม ปรากฏว่า การปฏิบัติเดินป่าศึกษาธรรมชาติ มีการแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางคน บางครั้งเดินช้า ทำให้เมื่อวิทยากรของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานบรรยายข้อมูลต่างๆ ทำให้บางคนได้ข้อมูลต่างๆ ไม่ครบถ้วน และบางครั้งต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมาฟังการบรรยายพร้อมๆกันทั้ง 3 กลุ่ม ในจุดสถานีใหญ่ๆ เนื่องจากสภาพพื้นที่ในป่า ทำให้กว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะเดินมาถึงจนครบ ทำให้กลุ่มแรกๆ ต้องรอเป็นเวลาค่อนข้างนาน แต่มีข้อดีคือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้รับข้อมูลพร้อมกันได้อย่างครบถ้วน อีกทั้งได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเกิดการอภิปรายซักถามทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

6.4.3 ในวันที่ 2 ช่วงบ่ายของการฝึกอบรม คือกระบวนการมัคคุเทศก์น้อย โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องไปศึกษานอกสถานที่ที่เขื่อนดินแก่งกระจาน แต่เกิดฝนตกทำให้ต้องเลื่อนเวลาออกไป โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ศึกษาข้อมูลที่ศูนย์บริการท่องเที่ยวไปก่อน และในเวลา 15.00 น. เมื่อ

ฝนหยุดจึงค่อยเดินทางไปเขื่อนดินแก่งกระจาน ทำให้วิทยากรและผู้วิจัยต้องปรับเปลี่ยนกำหนดการฝึกรวมไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามความเหมาะสม

6.4.4 เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ แต่มีข้อดีคือ ค่อนข้างจะทราบข้อมูลท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นอย่างดี เพราะเป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยาน แต่เนื่องด้วยเวลาในการฝึกปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์มีค่อนข้างจำกัด ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือผู้เข้ารับการฝึกอบรมยังขาดทักษะในการกล้าแสดงออกและการพูดในที่ชุมชนอยู่ ซึ่งต้องใช้เวลาในการฝึกฝนปฏิบัติ แต่ก็มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางคนที่มีทักษะดีมากมีความพร้อมในการปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ ซึ่งในเรื่องนี้ทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้มีนโยบายคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรมในครั้งนี้อาสาสมัครปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อมีการคัดเลือกแล้วทางเจ้าหน้าที่จะคอยเป็นที่ปรึกษาและฝึกปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ให้กับนักเรียนอีกครั้งหนึ่งก่อนปฏิบัติงานจริง

6.5 ข้อเสนอแนะ

6.5.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

6.5.1.1 การทำวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ ต้องทำหนังสือขออนุญาตในการขอใช้สถานที่ในการทำวิจัย การประสานงานที่ดีในการขอความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้จะส่งผลให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่เป็นปัญหา และอุปสรรคในการใช้พื้นที่และสถานที่ทำการวิจัย และทดลองใช้หลักสูตรฝึกรวมกับกลุ่มทดลอง

6.5.1.2 จากประสบการณ์งานวิจัย ในการเลือกวิทยากรจะต้องพิจารณาผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของหลักสูตร และที่สำคัญวิทยากรจะต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ในหัวข้อที่จะบรรยายได้ชัดเจน มีความเข้าใจในหัวข้อที่บรรยายสามารถที่จะซักถาม กระตุ้น และโน้มน้าวใจให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำกิจกรรมกลุ่มได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในการฝึกรวมครั้งนี้ วิทยากรในแต่ละหัวข้อมีความเชี่ยวชาญในหัวข้อที่บรรยายได้เป็นอย่างดี และสามารถกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสนใจในกิจกรรมต่างๆ ได้ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

6.5.1.3 การให้ความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้จากสถานที่จริง เปรียบเสมือนห้องเรียนธรรมชาติ ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่เกิดความเบื่อหน่าย ตื่นเต้นในการค้นคว้าหาความรู้ ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมและซึมซับความรู้ด้วยความเพลิดเพลิน ก่อให้เกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นตนเอง

6.5.1.4 การจัดประชุมย่อย (Focus Group) เพื่อกำหนดกรอบและแนวทางของหลักสูตรฝึกอบรมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จะทำให้หลักสูตรฝึกอบรมสอดคล้องตามความต้องการ และสามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม และต่อชุมชนพื้นที่วิจัยเพิ่มมากขึ้นกว่าการทำแบบสำรวจหาความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรมเพียงอย่างเดียว

6.5.1.5 ถึงแม้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวนี้จะออกแบบเพื่อฝึกอบรมกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน แต่หลักสูตรนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน แต่อาจต้องมีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ในการวิจัยนั้นๆ

6.5.2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

6.5.2.1 กระทรวงศึกษาธิการควรมีการสนับสนุนให้จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น อาจทำเป็นโครงการของโรงเรียนร่วมกับอุทยานแห่งชาติ หรือองค์การบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

6.5.2.2 อุทยานแห่งชาติควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนงานวิจัย หรือโครงการต่างๆ ที่บุคคลหรือหน่วยงานภายนอกอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาหรือส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในพื้นที่อุทยานแห่งชาตินั้นๆ

6.5.2.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนโครงการหรืองานวิจัยต่างๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการส่งเสริมโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนั้นๆ

6.5.2.4 โรงเรียนควรสนับสนุนให้นักเรียนได้มีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นในโครงการต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการได้รับความรู้และฝึกทักษะต่างๆ โดยควรมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน อุทยานแห่งชาติ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการผลักดันให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางด้านสิ่งแวดล้อม

6.5.3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.5.2.1 ควรมีการวิจัยติดตามประเมินผล ศึกษาวิจัยถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ที่ผ่านการคัดเลือกมาทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานแล้ว ว่าหลังจากผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติเป็นยุวมัคคุเทศก์ได้มากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้มีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.5.2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับยุวมัคคุเทศก์ หรือ มัคคุเทศก์ท้องถิ่นกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รอบบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เช่น หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์สำหรับเยาวชนนอกระบบโรงเรียน หรือหลักสูตรฝึกอบรมมััคคุเทศก์ท้องถิ่น สำหรับประชาชนในพื้นที่ที่สนใจ เป็นต้น

6.5.2.3 ควรมีการศึกษาสภาพความพร้อมของพื้นที่ที่ทำการวิจัย ในเรื่องของสภาพพื้นที่และฤดูกาล ถ้าทำการวิจัยในช่วงฤดูฝน อาจจะประสบปัญหาในเรื่องของการเดินทาง หรือกิจกรรมภาคสนาม ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนกำหนดการฝึกอบรม และอาจทำให้เสียเวลาในการฝึกอบรมได้

6.5.2.4 สำหรับผู้ที่ต้องการทำงานวิจัย หรือต้องการจัดฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานครั้งต่อไป สามารถประมาณการค่าใช้จ่ายในการจัดฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมประมาณ 35 คน (จำนวน 3 วัน) เป็นเงินประมาณ 43,200 บาท โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
1. ค่าอาหาร 7 มื้อๆละ 40 บาท / คน	15,000-
2. ค่าอาหารว่าง 3 มื้อๆ ละ 15 บาท / คน	3,000-
7 ค่าที่พัก (พักที่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) 1 คืน	3,000-
8 ค่าที่พัก (กางเต็นท์ที่ทำการอุทยานฯ) 1 คืน	3,000-
9 ค่าที่พักวิทยากร 2 คืน	3,000-
10 ค่าเช่ารถอุทยาน รับ – ส่งผู้เข้ารับการฝึกอบรม (จำนวน 3 คัน)	6,000-
11 ค่าตอบแทนวิทยากรจากภายนอก (2 คน)	5,000-
8. ค่าห้องประชุมที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 2 วัน(ถ้ามี)	4,000-
9. ค่าเช่าพื้นที่อุทยาน (ถ้ามี)	1,200-
รวมเป็นจำนวนเงิน	<u>43,200-</u>

การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

โสภิญฐ์ ศรีสัตตะรัตนามาศ 4837719 SHED/M

ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : เต็มดวง รัตนทัศนีย์ ,M.A., นักรบ ระวีการณ, ค.ม. ,
ภัทรบุรณ พิชญไพบูลย์ Ed.D.

บทสรุปแบบสมบูรณ์

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่มีการบริโภคสูงและเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อม การที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็วนำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างฟุ่มเฟือยและขาดการดูแลรักษา ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนว่าจะทำอะไรไม่ให้เกิดขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมาสู่การทำลายสิ่งแวดล้อมของประเทศ จึงทำให้เกิดแนวคิดของ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ "Ecotourism" ขึ้น ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ให้ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

บุคคลอาชีพหนึ่งที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการท่องเที่ยวพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ มัคคุเทศก์ ซึ่งมัคคุเทศก์นั้นสามารถเป็นผู้นำในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในการท่องเที่ยวได้โดยตรง เนื่องจากมัคคุเทศก์เป็นผู้นำนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆและเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุดตลอดเวลาที่อยู่ ณ สถานที่ท่องเที่ยวนั้น ดังนั้นมัคคุเทศก์สามารถกระทำตน

เป็นแบบอย่าง หรือเป็นผู้นำในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้โดยการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว พร้อมทั้งชักชวนให้นักท่องเที่ยวร่วมใจกันอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ให้สวยงามต่อไป เนื่องจากในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวมากกว่าเป็นเพียงกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเท่านั้น แต่ยังเป็นการให้ความรู้ที่หลากหลายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงการช่วยสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย

สำหรับยุวมัคคุเทศก์ ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานต่างๆ ให้ความสนใจและให้ความสำคัญ แต่ยังไม่มีการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมอย่างเป็นทางการขึ้นมา เพื่อนำมาฝึกอบรมนักเรียนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดยส่วนใหญ่แต่ละหลักสูตรฝึกอบรมจะปรับเปลี่ยนไปตามรูปแบบของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เน้นไปในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ การได้เข้ารับการอบรมเป็นผู้นำเที่ยวในท้องถิ่นนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาประวัติเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ แล้วยังเป็นการได้ฝึกทักษะในการปฏิบัติงานจากสถานที่จริง นักเรียนจะได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบต่อนักที่ และยังทำให้นักเรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในบ้านเกิดถิ่นกำเนิดของตนเอง เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการเป็นยุวมัคคุเทศก์จะช่วยสร้างงานสร้างรายได้ให้นักเรียนอีกทางหนึ่ง

การวิจัยในครั้งนี้ได้มุ่งให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับการเป็นยุวมัคคุเทศก์ให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประกอบด้วย โรงเรียนอ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และ โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก เนื่องด้วยอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในสภาพพื้นที่ที่เข้าไปท่องเที่ยว ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการสนับสนุนให้นักเรียนของโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้เข้ารับการอบรมยุวมัคคุเทศก์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว และยังเป็นการปลูกจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อม

การฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะจุดเริ่มต้นของการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ นอกจากจะต้องอบรมมััคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแล้วนั้น

ควรจะต้องเริ่มจากเด็กและเยาวชน ดังนั้นการฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการใช้กระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชนผู้ที่เป็นอนาคตของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งก่อนและภายหลังการฝึกอบรม

ปัญหาที่ต้องการทราบจากการวิจัย

1. ภายหลังการฝึกอบรม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมากขึ้นเพียงใดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนฝึกอบรม
2. ภายหลังการฝึกอบรม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีเจตคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานไปในทิศทางใด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนฝึกอบรม

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว จะมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วจะมีเจตคติในทางบวกต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่กระงานเพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบเจตคติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่กระงาน โดยจะมีเนื้อหาในเรื่องความรู้และหลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่กระงาน ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับหลักการอบรมยุวมัคคุเทศก์ เป็นต้น โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตรดังนี้คือวัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา เนื้อหาสาระ วิธีดำเนินการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผล

2. ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติแก่กระงาน ประกอบด้วย โรงเรียนอ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่กระงาน โดยสามารถปรับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายได้ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

2. นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้หลังจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นแนวทางในการเป็นมััคคุเทศก์ท้องถิ่นต่อไป

3. เป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2. การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสาร รายงานและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนคฤหบดี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

จากการพิจารณากระบวนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยได้สรุปและกำหนดขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

1. สำรวจความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม
3. การกำหนดเนื้อหาสาระของการฝึกอบรม
4. การดำเนินและเทคนิคการฝึกอบรม
5. การประเมินผลของการฝึกอบรม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก และความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวโดยผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมาย
3. เพื่อปรับปรุงไว้ซึ่งคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปิด

โอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลาย และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

แนวความคิดเกี่ยวกับยุวมัคคุเทศก์

ยุวมัคคุเทศก์ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อเป็นผู้ที่สามารถนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวยังสถานที่ต่างๆ ในท้องถิ่นของตนเองได้ รวมถึงสามารถให้ความรู้ ความเข้าใจ และชี้แจงอธิบาย ตอบคำถามแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้ และยังเป็นการได้ฝึกทักษะในการปฏิบัติงานจากสถานที่จริงๆ นักเรียนจะได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่พบจากการทำงานในสถานการณ์จริง มีความอดทน มีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว มีการให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยมารยาทที่ดีในการให้บริการ รู้จักกาลเทศะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นต้น ซึ่งยุวมัคคุเทศก์ที่ดีต้องรู้จักรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้วย คือเป็นยุวมัคคุเทศก์ที่เน้นหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

ยุวมัคคุเทศก์สามารถเป็นผู้อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ต้องมีความรักหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติอันสวยงามแปลกตา สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต การทำลายสิ่งเหล่านี้เท่ากับทำลายอาชีพของตนเอง หรือปล่อยให้นักท่องเที่ยวกระทำ ในฐานะเจ้าของบ้าน ยุวมัคคุเทศก์จะต้องเอาใจใส่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวไม่ให้ถูกทำลาย หรือทำสิ่งที่ยืดต่อศีลธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้นๆ นอกจากนี้ยังต้องกระทำตนเป็นผู้นำในการปฏิบัติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และยังคงคอยดูแลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนให้ถูกต้อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมให้ทรัพยากรท่องเที่ยวสวยงามและมีคุณค่าสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปเยือน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียววัดสองครั้ง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จำนวนทั้งหมด 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนอ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 204 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 34 คน โดยคัดเลือกจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ผู้วิจัยได้กำหนด ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

1.1 ศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ทำแบบสำรวจและวิเคราะห์หาความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรม โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มด้วยกัน คือ

1.2.1 เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมาย ธรรมชาติ จำนวน 57 คน

1.2.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียน อ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก จำนวน 204 คน

2. ขั้นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

2.1 ประชุมกลุ่มย่อย (FOCUS GROUP) เพื่อหาแนวทางในการร่วมกันสร้างกรอบของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (FOCUS GROUP) และผลการสำรวจความจำเป็นและต้องการในการฝึกอบรม ที่ได้ทำข้างต้นมาเป็นแนวทางในการสร้างกรอบของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา
2. กำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระในการจัดประสบการณ์ในการฝึกอบรม
3. กำหนดกระบวนการฝึกอบรม
4. กำหนดเกณฑ์และวิธีการประเมินผล กำหนดจากวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของการฝึกอบรม โดยสร้างเป็นแบบทดสอบความรู้ และแบบวัดเจตคติ ประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ และแบบประเมินผลความพึงพอใจและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม

3. ขั้นตอนฝึกอบรมและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประเมินผลก่อนการฝึกอบรม (Pre-test) ด้านความรู้ เจตคติ
2. ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม
3. ประเมินผลหลังการฝึกอบรม (Post-test) ด้านความรู้ เจตคติ
4. ประเมินทักษะในการเป็นยุวมัคคุเทศก์
5. ประเมินความพึงพอใจและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม
6. วิเคราะห์ผลด้วยค่าสถิติ ร้อยละ ฐานนิยม และค่า t-test

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

- ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- พัฒนาแบบสำรวจหาความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม
- วิเคราะห์ และสรุปความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

- จัดประชุม FOCUS GROUP ในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางร่วมกันในสร้างกรอบหลักสูตร นำผลของการประชุม FOCUS GROUP มาพัฒนาโครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม
- กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- กำหนดความคิดรวบยอดทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ขอบเขตเนื้อหาสาระ และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
- กำหนดกระบวนการในการฝึกอบรม
- กำหนดรูปแบบการวัดและการประเมินผล
- ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม และเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นฝึกอบรมและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

1. ประเมินผลก่อนการฝึกอบรม (Pre-test) ด้านความรู้ เจตคติ
2. การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม
3. ประเมินผลหลังการฝึกอบรม (Post-test) ด้านความรู้ เจตคติ
4. ประเมินทักษะในการเป็นยุวมัคคุเทศก์
5. ประเมินความพึงพอใจและความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม
6. วิเคราะห์ผลด้วยค่าสถิติ ร้อยละ ฐานนิยม และค่า t-test

แผนภูมิแสดงขั้นตอนของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ตามขั้นตอนในการสร้างทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรบถึงแวดลอมศึกษา

1. ผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม และผลการประชุม Focus Group เพื่อสร้างกรอบและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรบ

1.1 ผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนที่อยู่บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

พบว่า ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาก่อน แต่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์หรือมััคคุเทศก์น้อย และมีความสนใจเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ร้อยละ 75.0 นอกจากนี้พบว่า ร้อยละ 73.5 มีความสนใจถ้ามีการจัดให้ยุวมัคคุเทศก์ที่ผ่านการฝึกอบรมได้มาปฏิบัติงานร่วมกับทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เพื่อเป็นรายได้เสริมระหว่างวันหยุด หรือช่วงปิดภาคเรียน

เมื่อพิจารณาด้านความรู้และความสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติม พบว่านักเรียนมีความรู้ในหัวข้อต่างๆค่อนข้างน้อยเกือบทุกหัวข้อ คือความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่านักเรียนมีความรู้ค่อนข้างน้อยในเรื่องนี้ ร้อยละ 84.3 และร้อยละ 83.3 สำหรับความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนความสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติม พบว่านักเรียนสนใจที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติมในทุกหัวข้อ

1.2 ผลการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ

พบว่าการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีมีความจำเป็นและคิดว่าการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์นั้นจะสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้จริง นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าถ้าทางเจ้าหน้าที่อุทยานต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับยุวมัคคุเทศก์ จะไม่ส่งผลกระทบต่อให้มีอุปสรรคในการทำงาน และทางด้านเนื้อหาของหลักสูตร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความเห็นว่าหัวข้อของหลักสูตรฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเหมาะสม

1.3 ผลการประชุม Focus Group เพื่อสร้างกรอบและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้เข้าร่วมการประชุมทุกคนมีความเห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์นี้มีความเหมาะสมและมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเป็นยุวมัคคุเทศก์

ทางด้านการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมในการสื่อสารและเป็นยุวมัคคุเทศก์ที่ดีได้ เพราะเด็กมีความพร้อมในการรับรู้ สำหรับสถานที่ปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ ผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการปฏิบัติงานที่ศูนย์บริการท่องเที่ยว และบ้านกร่างแคมป์ โดยให้ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยาน โดยมีเจ้าหน้าที่อุทยานคอยเป็นที่ปรึกษาและให้คำปรึกษา ทางด้านเนื้อหาของหลักสูตร ทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมดี ครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน

2. ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมมาพิจารณากำหนดโครงสร้าง และองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเอง
4. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ขอบเขตเนื้อหาวิชา

หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน แบ่งโครงสร้างหลักสูตร แบ่งออกเป็น 3 หมวดวิชา ดังนี้

1. หมวดภาคความรู้ทางวิชาการ
2. หมวดภาคความรู้เฉพาะอาชีพ
3. หมวดภาคการศึกษานอกสถานที่

เทคนิคและกระบวนการฝึกอบรม

การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม Power point การชมวีดิทัศน์ และเกมทางสิ่งแวดล้อม

3. ผลการทดลองใช้และการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีผลทำให้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง นิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุว มัคคุเทศก์ที่สร้างขึ้น ทำให้นักเรียนที่ผ่านการฝึกอบรมมีความรู้และเจตคติในเรื่องการท่องเที่ยวเชิง นิเวศสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการประเมินทักษะ พบว่าทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง มี เพียงทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวเท่านั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมี ความเห็นว่าตนเองมีทักษะในระดับมาก

ผลการประเมินความพึงพอใจการเข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้ สังเกตการณ์ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากกว่าบรรยากาศการฝึกอบรม และโดยภาพรวมคิดว่า หลักสูตรนี้มีความเหมาะสมเป็นอย่างมากสำหรับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

5. อภิปรายผล

ผลการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ฝึกอบรมจริง พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีผลทำให้ เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่ง กระจานเพิ่มขึ้น มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีทักษะปานกลางในการปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ ทางด้านความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า ผู้สังเกตการณ์และผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มี ความพึงพอใจในหลักสูตรฝึกอบรมมาก แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุว มัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพ

ผลที่ได้จากการเปรียบเทียบคะแนนความรู้และเจตคติของนักเรียนผู้เข้ารับการฝึกอบรม ก่อนและหลังการฝึกอบรมนั้นแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น และมีเจตคติที่ดีเพิ่มขึ้น จะ เห็นได้จากคะแนนก่อนการฝึกอบรม พบว่าคะแนนความรู้อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่านักเรียน ส่วนใหญ่มีความรู้ไม่มากนักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และคะแนนเจตคติอยู่ในระดับค่อนข้าง สูง แสดงให้เห็นว่านักเรียนผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นนักเรียน ของโรงเรียนที่อยู่รอบบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ทำให้ได้เข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างบ่อย

ผลการประเมินทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม) การประเมินตนเองสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่าทักษะในทุกหัวข้อส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง มีเพียงทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวเท่านั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่าตนเองมีทักษะในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 55.9

ผลการประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรม ประเมินโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่าเนื้อหาสาระของทุกหัวข้อมีความเหมาะสมมาก และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าวิทยากรในทุกหัวข้อมีความเหมาะสมมาก คือมีความสามารถในการถ่ายทอดชัดเจน เข้าใจง่าย ทางด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อโสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าด้านภาคปฏิบัติเป็นยุวมัคคุเทศก์ในการฝึกอบรมครั้งนี้ มีความเหมาะสมในระดับมาก และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจมากในบรรยากาศของการฝึกอบรมครั้งนี้ และโดยภาพรวมนักเรียนคิดว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมเป็นอย่างมากสำหรับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ร้อยละ 91.2

ผู้สังเกตการณ์ทุกคน มีความพึงพอใจมากเกี่ยวกับบรรยากาศโดยรวมของการฝึกอบรม และมีความเห็นว่า เอกสารประกอบการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมากในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ และในภาพรวมผู้สังเกตการณ์ทุกคน มีความเห็นตรงกันว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมมากสำหรับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

จากการอภิปรายข้างต้น กล่าวได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่สร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพสามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น และมีเจตคติไปในทิศทางที่ดีขึ้นในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์หรือมััคคุเทศก์ท้องถิ่นได้ในอนาคต โดยกล่าวได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ดังกล่าวทำให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในบ้านเกิดถิ่นกำเนิดของตนเอง เพื่อเป็นแรงบันดาลใจและสร้างเจตคติที่ดีในการร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การทำวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ ต้องทำหนังสือขออนุญาตในการขอใช้สถานที่ในการทำวิจัย โดยควรมีการประสานงานที่ดีในการขอความร่วมมือและความ

อนุเคราะห์จากหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และไม่เป็นปัญหา และอุปสรรคในการใช้พื้นที่และสถานที่ทำการวิจัย และทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมกับกลุ่มเป้าหมาย

2. จากประสบการณ์งานวิจัย ในการเลือกวิทยากรจะต้องพิจารณาผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของหลักสูตร และที่สำคัญวิทยากรจะต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ในหัวข้อที่จะบรรยายได้ชัดเจน มีความเข้าใจในหัวข้อที่บรรยายสามารถที่จะซักถาม กระตุ้น และโน้มน้าวใจให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำกิจกรรมกลุ่มได้อย่างเหมาะสม

3. การให้ความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้จากสถานที่จริง เปรียบเสมือนห้องเรียนธรรมชาติ ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่เกิดความเบื่อหน่าย ตื่นเต้นในการค้นคว้าหาความรู้ ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมและซึมซับความรู้ด้วยความเพลิดเพลิน ก่อให้เกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นตนเอง

4. ถึงแม้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน แต่อาจต้องมีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่ในการวิจัยนั้นๆ

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยติดตามประเมินผล ศึกษาวิจัยถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ ว่าหลังจากผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติเป็นยุวมัคคุเทศก์ได้มากน้อยเพียงใด

2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับยุวมัคคุเทศก์ หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รอบบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เช่น เยาวชนนอกระบบโรงเรียน ประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาสภาพความพร้อมของพื้นที่ที่ทำการวิจัย ในเรื่องของสภาพพื้นที่และฤดูกาล ถ้าทำการวิจัยในช่วงฤดูฝน อาจประสบปัญหาในเรื่องของการเดินทาง หรือกิจกรรมภาคสนาม ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนกำหนดการฝึกอบรม และอาจทำให้เสียเวลาในการฝึกอบรมได้

THE DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF AN ENVIRONMENTAL
EDUCATION TRAINING CURRICULUM FOR YOUNG TOURIST GUIDES
ON ECOTOURISM IN KAENG KRACHAN NATIONAL PARK

SOPIT SRISATTARATTANAMAT 4837719 SHED/M

M.Ed. (ENVIRONMENTAL EDUCATION)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : TEMDUANG RATANATHUSNEE, MA.,
NUG-ROB RAWANGKARN, M.Ed. ,PATTARABOON PICHAYAPAIBOON Ed.D.

EXTENDED SUMMARY

1. Introduction

Historical and Background

Tourism industry was the industry with high consumption rate and related to environment both directly and indirectly. The rapid growth of tourism industry management resulted in inefficient exploitation and the lack of conservation. As a result, it was everyone's responsibility in realizing what action should be taken in order to avoid the impacts of the expansion of tourism industry on environmental degradation of the country. The concept of "Ecotourism" was sustainable exploitation of natural resources in responsible tourism based in nature that had local identity and cultural heritage related to ecosystems, by establishing a mutual learning process of concerned local community in order to raise awareness toward sustainable ecological conservation.

One profession that acquired knowledge and expertise in conservation tourism in order to disseminated knowledge and awareness in environmental conservation was "a tourist guide". Tourist guide could directly act as a leader in ecotourism and conservation of natural resource tourism since tourist guide was a person leading tourists to different travel destinations as well as a person who was close to tourists the most throughout the duration spending at a particular tourism location. Therefore,

tourist guide could act as a leader in environmental conservation by raising awareness among tourists toward the importance of the environment in tourism destinations as well as persuading them to cooperatively take part in preserving these tourism destinations in its beauty. The tourism was more important to tourists than just being leisure activities; it was also the provision of knowledge to tourists as well as awareness building of environmental conservation.

As for the young tourist guides, even though there were many organizations paying attention to them, the official development of training curriculum had not yet been established to provide training to students both in the formal and nonformal education. The training curriculum would be adjusted according to the community. In this research, the environmental education training curriculum for young tourist guides was aimed at ecotourism for conservation of the natural resources and the environment. Participation in training to become the local tourist guide had provided an opportunity for students to study local historical background and nature destinations as well as to improve their practical skills in direct experience.. Students would learn about teamwork, problem solving and responsibility, had love and pride of their local community as an inspiration to cooperate in environmental conservation. Moreover, being young tourist guides would also generated income for students.

This research was aimed at providing the knowledge of environmental education concerning ecotourism for the young tourist guides who were grade 8 students in the schools located around Kaeng Krachan National Park; including Aor Hor Ling School (Under the patronage of Her Royal Highness the Princess Mother), Padeng Vittaya School, and Ban Nong Puen Taek School. Since there were a great number of tourists at Kaeng Krachan National Park, the majority of the tourists still lacked of knowledge and understanding of their tourism destination, and their behavior had to negative impacts on the natural areas. As a result, more supports should be provided to students in the schools situated within the area of Kaeng Krachan National Park to participate in the young tourist guide training in order to increase understanding and knowledge of ecotourism to the tourists as well as raise environmental awareness.

The environmental education training for young tourist guides was one of the important methods in providing knowledge and understanding as well as building awareness toward ecotourism. The good beginning of awareness building in conservation not only required the training for local tourist guides and responsible government officials, but it should also start from children and youth. The environmental education training for young tourist guides on ecotourism in Kaeng Krachan National Park for grade 8 students was very important as it was the implementation of the environmental education process as a tool to broaden knowledge and understanding toward ecotourism, and natural resources and environment to youths, who would be good population in the future.

Research Objectives

1. To develop and implement an environmental education training curriculum for young tourist guides on ecotourism in Kaeng Krachan National Park for grade 8 students
2. To evaluate efficiency of the environmental education training curriculum for young tourist guides on ecotourism in Kaeng Krachan National Park for grade 8 students both before and after the training.

Research Questions

1. After the training, at what level did grade 8 students who participated in training acquire knowledge and understanding toward ecotourism in Kaeng Krachan National Park and was there any difference at statistically significance level when compared to before the training?
2. After the training, in what direction did grade 8 students who participated in the training have attitude toward ecotourism in Kaeng Krachan National Park and was there any difference at statistically significance level when compared to before the training?

Research Hypotheses

1. The Grade 8 students who completed the training would acquire more knowledge and understanding toward ecotourism in Kaeng Krachan National Park with an average test score after the training higher than before the training at statistically significance level.

2. The Grade 8 students who completed the training would have more positive attitude toward ecotourism in Kaeng Krachan National Park with an average attitudinal test score after the training higher than before the training at statistically significance level.

Scope of the Research

1. The environmental education training curriculum for young tourist guides on ecotourism in Kaeng Krachan National Park covered the contents related to, for examples, knowledge and principle of ecotourism in Kaeng Krachan National Park, importance of tourism destinations in local communities, and knowledge about principle of young tourist guide training. Component of the curriculum consisted of general objectives, behavioral objectives, environmental education concept, contents, training process, measurement and evaluation.

2. Populations included in this study were grade 8 students of the schools located around Kaengkrachan National Park, consisting of Aor Hor Ling School (Under the patronage of Her Royal Highness the Princess Mother), Padeng Vittaya School, and Ban Nong Puen Taek School.

Advantage from the studies

1. The environmental education training curriculum for young tourist guides on ecotourism in Kaeng Krachan National Park was attained, which could be adjusted according to a particular area or target group in the next training.

2. Students could apply knowledge after training as a guideline for becoming local tourist guide in the future.

3. It would be a guideline for better development of student's knowledge and understanding toward ecotourism as well as creating awareness toward natural resource conservation.

2. Literature Review

In this research, the researcher studied related documents, reports and related literature as follows:

1. The Development and Implementation of Training Curriculum
2. The Concept related to Ecotourism
3. The Concept related to Young Tourist Guides
4. Related Research

The Development and Implementation of The Training Curriculum

Based on the review of the development process of training curriculum from many scholars, the researcher summarized and identified the development process of training curriculum into 5 steps as follows:

1. Surveying the training needs assessment
2. Formulation of training objectives
3. Identification of the contents of training
4. The training process and technique
5. Evaluation of the training

The Concept related to Ecotourism

Ecotourism was a responsible tourism in nature destinations that had local identity and in cultural destinations related to ecosystem, by having the mutual learning process of concerned parties under environmental management and tourism with involvement of local community in order to create awareness toward sustainable ecological conservation.

Objectives of ecotourism were:

1. To create awareness and understanding among tourist in contribution to environmental and economic benefits.
2. To enhance quality and valuable experience to tourists or visitors of the tourism destinations via interpretation program.
3. To improve quality of life of the communities where tourism destinations were situated.
4. To preserve and sustain environmental quality and promote tourism related to indigenous attractions in order to provide an opportunity to learn and appreciate cultural diversity and cultural development of those communities.

Concept related to Young Tourist Guides

Young tourist guides refer the students who were trained to become the persons who were able to guide tourists to different places in their local community, to provide knowledge and understanding as well as to explain and to answer to tourists about that travel destination. It was also practical skill training in the real place to enable students to learn about teamwork and problem solving in the direct experience, to be patient, to have responsibility for their duties and to provide services to tourists with good manners and friendliness whereby young tourist guides must also learn to preserve natural resources and the environment. They must be young tourist guides who emphasized ecotourism principles in bringing benefits back to the nature and preserving sustainable natural resources.

Young tourist guides could become the conservator of natural resource tourism and must have appreciation of natural resource tourism despite of its unique natural beauty, manmade construction, culture, tradition and lifestyle. Destruction of these elements was identical to self-career destruction or letting tourists destroy them. As the host, young tourist guides must prevent tourism destinations from destruction or the action that was contradictory to good moral of local communities. In addition, they must also act as a leader in being environmental friendly and in assisting tourists to behave properly. Environmental conservation of tourism destinations would help promote valuable and beautiful natural resource tourism as the tourist attractions.

3. Research Methodology

This research was conducted and experimented by using the environmental education training curriculum for young tourist guides in Kaeng Krachan national park .This experimental research (One-Group Pre-test Post- test Design).

Experimental group and population

1. Population

Population used in this experiment were 204 students, studying on grade 8 in 3 schools around Kaeng Krachan national park which consisted of Aor Hor Ling School (Under the patronage of Her Royal Highness the Princess Mother), Padeng Vittaya School, and Ban Nong Puen Taek School, located in Kaeng Krachan district, Petchburi province.

2. Experimental group

Experimental group consisted of 34 students, studying on grade 8 in 3 schools around Kaeng Krachan national park, including Aor Hor Ling School (Under the patronage of Her Royal Highness the Princess Mother), Padeng Vittaya School, and Ban Nong Puen Taek School.

Research methodology were divided into 3 steps of developing the curriculum determine by research as follows;

1. Preparation for The training curriculum construction

1.1 Studying the document and related report

1.2 Surveying the training needs assessment by using the questionnaire with two sample groups;

1.2.1 Rangers of Kaeng Krachan national park totaled 57 persons.

1.2.2 Grade 8 students from 3 schools around Kaeng Krachan national park which consisted of Aor Hor Ling School (Under the patronage of Her Royal Highness the Princess Mother), Padeng Vittaya School, and Ban Nong Puen Taek School., totaled 204 students.

2. The Training Curriculum Construction

2.1 Focus group process was held with involved participants

2.2 Data collected from focus group and training needs analysis results to determine the curriculum structure and components which consisted of

- General objectives, behavioral objectives and environmental education concepts
- Content scope and learning experiences
- The process of training curriculum
- Measurement and evaluation from general and behavioral objectives

by construction a knowledge and attitude test both of pre-test and post-test, young tourist guide skill test, and training satisfaction evaluation test.

3. The Training process and evaluation of the training curriculum

Researchers was experimented by using environmental education training curriculum had been approved with experimental group as follow;

1. Pre-test in knowledge and attitude
2. Experiment the training curriculum
3. Post-test in knowledge and attitude
4. Young tourist guide skill test
5. Training satisfaction evaluation test
6. evaluated with statistic value, percentage, mode and t-test value

Environmental education training curriculum of young tourist guides

Step1:Preparation for training curriculum construction

- Studying the document and related report
- Development of surveying the training needs assessment
- Analysis results of training needs assessment.

Step2: Training Curriculum Construction

- Focus group process was held with involved participants
- The researcher considered the information derived from focus group training needs analysis results to determine the curriculum structure and components which consisted of;
  - General objectives, behavioral objectives and environmental education concepts
  - Content scope and learning experiences
  - The process of training curriculum
  - Measurement and evaluation
  - Effectiveness of training curriculum has been approved

Step3: Training process and evaluation

- Pre-test in knowledge and attitude
- Experimental the training curriculum
- Post-test in knowledge and attitude
- Young tourist guide skill test
- Training satisfaction evaluation test
- Evaluated with statistic value, percentage ,mode and t-test value

Diagram illustrating a process in environmental education training curriculum for young tourist guides on ecotourism in Kaeng Krachan national park.

4. Research Result

The Researchers divided the research results into 3 parts according to training curriculum development steps as follows;

1. The survey result on the training needs assessment of sample group.

1.1 the survey result of grade 8 students from schools around Kaeng Krachan national park

The survey results found that, most of them had ever attended to environmental conservation training curriculum, but had never participated the young tourist guide training curriculum before. And most students, 75 percents of them, were interested in participating this training curriculum, it was found that 73.5 percents were interested in the young tourist guides held corporately with the Kaeng Krachan national park to earn extra money during the school vacation and holiday.

According to the survey result of interested in learning, was found that The students had little knowledge of students in most of the topics such as knowledge about ecotourism and ecotourism activities, which were 84.3 and 83.3 percent respectively. However, interest in learning ;it showed that these students were interested in every topic.

1.2 Survey result of the rangers

According to the survey result of the rangers in their points of view, it was found that the training curriculum for young tourist guide was very necessary and could be practical for them. For cooperation among national park officers and young tourist guide did not create any barrier in the duty of national park task. The rangers mostly agreed with appropriate topic of the training curriculum.

1.3 Focus group result: for construction a scope and conceptual

The Focus group results found that they were 100 percents agreed with the topic, it was appropriated and interesting, yielding knowledge in natural resource conservation as a good starting point for young tourist guide.

According to young tourist guide operation task, grade 8 student was well communicated as well as a good young tourist guide because they had preparedness to learn. For practice location, meeting attendance mostly agreed with the location at tourist service center and Bangrang camp with a rangers assisting as an advisor. For training curriculum, it was complete and proper.

2. Result of Training Curriculum

Researcher's utilized data collected from surveying the training needs assessment, determining structure and main componenty of training curriculum. as follows,

Objectives

1. To construction environmental education training curriculum. for young tourist guide; ecotourism in Kaeng Krachan national park.
2. To give an opportunity to student in practice being a youth guide leader.
3. To build environmental awareness, positive attitude on natural resource conservation.
4. To utilize the leisure time.

Scope of content

The environmental education training curriculum for young tourist guide could be classified according to a curriculum into 3 sections:

1. Academic Knowledge
2. Tourist Knowledge
3. Field trip experience

Technical and training process

A seminar, group discussion, PowerPoint, VCD and games.

3. Experimental result and evaluation

It was found that the experimental group had got more knowledge and better attitude toward the ecotourism in Kaeng Krachan national park. Overall score of both knowledge and attitude were increasing with statistical significant difference at 0.05.

Skill evaluation results, most of them had the skill on being young tourist guides at the middle level, only ecotourism explaining skill had a very good level

Satisfaction evaluation results showed that Observers and experimental group were mostly satisfied with the training curriculum atmosphere. The training curriculum was certainly appropriated for young tourist guide training curriculum.

5. Discussion

The researcher used the constructed training curriculum to experiment with 34 students, studying on grade 8 students from 3 schools around Kaeng Krachan national park. The evaluation result showed that the experimental group had got more knowledge and better attitude toward the ecotourism in Kaeng Krachan national park. Overall average score of both knowledge and attitude were increasing with statistical significant difference at 0.05. Moreover, and had middle skill developed in young tourist guide operational task. In satisfaction test, all participants and observers were highly satisfied with the course training, which showed that the training curriculum was effective and succeeded.

The result from a comparison of knowledge and attitude of attending students before and after the training curriculum showed that students had more knowledge and better attitudes according to pre-test knowledge average score at the middle level; little knowledge on ecotourism, and high level of attitudes; they originally had good attitudes because their school nearby the Kaeng Krachan national park. Therefore, they had good opportunity to participated in environmental education training curriculum.

Young tourist guide skill result and self evaluation, the researcher found that participants mostly had middle level skill on every topic. Only at high skill level on explaining a natural resource conservation for 55.9 percents.

Satisfaction evaluation results showed that participants, the researcher found that every topic content was very appropriate. And the instructor in every topic was also very appropriate because of a competent communicator. For media used, participants agreed on it appropriateness as well as the practical experience part was very appropriate and participants were highly satisfied with the atmosphere. Hence, this training curriculum was very appropriate for young tourist guide training for 91.2 percent.

Observers were very satisfied with the learning atmosphere, and their opinion about the useful was of guide book and documents of this training curriculum for young tourist guide. all Observers agreed up on an appropriated training curriculum for young tourist guide.

According to the discussion above, the environmental education training curriculum for young tourist guide on ecotourism in Kaeng Krachan national park was very effective, generating more knowledge to attendance as well as a better attitudes towards ecotourism and ability to apply in practice in the future. Also, this training curriculum was raise awareness in conservation from the training that educated the training participants, created environmental understanding leading towards pleasant attitude in conservation, utilize natural resources in sustainable and appropriate manner.

6. Research recommendations

6.1 recommendations from Research Result

1. To conduct a research in national park in Thailand, a permission document on specific location was required with a good corporation in requesting an assistance with officers and relevant. This brings a success and smooth operation.

2. From the experience in this research, an instructor should be selected based up on experiment of the related content along with good communication skill. An instructor should also understand well about the topic to be able to persuade and encourage attendance in participating in activities.

3. Knowledge gained from actual location, national park, was compared to the natural classroom leading an excitement of attendance in being enthusiastic to learn and participate. It was leading towards pleasant attitude in natural resource conservation.

4. The training curriculum could be applied with other target group that has similar characteristic and the training curriculum should be adjusted to each target group and operating location.

6.2 Recommendation for Future Research

1. It was recommended that follow-up research on the efficiency of young tourist guide operation: should be conducted to improve behavioral and skill changes after participated in the training.

2. There should be the continuous development on various target groups, especially those lives nearby the national park such as nonformal education students and local people.

3. The operating location condition and season should be considered. During rainy season faces the problem of travel and field trip; leading to lose time and schedule change.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 . หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. (พิมพ์ครั้งที่ 2)
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- กรมป่าไม้.2534. แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี. ม.ป.ท.
- กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.2547.ที่สุดอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย.พิมพ์ครั้งที่1:
กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2550.การสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวใน
งานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
_____.2543. แก่งกระจาน : ป่ามหัศจรรย์แห่งสายน้ำเพชรบุรี.
(พิมพ์ครั้งที่ 1) , กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____.2544. อุทยานแห่งชาติรวมความงดงามในอุทยานแห่งชาติ 16 แห่ง. กรุงเทพฯ.
- กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2546.แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
แห่งชาติ.พิมพ์ครั้งที่ 1 : บริษัท อัลซ่า จำกัด ; กรุงเทพฯ.
- กองวิชาการ สำนักงาน ก.พ..2520. การประเมินผลการฝึกอบรม. เอกสารประกอบการฝึกอบรม
เรื่อง การฝึกอบรม หน้า 188.
- กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2544. สรุปร่างนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
กรุงเทพฯ.
- กรีซ อัม โภชน์.2520. การสร้างหลักสูตรและโครงการฝึกอบรม ;เอกสารประกอบการบรรยายในการ
ฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงานฝึกอบรม :สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชนิษฐา จิตรอรุณ.2540. เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม.พิมพ์ครั้งที่1, มณฑลการพิมพ์:
กรุงเทพฯ.
- จินตนา บิลมาศ. (มปป.) ความจำเป็นในการฝึกอบรม. สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน
กพ. :กรุงเทพฯ.
- จิตรา ชุมณี. 2545. การพัฒนาหลักสูตร เรื่องมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
หลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฬารมมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.2542. ฉบับที่ 12 เดือนกันยายน-ตุลาคม หน้า 12 -14.

- จกกลณี ชุติมาเทวินทร์.2542.การฝึกอบรมเชิงพัฒนา. พี.เอ.ลิฟวิ่ง :กรุงเทพฯ.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ .2535.มัคคุเทศก์. จุฬาสารการท่องเที่ยว : กรุงเทพฯ.
- ชูชัย สมितिไกร. 2544. การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยรงค์ เจริญเมือง.2546. คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์ โดยความร่วมมือระหว่างสถาบันราชภัฏจันทรเกษม และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ.
- ดร.ชนิ เอมพันธุ์.2547.คู่มือการจำแนกเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:โดยหลักการช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 1, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : กรุงเทพฯ.
- ต๋วย ชุมสาย .2529.มัคคุเทศก์. จุฬาสารการท่องเที่ยว ปีที่ 5 เล่มที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2529).
- เต็มสิน มานะวนิชย์.2547. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เต็มดวง รัตนทัศนีย์ และวราพร ศรีสุพรรณ.2534.มนุษย์ สิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมศึกษา. นครปฐม : โครงการการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เต็มดวง รัตนทัศนีย์.2544.มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม :โครงการการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____ . (ม.ป.ป.). การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม. เอกสารประกอบการสอนวิชาการกระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักศึกษาปริญญาโท สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดรธานี.
- นักรบ ระวีการณณ์ และคณะ. 2540 . การจัดการอบรมและการเป็นวิทยากร. (พิมพ์ครั้งที่ 3) โครงการการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นันทนา รวงชากร.2531.หลักการและแนวทางการประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข ปี 2531.กองฝึกอบรม :กระทรวงสาธารณสุข.
- นิรชรา ทองธรรมชาติและคณะ .2544.กลยุทธ์การฝึกอบรมและวิทยากรในยุคโลกาภิวัตน์. พิมพ์ครั้งที่ 1 : บริษัท ลินคอร์น โพรโมชัน จำกัด.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์.2547. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักท์.
- _____ .2543. สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- _____ .2527. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4)กรุงเทพมหานคร.
- บุบผา คุมมานนท์. 2528. หลักการมัคคุเทศก์. เอกสารการศึกษานิเทศการศึกษาระดับที่ 279 : ภาควิชาพัฒนาคำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.

- ปาริชาติ ศิวีไล.2543. การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องการอนุรักษ์ป่าชุมชน สำหรับนักเรียน โรงเรียนทุ่งผ่างวิทยา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พันธ์ทิพย์ อธิปัญญาพงษ์.2543. บทบาทของมัคคุเทศก์ในการส่งเสริมจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ กรณีศึกษา สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร.2541 . คู่มือมัคคุเทศก์. กรุงเทพฯ.
- ยูวดี นิรัตน์ตระกูล.2538. ECOTOURISM : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. จุลสารการท่องเที่ยว: กรุงเทพฯ.
- รวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์. 2546. มัคคุเทศก์. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ.2542. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แผน นโยบาย. กรุงเทพฯ.
- ลัดดาวัลย์ กัณหสุวรรณ.2534. การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยสิ่งแวดล้อมศึกษา.วารสารการวิจัย _____ .2535. คู่มือพัฒนาการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- _____.2535. การจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา. เอกสาร โครงการสิ่งแวดล้อมศึกษา สถาบันราชภัฏพระนคร.อัสสำเนา.
- วรรณพร วณิชชานุกร. 2541 . รายงานการวิจัยแนวพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย. กรุงเทพฯ :สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- วิจิตร อาวะกุล.2537. การฝึกอบรม. ศูนย์หนังสือจุฬา : กรุงเทพฯ.
- _____. 2540. คู่มือฝึกอบรมและพัฒนาบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชาญ พันธุ์เศรษฐ์.2542 .การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเยาวชนผู้นำค่ายอนุรักษ์ป่าห้วยขาแข้ง วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วินัย วีระพัฒนานนท์.2530. สิ่งแวดล้อมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____.2532. กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วินัย วีระพัฒนานนท์และบานชื่น สีพันพ้อง. 2539. สิ่งแวดล้อมศึกษา.กรุงเทพฯ : ส่องสยาม จำกัด
- วิโรจน์ นาคแท้ .2541.การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า สำหรับนักพิทักษ์ป่า วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรัณยู วรากุลวิทย์. 2537. งานมัลลเทศก์. กรุงเทพฯ ; สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขต
พระนครศรีอยุธยา วาสุกี.

ศรินทิพย์ เจริญไชยประเสริฐ. 2545. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่อง การ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศุทธิพัฒน์ คงเพชร. 2548. การสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องการ
อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติสำหรับอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2538. โครงการการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัด
เพชรบุรี. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแก่ง
กระจาน จังหวัดเพชรบุรี / ประจวบคีรีขันธ์.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542. รายงานสุดท้าย การดำเนินการ
เพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ : สถาบัน.ไทย. 2542.
พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัลลเทศก์ พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ.

เสน่ห์ จุ้ยโต. 2544. การฝึกอบรมเชิงระบบ. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: นนทบุรี.

เสน่ห์ แสงเงิน. 2541. เรื่องการสร้างและทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่องการจัด
ของเสียในชุมชน สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

สันธิรา สายเชื้อ. 2540. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเรื่องปัญหามลพิษสำหรับ
พยาบาลในโรงพยาบาล สังกัดสำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมคิด บางโม. 2549. เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. พิมพ์ครั้งที่ 3, วิทยพัฒน์: กรุงเทพฯ.

สมชาติ กิจจรอยง. 2544. สูตรสำเร็จการฝึกอบรม. พิมพ์ครั้งที่ 2, มัลลดิอินฟอร์เมชัน เทคโนโลยี:
กรุงเทพฯ.

สมสวย สหรั้งบิน . 2538. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่องการจัดขยะมูลฝอยใน
ครัวเรือน สำหรับคณะกรรมการชุมชนเทศบาลเมืองนครปฐม วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

สายสอางค์ แก้วเกษตรกรรม . 2534. คู่มือการเขียนโครงการฝึกอบรมสัมมนา สถาบันพัฒนาราชการ
พลเรือน สำนักงาน ก.พ .

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี.2545.แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) .กรุงเทพฯ.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.2546. สรุปสาระการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งอนุรักษ์ . กรุงเทพฯ.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.2539.พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 และกฎกระทรวง (ราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ). สำนักนิติธรรม : กรุงเทพฯ.

ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้. 2545. เอกสารประกอบการสัมมนาหัวหน้าอุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ.

ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยาน.2550. รายงานสถิตินักท่องเที่ยวเข้าไปในอุทยานแห่งชาติแก่่งกระฉาน. กรมอุทยาน สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.อัคราณา.

ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยาน.2550. นักท่องเที่ยวกรมอุทยาน

ศัญญา วรรณสมบัติ.2543. ศักยภาพของมัคคุเทศก์ต่อการเป็นผู้นำในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาทรัพยากร มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุธิดา สังฆรักษาสัตย์. 2543. การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวเขตคุสิต ในกลุ่มกรงานและพื้นฐานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพร มากแจ้ง.2534. หลักมัคคุเทศก์. โอเดียนสโตร์ : กรุงเทพฯ.

อภินันท์ เวทณกุล.2543. เทคนิคการออกแบบการฝึกอบรม. เอกสารประกอบการฝึกอบรม สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อุดม เขยกิจวงศ์ วิมล จิโรจพันธุ์และประชิด สกุนะพัฒน์. 2548. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สำนักพิมพ์แสงดาว : กรุงเทพฯ.

ภาษาอังกฤษ

Gunn, C.A.1994.Tourism Planning: Basics, Concepts, Cases. 3rd ed. Washington: Taylor & Frances.

Keating Michael.1993. Agenda for Change: A Plain Language Version of Agenda 21 and Other Rio Agreements. Centre for Our Common Future, Geneva, Switzerland

- Morrison,J.1976.“Determining Training Needs” in craig,R.L.ed. Trainimg and Development Handbook. New York : McGraw-Hillbook.
- Taba,Hilda.1962.Curriculum Development : Theory and Practice. New York.Harcourt Brace & world.
- Tyler,Ralph.1949. Baasic Principal of Curriculum and Instruction. Chicago.The University of Chicago Press.
- UNESCO.(1977, 1978).Intergovernmental Conference on Environmental Education.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ดร.ธีรภัทร ประยูรสิทธิ
 วุฒิการศึกษา Ph.D. (Conservation Biology), University of Minnesota, U.S.A.
 ตำแหน่ง หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 สถานที่ทำงาน สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นางสาววัชรี ชูรักษา
 วุฒิการศึกษา Master of Parks , Recreation and Tourism Management
 Lincoln University Christchurch , New Zealand
 ตำแหน่ง พนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว 6 กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 สถานที่ทำงาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
3. นายประพันธ์ จิตต์เทศ
 ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ
 สถานที่ทำงาน อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

รายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
ระหว่างวันที่ 17 – 19 สิงหาคม 2550
ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จ. เพชรบุรี

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ชื่อโรงเรียน
1.	ด.ช. สราวุธ เชื่องสูงเนิน	อ.ส.ลิ่งค์ฯ
2.	ด.ญ. ชลิดา บุญปกป้อง	อ.ส.ลิ่งค์ฯ
3.	ด.ญ.กรรภิรมย์ จีบัง	อ.ส.ลิ่งค์ฯ
4.	ด.ช. นาวิ ยิมสีแพร	อ.ส.ลิ่งค์ฯ
5.	ด.ช. กษิธิศ พรหมสิทธิ์	อ.ส.ลิ่งค์
6.	ด.ญ. พัชรินทร์ บุญบัวหลวง	อ.ส.ลิ่งค์
7.	ด.ญ. ชุติมา ปานเกิด	อ.ส.ลิ่งค์
8.	ด.ช. พิระวัฒน์ แจ่มแจ้ง	อ.ส.ลิ่งค์
9.	ด.ญ. สุภาวดี ใจปราศรัย	อ.ส.ลิ่งค์
10.	ด.ช. อรรถพล เกตุพยัคฆ์	อ.ส.ลิ่งค์
11.	ด.ช. ชีรศักดิ์ พราหมณ์แสนท์	บ้านหนองปิ่นแตก
12.	ด.ช. อภิชาติ ชวูรัมย์	บ้านหนองปิ่นแตก
13.	ด.ญ. พฤษภา กำปันทอง	บ้านหนองปิ่นแตก
14.	ด.ช. จตุพล คำพวง	บ้านหนองปิ่นแตก
15.	ด.ช. วัชระ ขวัญเมืองแก้ว	บ้านหนองปิ่นแตก
16.	ด.ญ. ปรียานุช คนใหญ่	บ้านหนองปิ่นแตก
17.	ด.ญ. แอนนา ปาดมิตร	บ้านหนองปิ่นแตก
18.	ด.ช. กฤษณะ ขำทอง	บ้านหนองปิ่นแตก
19.	ด.ช. ฉันททัต พุทอ่าง	บ้านหนองปิ่นแตก
20.	ด.ญ. วิทยา ผิวส่อง	บ้านหนองปิ่นแตก
21.	ด.ช. อัครพนธ์ คล้อยอรุณ	ป่าเต็งวิทยา
22.	ด.ช. สุพัฒน์ แก้วละเอียด	ป่าเต็งวิทยา
23.	ด.ญ. อัมพรรัตน์ บุญศรี	ป่าเต็งวิทยา

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ชื่อโรงเรียน
24.	ด.ช. ตะวันฉาย เนตรกาศักดิ์	ป่าเต็งวิทยา
25.	ด.ญ. กานต์ธิดา ยิ้มรอด	ป่าเต็งวิทยา
26.	ด.ช. วรุตม์ ฤทธิ์	ป่าเต็งวิทยา
27.	ด.ช. จิรายุทธ ปิ่นทอง	ป่าเต็งวิทยา
28.	ด.ช. ประดิพัฒน์ พิมพ์กนกพล	ป่าเต็งวิทยา
29.	ด.ญ. สาวิตรี แก้วละเอียด	ป่าเต็งวิทยา
30.	ด.ญ. ปิ่นทาร์ย์ ผ่องจิตร	ป่าเต็งวิทยา
31.	ด.ญ. เกศรา อองอาจ	ป่าเต็งวิทยา
32.	ด.ญ. สุดปราณี โตใหญ่	ป่าเต็งวิทยา
33.	ด.ญ. กัลยา จันทรา	ป่าเต็งวิทยา
34.	ด.ญ. เรณู ปรีดอก	ป่าเต็งวิทยา

1. ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการที่ประเมิน	จำนวนเสียงที่เห็นชอบ	
	เหมาะสม	ควรปรับปรุง
1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	3	0
2. เนื้อหาและกระบวนการฝึกอบรม ประเด็นที่พิจารณาตรวจสอบในแต่ละเนื้อหาวิชาและ กิจกรรมการเรียนรู้		
- วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม		
- ขอบเขตและความครอบคลุมของเนื้อหาและกิจกรรม		
- เทคนิควิธีการฝึกอบรม วิทยากร สื่อที่ใช้		
- ระยะเวลา และอื่นๆ		
หัวข้อที่ 1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	3	0
หัวข้อที่ 2 หลักการมีคฤเทศก์ / การต้อนรับนักท่องเที่ยว และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี / ศิลปะการพูดสำหรับมีคฤเทศก์	3	0
หัวข้อที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ อนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	2	1
หัวข้อที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	3	0
หัวข้อที่ 5 กิจกรรมขุมมีคฤเทศก์ 1 (จับฉลากเลือกเรื่องที่จะนำเสนอ และไปหาข้อมูลต่างๆที่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ให้ฝึกพูดภายในกลุ่ม โดยมีวิทยากร คอยให้คำปรึกษา)	3	0
หัวข้อที่ 6 นกในระบบนิเวศ	3	0

รายการที่ประเมิน	จำนวนเสียงที่เห็นชอบ	
	เหมาะสม	ควรปรับปรุง
หัวข้อที่ 7 ปฏิบัติการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ	3	0
หัวข้อที่ 8 กระบวนการมัคคุเทศก์น้อย	3	0
หัวข้อที่ 9 กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์ 2 (แต่ละกลุ่มสาธิตการปฏิบัติงานกับพี่เลี้ยงเจ้าหน้าที่อุทยาน ตามหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับ)	3	0
หัวข้อที่ 10 การฝึกปฏิบัติยุวมัคคุเทศก์ในสถานการณ์จริง	3	0
3. การประเมินการฝึกอบรม		
3.1 การประเมินโดยใช้แบบวัดความรู้ และแบบวัดเจตคติ ก่อนและหลังการฝึกอบรม	3	0
3.2 การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แบบประเมิน สำหรับ	3	0
- ผู้เข้ารับการฝึกอบรม		
- ผู้สังเกตการณ์การฝึกอบรม		
3.3 แบบประเมินทักษะ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	3	0
4. ความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรม		
- สถานที่ฝึกอบรมภาคทฤษฎี (ห้องประชุมที่ทำการอุทยาน)	3	0
- สถานที่ฝึกปฏิบัติภาคสนาม (ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว / บ้านกว้างแคมป์ / เขื่อนดินแก่งกระจาน)	3	0

แบบสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม (สำหรับนักเรียน)

เลขที่แบบสำรวจ.....

คำชี้แจง

แบบสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมชุดนี้ เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมสร้างหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนอ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

ขอให้นักเรียนอ่านคำชี้แจงให้เข้าใจ และตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงเกี่ยวกับความคิดเห็นในทุกๆด้าน ทั้งนี้ความคิดเห็นของท่านจะไม่มีผลใดๆทั้งสิ้นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน พร้อมทั้งผู้วิจัยขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ มา ณ.โอกาสนี้ด้วย

แบบสำรวจมี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1	แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน
ตอนที่ 2	แบบสำรวจข้อมูลการรับรู้และความสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และหลักการเกี่ยวกับยุวมัคคุเทศก์
ตอนที่ 3	แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม และความต้องการเข้ารับการฝึกอบรม

ตอนที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) และเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. อายุ.....ปี

2. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

3. สถานศึกษา

โรงเรียน.....ระดับชั้น.....

4. ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่กับ

( ) บิดา-มารดา ( ) ญาติ
 ( ) มารดาเท่านั้น ( ) อื่นๆ ระบุ.....
 ( ) บิดาเท่านั้น

5. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือไม่

( ) เคย ( ) ไม่เคย

กรณีที่เคย โปรดระบุกิจกรรมที่เข้าร่วม

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

6. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์หรือมัคคุเทศก์น้อยหรือไม่

( ) เคย ( ) ไม่เคย

กรณีที่เคย โปรดระบุกิจกรรมที่เข้าร่วม

1. ....
2. ....
3. ....

7. ท่านได้มีโอกาสเข้ามาในสถานที่ท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

- ( ) เป็นประจำ ( ) นานๆ ครั้ง
( ) ไม่เคยเลย

8. ท่านเคยเข้าไปในสถานที่ท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานแห่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน ( ) เขาพะเนินทุ่ง
( ) บ้านกร่างแคมป์ ( ) น้ำตกทอทิพย์
( ) น้ำตกป่าละอู ( ) จุดชมทะเลหมอก กม.36
( ) ผาน้ำหยด ( ) ถ้ำค้างคาว
( ) อื่นๆ ระบุ.....

9. ท่านเคยทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า

1 ข้อ)

- ( ) ดูนก ( ) ดูผีเสื้อ
( ) เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ( ) ล่องแก่ง
( ) พายเรือคายัค ( ) อื่นๆ ระบุ.....

10. ท่านเคยทำงานหารายได้พิเศษ ช่วงวันหยุดภาคเรียน หรือวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ หรือไม่

- ( ) เคย ( ) ไม่เคย

ตอนที่ 2 แบบสำรวจข้อมูลความรู้และความสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และหลักการเกี่ยวกับยูวมัคคุเทศก์

คำชี้แจง พิจารณาข้อความต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความรู้และความสนใจที่จะรับรู้

2.1 หลักสูตรการฝึกอบรม

ข้อมูล	ระดับความรู้			ระดับความสนใจ		
	รู้มาก	รู้น้อย	ไม่รู้	สนใจมาก	สนใจน้อย	ไม่สนใจ
<p>1. หลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้</p> <p>1.1 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>1.2 ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>1.3. ความสำคัญและประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>2. ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ดังนี้</p> <p>2.1 ประวัติของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.2 แหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.5 ความรู้ทางด้านทรัพยากรป่าไม้</p> <p>2.6 ความรู้ทางด้านทรัพยากรสัตว์ป่า</p> <p>2.7 ความรู้ทางด้านทรัพยากรดินและหิน</p> <p>2.8 ความรู้ทางด้านทรัพยากรน้ำ</p> <p>3. ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้</p> <p>3.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>3.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า</p> <p>3.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรดินและหิน</p> <p>3.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ</p> <p>3.5 การดูแล</p> <p>3.6 การคู่มือ</p> <p>3.7 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ</p> <p>4. ความรู้ด้านหลักการยูวมัคคุเทศก์ ดังนี้</p> <p>4.1 ความรู้เกี่ยวกับยูวมัคคุเทศก์</p> <p>4.2 ศิลปะการพูดสำหรับยูวมัคคุเทศก์</p> <p>4.3 การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี</p> <p>5. ความรู้เพิ่มเติมอื่นๆของหลักสูตรฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์ ดังนี้</p> <p>5.1 ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น</p> <p>5.2 เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ</p>						

6. ถ้าโรงเรียนของท่านสามารถส่งนักเรียนมาฝึกอบรมในวันที่มีการเรียนการสอนได้ ท่านสามารถเข้ารับ การฝึกอบรมในวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ ได้หรือไม่

( ) ได้ ( ) ไม่แน่ใจ ( ) ไม่ได้

เหตุผล.....

7. ท่านคิดว่าค่ายเยาวชน บ้านกว้างแคมป์ ที่ใช้เป็นสถานที่สำหรับฝึกอบรม มีความเหมาะสมเพียงใด

( ) เหมาะสม ( ) ไม่แน่ใจ ( ) ไม่เหมาะสม

( ) อื่นๆ ระบุ.....

8. ในวันที่จัดฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ท่านมีความสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) คุณก ( ) คูฝึลื้อ

( ) เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ( ) อื่นๆ ระบุ.....

9. การเดินทางในวันที่จัดฝึกอบรม ท่านต้องการเดินทางมาด้วยวิธีใด

( ) เดินทางมาด้วยตนเอง ( ) ให้รถของทางอุทยานรับ-ส่ง

( ) เดินทางมากับรถโรงเรียน ( ) อื่นๆ ระบุ.....

ขอขอบพระคุณทุกท่าน
สำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรม(เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน

เลขที่แบบสำรวจ.....

คำชี้แจง

แบบสำรวจความจำเป็นและความต้องการในการฝึกอบรมชุดนี้ เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมสร้างหลักสูตรฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนอ.ส. ลิงค์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และโรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

ขอให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานทุกท่านอ่านคำชี้แจงให้เข้าใจ และตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงเกี่ยวกับความคิดเห็นในทุกๆด้าน ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ มา ณ. โอกาสนี้ด้วย

แบบสำรวจมี 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1   แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว
- ตอนที่ 2   แบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
- ตอนที่ 3   แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม และความจำเป็นในการฝึกอบรม

ตอนที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) และเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. อายุ.....ปี
2. เพศ
 ( ) ชาย ( ) หญิง
3. สถานภาพสมรส
 ( ) โสด ( ) สมรส
 ( ) หย่า ( ) หม้าย
 ( ) อื่นๆ ระบุ.....
4. สถานที่ทำงาน.....ตำแหน่ง.....
5. ระดับการศึกษา
 ( ) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ( ) ระดับ ปวช.
 ( ) อนุปริญญา หรือ ปวส. ( ) ระดับปริญญาตรี
 ( ) ระดับปริญญาโท ( ) อื่นๆ ระบุ.....
6. ประสบการณ์การทำงาน
 ( ) น้อยกว่า 1 ปี ( ) ระหว่าง 1 - 5 ปี
 ( ) ระหว่าง 5-10 ปี ( ) มากกว่า 10 ปี

ตอนที่ 2 แบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน**คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) และเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

- ท่านคิดว่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่
 เป็น เป็นบางส่วน ไม่เป็น
- จุดมุ่งหมายของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในการเข้ามาอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
 ท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินเท่านั้น ศึกษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
 ท่องเที่ยวควบคู่กับการศึกษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อื่นๆ ระบุ.....
- ท่านคิดว่าการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด
 มาก ปานกลาง น้อย น้อยมาก
- สถานที่ท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าไปท่องเที่ยว (เขียนหมายเลขเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย)
 อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน เขาพะเนินทุ่ง
 บ้านกร่างแคมป์ น้ำตกทอทิพย์
 น้ำตกป่าละอู จุดชมทะเลหมอก กม.36
 ผาน้ำหยด ถ้ำค้างคาว
 น้ำตกชลดนาฏ น้ำตกธารทิพย์
 อื่นๆ ระบุ.....
- กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว (เขียนหมายเลขเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย)
 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูนก
 คุ้ยเสื่อ ล่องเรือ /ล่องแพศึกษาธรรมชาติ
 พายเรือคายัค เรือพาย พักแรมกางเต็นท์
 จักรยานท่องเที่ยว ถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวีดีโอ
 กิจกรรมศึกษา เขียวถ้ำ อื่นๆ ระบุ.....

6. อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูล   จัดบรรยายให้ความรู้   แผ่นพับเอกสารต่างๆ
 โปสเตอร์   นิทรรศการ   ป้ายสื่อความหมาย   การฉายสไลด์/วิดีโอทัศน์
 คู่มือการท่องเที่ยว   คู่มือศึกษาธรรมชาติ   อื่นๆ ระบุ.....

7. นักท่องเที่ยวให้ความสนใจกับการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด

- มาก   ปานกลาง   น้อย   น้อยมาก

ตอนที่ 3 แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม และความจำเป็นในการฝึกอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) และเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ท่านคิดว่า การจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีความจำเป็นหรือไม่

- จำเป็น   ไม่จำเป็น   ไม่แน่ใจ

2. ท่านคิดว่าการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์นั้นจะสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้จริงหรือไม่

- นำไปปฏิบัติได้จริง   ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้   ไม่แน่ใจ

เหตุผล.....

3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ ในการทำให้ยุวมัคคุเทศก์มาปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

- เห็นด้วย   ไม่เห็นด้วย   ไม่แน่ใจ

4. ระยะเวลาที่ต้องการให้ยุวมัคคุเทศก์มาช่วยปฏิบัติงาน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ช่วงเปิดภาคเรียน เฉพาะเสาร์-อาทิตย์   ช่วงวันหยุดยาว (Long Weekend)
 ช่วงปิดภาคเรียน   อื่นๆ ระบุ.....

5. สถานที่ปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ที่ท่านเห็นเหมาะสม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว   บ้านกร่างแคมป์
 เขาพะเนินทุ่ง   อื่นๆ ระบุ.....

6. ท่านคิดว่า ถ้าทางเจ้าหน้าที่อุทยานต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับยูวมัคคุเทศก์ จะส่งผลกระทบต่อให้มีอุปสรรคในการทำงานหรือไม่

ส่งผลกระทบต่อแน่นอน อาจส่งผลกระทบต่อบ้าง ไม่ส่งผลกระทบต่อ

7. ท่านคิดว่า ถ้ามียูวมัคคุเทศก์ในการช่วยประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะสามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้นหรือไม่

เพิ่มมากขึ้น เท่าเดิม ไม่แน่ใจ

8. ท่านคิดว่าเนื้อหาต่อไปนี้จะเหมาะสมกับหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานหรือไม่

เนื้อหา	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
<p>1. หลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้</p> <p>1.1 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>1.2 ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>2. ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ดังนี้</p> <p>2.1 ประวัติของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.2 แหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.5 ความรู้ทางด้านทรัพยากรป่าไม้</p> <p>2.6 ความรู้ทางด้านทรัพยากรสัตว์ป่า</p> <p>2.7 ความรู้ทางด้านทรัพยากรดินและหิน</p> <p>2.8 ความรู้ทางด้านทรัพยากรน้ำ</p> <p>3. ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้</p> <p>3.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>3.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า</p> <p>3.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรดินและหิน</p> <p>3.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ</p> <p>3.5 การดูนก</p> <p>3.6 การดูผีเสื้อ</p> <p>3.7 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ</p> <p>4. ความรู้ด้านหลักการยุวมัคคุเทศก์ ดังนี้</p> <p>4.1 ความรู้เกี่ยวกับยุวมัคคุเทศก์</p> <p>4.2 ศิลปะการพูดสำหรับยุวมัคคุเทศก์</p> <p>4.3 การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี</p> <p>5. ความรู้เพิ่มเติมอื่นๆของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ดังนี้</p> <p>5.1 ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น</p> <p>5.2 เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ</p>		

9. เสนอแนะหลักสูตรเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม.....

แบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ชื่อ – สกุล ..... โรงเรียน .....

1. แบบทดสอบความรู้

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย รอบตัวอักษร ก. ข. ค. หรือ ง. ตรงกับข้อที่ท่านคิดว่าถูกต้องที่สุด

1. ข้อใดต่อไปนี้เป็น **ไม่ใช่** ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - ก. การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ
  - ข. การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชุมชนเป็นหลัก
  - ค. การท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมทางบวก
  - ง. การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด หรือไม่มีเลย
2. ข้อใดจัดเป็นวัตถุประสงค์หลัก **ที่สำคัญที่สุด** ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - ก. เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีจำนวนของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
  - ข. เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง
  - ค. เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ของชุมชน
  - ง. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก และความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเพื่อดูแลรักษาให้คงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อม
3. ข้อใดต่อไปนี้เป็น **ไม่ใช่** เป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - ก. เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น
  - ข. ก่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
  - ค. มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก
  - ง. สร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ข้อใดจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ **ที่ถือเป็นกิจกรรมหลัก**
  - ก. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ
  - ข. พักแรมกางเต็นท์
  - ค. เล่นน้ำตก
  - ง. ล่องแพยาง

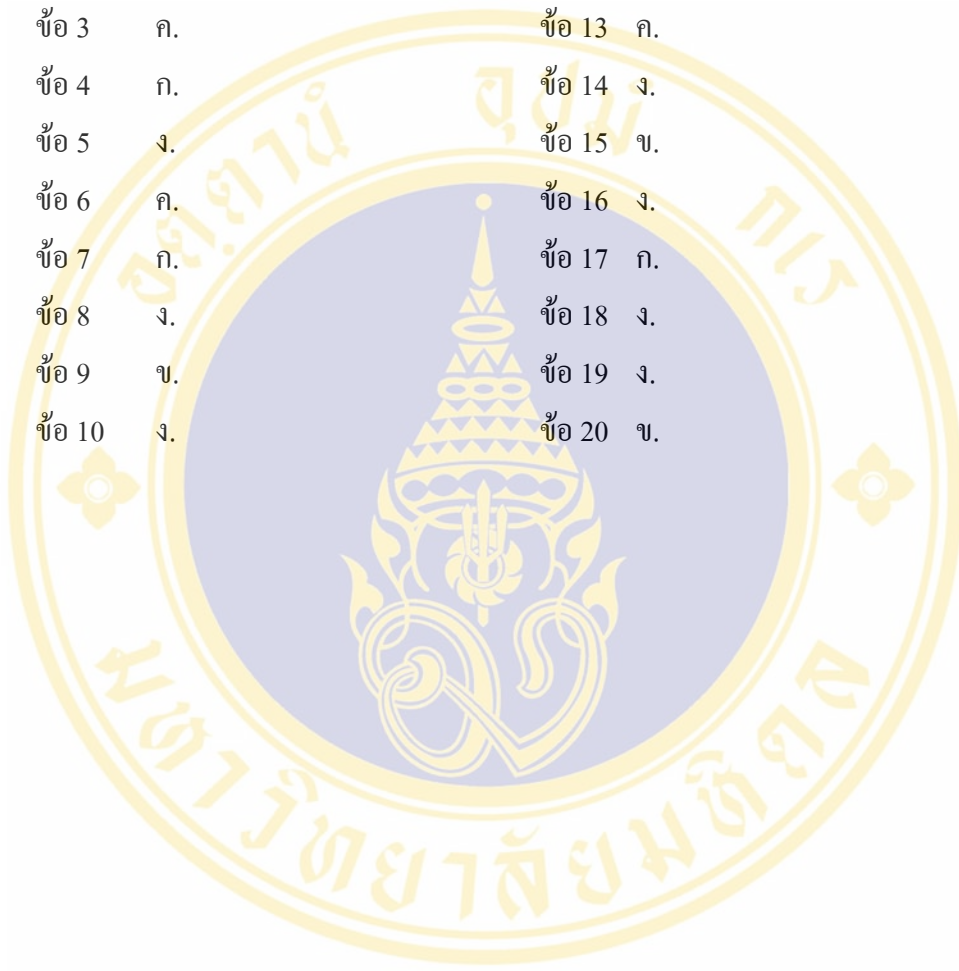
5. ข้อใดจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ถือเป็น **กิจกรรมเสริม**
- ก. คุณก
  - ข. คุณีเสื่อ
  - ค. คำน้าหมปะการัง
  - ง. จักรยานชมทัศนียภาพ
6. ข้อใด **ไม่ใช่** เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ก. “จุ่ม” ไปเที่ยวถ้ำค้างคาวกับพ่อแม่
  - ข. “แดง” ชวนเพื่อนๆ ไปชมทะเลหมอกที่เขาพะเนินทุ่ง
  - ค. “เล็ก” ไปเล่นน้ำที่สระว่ายน้ำในห้างสรรพสินค้า
  - ง. “ชมพู” เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ที่บ้านกร่างแคมป์
7. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับ **ผลกระทบทางลบ** ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ก. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความเปราะบาง อาจถูกนำไปใช้โดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืนก่อให้เกิดผลทางลบต่อสิ่งแวดล้อมได้
  - ข. นักท่องเที่ยวไม่ค่อยนิยมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้รายได้ของชุมชนลดลง
  - ค. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานลดน้อยลง
  - ง. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นลดลง
8. ข้อใดคือผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ยั่งยืน
- ก. นักท่องเที่ยว
  - ข. เจ้าของท้องถิ่น
  - ค. มัคคุเทศก์
  - ง. ถูกทุกข้อ
9. ข้อต่อไปนี้เป็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่มีต่อท้องถิ่น **ยกเว้น** ข้อใด
- ก. ก่อให้เกิดรายได้ และการจ้างงานในท้องถิ่น
  - ข. ทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในท้องถิ่นออกนอกพื้นที่เพิ่มมากขึ้น
  - ค. รักษาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและไม่เสื่อมโทรม
  - ง. ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในท้องถิ่น

10. ข้อใดกล่าวถูกต้องที่สุดเกี่ยวกับระบบนิเวศ
- ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต
  - ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต
  - ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต
  - ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งมีชีวิต และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต
11. ข้อใดคือลักษณะของป่าที่พบเป็นส่วนใหญ่ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
- ป่าเต็งรัง
  - ป่าดงดิบชื้น
  - ป่าดงดิบแล้ง
  - ป่าเบญจพรรณ
12. ข้อใดกล่าวถึงอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้ **ถูกต้อง**
- เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีสัตว์ป่าเป็นจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย
  - เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดในประเทศไทย
  - เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย
  - เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลมากที่สุดในประเทศไทย
13. พรรณไม้และสัตว์ป่าในข้อใดเป็นสัญลักษณ์ของป่าดงดิบชื้น
- ไม้เต็งรัง , กวางป่า
  - ไม้สัก , นกแซงแซว
  - ไม้ตระกูลยาง , นกเงือก
  - ไม้ประดู่ , ชะนี
14. ข้อใด **ไม่ใช่** แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
ก. น้ำตกตอทิพย์	บ้านกร่างแคมป์	ถ้ำค้างคาว
ข. ผาน้ำหยด	น้ำตกป่าละอู	ถ้ำวิมาน
ค. เขาพะเนินทุ่ง	น้ำตกห้วยป่าเถา	น้ำตกชลนาถ
ง. น้ำตกเหวนรก	น้ำตกเหวสุวัต	คอยอินทนนท์
15. นกชนิดใด เป็นนกที่หายากใกล้สูญพันธุ์แล้ว และสามารถพบได้ที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย
- นกแซวสวรรค์
  - นกกะลิงเขียดหางหนาม

- ค. นกกกหรือนกกายัง
- ง. นกพญาปากกว้างอกสีเงิน
16. นกชนิดใดดังต่อไปนี้ ที่ ไม่ได้ อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
- ก. นกแซงแซวหางปลา นกแซงแซวหางบ่วงใหญ่
- ข. นกกกหรือนกกายัง นกปรอทเหลืองหัวจุก
- ค. นกนกกะลิงเขียดหางหนาม นกพญาปากกว้างอกสีเงิน
- ง. นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร ห่านหัวลาย
17. ข้อใด ไม่ใช่ เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่มีในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
- ก. เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติผาน้ำหยด
- ข. เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติบ้านกร่างแคมป์
- ค. เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติหลังที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
- ง. เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติห้วยป่าเลา
18. ข้อใด ไม่ใช่ คุณลักษณะของมัคคุเทศก์ที่ดี
- ก. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- ข. มีบุคลิกภาพที่ดี
- ค. มีความรู้ดี ช่างสังเกต
- ง. มีหน้าตาดี
19. ข้อต่อไปนี้เป็นบทบาทของมัคคุเทศก์เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยกเว้น ข้อใด
- ก. บทบาทการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและการอนุรักษ์
- ข. บทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้กระตุ้นในการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมด้านการอนุรักษ์
- ค. บทบาทการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์
- ง. บทบาทการเป็นผู้รับจ้างนำเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ โดยการตามใจนักท่องเที่ยว
20. ข้อใดเป็นสิ่งที่มัคคุเทศก์พึงปฏิบัติ
- ก. แลกเปลี่ยนหรือเล่าเรื่องส่วนตัวให้กับนักท่องเที่ยวฟัง
- ข. อ่อนน้อมถ่อมตนให้เกียรตินักท่องเที่ยว และหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ
- ค. ให้ความสนิมสนมกับนักท่องเที่ยวให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- ง. แสดงอาการขบขัน เมื่อนักท่องเที่ยวถามคำถามง่ายๆ

เฉลยคำตอบ

ข้อ 1	ข.	ข้อ 11	ข.
ข้อ 2	ง.	ข้อ 12	ข.
ข้อ 3	ค.	ข้อ 13	ค.
ข้อ 4	ก.	ข้อ 14	ง.
ข้อ 5	ง.	ข้อ 15	ข.
ข้อ 6	ค.	ข้อ 16	ง.
ข้อ 7	ก.	ข้อ 17	ค.
ข้อ 8	ง.	ข้อ 18	ง.
ข้อ 9	ข.	ข้อ 19	ง.
ข้อ 10	ง.	ข้อ 20	ข.

2. แบบวัดเจตคติ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ต้องการในกระดาษคำตอบตามความคิดเห็นของท่าน กรุณาช่วยตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความตระหนัก		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ ไม่ใช่เฉพาะนักท่องเที่ยว หรือมัคคุเทศก์เท่านั้น			
*2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นการส่งเสริมรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญหลัก			
3. มัคคุเทศก์สามารถเป็นผู้ให้ความรู้ และเป็นผู้นำในการกระตุ้นนักท่องเที่ยวให้เกิดจิตสำนึกที่ดีทางสิ่งแวดล้อมได้			
*4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างไม่มีขีดจำกัด เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ได้ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง			
*5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการวางแผนของหน่วยงานทางราชการเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องให้ชุมชนนั้นๆมีส่วนร่วมก็ได้			
6. การพัฒนาคน โดยการปลูกจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน			
7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีส่วนช่วยให้จำนวนสัตว์ป่า พืชพันธุ์ และพื้นที่อนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น			
*8. ถ้าต้องการให้เกิดรายได้ หรือการกระตุ้นทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นให้ดีขึ้น ต้องนำเอาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นจุดขาย			
*9. การสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ทันสมัย หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ทำให้กระทบกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
10. ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวใดมีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ย่อมเอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ยั่งยืนได้			
11. การจัดการพื้นที่ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องเป็นไปด้วยความยินดีของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ			
*12. การเก็บของป่าขายของชุมชน ถือเป็นการทำงานเพื่อการดำรงชีวิต ทำให้ไม่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			

ข้อความ	ระดับความตระหนัก		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
*13. การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน บางครั้งต้องมีการจัดฉากขึ้นมา ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะเป็นการดึงดูคนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น			
14. บริษัทจัดนำเที่ยวควรหันมานำเสนอขายการท่องเที่ยวสีเขียว (Green tourist) หรือการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม			
15. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วยในการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้นๆ			
*16. นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องได้รับความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ได้ เพราะทุกคนมักจะมีความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว			
*17. มักถูกเทศกัที่ดีต้องให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว แต่เรื่องของจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อม ไม่ควรก้าวท้าวหรือให้คำแนะนำนักท่องเที่ยว			
*18. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้มีส่วนทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในท้องถิ่น			
19. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยอมก่อให้เกิดผลทางลบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ ถ้าจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ระมัดระวัง			
20. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีผลให้เกิดการกระจายรายได้ และเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ			

* ข้อที่มีข้อความเชิงลบ

แบบประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการอบรม

ชื่อ – สกุล ..... โรงเรียน.....

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ตามความคิดเห็นของท่านตามความเป็นจริง

เรื่อง	ระดับความเหมาะสม / ความพอใจ				
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง	ระบุสาเหตุที่ต้องปรับปรุง
1. ก่อนเข้ารับการฝึกอบรม นักเรียนมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพียงใด					
2. หลังเข้ารับการฝึกอบรม นักเรียนมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพียงใด					
3. การฝึกอบรมช่วยมัลคฤเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในครั้งนี้ นักเรียนคิดว่ามีประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชนเพียงใด					
4. นักเรียนคิดว่าในแต่ละหัวข้อในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมเพียงใด					
หัวข้อที่ 1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์					
- เนื้อหาสาระ	...	.....	.....	.....	.....
- วิทยากร	...	.....	.....	.....	.....
- กิจกรรมการเรียนรู้	...	.....	.....	.....	.....
- สื่อ อุปกรณ์	...	.....	.....	.....	.....
หัวข้อที่ 2 หลักการมัลคฤเทศก์ การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และศิลปะการพูดสำหรับมัลคฤเทศก์					
- เนื้อหาสาระ	...	.....	.....	.....	.....
- วิทยากร	...	.....	.....	.....	.....
- กิจกรรมการเรียนรู้	...	.....	.....	.....	.....
- สื่อ อุปกรณ์	...	.....	.....	.....	.....
หัวข้อที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว					
- เนื้อหาสาระ	...	.....	.....	.....	.....
- วิทยากร	...	.....	.....	.....	.....

เรื่อง	ระดับความเหมาะสม / ความพอใจ				
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง	ระบุสาเหตุที่ต้องปรับปรุง
- กิจกรรมการเรียนรู้ - สื่อ อุปกรณ์	...	.....	.....	.....	.....
หัวข้อที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ - เนื้อหาสาระ - วิद्यากร - กิจกรรมการเรียนรู้ - สื่อ อุปกรณ์	...	.....	.....	.....	.....
หัวข้อที่ 5 กิจกรรมทดสอบการเป็นยุวมัคคุเทศก์ 1 (กิจกรรมตอนกลางคืน วันที่ 1) - เนื้อหาสาระ - วิद्यากร - กิจกรรมการเรียนรู้ - สื่อ อุปกรณ์	...	.....	.....	.....	.....
หัวข้อที่ 6 บทบาทนกในระบบนิเวศ - เนื้อหาสาระ - วิद्यากร - กิจกรรมการเรียนรู้ - สื่อ อุปกรณ์	...	.....	.....	.....	.....
หัวข้อที่ 7 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และ ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่มีท้องถิ่น - เนื้อหาสาระ - วิद्यากร - กิจกรรมการเรียนรู้ - สื่อ อุปกรณ์	...	.....	.....	.....	.....

เรื่อง	ระดับความเหมาะสม / ความพอใจ				
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง	ระบุสาเหตุที่ต้องปรับปรุง
หัวข้อที่ 8 ปฏิบัติการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ - เนื้อหาสาระ - วิทยากร - กิจกรรมการเรียนรู้ - สื่อ อุปกรณ์	.....	.....	.....	.....	.....
หัวข้อที่ 9 กระบวนการมัคคุเทศก์น้อย ฝึกปฏิบัติภาคสนามในพื้นที่ (วันที่ 2) - เนื้อหาสาระ - วิทยากร - กิจกรรมการเรียนรู้ - สื่อ อุปกรณ์	.....	.....	.....	.....	.....
หัวข้อที่ 10 กิจกรรมทดสอบการเป็น ยูวมัคคุเทศก์ 2 (กิจกรรมตอนกลางคืน วันที่ 2) - เนื้อหาสาระ - วิทยากร - กิจกรรมการเรียนรู้ - สื่อ อุปกรณ์	.....	.....	.....	.....	.....
หัวข้อที่ 11 ยูวมัคคุเทศก์ฝึกภาคปฏิบัติใน สถานการณ์จริง (กิจกรรมวันสุดท้าย) - เนื้อหาสาระ - วิทยากร - กิจกรรมการเรียนรู้ - สื่อ อุปกรณ์	.....	.....	.....	.....	.....
5. ระยะเวลาในการฝึกอบรมแต่ละหัวข้อเหมาะสมเพียงใด					
6. นักเรียนคิดว่าภาคปฏิบัติเป็นยูวมัคคุเทศก์ในการฝึกอบรมครั้งนี้ มีความเหมาะสมเพียงใด					

เรื่อง	ระดับความเหมาะสม / ความพอใจ				
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง	ระบุสาเหตุที่ต้องปรับปรุง
7. เอกสารประกอบการฝึกอบรมที่นักเรียนได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นขุมักุเทศก์ได้มากน้อยเพียงใด					
8. บรรยากาศโดยรวมของการฝึกอบรมครั้งนี้ นักเรียนมีความพอใจเพียงใด					
9. สถานที่พักในการอบรมครั้งนี้ - ที่พักการทอ่งเที๋ยวเซ็งนิเวศ (คีนแรก) - กางเต็นท์ ที่ทำการอุทยาน (คีนที่ 2)	.....	.....	.....	.....	.....
10. สถานที่ฝึกอบรมเหมาะสมเพียงใด - ห้องประชุมที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน - บ้านกร่างแคมป์ - ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	.....	.....	.....	.....	.....
11. ระยะเวลาในการฝึกอบรม (3วัน) เหมาะสมเพียงใด					
12. อาหาร + อาหารว่าง มีความพอใจเพียงใด					
13. โดยภาพรวมนักเรียนคิดว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมสำหรับการฝึกอบรมขุมักุเทศก์ เพียงใด					

14. หลังจากผ่านการฝึกอบรม ท่านมีความมั่นใจระดับใดในการที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ขุมักุเทศก์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

( ) มาก ( ) ปานกลาง ( ) น้อย

ระบุเหตุผล.....

15. จากการเข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้ ได้มีผลทำให้ท่านเกิดจิตสำนึกในการทอ่งเที๋ยวเซ็งนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพิ่มขึ้นระดับใด

( ) มาก ( ) ปานกลาง ( ) น้อย

ระบุเหตุผล.....

แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ สำหรับผู้สังเกตการณ์

ชื่อ – สกุล ..... ตำแหน่ง.....

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ตามความคิดเห็นของท่านตามความเป็นจริง

เรื่อง	ระดับความเหมาะสม / ความพอใจ				
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง	ระบุสาเหตุที่ต้องปรับปรุง
1. เนื้อหาต่างๆในแต่ละหัวข้อในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมเพียงใด					
หัวข้อที่ 1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์					
หัวข้อที่ 2 หลักการมัคคุเทศก์ การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และศิลปะการพูดสำหรับมัคคุเทศก์					
หัวข้อที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน					
หัวข้อที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว					
หัวข้อที่ 5 กิจกรรมทดสอบการเป็นยุวมัคคุเทศก์ 1 (กิจกรรมตอนกลางคืน วันที่ 1)					
หัวข้อที่ 6 บทบาททกในระบบนิเวศ					
หัวข้อที่ 7 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่มีต่อท้องถิ่น					
หัวข้อที่ 8 ปฏิบัติการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ					
หัวข้อที่ 9 กระบวนการมัคคุเทศก์ (ฝึกปฏิบัติภาคสนามในพื้นที่)					
หัวข้อที่ 10 กิจกรรมทดสอบการเป็นยุวมัคคุเทศก์ 2 (กิจกรรมตอนกลางคืน วันที่ 2)					
หัวข้อที่ 11 ยุวมัคคุเทศก์ฝึกภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริง (กิจกรรมวันสุดท้าย)					

เรื่อง	ระดับความเหมาะสม / ความพอใจ				
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ควรปรับปรุง	ระบุสาเหตุที่ต้องปรับปรุง
2. สื่อ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมครั้งนี้เหมาะสมเพียงใด					
3. วิทยากรที่บรรยายในแต่ละหัวข้อเหมาะสมเพียงใด					
4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่ใช้ในการฝึกอบรมครั้งนี้เหมาะสมเพียงใด					
5. ระยะเวลาในการฝึกอบรมแต่ละหัวข้อเหมาะสมเพียงใด					
6. การฝึกปฏิบัติเป็นขุมัคคุเทศก์ในการฝึกอบรมครั้งนี้ มีความเหมาะสมเพียงใด					
7. เอกสารประกอบการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นขุมัคคุเทศก์ได้มากน้อยเพียงใด					
8. บรรยากาศโดยรวมของการฝึกอบรมครั้งนี้					
9. สถานที่ฝึกอบรมเหมาะสมเพียงใด - ห้องประชุมที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน - บ้านกร่างแคมป์ - ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว					
10. ระยะเวลาในการฝึกอบรม (3 วัน) เหมาะสมเพียงใด					
11. สิ่งอำนวยความสะดวกทั่วไป					
12. โดยภาพรวมคิดว่าหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมสำหรับการฝึกอบรมขุมัคคุเทศก์เพียงใด					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์ (สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม)

ชื่อ – สกุล ..... โรงเรียน.....

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับทักษะที่ท่านมีอยู่

ทักษะ	ระดับทักษะ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ทักษะในการพูดของการปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์			
2. ทักษะในการกล้าแสดงออกในที่ชุมชน			
3. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา และข้อมูลทั่วไปของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน			
4. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน			
5. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เช่น ดูนก เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ล่องเรือ ล่องแพยาง ฯลฯ			
6. ทักษะในการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับข้อปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน			
7. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
8. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว			
9. ทักษะในการเตรียมตัว การปฏิบัติตน และการใช้อุปกรณ์ในการดูนก			
10. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับบทบาท ความสำคัญของนกต่อระบบนิเวศ			
11. ทักษะในการอธิบายถึงนกชนิดที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน			
12. ทักษะในการอธิบายถึงจุดดูนกและผีเสื้อที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน			
13. ทักษะการเตรียมตัวและการปฏิบัติตนเดินป่าศึกษาธรรมชาติ			

ทักษะ	ระดับทักษะ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
14. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลทางการท่องเที่ยวของบ้านกว้างแคมป์			
15. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของการเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่บ้านกว้างแคมป์			
16. ทักษะในการอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลพรรณไม้ที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน			
17. ทักษะในการฝึกทดสอบการเป็นยุวมัคคุเทศก์ 1 (กิจกรรมตอนกลางคืน วันที่ 1)			
18. ทักษะในการฝึกทดสอบการเป็นยุวมัคคุเทศก์ 2 (กิจกรรมตอนกลางคืน วันที่ 2)			
19. ทักษะในการฝึกปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ในสถานการณ์จริง (วันสุดท้าย)			
20. สรุปทักษะในภาพรวมของการฝึกปฏิบัติเป็นยุวมัคคุเทศก์			

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นคำถามในการประชุม Focus Group
“หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยาน
แห่งชาติแก่งกระจาน”

ประเด็นที่ 1 ด้านหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

.....

.....

.....

1.2 ความสำคัญของการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

.....

.....

.....

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 2 ด้านการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์

2.1 ความคิดเห็นต่อการที่ยุวมัคคุเทศก์มาปฏิบัติงานร่วมกับทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

.....

.....

.....

2.2 ศักยภาพของยุวมัคคุเทศก์ในการปฏิบัติหน้าที่

.....

.....

.....

2.3 ช่วงเวลาที่ต้องการให้ยุวมัคคุเทศก์มาช่วยปฏิบัติงาน

.....

.....

.....

2.4 สถานที่ปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ท่านเห็นเหมาะสม

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 3 เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม

3.1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ (ตามเอกสารที่แนบข้างท้าย)

.....

.....

.....

3.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการวางแผนหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ในส่วนของภาคการศึกษานอกสถานที่ (การฝึกปฏิบัติจริงในการเป็นยุวมัคคุเทศก์)

.....

.....

.....

3.3 ทักษะของยุวมัคคุเทศก์ที่ต้องการให้มุ่งเน้น

.....

.....

.....

3.4 ความต้องการ / ความคาดหวังเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าเนื้อหาต่อไปนี้อยู่เหมาะสมกับหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานหรือไม่

เนื้อหา	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
<p>1. หลักการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้</p> <p>1.1 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>1.2 ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>2. ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ดังนี้</p> <p>2.1 ประวัติของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.2 แหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน</p> <p>2.5 ความรู้ทางด้านทรัพยากรป่าไม้</p> <p>2.6 ความรู้ทางด้านทรัพยากรสัตว์ป่า</p> <p>2.7 ความรู้ทางด้านทรัพยากรดินและหิน</p> <p>2.8 ความรู้ทางด้านทรัพยากรน้ำ</p> <p>3. ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้</p> <p>3.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>3.2 การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า</p> <p>3.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรดินและหิน</p> <p>3.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ</p> <p>3.5 การคุนถน</p> <p>3.6 การดูผีเสื้อ</p> <p>3.7 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ</p> <p>4. ความรู้ด้านหลักการยุวมัคคุเทศก์ ดังนี้</p> <p>4.1 ความรู้เกี่ยวกับยุวมัคคุเทศก์</p> <p>4.2 ศิลปะการพูดสำหรับยุวมัคคุเทศก์</p> <p>4.3 การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี</p> <p>5. ความรู้เพิ่มเติมอื่นๆของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ดังนี้</p> <p>5.1 ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น</p> <p>5.2 เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ</p>		

ขอขอบคุณทุกท่านสำหรับการมีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ครั้งนี้*

สรุปผลการประชุม Focus Group

“หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน”

ผู้เข้าร่วมการประชุม

1. นายประพันธ์	จิตต์เทศ	หัวหน้าฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
2. นายสุมามะ	ถ้ำมะนา	เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง
3. นายณัฐภาคย์	พัฒนพิเชียร	ผู้อำนวยการโรงเรียนป่าเต็งวิทยา
4. นายเทียนชัย	สุชาติ	อาจารย์โรงเรียนป่าเต็งวิทยา
5. นายวาทีชัย	พุลอาภรณ์	อาจารย์โรงเรียน อ.ส.ลิงค์ฯ
6. นายตำราญ	หวานมาก	อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแตก
7. นายสามารถ	เพ็ญเพชร	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
8. นายอนันต์	พงษ์นุ้มกุล	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
9. นางสาวโสภณัฐ	ศรีสัตตะรัตนมาศ	นักศึกษปริญาโท สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

เนื้อหาการประชุม

ประเด็นที่ 1 ด้านหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

ผู้วิจัยได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของกรอบแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทราบ ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นว่า ตามหลักวัตถุประสงค์ที่กล่าวมานั้นมีหลักการและวัตถุประสงค์ที่ดีในทำให้เกิดการพัฒนาทั้งต่อนักเรียนและต่อพื้นที่ชุมชน และเป็นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

1.2 ความสำคัญของการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

ผู้เข้าร่วมการประชุมทุกคน มีความคิดเห็นว่า กรอบแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์นี้มีความสำคัญในการมีส่วนร่วมช่วยผลักดันนโยบายในการพัฒนาเยาวชนให้เกิดการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ รักในท้องถิ่นของตนเอง และยังทำให้เกิดการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสร้างรายได้เสริมในช่วงปิดเทอม

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

การประชุมครั้งนี้ผู้เข้าร่วมการประชุมทุกคน มีความเห็นว่า กรอบแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์นี้มีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเป็นยุวมัคคุเทศก์

ประเด็นที่ 2 ด้านการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์

2.1 ความคิดเห็นต่อการที่ยุวมัคคุเทศก์มาปฏิบัติงานร่วมกับทางอุทยานแห่งชาติ

แก่งกระจาน

ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความเห็นว่า ยุวมัคคุเทศก์ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้วสามารถมาปฏิบัติงานร่วมกับทางเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้อย่างไม่มีปัญหา และคิดว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้มีนโยบายอัตราจ้างนักเรียนที่มาทำงานในช่วงปิดภาคเรียนกับทางอุทยานแห่งชาติเพื่อเป็นการหารายได้เสริมระหว่างเรียนอยู่แล้ว ตัวแทนครูจากโรงเรียน อ.ส. ลิงค์ฯ มีความเห็นว่า นอกจากจะเป็นการฝึกให้เด็กทำงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ของนักเรียนในช่วงปิดเทอมด้วย

2.2 ศักยภาพของยุวมัคคุเทศก์ในการปฏิบัติหน้าที่

ผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่มีความเห็นว่าทางด้านการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ ในส่วนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมในการสื่อสารและเป็นยุวมัคคุเทศก์ที่ดีได้ เพราะเด็กมีความพร้อมในการรับรู้ ทางด้านหัวหน้าฝ่ายนั้นทนทานการและสื่อความหมายธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีความเห็นว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมที่สุด คือ มีความกล้าแสดงออก กล้าพูด ค่อนข้างกับคนง่าย แตกต่างกับเด็กโตระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จะไม่กล้าพูด เินอาย เพราะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เพราะทางอุทยานเคยนำลูกหลานเจ้าหน้าที่อุทยานมาฝึกเป็นยุวมัคคุเทศก์ แต่ไม่มีการจัดเป็นหลักสูตรฝึกอบรม ทำให้ครั้งนั้นไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าไรนัก

2.3 ช่วงเวลาที่ต้องการให้ยุวมัคคุเทศก์มาช่วยปฏิบัติงาน

เมื่อยุวมัคคุเทศก์ผ่านการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้าร่วมการประชุมทุกคนมีความเห็นว่าช่วงเวลาที่ต้องการให้ยุวมัคคุเทศก์มาช่วยปฏิบัติงานนั้นจะเป็นช่วงปิดภาคเรียนเทอมใหญ่ คือในเดือนเมษายนหรือช่วงวันหยุดยาว (Long Weekend) เป็นต้น

2.4 สถานที่ปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ท่านเห็นเหมาะสม

สำหรับสถานที่ปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ ผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการปฏิบัติงานที่ศูนย์บริการท่องเที่ยว และบ้านกร่างแคมป์ โดยให้ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยาน มีเจ้าหน้าที่อุทยานคอยเป็นที่เลี้ยงและให้คำปรึกษา

ประเด็นที่ 3 ด้านเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม

3.1 ความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะที่มีต่อเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

ผู้วิจัยมีการแนบเอกสารเกี่ยวกับกรอบแนวคิดของเนื้อหาในหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้ผู้เข้าร่วมการประชุมทุกคนได้พิจารณา ทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมเป็นอย่างดีครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน แต่มีผู้เข้าร่วมการประชุมบางคน เสนอว่า ด้านเนื้อหา ไม่ควรเป็นเนื้อหาที่เจาะลึกและยากมาก ควรมีกิจกรรมเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงจากธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน สนใจที่จะศึกษาค้นคว้า ไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย

3.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการวางแผนหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ในส่วนของภาคการศึกษาออกสถานที่ (การฝึกปฏิบัติจริงในการเป็นยุวมัคคุเทศก์)

ตัวแทนจาก โรงเรียนป่าเต็งวิทยา เสนอว่า ควรมีการฝึกปฏิบัติสอดแทรกในทุกหัวข้อของหลักสูตรฝึกอบรม โดยเฉพาะการปฏิบัตินอกสถานที่ เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การดูนก ฯลฯ ตัวแทนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ได้ให้ความเห็นว่า ในวันที่ฝึกอบรมจะมีการนำนักเรียนไปศึกษาออกสถานที่เป็นส่วนใหญ่ ให้เรียนรู้จากสถานที่จริง คือการใช้ห้องเรียนธรรมชาติ จะมีการพานักเรียนไปชมสถานที่ที่เป็นจุดเด่นของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เช่น เขื่อนดินแก่งกระจาน บ้านกร่างแคมป์ เป็นต้น เพื่อเป็นการฝึกพูดนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวในสถานที่นั้นๆ ด้วย

3.3 ทักษะของยุวมัคคุเทศก์ที่ต้องการให้มุ่งเน้น

ตัวแทนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ได้ให้ความเห็นว่า ทักษะที่จำเป็นมากที่สุด คือทักษะการพูด การกล้าแสดงออก เพราะเด็กบางคนมีความรู้พื้นฐานในตัวพื้นที่ของอุทยานพอสมควร แต่อาจขาดความกล้าในการพูดคุยกับนักท่องเที่ยว ดังนั้นการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ครั้งนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการกล้าพูด กล้าแสดงออก ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมท่านอื่นๆ ก็เห็นด้วยกับข้อนี้

3.4 ความต้องการและความคาดหวังเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

สำหรับตัวแทนจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 โรงเรียน มีความเห็นตรงกันว่า มีความยินดีเป็นอย่างมาก และต้องการสนับสนุนให้นักเรียนเข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้ และผู้อำนวยการโรงเรียนป่าเต็งวิทยาต้องการให้นักเรียนเข้ารับการฝึกอบรมในจำนวนมากกว่าที่ผู้วิจัยกำหนด เพราะนักเรียนมีความสนใจเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้วิจัยต้องเพิ่มจำนวนโควตาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้โรงเรียนป่าเต็งวิทยาจากจำนวน 10 คนเป็น 14 คน และผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่ เห็นว่า โครงการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ควรเป็น โครงการที่ต่อเนื่อง และควรมีการอบรมทุกปี ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในครั้งนี้จะเป็นแกนของหลักสูตรในการขยายผลการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ครั้งต่อไป

**คู่มือประกอบการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน**

วันที่ 17 – 19 สิงหาคม 2550
ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

**โดยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
และนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล**

คำนำ

คู่มือประกอบการอบรมยุวมัคคุเทศก์เล่มนี้ จัดทำขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นคู่มือเสริมความรู้ประกอบ “หลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ สามารถนำความรู้ไปศึกษา และเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติงานเป็นยุวมัคคุเทศก์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ภายในคู่มือประกอบการอบรมยุวมัคคุเทศก์เล่มนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการมััคคุเทศก์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อยุวมัคคุเทศก์ในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป หากมีข้อบกพร่องหรือความไม่สมบูรณ์ของเนื้อหาประการใด ผู้จัดทำต้องขออภัยมา ณ ที่นี้

โสภณัฐ ศรีสัตตะรัตนมาศ
ผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
หลักการมัคคุเทศก์	1
- บทบาทหน้าที่ของมัคคุเทศก์	1
- มารยาทและจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์	2
- การต้อนรับนักท่องเที่ยวและเป็นเจ้าบ้านที่ดี	3
- ศิลปะการพูดสำหรับมัคคุเทศก์	4
- บทบาทของมัคคุเทศก์ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	6
- แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	6
- วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	7
- องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	8
- รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	9
- กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	10
- ความสำคัญและผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	11
การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว	13
ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อท้องถิ่น	15
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	16
ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	20
- แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	24
- ข้อปฏิบัติในการเที่ยวอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	28
- สิ่งอำนวยความสะดวก	29
- กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	33
- กิจกรรมคูนก	33
- กิจกรรมคูผีเสื้อ	38
- กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ	41
- คู่มือนักท่องเที่ยว	44
แหล่งข้อมูลอ้างอิง	

หลักการมัคคุเทศก์

ความหมายของมัคคุเทศก์

“มัคคุเทศก์” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 มีองค์ประกอบรวม 3 ประการ คือ

1. นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ
2. ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่และบุคคล
3. ได้รับค่าตอบแทน

มัคคุเทศก์ (Tourist Guide) หมายถึง ผู้นำทาง ผู้ชี้ทางแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นคนต่างถิ่นให้ได้ทราบเรื่องราวต่างเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

ประเภทของมัคคุเทศก์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้แบ่งประเภทมัคคุเทศก์ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. **มัคคุเทศก์ทั่วไป** เป็นมัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้ทั่วไปในการนำเที่ยวนักท่องเที่ยวไปยังที่ต่างๆ โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศปฏิบัติงานในการบรรยายให้ความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่
2. **มัคคุเทศก์เฉพาะ** เป็นมัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เฉพาะทางพิเศษ เช่น การนำเที่ยวป่า การให้ความรู้พิเศษในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ฯลฯ อันเป็นการให้ความรู้พิเศษอย่างอื่นที่นักท่องเที่ยวโดยทั่วไปที่มีความสนใจในด้านนั้นต้องการจะทราบ

บทบาทและหน้าที่ของมัคคุเทศก์

ซึ่งแบ่งบทบาทของมัคคุเทศก์ไว้ 2 บทบาทใหญ่ๆ คือ

บทบาทแรก ในฐานะตัวแทนของประเทศหรือท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพอยู่ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. แสดงความเป็นไทยให้ประจักษ์แก่นักท่องเที่ยว ทั้งด้านกิจกรรมการทักทาย การวางตน ค่านิยมของสังคมไทย เช่น ความอ่อนโยน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตลอดจนการ

ดำรงชีวิตตามวัฒนธรรมไทย กล่าวอีกอย่างคือ มัคคุเทศก์ก็เป็น **“ทูตทางวัฒนธรรมไทย”** นั่นเอง

2. สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชนชาติ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ชาติและสถาบันต่างๆ ของชาติ เชิดชูความเป็นชาติอารยะที่ทัดเทียมกับชาติอื่นๆ หลีกเลี่ยงการประพฤติปฏิบัติหน้าที่ ที่อาจนำความเสื่อมเสียมาสู่ประเทศไทย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทำหน้าที่เป็น **“ทูตแห่งสันติภาพ”** นั่นเอง

บทบาทที่สอง บทบาทของผู้นำเที่ยว มัคคุเทศก์มีหน้าที่ 3 ประการ คือ

1. การรับนักท่องเที่ยว (Transfer – in)
2. การนำเที่ยว
3. การส่งออกนักท่องเที่ยว (Transfer – out)

มารยาทและจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์

มารยาท หมายถึง กิริยา วาจาที่ถือว่าเรียบร้อย

จรรยาบรรณ หมายถึง สิ่งอันพึงประพฤติปฏิบัติ

มารยาทและจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์ ก็คือ กิริยา วาจา และข้อพึงปฏิบัติของมัคคุเทศก์ที่ดี เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งเกียรติภูมิของสถานภาพแห่งวิชาชีพ และทำให้อาชีพมัคคุเทศก์เป็นอาชีพที่มีเกียรติ ได้รับความยกย่องนับถือในฐานะเป็นตัวแทนของประเทศไทยและคนไทย มิใช่หนักลอยโอกาสหรือนักต้มตุ๋นนักท่องเที่ยว

ข้อพึงประพฤติปฏิบัติของมัคคุเทศก์ ได้แก่

1. ความตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบ
2. ความซื่อสัตย์สุจริต
3. ความรู้จักประมาณตัว
4. ความเข้าใจเพื่อนมนุษย์
5. ความเมตตากรุณาปรารภณาให้ผู้อื่นมีความสุข

ความจำเป็นที่ต้องมีมัคคุเทศก์

1. ทำให้การท่องเที่ยวได้ทั่วถึงมากกว่า ไม่ละเลยสิ่งสำคัญๆ
2. ทำให้เข้าใจเรื่องราวความเป็นมา ประวัติศาสตร์และพงศาวดารถูกต้องมากกว่า
3. คำนวณระยะเวลาที่จะใช้ในการท่องเที่ยวได้แน่นอนกว่า
4. นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและท่องเที่ยวด้วยความปลอดภัยมากกว่า ทั้งด้านสวัสดิภาพและทรัพย์สิน
5. การมีมัคคุเทศก์ช่วยให้ประหยัดมากกว่าไม่มี
6. ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกและสบายใจกว่า
7. ช่วยให้การท่องเที่ยวที่นั่นเกิดการประทับใจและฝังใจมากกว่า

คุณลักษณะของมัคคุเทศก์ที่ดี

1. **มีมนุษยสัมพันธ์ดี** คือ ความสามารถในการสร้างความประทับใจและควรผูกมิตรกับผู้อื่น มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความสุจริตใจ สดชื่นร่าเริง และอารมณ์ขัน เป็นต้น
2. **ต้องมีบุคลิกภาพที่ดี** จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อถือและไว้วางใจ เช่น เป็นคนคล่องแคล่ว ว่องไว สดชื่นแจ่มใส มีกิริยามารยาทอ่อนโยน วาจาสุภาพ แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ
3. **มีความรู้ดี** ช่างสังเกต รักการค้นคว้า จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลความรู้ที่ถูกต้อง

 สิ่งที่มักถูกเทศกั้พึงปฏิบัติ	 สิ่งที่มักถูกเทศกั้ไม่พึงปฏิบัติ
<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องรู้จักขอโทษและขอบคุณ 2. หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ 3. ให้ความสนใจช่วยดูแลคนแก่ คนพิการ เด็ก อย่างใกล้ชิด 4. ก่อนที่จะพูดหรือบรรยาย ต้องสำรวจความพร้อมในการรับฟังของนักท่องเที่ยวก่อน 5. รักษาภิรียมารยาทให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกประทับใจ 6. อ่อนน้อมถ่อมตนให้เกียรตินักท่องเที่ยว 7. ขณะนั่งอยู่ในรถ อย่าปล่อยให้บรรยากาศเงียบ 8. ให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในเรื่องต่างๆ ไป เช่น เรื่องการคมนาคม เวลาทำการของราชการ ฯลฯ 9. ควรให้โอกาสนักท่องเที่ยวในการถ่ายรูป โดยอาจกำหนดเวลาไว้ว่านานเท่าใด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่ตะโกน หรือเรียกนักท่องเที่ยวด้วยอาการไม่สุภาพ 2. ไม่พูดจาคุ้ยเขี่ย เมื่อนักท่องเที่ยวมาช้า 3. ไม่แสดงอาการโกรธเคือง เมื่อไม่มีคนสนใจฟังคำกล่าวอธิบาย หรือไม่สนใจฟังคำถาม 4. ไม่แสดงอาการขบขัน เมื่อมีคนถามคำถามง่ายๆ 5. ไม่ดื่มหรือรับประทานอาหารร่วมโต๊ะกับนักท่องเที่ยว 6. อย่าถือกล้องถ่ายรูปหรือถ่ายรูปตัวเอง 7. ไม่แต่งตัวหยาบหรือมอซอเกินไป 8. ไม่ทำตัวสมอนักท่องเที่ยว 9. ไม่ยกตนข่มท่าน 10. ไม่สนิทกับนักท่องเที่ยวท่านใดท่านหนึ่งเกินสมควร 11. ไม่สนิทสนมกับนักท่องเที่ยวด้านผู้สาว 12. ไม่เล่าเรื่องตนเองและครอบครัว 13. ไม่กล่าวคำส่อเสียดนักท่องเที่ยว 14. ไม่วิจารณ์เรื่องเชื้อชาติ ศาสนา การเมือง วัฒนธรรม 15. ไม่สร้างเรื่องหรือแต่งเรื่องตบนักท่องเที่ยว 16. ไม่เล่าเรื่องตลกกลมก

การต้อนรับนักท่องเที่ยวและเป็นเจ้าบ้านที่ดี

เจ้าของบ้านที่ดี ควรมีบทบาทในการต้อนรับนักท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

 ความเป็นมิตรไมตรี

การแสดงออกถึงความ เป็นมิตรไมตรีระหว่างเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว อาทิเช่น การทักทายพูดคุย หรือเพียงแค่รอยยิ้มให้กับนักท่องเที่ยวต่างถิ่นก็กลายเป็นคำลือลือไปไกล จนทำให้เมืองไทยรับสมญานามจากชาวต่างประเทศว่า “สยามเมืองยิ้ม” หรือการแสดงความโอบอ้อมอารี โดยให้บริการเล็กๆน้อยๆ เช่น ให้นำน้ำดื่ม ให้อากาศ หรือหากกำลังมีกิจกรรมงานบุญงานประเพณีอยู่ก็อาจเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้าร่วมด้วย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นมารยาทที่ดีของเจ้าบ้านที่ดี และสร้างความประทับใจให้กับแขกผู้มาเยือน

การให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว

เจ้าบ้านที่ดีต้องให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้มาเยือนจากต่างถิ่นหรือต่างชาติต่างภาษา อาจจะไม่คุ้นเคยต่อสภาพทั่วไปของท้องถิ่น หากประสบปัญหา เจ้าของบ้านควรรีให้ความช่วยเหลือไปตามกำลังความสามารถที่มีอยู่ อาทิเช่น ให้ข้อมูลที่จำเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว ชี้แนะนำทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยว ให้คำแนะนำหรือคำเตือนแก่นักท่องเที่ยว และให้ความช่วยเหลือเมื่อพบว่านักท่องเที่ยวประสบปัญหาเดือดร้อน เช่น ประสบอุบัติเหตุ ประสบภัยจากโจรร้าย ฯลฯ อาจให้ความช่วยเหลือเอง หรือแจ้งให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองทราบ ซึ่งนอกจากเป็นการแสดงน้ำใจให้ความช่วยเหลือแก่แขกต่างถิ่นแล้ว ยังเป็นการช่วยกันรักษาปลอดภัยในท้องถิ่นของตนด้วย

ติลปะการพูดสำหรับมัดคุเทศก์

การเตรียมตัวพูดของมัดคุเทศก์

1. การวิเคราะห์นักท่องเที่ยว ปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้

- 1.1 วัยของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต่างวัย ย่อมมีความสนใจ ความเข้าใจ ความรู้พื้นฐานต่างกัน
- 1.2 เพศของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต่างเพศกันย่อมสนใจเรื่องต่างๆ ไม่เหมือนกัน แม้สนใจเรื่องเดียวกันก็คนละแง่มุม
- 1.3 การศึกษาของนักท่องเที่ยว คนที่มีการศึกษาระดับเดียวกันจะมีความสนใจและพื้นฐานประสบการณ์ใกล้เคียงกัน ถ้านักท่องเที่ยวมีหลายระดับ พูดให้ผู้มีความรู้ที่น้อยที่สุดสามารถฟังเข้าใจได้
- 1.4 จำนวนนักท่องเที่ยว เมื่อมีคนมาอยู่รวมกันมากเพียงใด ความเป็นตัวของตนเองเหตุผลของตัวเองก็น้อยลง ดังนั้น การพูดสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ จึงยังต้องควรระมัดระวัง
- 1.5 กลุ่มทางสังคมของนักท่องเที่ยว เช่น นักธุรกิจ อาจารย์ พนักงาน แต่ละกลุ่มย่อมมีผลประโยชน์และความเชื่อไม่ตรงกัน ต้องเข้าใจพูดให้ทุกกลุ่มพอใจ

2. การเตรียมเนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการพูด เพราะเป็นส่วนที่มัดคุเทศก์จะเสนอเนื้อหาให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มัดคุเทศก์ต้องเตรียมเนื้อเรื่องเป็นอย่างดี ค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือและเอกสารต่างๆ รู้จักสนทนากับผู้มีความรู้อยู่เสมอ รวมถึงต้องอาศัยประสบการณ์ของมัดคุเทศก์เป็นส่วนประกอบด้วย

3. การจัดระบบเรื่อง การพูดทุกครั้งประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ คำนำ การดำเนินเรื่อง และสรุป

ประการแรก	แนะนำตัว สร้างความเลื่อมใสให้ตนเองและสร้างความสนใจในเรื่องที่จะพูด
ประการที่สอง	อธิบายรายละเอียดให้นักท่องเที่ยวเข้าใจอย่างชัดเจน
ประการสุดท้าย	สรุปสาระสำคัญนั้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ

หลักการพูดที่ดี 10 ประการสำหรับมัดคุเทศก์

1. จงเตรียมสาระ เนื้อหาต่างๆของจุดท่องเที่ยวให้พร้อมตามที่ได้รับมอบหมาย
2. จงเชื่อมั่นตนเองว่าจะนำเที่ยวสู่จุดหมายนั้นๆ ได้โดยเรียบร้อย
3. จงปรากฏตัวอย่างสง่าผ่าเผย ยืน นั่ง และต้องกระทำด้วยความกระตือรือร้นและรักงาน
4. จงนำเสนอทุกเรื่อง โดยใช้เสียงและบุคลิกภาพให้เป็นธรรมชาติที่สุด ชัดแจ้งและเข้าใจดี
5. จงใช้ท่าทางการพูดให้เหมาะสม เพื่อเน้นย้ำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจลึกซึ้งขึ้น
6. จงกวาดสายตาไปรอบๆทั่วทุกคน เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกได้รับความสนใจ เอาใจใส่
7. จงใช้ภาษาที่ง่าย สุกภาพ เป็นภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียน ทำให้นักท่องเที่ยวทุกระดับเข้าใจง่าย
8. จงใช้อารมณ์ขันในการพูด อย่างหน้าตาบึ้งตึงจนเกินไป จิตใจมั่นคง ไม่ตกใจง่ายเมื่อเกิดปัญหา
9. จงจริงใจต่อนักท่องเที่ยว โดยแสดงการเอาใจใส่ ช่วยเหลือเอื้ออาทร แสดงออกด้วยรอยยิ้ม สายตา
10. จงหมั่นฝึกหัดในการพูด ต้องฝึกฝน ปรับปรุงตนเอง เพื่อพัฒนาการพูดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทบาทของมัดคุเทศก์ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**1. ความสำคัญและบทบาท**

- เชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ / กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ให้การศึกษา ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว
- ควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในเรื่องจิตสำนึกการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพที่สุด
- ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น

2. คุณภาพและมาตรฐานการบริการ

- มีความรู้เฉพาะด้าน สามารถให้ข้อมูลรายละเอียดต่างๆได้อย่างถูกต้อง เป็นนักสื่อความหมายธรรมชาติ
- มีกิจกรรมให้การศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง
- มีบริการอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีการควบคุมพฤติกรรมทางลบของนักท่องเที่ยว
- มีการเตรียมความพร้อมทุกด้าน ทั้งการบริการข้อมูลและเครื่องมืออุปกรณ์เครื่องใช้
- มีการจัดการ / รักษาสิ่งแวดล้อม / ป้องกันผลกระทบและแนะนำนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ
- เคารพกฎเกณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ
- มีการติดตามประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นับจากปี พ.ศ. 2522 เรื่อยมา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจขึ้นเป็นลำดับ และสร้างรายได้เข้าเป็นอันดับหนึ่งแซงสิ่งค้าส่งออก ทั้งสินค้าส่งออก และสินค้าเกษตรกรรม ทำให้ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 ททท. ได้ประกาศเป็นปีท่องเที่ยวไทย (Visit Thailand) เป็นครั้งแรก

ผลดีที่เกิดขึ้นจากการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ แต่ในทางตรงกันข้ามกลับก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามเป็นลำดับ เนื่องจากผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมุ่งใช้ทรัพยากรกันอย่างฟุ่มเฟือย ขาดจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ขาดการรับผิดชอบ การเสียสละต่อส่วนรวม ละเลยและละเมิดต่อกฎระเบียบ กฎหมาย ในที่สุดทำให้ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมกลายเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ เมื่อหลักทางการท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น เมืองพัทยา เกาะเสม็ด เกาะสมุย ฯลฯ ได้รับผลกระทบจากมลพิษทางสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาคุณภาพอากาศ เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีการศึกษาถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโลกที่เริ่มก่อตัวขึ้น นักคิดพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงได้คิดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพขึ้นเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ โดยเรียกรูปแบบนี้ว่า **“Green Tourism”** หรือ **“Ecotourism”**

กระแสดความต้องการ **Ecotourism**

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Ecotourism มาจากการผสมคำภาษาอังกฤษ 2 คำ คือ **Ecology** แปลว่า นิเวศวิทยา และคำว่า **Tourism** แปลว่า การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก (awareness) และความเข้าใจ (understanding) ของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยว
3. เพื่อปรับปรุงไว้ซึ่งคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

จุดมุ่งหมายสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ให้มีแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ ที่ได้รับในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถที่รองรับได้
2. ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกเพื่อรักษาระบบนิเวศ
3. มีการจัดการที่ประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเหมาะสม เสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีการเปลี่ยนแปลงด้วยความสมัครใจ
4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน ที่สอดคล้องกลมกลืนกับทรัพยากร และรักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและสังคมของพื้นที่
5. ให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพ เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยให้มากขึ้น และนักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในประเทศมากขึ้น

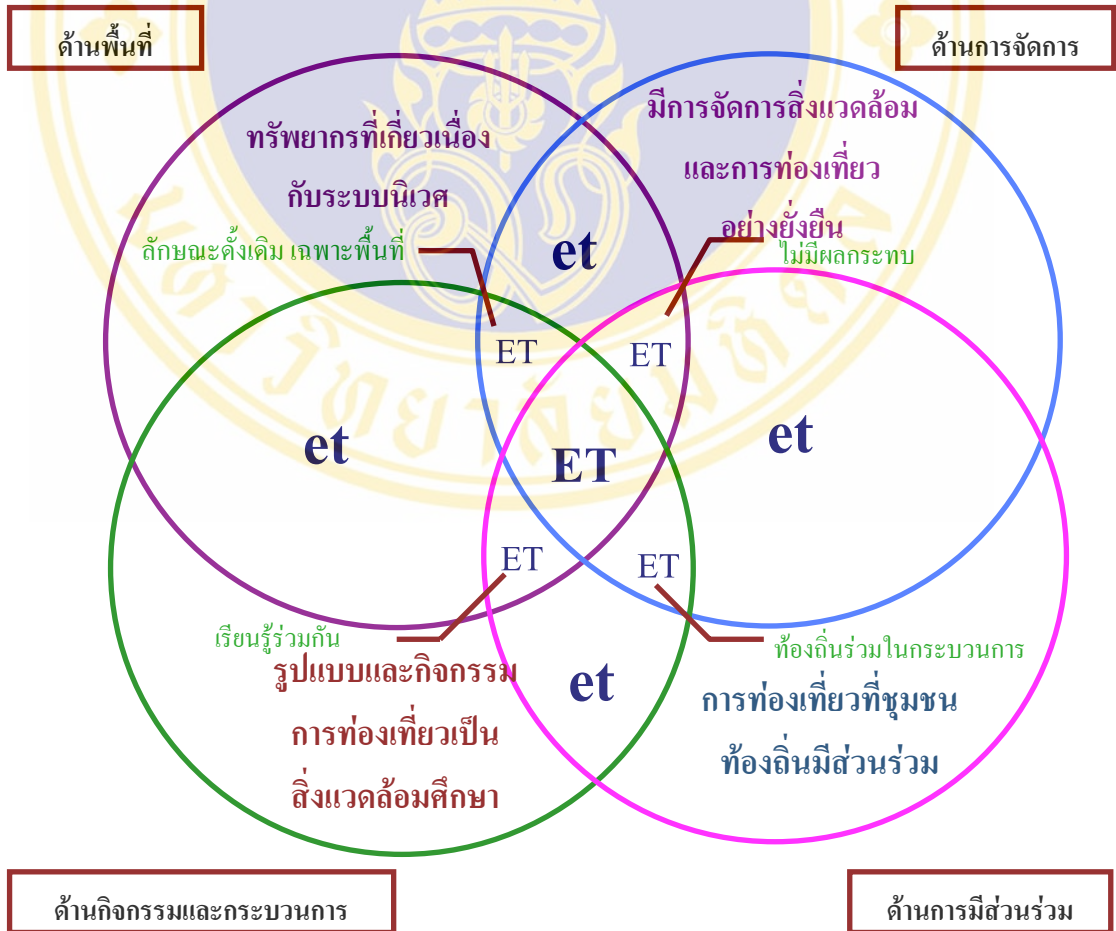

หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด หรือ ไม่มีเลย (Less Impact)
2. ได้รับความรู้จากการท่องเที่ยว (Education)
3. เกิดการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น (Local Participation)
4. ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเกิดแก่คนท้องถิ่นนั้นๆ (Local Benefit)

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- ➔ **1. องค์ประกอบด้านพื้นที่** เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบ
- ➔ **2. องค์ประกอบด้านการจัดการ** เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการอย่างยั่งยืน
- ➔ **3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ** เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานความรู้ทางสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education – based tourism)
- ➔ **4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม** เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งเป็นการกระจายรายได้ เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและการจัดการท่องเที่ยวด้วย

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
(หมายเหตุ: ET, ET, et หมายถึงการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism)

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

**การท่องเที่ยวใน
แหล่งธรรมชาติ**

**การท่องเที่ยว
แบบผจญภัย**

**การศึกษา
วิถีชีวิตชาวบ้าน**

**การไปเที่ยวใน
แหล่งโบราณสถาน**

**การพักแบบ
Homestay**

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมหลัก 'ได้แก่'

- กิจกรรมการเดินป่า
- กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ
- กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ บ้านทึกเทพวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ
- กิจกรรมส่องดูนก
- กิจกรรมศึกษา เที้ยวถ้ำ
- กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์
- กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ
- กิจกรรมพายเรือแคนู เรือคายัค เรือใบ
- กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น
- กิจกรรมดำน้ำลึก

กิจกรรมเสริม 'ได้แก่'

- กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ
- กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ
- กิจกรรมปีน และไต่เขา
- กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์
- กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก
- กิจกรรมล่องแพยาง แพไม้ไผ่
- กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร
- กิจกรรมเที่ยวน้ำตก
- กิจกรรมวินเซิร์ฟ

ประเภทของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตท้องถิ่น เพื่อเป็นการเสริมความหลากหลายให้กับประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของตน
2. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติ
3. กลุ่มนักธรรมชาติวิทยา ซึ่งมีจุดประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศหนึ่งๆ
4. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบแสวงหาความตื่นเต้น และ แปลกใหม่ในสภาพป่าที่ห่างไกลความเจริญ และมีความลำบากในการเข้าถึง เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และการตั้งแคมป์ เป็นต้น

ความสำคัญและผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลกระทบทางบวก

- ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ ปกป้องทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- กระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
- การเพิ่มจำนวนสัตว์ป่า พืชพันธุ์ และพื้นที่อนุรักษ์
- เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวได้สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการอุปถัมภ์รักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
- ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ฯลฯ
- เกิดรายได้ขึ้นในชุมชนจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- เกิดการจ้างงานในชุมชน ท้องถิ่นและในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น
- ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในท้องถิ่นลดน้อยลง

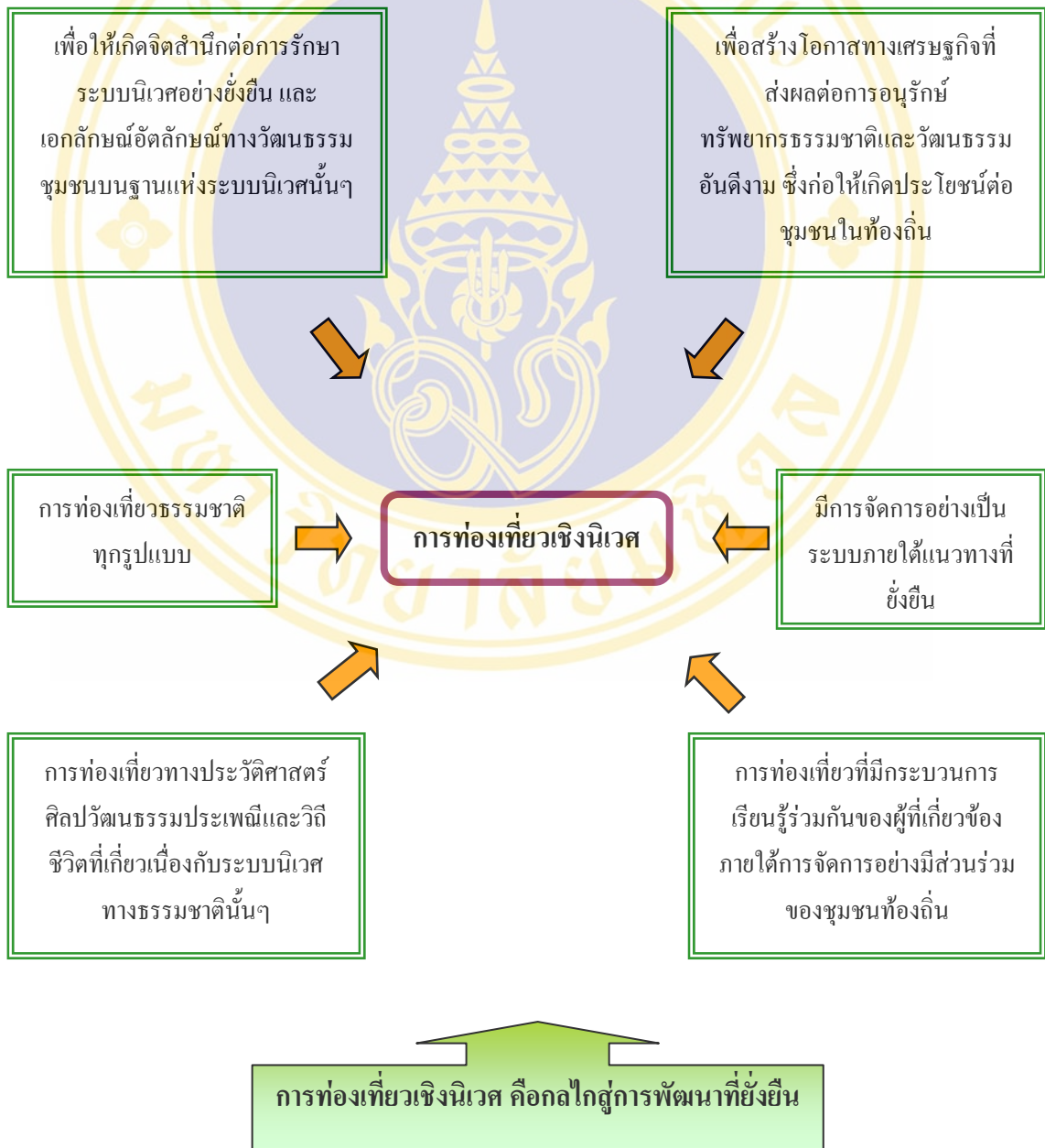

ผลกระทบทางลบ

- จำนวนนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อาจมีผลทำให้เกิดความสามารถในการรองรับของสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
- การท่องเที่ยวทุกประเภท รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศย่อมก่อให้เกิดผลทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
- ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความอ่อนไหวเปราะบาง อาจถูกนำไปใช้ โดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืนได้

ททท. ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับหลักการขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ดังนี้

1. คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับสภาพทางกายภาพ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต
2. ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ฯลฯ
3. ต้องก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน
4. การจัดการพื้นที่ต้องเป็นไปด้วยความยินดีของประชาชนในพื้นที่นั้น

การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น

ประเภทของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีหลายชนิด ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีความโดดเด่น และดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว จำแนกตามหลักการสิ่งแวดล้อมได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attractions) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีความสวยงาม แปลกตา เช่น ชายหาด ทะเล น้ำตก ภูเขา ถ้ำ นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหลาย ยังรวมถึงพืชพรรณในป่า สัตว์ป่าและปรากฏการณ์ธรรมชาติด้วย

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manufactured Attractions) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อประโยชน์ด้านการประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การประกอบศาสนกิจ การค้า การพักผ่อนหย่อนใจ

การส่งเสริมการท่องเที่ยว มีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ ศูนย์การค้า สนามกีฬา

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นนามธรรม ได้แก่ วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ พิธีกรรม และงานประเพณี เป็นต้น

ความสำคัญของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

1. สิ่งแวดล้อม เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในแต่ละชุมชนเป็นอย่างยิ่ง ชุมชนใดมีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความอุดมสมบูรณ์ การท่องเที่ยวก็จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว
2. ให้ความรื่นรมย์แก่กิจกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เช่น หาดทรายขาวสะอาด น้ำทะเลสีเขียวใส
3. ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวสนใจในสิ่งแปลกใหม่ ในเทศกาลประเพณีและวัฒนธรรม เช่น ลักษณะคนในท้องถิ่น ชีวิตความเป็นอยู่ บ้านเรือนสิ่งก่อสร้างแบบโบราณของคนในท้องถิ่น ทุกสิ่งล้วนเป็นสิ่งแปลกตาน่าศึกษาสำหรับนักท่องเที่ยว
4. ให้ความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยว มีการลงทุนสร้างเสริมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน สนามบิน ท่าเรือ ระบบสื่อสารและสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย เช่น สถานที่พักผ่อน ภัตตาคาร แหล่งบันเทิงต่างๆ และยังเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย

ผู้ที่มีหน้าที่ช่วยอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวประกอบด้วยหลายฝ่ายดังต่อไปนี้

1. นักท่องเที่ยว เป็นผู้ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยตรง ต้องมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปชม ไม่ประพฤตินำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยว

2. เจ้าของท้องถิ่น เป็นกลุ่มที่มีส่วนได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากทรัพยากรการท่องเที่ยว ถ้าเจ้าของท้องถิ่นสามารถรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้สมบูรณ์ สวยงาม จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่น

3. ภาครัฐ มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ช่วยบอกข้อควรปฏิบัติ ข้อควรระวัง ก่อนและระหว่างเข้าชมสถานที่ต่าง ๆ ภาครัฐต้องกล้าที่จะตักเตือนเมื่อนักท่องเที่ยวประพฤตินไม่เหมาะสม และประพฤตินเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

4. ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจแหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงผลเสียต่อสภาพแวดล้อมด้วย หากผู้ประกอบการทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอาจเกิดปัญหาขัดแย้งกับคนในท้องถิ่น และเมื่อสถานที่ท่องเที่ยวสูญเสียความสวยงามตามธรรมชาติไป นักท่องเที่ยวก็จะเปลี่ยนไปเที่ยวที่อื่น และไม่กลับมาเที่ยวซ้ำที่เดิมอีก

5. หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว องค์กรภาคเอกชน เช่น สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว มีส่วนช่วยควบคุมดูแลผู้ประกอบการอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยว ให้ดำรงอยู่ในจรรยาบรรณทางธุรกิจ และให้ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

6. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว องค์กรภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว มีจิตสำนึกและช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น

1. ความสำคัญต่อทางเศรษฐกิจ ได้แก่

- ก่อให้เกิดรายได้
- ก่อให้เกิดการจ้างงานท้องถิ่น
- ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่น

2. ความสำคัญต่อทางสังคม ได้แก่

- ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ในความเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว
- ก่อให้เกิดคุณภาพที่ดีของคนในท้องถิ่น
- ก่อให้เกิดองค์ความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้น จากกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้วัฒนธรรมระหว่างชุมชนด้วยกัน และชุมชนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เป็นต้น
- ก่อให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยผ่านทางการทำงานร่วมกัน ได้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยกัน
- ก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่น
- ลดการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในท้องถิ่น
- ก่อให้เกิดการประทับใจแก่ผู้มาเยือนและได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่ากลับไป

3. ความสำคัญต่อทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- รักษาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและไม่เสื่อมโทรม
- มีคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความสะอาด สวยงาม ร่มรื่นและเป็นระเบียบ
- เกิดความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมตามมา
- ป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์หรือโบราณสถานต่างๆ
- ทำให้เกิดแนวร่วมในการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆขึ้น ระหว่างประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวต่างถิ่น

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย มาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

1. แนวคิดหลัก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

2. เป้าหมาย

มุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางวัตถุ สังคมและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

3. หลักการ

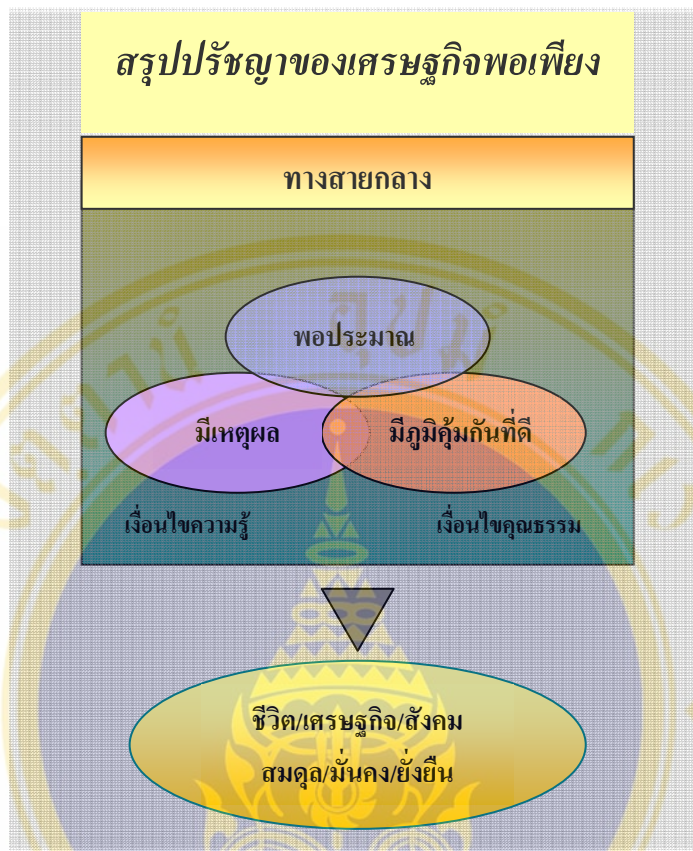
ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

4. เงื่อนไขพื้นฐาน

จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

แผนภูมิ สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความยั่งยืน เป็นการนำปรัชญาเป็นเครื่องชี้นำวิถีทางการดำรงชีวิตเพื่อความมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสของความเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้งจากโลกในยุคโลกาภิวัตน์ โดย "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีคุณภาพ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาทั้ง 3 มิติผสานกันเป็นองค์รวมอย่างสัมพันธ์เกื้อกูลและไม่เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีคุณภาพและแข่งขันได้โดยคำนึงถึงขีด จำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สามารถสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนาน ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการของคนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นฐานการผลิตของระบบเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป และที่สำคัญต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพคนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยบริหารจัดการทรัพยากรและผลประโยชน์จากการพัฒนาและการคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีการปลูกฝังค่านิยมของคนไทยให้มีความพอเพียงและพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันส่งเสริมการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยที่ดำเนินวิถีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล สามารถปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงบนฐานของสังคมแห่งความรู้

เศรษฐกิจพอเพียง จึงหมายถึง เศรษฐกิจสมดุล เป็นการกลับสู่สมดุลของสังคม เศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความพอเพียง 7 ประการ คือ

1. ครอบครัพอพเพียง
2. จิตใจพอเพียง
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง
5. ปัญญาพอเพียง
6. ฐานวัฒนธรรมพอเพียง
7. มีความมั่นคงพอเพียง

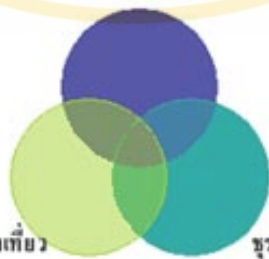
การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักความสมดุลเป็นกรอบความคิดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นการประยุกต์สู่วิถีปฏิบัติที่ใช้ได้อย่างเหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านรูปแบบและกิจกรรม ด้านองค์กรและการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ในการพัฒนาใดๆต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในทุกมิติรอบด้านทั้งต่อธรรมชาติ วัฒนธรรมและสังคม รากฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน จึงเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ใช้เงื่อนไขตามหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่

เงื่อนไขความรู้ ที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องแสวงหาความรู้ตามหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และธุรกิจการท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน

นักท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ธุรกิจการท่องเที่ยว

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว

เงื่อนไขคุณธรรม เพื่อการปลูกฝัง ค่านิยม (Values) ของการเป็นผู้ท่องเที่ยว และผู้บริการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบ (Impacts) มากกว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ผู้ท่องเที่ยว และผู้บริการท่องเที่ยว ซึ่งในที่นี่รวมถึงผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นนั้นๆ คิดคำนึงถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยว ในด้านการประสบการณ์ท่องเที่ยว (Experience) มากกว่าการเป็นเจ้าของวัตถุ หรือการมองเห็นวัตถุ หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญ โดยนัยสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่นำมาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบหลักอยู่ 3 ประการ ได้แก่

ประการแรก ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการบริการการท่องเที่ยวในรูปแบบที่สามารถใช้สิ่งที่มีในพื้นที่และเสน่ห์ของชุมชนเป็นพื้นฐาน ก่อนที่จะมุ่งผลกำไรในระดับสูงจนต้องนำเข้าต้นทุนของการบริการ ทำให้ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกเป็นหลัก โดยที่ชุมชนเองยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้

ประการที่สอง เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้านหรือคนในพื้นที่ โดยกลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุมสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวทั้งการบริการที่พัก วิถีชีวิตการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรมการแปรรูปอาหาร ธุรกิจค้าขาย และแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว ชุมชนจะมีรายได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีควบคู่กับคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการดูแลแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจโดยรวมของชุมชน และประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อม ๆ กับสถานะการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

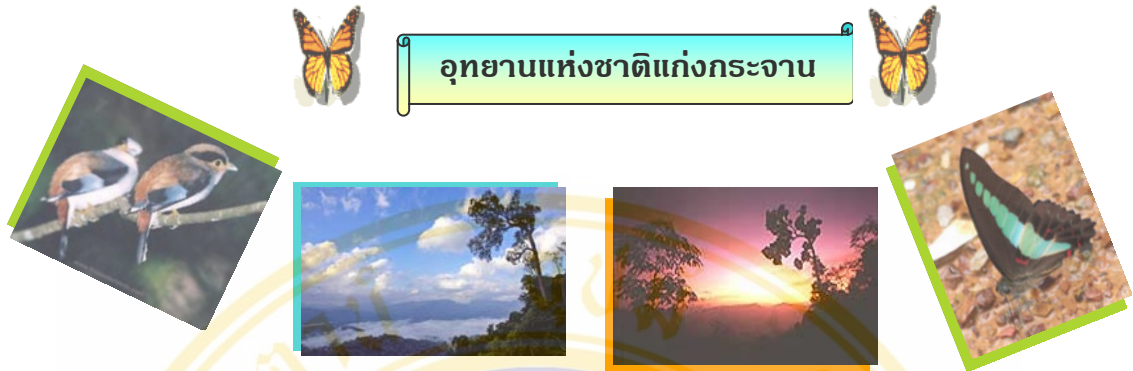

ประการที่สาม เศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป

แนวคิดของระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงสามารถนำมาใช้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาประเทศได้ในทุกภาคส่วนของสังคมโดยยึดหลัก ความพอดีกับศักยภาพของตนเอง บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น ๆ ในสังคมเป็นประการสำคัญ

ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นอุทยานที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดของประเทศไทย มีพื้นที่ถึง 2,915 ตารางกิโลเมตร หรือ 1.8 ล้านไร่ ในเขตอำเภอแก่งกระจาน อำเภอหนองหญ้าปล้อง จ.เพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ยังคงสภาพเป็นป่าดงดิบตามธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากแห่งหนึ่ง ได้รับการประกาศให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2524 โดยกำหนดพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำและป่าเหนือเขื่อนแก่งกระจานเป็นเขตอุทยานฯ เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำหลายสาย พื้นที่ส่วนใหญ่ของอุทยานฯ เป็นภูเขาสลับซับซ้อนอยู่ในเทือกเขาตะนาวศรี สภาพภูมิประเทศเป็นป่าดิบชื้น ยอดเขาที่สูงที่สุดในอุทยานฯ คือ ยอดเขาเง้งนิกขวงตอง อยู่ในเขตรอยต่อประเทศพม่าและไทย มีความสูง 1,513 เมตร รองลงมาคือยอดเขาพะเนินทุ่ง ซึ่งมีความสูง 1,207 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางจากสันเขื่อนแก่งกระจาน

ทิศเหนือ ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ น้ำภาชี และพื้นที่อุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจันต์ จ.ราชบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับพื้นที่เขตปลอดภัยในราชการทหาร (ร้อยละ 80) และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกุยบุรี (ร้อยละ 20)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับแนวเขตของประเทศสหภาพเมียนมาร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับพื้นที่เกษตรกรรม และป่าสงวนแห่งชาติในอำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอท่ายาง

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศมีทั้งส่วนที่เป็นพื้นดินและส่วนที่เป็นอ่างเก็บน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 45 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ป่าเหนืออ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน ประกอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อนติดต่อกันเป็นอาณาเขตกว้าง ยอดเขาสูงสุดประมาณ 1,200 เมตร โดยเฉลี่ยสูงประมาณ 500 เมตร จากระดับน้ำทะเล ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาหินแกรนิต บางแห่งเป็นเขาหินปูน ในหลายแห่งอุดมไปด้วยแร่ฟลูออไรน์ ปกคลุมด้วยป่าดิบชื้นเป็นส่วนใหญ่ เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพโดยทั่วไปเป็นป่าดิบชื้น จึงทำให้มีความชื้นสูง ส่วนใหญ่จะมีฝนตกชุก จึงมีอากาศเย็นสบายตลอดปี ไม้ร้อนอบอ้าว ปริมาณน้ำฝนรวมรายปีระหว่าง 986-1,140 มิลลิเมตร

**** ในช่วงฤดูฝน การท่องเที่ยวและพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ไม่สะดวกในการเดินทางไปท่องเที่ยว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติสูง และอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยว จึงมีกำหนดปิดการท่องเที่ยวและพักผ่อน เฉพาะบริเวณบ้านกร่างและเขาพะเนินทุ่ง ในระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม - 31 ตุลาคม ของทุกปี เพื่อความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้ธรรมชาติได้มีโอกาสฟื้นตัว

พรรณไม้

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบชื้น คือ มีประมาณ 80 % ของพื้นที่ และอีก 20 % เป็นป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรัง ทุ่งหญ้า ทั้งยังมีลักษณะเด่นในบางพื้นที่เป็นป่าเต็งรังผสมกับต้นไม้สน ซึ่งเป็นสนสองใบตามธรรมชาติ มีพรรณไม้มีค่าทางเศรษฐกิจหลายอย่าง เช่น ตะเคียนทอง ประดู่ มะค่า กฤษณา ฯลฯ มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง สังคมพืชหลักในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้แก่ระบบนิเวศของป่าไม้ ซึ่งปกคลุมพื้นที่อุทยานแห่งชาติถึงร้อยละ 85.64 ประกอบด้วยชนิดป่าที่สำคัญ 4 ชนิด ได้แก่

ป่าดงดิบชื้น พบขึ้นอยู่เป็นบริเวณกว้างในระดับความสูงประมาณ 400 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางขึ้นไป พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ กระจาลขน ตะแบก เสลา มะค่าโมง เขม่าสาย ขางโอน เสมีดฟอง พญารากดำ มะกอกแบน นกน้อย หมหอม ตาเสือ เสมีดเขา หนามจี่แรด ชมพูป่า ฯลฯ ส่วนพืชพื้นล่างโดยทั่วไปเป็นลูกไม้ ก้ามไม้ของไม้ชั้นบน รวมทั้งไม้เถา เช่น เถากระไดลิง เป็นต้น

พญารากดำ

มะค่าโมง

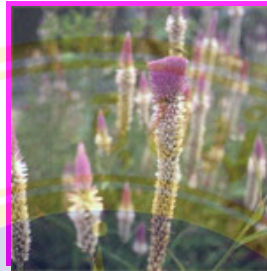

เสลา

ป่าดงดิบแล้ง พบขึ้นกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ โดยเฉพาะตามที่ลุ่มริมฝั่งน้ำในหุบเขา ไหล่เขา และที่ราบต่ำระหว่างภูเขา ที่ระดับความสูงประมาณ 400-500 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ค้างคอง ช่อหนาม กระเบาเกล็ด หมากเล็กหมากน้อย ดีหมี กระชิด หงอนไก่คอง ฯลฯ ส่วนพืชพื้นล่างโดยทั่วไปเป็นลูกไม้ กล้าไม้ ของไม้ชั้นบน รวมทั้งไม้เถา เช่น กำลิ่งหนุมาน สะแกวัลย์ หวายลิง เป็นต้น

ค้างคอง

หงอนไก่คอง

ถอบแถบ

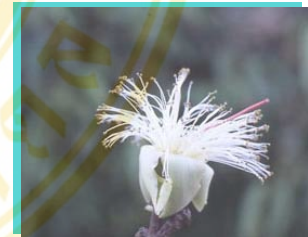
ป่าเบญจพรรณ พบขึ้นอยู่ทางตอนกลางและส่วนเหนือของอุทยานแห่งชาติ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ตีนนก แดง ตะคร้ำ มะกอก ประดู่ ตะแบก อ้อยช้าง ตะโก ตีนเป็ด จั้วป่า โมกมัน ตั้ว ฯลฯ ส่วนพืชพื้นล่างโดยทั่วไปเป็นลูกไม้ กล้าไม้ ของไม้ชั้นบน รวมทั้งไผ่ หญ้าคา หญ้าปล้อง และไม้เถา เป็นต้น

ประดู่

ตีนเป็ด

จั้วป่า

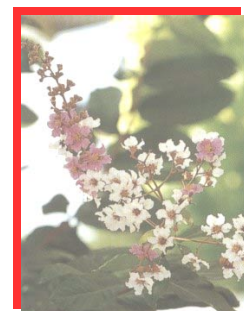
ป่าเต็งรัง พบขึ้นอยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของอุทยานแห่งชาติในระดับความสูง 200-400 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ง พลวง พะยอม ประดู่ ตะแบก เปล้าหลวง แดง ฯลฯ สำหรับพืชพื้นล่างประกอบด้วย หญ้า ลูกไม้ของไม้ชั้นบน และไม้เถา เป็นต้น

พะยอม

เปล้าหลวง

ตะแบก

สัตว์ป่า

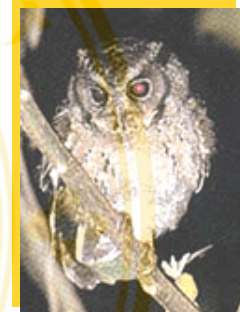
เนื่องจากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานอยู่ในเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งเชื่อมต่อกับเทือกเขาภูเก็ตของภาคใต้ และตอนเหนือเข้าไปในประเทศพม่า สัตว์ป่าจากประเทศอินเดียและพม่าจะแพร่กระจายลงมาทางทิศตะวันตกของประเทศลงมาถึงบริเวณนี้ และพวกสัตว์ป่าจากประเทศมาเลเซียก็จะแพร่กระจายขึ้นมาตามเทือกเขาภูเก็ตมาถึงบริเวณนี้เช่นเดียวกัน ทำให้อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นแหล่งชุมนุมของสัตว์ป่าทั้งจากทิศเหนือและทิศใต้ ชนิดของสัตว์ป่าที่สำคัญได้แก่ ช้างป่า หมีหมา หมาไน หมาวจิ้งจอก เสือดาว เสือโคร่ง เลียงผา สมเสร็จ วัวแดง กวางป่า เก้งหม้อ ชะนีมือขาว ลิงเสน นกกระสาอูชาว เขี้ยวปลาใหญ่หัวเทา นกเค้าหน้าผากขาว กบทูต ปาดยักษ์ เต่าหก จิ้งเหลนภูเขาสีจาง เป็นต้น

สมเสร็จ

หมีหมา

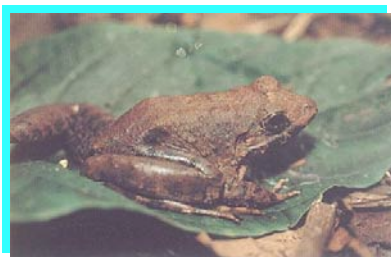
นกเค้าหน้าผากขาว

เก้งหม้อ

ชะนีมือขาว

กบทูต

ช้างป่า

นอกจากนี้ในบริเวณลำธารและอ่างเก็บน้ำ สามารถพบปลาน้ำจืดอาศัยอยู่หลายชนิด เช่น ปลานางอ้าว ปลา
ชีวิใบไม้ ปลาขี้ขอก ปลากะสูบขีด ปลากดเหลือง ปลาคูกค้ำน ปลากะตุงเหว ปลาหมอช้างเหยียบ
และปลากะทิง ฯลฯ

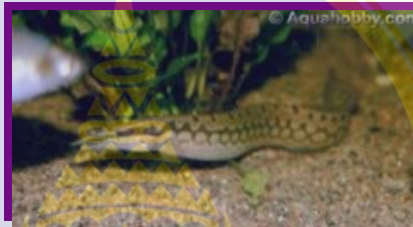
ปลาชีวิใบไม้

ปลากะสูบขีด

ปลาหมอช้างเหยียบ

ปลากะทิง

**แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน**

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ตั้งอยู่ที่เขาไม้รวก บริเวณที่ทำการอุทยานริมอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน และเป็นศูนย์บริการท่องเที่ยว
ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาขอรับบริการข้อมูลได้ทุกวัน ไม่
เว้นวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 8.00 - 16.30 น. ด้านหลังที่ทำการอุทยานฯ ติดเขาขนาดเล็ก มีสภาพธรรมชาติ
และบรรยากาศที่ร่มรื่นสวยงาม และเป็นจุดกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยว อีกแห่งหนึ่ง

เขื่อนดินแก่งกระจาน

เขื่อนแก่งกระจาน มีความสูงจากฐานราก 58 เมตร ความยาวสันเขื่อน 760 เมตร กว้าง 8 เมตร เริ่มกักเก็บน้ำมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2508 ใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรและผลิตกระแสไฟฟ้า มีพื้นที่รองรับน้ำ 2,210 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,381,250 ไร่ ปริมาณน้ำฝนไหลเข้าเฉลี่ยปีละ 977 ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่ระดับเก็บกักสูงปกติ 710 ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่ระดับเก็บกักต่ำสุด 67 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ของอ่างเก็บน้ำทั้งสิ้น

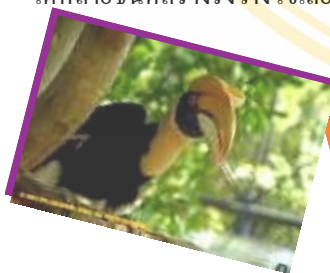
46.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 29,062.5 ไร่ เขื่อนดินแก่งกระจานถือเป็นเขื่อนดินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเพชรบุรีเส้นเลือดใหญ่ของชาวจังหวัดเพชรบุรี ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายมีทั้งการล่องแพในแม่น้ำเพชรบุรี ล่องเรือตกปลาในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน นักท่องเที่ยวที่ต้องการจะล่องเรือชมทิวทัศน์เพื่อพักผ่อนหรือตกปลาน้ำจืดในทะเลสาบ ก็สามารถเช่าเรือได้ที่ร้านอาหารหรือชมรมเรือที่อยู่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

บ้านกว้างแคมป์

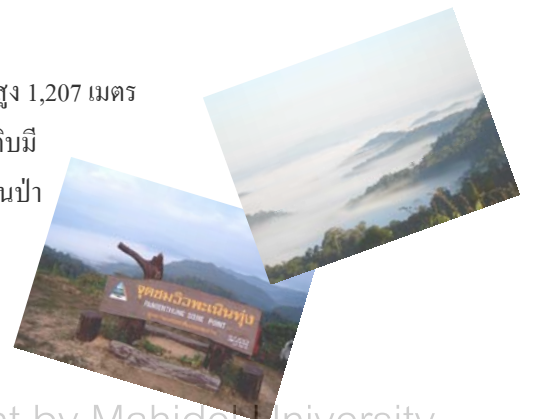

เป็นจุดพักค้างแรมกางเต็นท์ สำหรับผู้สนใจดูนกและผีเสื้อ เนื่องจากมีอากาศที่เย็นสบาย ตั้งอยู่บริเวณกม.ที่15 โดยมีเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ซึ่งเป็นป่าเบญจพรรณและป่าดิบแล้ง มีไม้ที่พบมากคือ ไม้ตะเคียนทอง ไม้ยาง ไม้มะค่าโมง ไม้หอมหรือไม้กฤษณา เพราะเป็นป่าที่มีความชุ่มชื้นจึงมีเฟิร์นกระโดนฤๅษี หนุมาน หวายขึ้นอย่างสมบูรณ์และยังมีสัตว์ป่ามากมายเช่น ช้างป่า กระทิง วัวแดง เก้ง กวาง หมู และสัตว์ป่าสงวน เช่น เลียงผา เก้งหม้อ สมเสร็จ และแมวลายหินอ่อน มีผีเสื้อมากกว่า 150 ชนิดให้ศึกษา โดยเฉพาะในหน้าแล้งจะเห็นฝูงผีเสื้อลง ไปกินดิน โป่งเป็นจำนวนมาก และในเดือนกุมภาพันธ์-มิถุนายนจะพบนกได้หลายชนิดสร้างรังวางไข่เลี้ยงลูกอ่อน อาทิเช่น นกกก นกกายัง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของป่าดงดิบ

เขาพะเนินทุ่ง

เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีความสูง 1,207 เมตร จากระดับน้ำทะเล บนยอดเขาพะเนินทุ่งมีลักษณะเป็นทุ่งหญ้าและป่าดงดิบมีความหนาวเย็นตลอดทั้งปี เหมาะแก่การพักผ่อน เป็นจุดชมทิวทัศน์ของผืนป่า และมีทะเลหมอกยามเช้าที่สวยงามยิ่ง ลักษณะโดยรอบเป็นป่าดิบเขา และมีสัตว์ป่าชุกชุม

พะเนินทุ่งแคมป์

หรืออีกโหลเมตรที่ 30 เป็นจุดชมวิวที่สามารถชมทะเลหมอก ยามเช้าได้สวยงามจุดหนึ่ง และสามารถกางเต็นท์พักแรมได้ การเดินทางต้องใช้รถที่มีกำลังสูง โดยสามารถเหมารถได้ที่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของอุทยานฯ และเนื่องจากทางค่อนข้างแคบ รถสามารถวิ่งได้ทางเดียว อุทยานจึงได้ กำหนดเวลาในการขึ้นลงพะเนินทุ่งไว้ 2 รอบ คือ

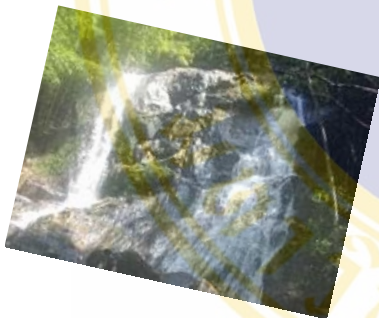
รอบที่ 1 05.30 - 08.00 น. เป็นเวลาขึ้น 10.00 - 12.00 น. เป็นเวลาลง
 รอบที่ 2 13.00 - 15.00 น. เป็นเวลาขึ้น 16.00 - 17.00 น. เป็นเวลาลง

สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะขึ้นพะเนินทุ่ง ต้องติดต่อที่ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยวเพื่อขอใบอนุญาตผ่านทางพร้อมจ่ายค่าธรรมเนียม

น้ำตกทอทิพย์

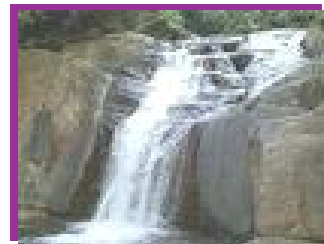
อยู่ห่างจากยอดเขาพะเนินทุ่งประมาณ 4 กิโลเมตร ซึ่งสามารถจะเดินทาง ไปชมโดยทางรถยนต์ และเดินเท้าอีกประมาณ 3 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินเท้า ไปกลับ ประมาณ 3 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาที่ท่านอยู่ที่น้ำตกเป็นน้ำตกที่มีความ สวยงามลดหลั่นกันลงมา มีความสูงทั้งหมด 9 ชั้น ชั้นที่ 5 เป็นชั้นที่สวยงามที่สุด แต่ละชั้นมีความสวยงามแตกต่างกันไป มีน้ำไหลตลอดปี ตั้งอยู่กลางป่าดง ดิบที่อุดมสมบูรณ์ สภาพโดยรอบเป็นป่าดิบชื้น และมีสัตว์ป่าชุกชุม สภาพ เส้นทาง

ค่อนข้างดี แต่ต้องเดินลงเขาระยะค่อนข้างไกลและใช้เวลานาน จึงอาจลำบากสำหรับบางคนในการเดินขึ้นจากกลับ นักท่องเที่ยวจึงควรติดต่อเจ้าหน้าที่นำทาง

น้ำตกป่าละอู

เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ อยู่ทางตอนใต้ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ในท้องที่อำเภอหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ห่างจากหัวหินประมาณ 60 กิโลเมตร ใกล้หน่วยพิทักษ์ อุทยานแห่งชาติที่ กจ.3 (ห้วยป่าเลา) มีความสูง 15 ชั้น ไหลลดหลั่นลงมา เป็นทางยาว ชั้นที่ 1-3 เหมาะสำหรับการเล่นน้ำ เนื่องจากน้ำตกชั้นที่สูง ขึ้นไปต้องปีนป่ายไปตามโขดหินสูงชัน น้ำตกชั้นที่สวยงามที่สุดคือ น้ำตก ชั้นที่ 7 มีแอ่งน้ำใหญ่อยู่ท่ามกลางป่าร่มครึ้ม มีน้ำไหลตลอดปี

เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อน นักท่องเที่ยวสามารถกางเต็นท์ริมลำธารและอ่างเก็บน้ำบริเวณใกล้เคียงได้ นอกจากนี้ยังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่เหมาะสมต่อการดูนกแลดูผีเสื้อเป็นอย่างยิ่ง

จุดชมทะเลหมอก กม.36

สามารถชมทะเลหมอกได้เกือบตลอดปี จุดชมวิวนี้อยู่บริเวณ กม.ที่ 36 ของเส้นทางสายวังวน-พะเนินทุ่ง ก่อนถึงทางลงสู่น้ำตกทอทิพย์ ในยามเช้าจะมองเห็นทะเลหมอกสีขาวปกคลุมทั่วหุบเขา เมื่อทะเลหมอก สลายตัวไปแล้วจะมองเห็นผืนป่าดงดิบเบื้องล่างเบียดตัวกันแน่นท่ามกลาง

เทือกเขาสลักซับซ้อนกว้างไกลสุดตา บางครั้งอาจพบนกตกและนกเงือกกรามช้างบินอยู่เหนือผืนป่า การเดินทาง ขึ้นสู่จุดชมทะเลหมอกใช้เส้นทางขึ้นเขาที่มีกำหนดเวลาแน่นอนในการขับรถยนต์ขึ้นเขาและลงเขา ต้องกางเต็นท์ พักแรมที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ (พะเนินทุ่ง) บริเวณ กม.30 เพื่อตื่นขึ้นชมทะเลหมอกในยามเช้า

น้ำตกแม่สะเสียด

มีความสูง 3 ชั้น น้ำไหลตลอดปี อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ประมาณ 34 กม. ถึงทางแยกตรง กม. 27 แล้วเดินทางไปทางทิศตะวันตกอีก 5 กม. เหมาะแก่การท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้งและเดินป่า

ผาน้ำหยด

สามารถชมได้จากริมชายฝั่งลำน้ำเพชรบุรี หากมีการท่องเที่ยวโดยการล่องแก่ง แม่น้ำเพชรบุรี มีลักษณะเป็นหน้าผาสูงชัน มีน้ำไหลหยดลงสู่แม่น้ำเพชรบุรีอยู่ตลอดเวลา ในฤดูฝนน้ำจะหยดเป็นสาย ก่อให้เกิดเป็นแอ่งมอสคลุมเขียวไปทั้งหน้าผา

น้ำตกห้วยป่าเลา

มีทั้งหมด 7 ชั้น อยู่ใกล้เคียงกับน้ำตกป่าละอู อยู่ในท้องที่อำเภอห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

น้ำตกชลนาฏ

มีความสูง 3 ชั้น เป็นน้ำตกที่มีผาน้ำตกสูงที่สุดของน้ำตกในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สูงประมาณ 150 - 200 เมตร อยู่ใกล้เคียงกับน้ำตกป่าละอู อยู่ในท้องที่อำเภอห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

น้ำตกธารทิพย์

มีความสูง 7 ชั้น มีน้ำไหลตลอดปี อยู่ใกล้กับน้ำตกทอทิพย์และน้ำตกหินลาด

น้ำตกหินลาด

มีความสูง 5 ชั้น มีน้ำไหลตลอดปี อยู่ใกล้กับน้ำตกทอทิพย์และน้ำตกธารทิพย์

น้ำตกปรางบุรี

มีความสูง 3 ชั้น มีน้ำไหลตลอดปี อยู่ใกล้กับเส้นทางสายวังวน –น้ำตกทอทิพย์ บริเวณกิโลเมตรที่ 23

น้ำตกกระดังงา

มีความสูง 3 ชั้น อยู่ทางตอนเหนือของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ท้องที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง

ถ้ำค้างคาว

มีหินลับหินและปล่องถ้ำสวยงาม ระหว่างการเดินทางเข้าถ้ำสามารถชมทิวทัศน์ของป่าและภูเขาได้

ถ้ำวิมาน

มีหินงอกหินย้อย สวยงาม อากาศเย็นสบาย ภายในถ้ำพบร่องรอยของมนุษย์โบราณ เช่น เศษกระเบื้อง และขวานหิน บริเวณใกล้ถ้ำมีน้ำตกห้วยปลาข้าง มีความสูง 3 ชั้น

ลานหุมานหรือเขาประการัง

ลักษณะของภูเขาเป็นหินที่มีรูปร่างลักษณะแปลกตาคล้ายประการัง บริเวณนี้มีลิง ค่างและชะนี เป็นจำนวนมาก และยังเป็นสถานที่ชมทิวทัศน์ที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง

ถ้ำห้วยช้าง

อยู่ตรงบริเวณเทือกเขาสามยอด และบริเวณถ้ำวิมาน มีหินงอก หินย้อย ซึ่งธรรมชาติสร้างสรรค์ไว้อย่างสวยงามยิ่ง ภายในถ้ำยังมีหลักฐานและร่องรอยของมนุษย์โบราณ

น้ำตกห้วยป่าเงา

อยู่ทางด้านใต้ของพื้นที่ มีน้ำตกใหญ่น้อยมากมาย รวมเป็นกลุ่มได้ถึง 4 กลุ่ม มีเส้นทางเข้าถึงสะดวก อยู่ในท้องที่ตำบลหนองพลับ อ.ห้วยหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ เขตติดต่อกับโครงการพระราชดำริห้วยสัตว์ใหญ่

ข้อควรปฏิบัติในการเที่ยวอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

- ❁ ไม่ทำการขีดถือ ครอบครอง แฝว่ถางป่า นำออกไปซึ่งแร่, ดิน, หิน, พรรณไม้ และสัตว์ป่า ตลอดจนของป่าทุกชนิด
- ❁ ไม่ล่าสัตว์และไม่นำสัตว์เลี้ยงทุกชนิดเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ
- ❁ ไม่ทำเสียงดังจนเป็นที่รบกวนแก่นักท่องเที่ยวและสัตว์
- ❁ ต้องช่วยระมัดระวังมิให้เกิดไฟไหม้ป่า หากมีความจำเป็นต้องก่อไฟ เมื่อเสร็จแล้วกรุณาเก็บขี้เถ้าให้เรียบร้อย
- ❁ หากมีข้อสงสัยโปรดติดต่อเจ้าหน้าที่

สิ่งอำนวยความสะดวก

ค่ายเยาวชนแคมป์บ้านกร่าง, อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

มีค่ายเยาวชนให้บริการ บริเวณแคมป์บ้านกร่าง ผู้ประสงค์จะใช้บริการให้ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติโดยตรง

ค่ายเยาวชนน้ำตกป่าละอู, อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ค่ายเยาวชนให้บริการ บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ (น้ำตกป่าละอู) ผู้ประสงค์จะใช้บริการให้ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติโดยตรง

ที่พักแรมบ้านพักที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

บ้านพักให้บริการแก่นักท่องเที่ยว บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ โซนที่ 1 บรรยากาศบนเนินเขา

พักแรมบ้านพักที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

มีบ้านพักให้บริการแก่นักท่องเที่ยว บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ โซนที่ 2 บรรยากาศริมอ่างเก็บน้ำเขื่อน แก่งกระจาน บางหลังอยู่บนเนินเขา อยู่เลยที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปประมาณ 1.5 กิโลเมตร

ที่พักแรม/บ้านพักน้ำตกป่าละอู

มีบ้านพักให้บริการแก่นักท่องเที่ยว บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ (น้ำตกป่าละอู) ผู้ประสงค์จะใช้บริการให้ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติโดยตรง

ลานกางเต็นท์ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติจัดเตรียมสถานที่กางเต็นท์และเต็นท์ไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 500 คน บรรยากาศริมอ่างเก็บน้ำ ล่องเรือชมทิวทัศน์ พายคายัค/แคนู มีไฟฟ้าส่องสว่าง ท่านสามารถสำรองที่พักระหว่างที่ติดต่อสอบถามรายละเอียดและสำรองที่พักระหว่างที่ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติโดยตรงที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ลานกางเต็นท์บ้านกว้าง

บริเวณแคมป์บ้านกว้าง กิโลเมตรที่ 15 ของถนนเพื่อการท่องเที่ยวสายวังวน - พะเนินทุ่ง บริเวณนี้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 500 คน บรรยากาศริมลำธาร ชายป่า ชมนก ชมผีเสื้อ และสัตว์ป่า ไม่มีไฟฟ้า ใช้เครื่องปั่นไฟ

ลานกางเต็นท์พะเนินทุ่ง

บริเวณแคมป์พะเนินทุ่ง กิโลเมตรที่ 30 ของถนนเพื่อการท่องเที่ยวสายวังวน-พะเนินทุ่ง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 200 คน บรรยากาศชยอดเขา ชมทะเลหมอก ทิวทัศน์ และสัตว์ป่า ไม่มีไฟฟ้า ใช้เครื่องปั่นไฟ

ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ ลงทะเบียนเข้าที่พักรับมรดกยูเอชทีพัก ติดต่อรถยนต์ขึ้นเขาพะเนินทุ่ง นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาขอรับบริการข้อมูลได้ทุกวัน ไม่เว้นวันหยุดราชการ ระหว่างเวลา 8.00 - 16.30 น.

บริการอาหารที่ทำการอุทยานแห่งชาติ

มีร้านอาหารไว้บริการนักท่องเที่ยวบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ

P **ที่จอดรถ**

มีลานจอดรถให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ห้องน้ำสุขาชาย-หญิง

มีสุขาชาย - หญิงไว้บริการนักท่องเที่ยว

ห้องอาบน้ำที่ทำการอุทยานแห่งชาติ

มีห้องอาบน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยวบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ

**กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน**

กิจกรรมดูนก

การดูนกนับเป็นกิจกรรมศึกษาธรรมชาติอีกรูปแบบหนึ่ง ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เพราะไม่เพียงช่วยให้ได้รับความเพลิดเพลินจากการชมความงาม ความน่ารักของนกเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอากาศบริสุทธิ์และได้ออกกำลังกาย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ทำกิจกรรมมีความสุขภาพแข็งแรง และการดูนกยังนำไปสู่การรู้จักและเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของนกต่อสิ่งแวดล้อม อันจะช่วยให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าและหันมาร่วมกันอนุรักษ์นกและธรรมชาติไว้

อุปกรณ์ในการดูนก

การดูนกเป็นกิจกรรมที่ไม่ยุ่งยาก เพียงแค่มีอุปกรณ์บางอย่าง ก็สามารถออกไปเพลิดเพลินกับนกในธรรมชาติได้แล้ว สำหรับอุปกรณ์ดูนกที่สำคัญ คือ **กล้องส่องทางไกล** เป็นอุปกรณ์จำเป็นที่ช่วยขยายภาพของนกที่อยู่ในระยะไกลให้เห็นได้ชัดเจน **คู่มือดูนก** เป็นหนังสือที่ให้ข้อมูลและภาพประกอบของนกแต่ละชนิด ช่วยให้จำแนกนกที่พบได้ถูกต้อง **สมุดบันทึก** สำหรับเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับนกและธรรมชาติที่พบเห็น เพื่อนำมาศึกษาทบทวนในภายหลัง

การเตรียมตัวไปดูนก

การเตรียมตัวที่ดีจะช่วยให้พบบird ได้ง่ายขึ้น เมื่อออกไปดูนกควรเลือกใส่เสื้อผ้าที่มียาสันทาลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เช่น สีเขียว เทา หรือน้ำตาล ซึ่งจะไม่ทำให้นักตื้นกลัวหรือสังเกตเห็นได้ง่าย ทำให้มีโอกาสเข้าใกล้ได้มากขึ้น เสื้อผ้าควรมีแขนยาวเพื่อป้องกันแสงแดดและหนามขีดข่วน รองเท้าควรเป็นชนิดที่กระชับใส่สบาย อย่าลืมสวมถุงเท้าเพื่อป้องกันการเสียดสีจากการเดิน ถ้าไปดูนกบนเขาสูงควรเตรียมเสื้อกันหนาวไปด้วย ถ้าเป็นหน้าฝน เสื้อกันฝนก็เป็นสิ่งที่ขาดมิได้

ช่วงเวลาในการดูนก

ควรเริ่มต้นตั้งแต่เช้าตรู่ทันทีที่นกออกหากิน ช่วงนั้นนกค่อนข้างกระฉับกระเฉง ไม่ค่อยหลบซ่อนทำให้พบบird ได้ไม่ยาก จนกระทั่งสายเมื่ออากาศร้อนขึ้น นกจึงหลบพักผ่อนตามต้นไม้ ช่วงเวลานี้จะพบบird ได้ยาก พอถึงยามบ่ายคล้อยแดดร่มลมตกนกจึงออกหากินอีกครั้ง เป็นอีกช่วงเวลาหนึ่งที่เหมาะสำหรับการดูนก

ข้อควรปฏิบัติในการดูนก

1. ควรออกไปดูนกเป็นกลุ่มเล็กๆจะทำให้มีโอกาสพบเห็นนกได้ง่ายกว่าออกไปเป็นกลุ่มใหญ่ ควรชวนผู้ที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญเรื่องนกไปด้วย เพราะจะได้ช่วยเราจำแนกชนิดของนก
2. เมื่อไปถึงที่ดูนกแล้ว ต้องทำตัวให้เงียบที่สุด อย่าพูดคุยโดยไม่จำเป็น เพราะนกจะตกใจง่าย ดังนั้นต้องหลีกเลี่ยงการอยู่ในบริเวณที่เป็นจุดเด่น จนทำให้หันกมองเห็นได้ง่ายและไม่ยอมปรากฏตัวให้ดู
3. พยายามสำรวจดูและฟังเสียงนกรอบๆ ตัว ใช้กล้องส่องทางไกลหากตั้งแต่นบนพื้นดิน ในกอหญ้า ตามพุ่มไม้ และบนต้นไม้ใหญ่ ตั้งแต่ระดับโคนต้นจนถึงเรือนยอด รวมทั้งบนท้องฟ้า เพราะนกแต่ละชนิดอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน
4. หากออกไปดูเป็นกลุ่มไม่ควรแย่งกันดู แต่ควรส่องกล้องจากตำแหน่งที่แต่ละคนยืน ถ้าไม่เห็นจริงๆ จึงค่อยเปลี่ยนตำแหน่งอย่างช้าๆ และควรบอกตำแหน่งที่นกเกาะอยู่ให้ผู้ที่ยังไม่เห็นต่อกันไปแต่ต้องทำอย่างเงียบที่สุด ไม่ควรแสดงความตื่นเต้นหรือเสียงดังจนเกินไป เพราะอาจทำให้กบินหนีไป
5. หลังจากเห็นนกแล้ว ควรส่องกล้องดูนิ่งๆ พยายามสังเกตจดจำรายละเอียดต่างๆ ของนกให้มากที่สุด เช่น สีสัน ลักษณะหัว ปาก หลัง ท้อง ฯลฯ รวมทั้งพฤติกรรมที่นกแสดงออก เมื่อนกไปแล้วจึงค่อยเปิดดูคู่มือว่านกที่พบเป็นชนิดใด
6. ข้อควรปฏิบัติที่สำคัญที่สุดสำหรับนักดูนกทุกคนคือ ต้องมีความรับผิดชอบต่อนก ไม่รบกวนนกจนเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสร้างรังวางไข่ เพราะนกอาจตื่นกลัวจนทิ้งลูกและรังไปได้ นักดูนกต้องพึงระลึกไว้เสมอว่า “ความสุขของนกต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด”

การจำแนกชนิดนก

1. ขนาดและรูปร่าง

- สังเกตนกที่พบว่ามีขนาดเท่าใด โดยเปรียบเทียบกับนกที่รู้จักดีอยู่ก่อนแล้ว เช่น นกกระจอกบ้านเพื่อประมาณขนาดของนกที่พบอย่างคร่าวๆ
- ลักษณะของหางช่วยจำแนกชนิดนกได้ เช่น มีหางสั้นหรือยาว ว่าเป็นแฉกหรือตัดตรง มีขนหางบางเส้นยื่นยาวออกมาหรือไม่ มีปีกกว้างหรือยาว ปลายปีกแหลมหรือกลม
- ลักษณะปากสามารถบอกประเภทหรือวงศ์ของนกได้ เช่น นกกินปลาจะมีปากแหลมยาวตรง นกกินเมล็ดพืชมีปากสั้นแข็งแรง เขี้ยวมีปากงุ้มแหลมไว้ฉีกเหยื่อ ขนาดและสีของปากยังใช้จำแนกชนิดได้ด้วย

2. สีและลวดลาย

สังเกตสีขนปกคลุมลำตัวและลวดลายที่เป็นลักษณะเด่น เช่น คิ้วหรือแถบเหนือตา แถบบนกระหม่อม หรือหน้าผาก วงแหวนรอบตา สีของปาก สีอ่อนหรือเข้ม

บริเวณส่วนล่างลำตัวสังเกตสีของท้อง แถบหรือลายขีดบนอก สีของขา

ด้านบนลำตัว สังเกตขีด จุดหรือลาย มีแถบบนปีกหรือไม่ ซึ่งอาจจะเห็นได้เวลาบิน สีของปีกต่างจากหลังอย่างไร สีบริเวณตะโพก มีแถบหางหรือไม่ สีของปลายหาง

3. พฤติกรรม

นกแต่ละชนิดมีท่าทางการแสดงออกและพฤติกรรมแตกต่างกัน ซึ่งสามารถใช้ช่วยจำแนกชนิดนกได้ เริ่มจากสังเกตท่าเกาะพัก ว่านกเกาะในท่าตรงตั้งฉากหรือขยับตัวไปมา ชอบแกว่งหางหรือไม่ กระดกหางขึ้นลงอยู่เสมอหรือชอบแพนหาง

สังเกตการไต่ต้นไม้ว่านกเกาะตัวตั้งตรงอย่างนกหัวขวานหรือไต่หัวลงอย่างนกไต่ไม้ บินขึ้นลงเป็นลอนคลื่นหรือบินตรงไป ชอบบินร่อนหรือโบกปีกกระพือไปมา

เสียงร้องของนกก็ช่วยจำแนกชนิดนกได้ แม้ว่าจะไม่เห็นตัวนก สำหรับนกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่เสียงร้องต่างกัน การสังเกตเสียงร้องต่างกัน การสังเกตเสียงร้องจะช่วยจำแนกนกทั้งสองชนิดจากกันได้ง่ายขึ้น

ความสำคัญของนกที่มีต่อระบบนิเวศ

นกเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ เช่น นกช่วยในการผสมเกสรดอกไม้ เพื่อสืบทอดเผ่าพันธุ์ของต้นไม้ โดยกลุ่มนกค้ำน้ำหวาน พวกนกกินปลี นกปลีกล้วย และนกเขี้ยวก้านทอง ซึ่งขณะค้ำน้ำหวานละอองเกสรตัวผู้จะติดปลายปากอันแหลมยาวเรียวนั้น ไปตกลงในดอกที่มีเกสรตัวเมีย เกิดการผสมกันขึ้น พวกนกจับแมลง (Flycatchers) และนกกินแมลง (Babblers) คอยช่วยลดและควบคุมจำนวนแมลง ไม่ให้มีมากเกินไป ที่กัดกินทำลายต้นไม้ในธรรมชาติได้ พวกเหยี่ยว และนกเค้า (Hawks and Owls) สลับเวลากันหากินในการควบคุมจำนวนสัตว์กัณฑ์ (Rodents) พวกหนู ซึ่งมีทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน รวมทั้งแมลงเปลือกแข็งต่างๆ ที่อาจกัดกินต้นพืชเกิดความเสียหาย พวกนกกินผลไม้สุก ก็ช่วยได้อีกทางหนึ่ง คือ ช่วยแพร่กระจายเมล็ดพันธุ์พืช (Seed dispersal) โดยถ่ายมูลเมล็ดของลูกไม้ที่กินเข้าไปตกลงในที่ต่างๆ ขณะบินผ่าน เมื่อตกลงในที่ของบริเวณป่า ก็เกิดการงอกเจริญเติบโตแทนต้นไม้ที่หายไป นับเป็นการซ่อมแซมป่าโดยวิธีของธรรมชาติเอง

เพื่อน ๆ มารู้จักนกที่
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
กันดีกว่า!

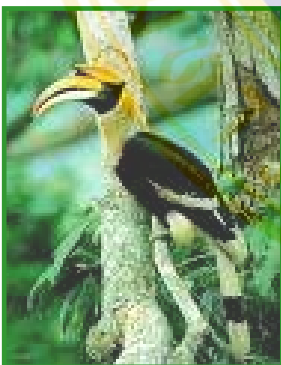

นกกะลิงเขียวหางหนาม

นกซึ่งนักดูนกอยากพบเห็นเมื่อเดินทางมาที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นนกที่พบได้ในเกาะไหหลำ เวียดนามเหนือ และภาคกลางของประเทศไทย สามารถพบนกชนิดนี้ได้ในประเทศไทยและพบเพียงแห่งเดียว คือที่ **“อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน”** แห่งนี้ เป็นนกขนาดกลาง ขนลำตัว หัวและขนปีกเป็นสีดำ หางขาวมีรูปร่างแปลกเฉพาะตัว ตาสีน้ำตาล ปากและตีนสีดำ อาศัยอยู่ตามบริเวณป่าดิบแล้งเชิงเขา จนถึงป่าดิบเขา นกชนิดนี้พบเป็นฝูงเล็ก ๆ ประมาณ 3-5 ตัวร่วมอยู่ในฝูงนกชนิดอื่น เช่น นกเสือแมลงหัวขาว และนกพญาปากกว้าง หางขาว บินหากินในป่าไผ่และป่าดิบทั่วๆ ไป ทำรังในเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม พบอยู่เฉพาะตามป่าดงดิบบริเวณเขาพะเนินทุ่ง

นกกกหรือกาฮัง

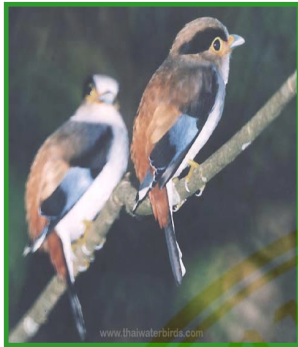
นกในบัญชีนกหายากและใกล้สูญพันธุ์ชนิดหนึ่งของโลก อยู่ในวงศ์นกเงือก มีเรื่องราวชีวิตที่น่าสนใจ โดยเฉพาะเรื่องรักเดียวใจเดียวและเฝ้าดูแลกันและกัน นกกกหรือนกกาฮังเป็นดัชนีชี้ให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าเป็นอย่างดี เนื่องจากนกชนิดนี้ชอบทำรังตาม โพรงไม้ใหญ่เท่านั้น และอยู่เฉพาะตาม ดงดิบที่อุดมสมบูรณ์ มักพบอยู่รวมกันเป็นคู่ๆ หรือกลุ่มครอบครัว 3-5 ตัว กินลูกไทรสุก เวลาบินจะได้ยินเสียงกระพือปีกดังมาก สามารถเห็นได้ในป่าดิบแล้งและป่าดิบเขา

นกพญาปากกว้างหาง

นกในตระกูลพญาปากกว้างชนิดหนึ่งที่มีความสวยงามเฉพาะตัว มีลักษณะสีส้มสดใส หางมีสีฟ้ายาวกว่าพญาปากกว้างชนิดอื่น ขณะเกาะกิ่งไม้ชอบขยับหางและส่งเสียงดัง ปากและขาสีเหลืองอมเขียว กระหม่อมและท้ายถอยมีสีดำ ใบหน้าและลำคอสีเหลืองสด ลำตัวสีเขียว ปีกสีดำ เป็นนกประจำถิ่น อาศัยตามป่าดงดิบ จากที่ราบจนถึงระดับความสูง 2,000 เมตร มักอยู่เป็นกลุ่มบางครั้งอยู่รวมกันหลายสิบตัว

นกพญาปากกว้างอกสีเงิน

นกกลุ่มนกพญาปากกว้าง พบมากในป่าแก่งกระจานบริเวณบ้านกว้างแคมป์ ลักษณะเป็นนกขนาดเล็ก มีลายแถบสีดำขนาดใหญ่พาดผ่านตาปากสีฟ้าอ่อน มีหนังรอบตาสีเหลืองสด ลำตัวด้านบนสีน้ำตาลแกมเทา ลำตัวด้านล่างสีตะโพกและขนหางด้านบนสีน้ำตาลแกมแดง มีหางสีดำ ปีกดำมีแต้มสีฟ้าชนิดนี้อาศัยอยู่ตามป่าหลายสภาพ เช่น ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณและป่าไผ่ ตั้งแต่พื้นที่ราบจนถึงระดับความสูง 1,800 เมตรจากระดับน้ำทะเล อาศัยอยู่ตัวเดียวหรืออยู่เป็นคู่ในช่วงฤดูผสมพันธุ์ หากินในป่าระดับกลางจนถึงชั้นเรือนยอดเป็นนก

ประจำถิ่น พบบ่อยทางภาคเหนือและภาคตะวันตก กฎหมายจัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง

นกพญาปากกว้างทองแดง

เป็นนกประจำถิ่นที่หาดูได้ยากและมีปริมาณน้อยจัดเป็นนกพญาปากกว้างที่หาดูได้ยากที่สุดในบรรดานกพญาปากกว้างด้วยกัน พบทางภาคตะวันตกภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ซึ่งกฎหมายกำหนดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ลักษณะเป็นนกขนาดเล็ก มีปากใหญ่ ขากรรไกรบนสีน้ำตาลเงินเข้ม ขากรรไกรสีเหลืองสด มีแถบสีขาวช่วงไหล่ มีตะโพกสีแดง ลำตัวด้านล่างสีแดงเข้ม สีดำ ขนปีกด้านล่างสีเหลืองอ่อน อาศัยอยู่ตามป่าดิบแล้งและป่าดิบชื้น พบในป่ารุ่น ตั้งแต่พื้นที่ราบจนถึงระดับความสูงไม่เกิน 300 เมตรจากระดับน้ำทะเล มักหากินใกล้ลำธาร กลางวันชอบหลบตามพุ่มไม้ที่ป่า

นกแซวสวรรค์

เป็นนกขนาดเล็ก ตัวผู้มีสีลำตัวสองแบบคือสีขาวและสีน้ำตาลแดง โดยสีที่ลำตัวส่วนใหญ่มีสีขาว หัวและลำคอสีดำเป็นมัน ขนปลายปีกสีดำ ตัวผู้ที่มีสีน้ำตาลแดงมีกระหม่อมสีดำ หัวและอกด้านบนสีเทาเข้ม ลำตัวด้านบนปีก และหางสีน้ำตาลแดง ตัวเมียมีลักษณะคล้ายกับตัวผู้ชนิดขนสีน้ำตาลแดง แต่ขนหางคู่กลางไม่ยื่นยาวออก ชอบอาศัยอยู่ตามป่าเบญจพรรณ ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา และป่ารุ่น ตั้งแต่ระดับความสูง 1,500 เมตรจากระดับน้ำทะเล พบอยู่เป็นคู่หรือเดี่ยว เกาะอยู่ตามกิ่งไม้ต่างๆ ได้เรื้อนยอด

นกแต้วแล้วธรรมดา

เป็นนกที่มีขนาดเล็ก มีลักษณะหัวสีดำ เหนือตามีลายพาดขนาดกว้างสีน้ำตาลลำตัวด้านบนมีสีเขียว ขนปีกด้านบน ตะโพกและขนโคนหางด้านบนเป็นสีเงินสด ลำตัวล่างสีน้ำตาลแดง อาศัยอยู่ในป่าหลายสภาพ เช่น ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าเบญจพรรณ ป่ารุ่น ป่าไผ่ฯ มักหากินตามพื้นดินที่รุ่มครึ้ม ชอบส่งเสียงร้องตามกิ่งไม้เดี่ยว มีปริมาณปานกลางและพบบ่อยทั่วทุกภาค

 จุดที่น่าสนใจสำหรับการดูนกส่วนใหญ่อยู่ตามเส้นทางสายวังวน-พะเนินทุ่ง บริเวณกิโลเมตรที่ 15 จะมี นกพญาปากกว้าง นกบั้งรอก นกหัวขวาน นกแก้วแล้ว และนกเงือกหลายชนิด ช่วงกิโลเมตรที่ 26 - 29 มีนกเสื้อแมลงหัวขาว นกกระรางหัวหงอก โดยเฉพาะนกกะลิงเขียดหางหนาม ซึ่งมักหากินรวมฝูงอยู่กับนกรวงไพรปากแดงสั้น จากบริเวณนี้เป็นต้นไป สามารถพบนกทางภาคเหนือ เช่น นกปรอดหัวดง นกเสื้อแมลงปีกแดง นกกะลิงเขียดสีเทา ฯลฯ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดูนก คือ เวลาเช้า ตั้งแต่เวลา 07.00 - 10.00 น. และ 15.00 - 17.00 น.

กิจกรรมดูผีเสื้อ

แม้การดูผีเสื้อจะเพิ่งเริ่มต้นขึ้นในเมืองไทยได้ไม่นาน แต่ก็เป็นที่กำลังแพร่หลายอย่างรวดเร็วในหมู่นักนิชมธรรมชาติ เพราะความน่าหลงใหลในความงามแห่งปีกผีเสื้อนั้นก็ยิ่งมีมากกว่าสัตว์อื่นๆ บางครั้งสามารถพบผีเสื้อหลายชนิดรวมกลุ่มกันเป็นฝูงใหญ่นับร้อยตัว ในขณะที่ผีเสื้อกำลังเกาะกินอาหารอยู่หนึ่งๆ ก็สามารถเข้าไปดูผีเสื้อได้อย่างใกล้ชิด

อุปกรณ์ในการดูผีเสื้อ

อุปกรณ์ในการดูผีเสื้อคล้ายกับอุปกรณ์การดูนก อุปกรณ์ที่จำเป็น คือ **แว่นขยาย** เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้เห็นรายละเอียดบนตัวผีเสื้อได้ชัดเจนในระยะใกล้ ควรเลือกชนิดที่มีด้านจับ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 7-10 เซนติเมตร **คู่มือดูผีเสื้อ** เป็นหนังสือที่ให้รายละเอียดและภาพประกอบของผีเสื้อแต่ละชนิด สามารถจำแนกชนิดของผีเสื้อได้ถูกต้อง **สมุดบันทึก** สำหรับบันทึกรายละเอียดของผีเสื้อ ตั้งแต่ขนาด สีสัน และลวดลายของปีก พฤติกรรม ฯลฯ

การเตรียมตัวไปดูผีเสื้อ

การเตรียมตัวที่ดีจะช่วยให้พบเห็นผีเสื้อได้ง่ายขึ้น เมื่อออกไปดูผีเสื้อควรเลือกใส่เสื้อผ้าที่มียาสันกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เช่น สีเขียว เทา หรือน้ำตาล ซึ่งจะไม่ทำให้ผีเสื้อตื่นกลัวหรือสังเกตเห็นได้ง่าย ทำให้มีโอกาสเข้าใกล้ผีเสื้อได้มากขึ้น เสื้อผ้าควรมีแขนยาว เพื่อป้องกันแสงแดดและหนามจืดข่วน รองเท้าควรเป็นชนิดที่กระชับใส่สบาย อย่าลืมสวมถุงเท้าเพื่อป้องกันการเสียดสีจากการเดิน ถ้าไปดูผีเสื้อบนเขาสูงควรเตรียมเสื้อกันหนาวไปด้วย ถ้าเป็นหน้าฝน เสื้อกันฝนก็เป็นสิ่งที่ขาดมิได้

ดูผีเสื้อที่ไหน

การดูผีเสื้อสามารถดูได้ตลอดทั้งวัน เพราะผีเสื้อแต่ละชนิดมีช่วงเวลาการออกหากินแตกต่างกัน แต่ที่เหมาะสมที่สุดคือช่วงเช้า เพราะเป็นเวลาที่ผีเสื้อจะเกาะนิ่งตามใบไม้ เพื่อผึ่งแดดให้ร่างกายและปีกอบอุ่นแข็งแรง ก่อนที่จะออกหากิน นักดูผีเสื้อจึงสามารถสังเกตผีเสื้อได้อย่างใกล้ชิด หลังจากที่ผีเสื้อออกบินหากินแล้วส่วนใหญ่จะบินเร็วและค่อนข้างถี่ ดังนั้นจึงสังเกตได้ยาก นอกจากนี้จะพบผีเสื้อที่กำลังเกาะกินอาหารอยู่นิ่งๆ โดยเฉพาะตามพุ่มดอกไม้ริมทาง พื้นดินและหรือดินทรายริมลำธารรวมทั้งบริเวณแหล่งอาหารใหญ่ ก็จะพบผีเสื้อรวมกันอยู่เป็นฝูงใหญ่นับร้อยตัว นับเป็นโอกาสที่ดีมากสำหรับการดูผีเสื้อ

ผีเสื้อที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาเรื่องผีเสื้อเป็นอย่างมาก สามารถพบผีเสื้อได้ง่ายเกือบทุกฤดูกาล คาดว่าน่าจะมีผีเสื้อไม่ต่ำกว่า 300 ชนิดขึ้นไป ด้วยระยะทางที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ เกินไป จึงไม่น่าแปลกใจที่ในวันหยุดสุดสัปดาห์ จะมีบรรดานักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานส่วนใหญ่เป็นป่าดิบชื้น ผีเสื้อที่พบ จึงเป็นผีเสื้อที่ชอบอาศัยอยู่ในป่าที่อุดมสมบูรณ์และมีความชุ่มชื้นสูง โดยเฉพาะในวงศ์ห่าน้ำพุ มีรายงานการพบผีเสื้อหายากหลายชนิด เช่น ผีเสื้อนางพญาถือคเณร (*Godfrey's Junglequeen; Sthalma godfreyi*) ซึ่งเป็นผีเสื้อที่มีขนาดใหญ่ มีปีก กว้างถึง 18 เซนติเมตร ผีเสื้อดำพาดขาว เป็นผีเสื้อหายากในวงศ์ห่าน้ำพุ วงศ์ย่อยผีเสื้อน้ำตาล (Subfamily Satyrinae)

มีการพบว่าในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีผีเสื้ออยู่หลากหลายชนิดจำนวนไม่น้อยกว่า 130 ชนิดผีเสื้อที่ได้รับการประกาศให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองได้แก่ ผีเสื้องูทองป่าสูง (*Troides helena*) ผีเสื้อหางดั่งสะพายเขียว (*Papilio palinurus*) ผีเสื้อเหลืองหนามประดับเพชร (*Polyura delphis*) ผีเสื้อเหลืองหนามใหญ่โคนปีกดำ (*Polyura eudamippus eudamippus*) ผีเสื้อหางมังกรขาว (*Lamproptera curius curius*) ผีเสื้อหางมังกรเขียว (*Lamproptera meges uirescens*)

เส้นทางดูผีเสื้อที่แก่งกระจาน

เส้นทางรถยนต์ขึ้นพะเนินทุ่งช่วง กม.ที่ 10-18 เป็นบริเวณที่พบผีเสื้อจำนวนมาก พบผีเสื้อถึง 100 ชนิดในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน มีโป่งผีเสื้อหลายแห่ง เช่น ที่บ้านกร่างแคมป์ ริมลำห้วยด้านหลังแคมป์ ริมห้วยระหว่างกม.ที่ 15-18 เป็นแหล่งที่พบผีเสื้อที่อยู่ในบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าคุ้มครองคือ ผีเสื้อรักแร้ขาว ผีเสื้ออื่นที่น่าสนใจ เช่น ผีเสื้อขอบปีกเหลืองจุดแดง ผีเสื้อหนอนจำปีจุดต่อขอบ ผีเสื้อหางดาบลายขีด ผีเสื้อตาลหนามแดง ผีเสื้อไผ่ลายธรรมดา ผีเสื้อขาวหางรีว ผีเสื้อพอมด ผีเสื้อโยมา เป็นต้น

มารู้จักผีเสื้อที่สามารถพบได้ที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานกันเถอะ!

ผีเสื้อทองป่าสูง
(*Troides helena*)

ผีเสื้อหางตึงสะพายเขียว
(*Papilio palinurus*)

ผีเสื้อพอมด
(*Wizard*)

ผีเสื้อรักแร้ขาว
(*Papilio protenor*)

ผีเสื้อหางดาบลายขีด
(*Chain swordtail*)

ผีเสื้อหางมังกรขาว
(*White dragontail*)

ผีเสื้อเหลืองหนามประดับเพชร
(*Polyura delphis*)

ผีเสื้อเหลืองหนามใหญ่โคนปีกดำ
(*Polyura eudamippus eudamippus*)

ผีเสื้อขอบปีกเหลืองจุดแดง
(*Prioneris philonome doubledayi*)

กิจกรรมเดินป่า ศึกษารรรมชาติ

ผืนป่าอันบริสุทธิ์เป็นที่ใฝ่ฝันของนักผจญภัยผู้ชื่นชอบความท้าทาย มีเส้นทางเดินป่ามากมายที่ปลายทาง จุดหมายอาจเป็นน้ำตกงามที่ยังไม่เคยมีใครเข้าถึง หรือยอดเขาสูงเสียดฟ้าที่มีวิมราตทรหดเท่านั้นจึงจะพิชิตได้ เส้นทางเหล่านี้อาจต้องเดินขึ้นเขาลูกแล้วลูกเล่าและพักค้างแรมริมห้วยกลางป่าหลายคืน อาจดูยากลำบาก สำหรับผู้ไม่เคยเดินป่าเช่นนี้มาก่อน แต่ความจริงหากเตรียมตัวให้พร้อม ก็มีใช้เรื่องยากจนเกินไป

การเตรียมตัวเดินป่า

ในเบื้องต้นคือ การสอบถามข้อมูลการเดินทางกับทางอุทยานแห่งชาติให้มากที่สุด ทั้งสภาพเส้นทาง สภาพอากาศ สภาพภูมิประเทศ แล้ววางแผนเส้นทางและระยะเวลาที่ใช้เดินและจุดหมายของแต่ละวัน พร้อมทั้งนัดหมายกับทางอุทยานแห่งชาติ เพื่อให้ทางอุทยานแห่งชาติจัดเตรียมเจ้าหน้าที่นำทางไว้ล่วงหน้า สิ่งที่ต้องเตรียมต่อไปคือ สภาพร่างกาย ผู้จะเดินป่าควรมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ และจิตใจที่พร้อมจะฝ่าฟันอุปสรรค ที่อาจพบตลอดการเดินทาง

การเตรียมของใช้เดินป่า

การเตรียมของใช้ที่จำเป็นสำหรับการเดินป่ามีหลายอย่าง ได้แก่

☘ เสื้อผ้า ควรเป็นเสื้อแขนยาวและกางเกงขายาวที่แห้งง่ายและสวมใส่สบายเตรียมไว้ประมาณ 3 ชุด ชุดหนึ่งใส่ช่วงกลางวัน ชุดหนึ่งสำหรับใส่นอน และชุดสุดท้ายสำหรับใส่เดินทางกลับ เสื้อกันหนาวหรือ เสื้อกันฝน

☘ รองเท้า ควรใช้รองเท้าหุ้มส้นหรือหุ้มข้อ ไม่ควรมีพื้นแข็งหรืออ่อนจนเกินไป และมีขนาดพอเหมาะไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป และควรสวมถุงเท้าเพื่อป้องกันรองเท้ากัด

☘ หมวก เพื่อใช้บังแดดและป้องกันหนามเกี่ยวศีรษะขณะเดินลอดกิ่งไม้

☘ เป้สัมภาระ ควรมีขนาดเหมาะสมกับลำตัวของเจ้าของและจำนวนสัมภาระ โดยปกติเป้เมื่อใส่สัมภาระแล้วไม่ควรมีน้ำหนักเกินร้อยละ 20 ของน้ำหนักตัว

☘ อุปกรณ์จำเป็นอื่นๆ ควรจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นติดตัวไป เช่น ยาประจำตัว ถูนอน ไฟฉาย มีดอเนกประสงค์ กระติกน้ำ ชุดเครื่องครัวสนาม ถุงขยะ ไฟแช็ค เชือกถ่มยาว 2-3 ม. จำนวน 2-3 เส้น ฯลฯ

☘ เสบียง ควรเตรียมให้กินไว้ประมาณ 2 มื้อ เพื่อเกิดเหตุให้ต้องอยู่ในป่านานกว่ากำหนด และควรเผื่อเสบียงสำหรับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติที่ช่วยนำทางไว้บ้าง อย่างน้อยก็เป็นน้ำใจที่แบ่งปันให้แก่กัน

ข้อพึงปฏิบัติในการเดินป่า

เดินเรื่อยๆ ไม่ต้องรีบและเดินด้วยความเร็วสม่ำเสมอ

ควรเดินเรียงเดี่ยว ให้มองเห็นคนที่เดินอยู่ข้างหน้าเสมอ หากเดินนำไปจนมองไม่เห็นผู้ที่เดินตามหลัง

ควรหยุดรอให้คนข้างหลัง ตามมาจนอยู่ในระยะที่มองเห็นกันได้ จึงค่อยเดินต่อ

ไม่ควรส่งเสียงดัง นอกจากเปลืองพลังงานแล้ว ยังลดทอนโอกาสพบสัตว์ป่าตามเส้นทาง

ควรพัก 5-10 นาที ทุก 1-2 ชม. แต่อย่าพักบ่อยเกินไป เพราะจะทำให้เหนื่อยยิ่งขึ้นไปอีก

ไม่ควรเดินออกนอกเส้นทาง และไม่ควรเดินป่าตามลำพัง ทั้งระหว่างเดินสู่จุดหมายและเมื่อถึงจุดหมายแล้ว เพราะกว่าจะรู้ว่าหลงป่าก็สายเสียแล้ว

เมื่อพบแหล่งน้ำที่สามารถดื่มได้ ควรเติมน้ำให้เต็มกระติกเสมอ

การเดินป่าศึกษาธรรมชาติที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ถนนในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานนอกจากจะใช้เป็นเส้นทางตรวจการณ์ แล้วถนนส่วนใหญ่ยังใช้เป็นเส้นทางสำหรับนักท่องเที่ยวต่าง ๆ อีกด้วย ถนนเหล่านั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งของเขตเพื่อการท่องเที่ยว (ธรรมชาติศึกษา) อีกด้วย ได้แก่

- เส้นทางศึกษาธรรมชาติแคมป์บ้านกร่าง
- เส้นทางเดินป่าพะเนินทุ่งแคมป์ไปน้ำตกธารทิพย์
- เส้นทางเดินป่าไปน้ำตกปรานบุรี
- เส้นทางเดินป่า น้ำตกห้วยป่าเลา
- เส้นทางเดินป่าหลังที่ทำการอุทยานฯ
- ถนนจากน้ำพุร้อน – น้ำตกสาริกา และน้ำตกกระดังงา
- ถนนทางเท้าไปน้ำตกทอทิพย์ รวมทั้งทางเดินเท้าไปพะเนินทุ่ง

การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เส้นทางที่นิยมคือ เส้นทาง กม.15 (บ้านกร่างแคมป์) ถึง กม.18 และเส้นทางจาก กม.36 ถึงน้ำตกทอทิพย์ เป็นเส้นทางที่เหมาะสมต่อการศึกษาพรรณไม้และชมน้ำตก รวมระยะทางไปกลับ 8 กิโลเมตร

นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้รองรับนักท่องเที่ยวอีกหลากหลายประเภท อาทิเช่น การล่องเรือยาง การพายเรือคายัค ล่องเรือชมเขื่อนดินแก่งกระจาน ขี่จักรยานชมทัศนียภาพ เป็นต้น

ล่องเรือชมเขื่อนดินแก่งกระจาน

สนุกกับการพายเรือคายัค

การล่องแก่งเรือยาง

ขี่จักรยานชมทัศนียภาพ

คู่มือนักท่องเที่ยว

สถานที่ติดต่อ

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ต.แก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี 76170

โทรศัพท์ (032)-459293 โทรสาร (032)-459291 E-mail : reserve@dnp.go.th

การเดินทาง

จากกรุงเทพฯ เดินทางไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ผ่านจังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี เข้าสู่เขตจังหวัดเพชรบุรี หรือจะเดินทางไปตามถนนพระราม 2 (ถนนธนบุรี - ปากท่อ) ถึงสามแยกวังมะนาวให้เลี้ยวซ้าย ก็จะเข้าสู่เขตจังหวัดเพชรบุรีเช่นกัน จากนั้นมีหลายเส้นทางที่ไปทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ดังนี้

1. เข้าทางอำเภอหนองหญ้าปล้อง ไปตามทางหลวงหมายเลข 3349 ถึงเส้นทางระหว่างอำเภอท่ายาง - อำเภอแก่งกระจาน ให้เลี้ยวขวา เดินทางต่อไปจนผ่านที่ทำการอำเภอแก่งกระจาน เข้าสู่บริเวณเขตเขื่อนแก่งกระจานเลียบตามถนนลาดยางขอบอ่าง จากตัวเขื่อนอีกประมาณ 2 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
2. เข้าทางสี่แยกเขาตะเครา (ก่อนเข้าตัวเมืองเพชรบุรี) ไปตามทางหลวงหมายเลข 3204 ถึงเส้นทางระหว่างอำเภอท่ายาง - อำเภอแก่งกระจาน ให้เลี้ยวขวา เดินทางต่อไปจนผ่านที่ทำการอำเภอแก่งกระจาน เข้าสู่บริเวณเขตเขื่อนแก่งกระจานเลียบตามถนนลาดยางขอบอ่าง จากตัวเขื่อนอีกประมาณ 2 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
3. เข้าทางอำเภอท่ายาง เมื่อเดินทางถึงสี่แยกเขื่อนเพชร ให้เลี้ยวขวาเข้าไปตามเส้นทางระหว่างอำเภอท่ายาง - อำเภอแก่งกระจาน เดินทางต่อไปจนผ่านที่ทำการอำเภอแก่งกระจาน เข้าสู่บริเวณเขตเขื่อนแก่งกระจานเลียบตามถนนลาดยางขอบอ่าง จากตัวเขื่อนอีกประมาณ 2 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

รถโดยสารประจำทาง

จากกรุงเทพฯ เดินทางโดยรถโดยสารสายกรุงเทพฯ-ท่ายาง ถึงอำเภอท่ายาง เดินทางต่อโดยสารสองแถวสายท่ายาง-แก่งกระจาน ถึงบ้านแก่งกระจาน จากนั้นต่อรถจักรยานยนต์รับจ้างหรือรถยนต์จ้างเหมาอีก 4 กิโลเมตร ก็ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

รถตู้บริการ

สำหรับท่านที่ไม่อยากเอารถมา มีรถตู้ กรุงเทพฯ - แก่งกระจาน ไว้บริการ จุดจอดอยู่ที่กรุงเทพฯ บริเวณหน้า รพ.ราชวิถี อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ และจุดจอดที่แก่งกระจาน ที่หน้าอำเภอแก่งกระจาน ค่ารถ 180 บาท

ขอขอบคุณ

- คุณอภิชา อยู่สมบูรณ์ (หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน)
- เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานทุกท่าน
- องค์การบริหารส่วนตำบลสองพี่น้อง และองค์การบริหารส่วนตำบลป่าเต็ง
- คณะอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนอ.ส.สิงห์ (ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา และ โรงเรียนบ้านหนองปิ่นแดง
- ท่านคณาจารย์ที่ปรึกษาภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
  - ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เต็มดวง รัตนทัศนีย์
  - ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นักรบ ระวีการณ์
  - อาจารย์ ดร. กัทธบูรณ์ พิชญ์ไพบูลย์
- ผู้เชี่ยวชาญที่ปรึกษา
  - ดร. ชีรภัทร ประชुरสิทธิ (หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
  - คุณวัชรีย์ ชูรักษา (พนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว 6 กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)
  - คุณประพันธ์ จิตต์เทศ (หัวหน้าฝ่ายนันทนาการและสื่อความหมายธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน)
- วิทยากรพิเศษ
  - รองศาสตราจารย์ สุรัชดา สุบรรณ ณ อยุธยา (อาจารย์ประจำสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และนักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล)
  - อาจารย์ณรงค์ฤทธิ์ นิละโยธิน (รองผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมและวิจัยเพื่อการพัฒนาภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก และอาจารย์พิเศษหน่วยงานภาครัฐและเอกชน)
- นักศึกษาปริญญาโท สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา (ภาคปกติ) ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลทุกท่าน

ผู้จัดทำ

- นางสาวศศิภิญญา ศรีสัตตะรัตนมาศ นักศึกษาปริญญาโท สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา (ภาคปกติ) ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

แหล่งข้อมูลอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2543. แก่งกระจาน ป่ามหัศจรรย์แห่งสายน้ำเพชรบุรี. พิมพ์ครั้งที่ 1 : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด , กรุงเทพฯ.
- _____ .ไม่ระบุปีที่พิมพ์. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว.
กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.2544. แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 1:บริษัท อัลซา จำกัด , กรุงเทพฯ.
- กองเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.เจ้าบ้านที่ดี ผูกมิตร สานไมตรี เสริมวิถีท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ.
- เกรียงไกร สุวรรณภักดี.2539. ผีเสื้อ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน. มปท. เงามไม้: กรุงเทพฯ.
- กุลวรา สุวรรณพิมล. 2538. หลักการมัคคุเทศก์. พิมพ์ครั้งที่ 1: สำนักพิมพ์แสงดาว , กรุงเทพฯ.
- บุปผา คุมนานนท์. 2528. หลักการมัคคุเทศก์ เอกสารการศึกษานิเทศก์. ฉบับที่ 279 ภาคพัฒนาตำรา และเอกสารวิชาการหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- ฝ่ายวิชาการ บริษัท ไทยยูเนี่ยนกราฟฟิกส์ จำกัด.2545. อาสาสมัครนำเที่ยว.การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : กรุงเทพฯ.
- วศิน อิงคพัฒนากุล สิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว บทความประจำเดือนมิถุนายน 2547 โครงการสานสัมพันธ์เครือข่ายชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
- วรรณ ศิลปอาษา. 2545 . ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิมล จิโรจพันธุ์ ประชิต สฤณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์. 2548. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.สำนักพิมพ์แสงดาว :กรุงเทพฯ.
- วิสุทธิ ไบไม้. 2548. ความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรมและสังคมไทย กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สมพร เทพสิทธิ์า. 2549. การเดินทางรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาความยากจน และทุจริต.บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- _____ 2550. พระมหากรุณาธิคุณ ดุจแผ่นดินและดวงตะวัน สมชายการพิมพ์ กรุงเทพฯ .
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2543. สรุปการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งคุณ. กรุงเทพฯ.
- เสรี พงศ์พิศ . 2549 . เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน สำนักพิมพ์พลังปัญญา , กรุงเทพฯ.

www.dnp.go.th

www.kcnp.com

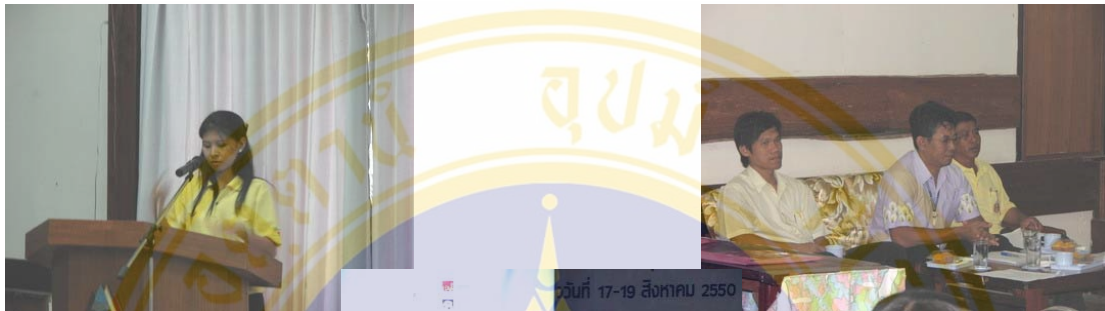

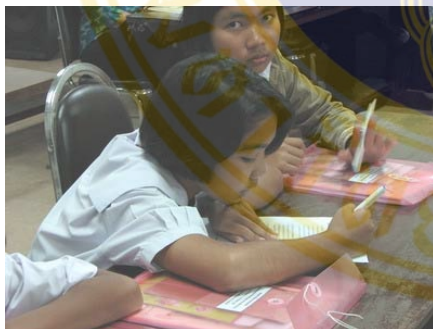

**การประชุม Focus Group เพื่อหากรอบและแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรมสิ่งแวดล้อม
สำหรับยุวมัคคุเทศก์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน**

หลักสูตร ฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
ระหว่างวันที่ 17-19 สิงหาคม 2550

พิธีเปิดการฝึกอบรมมัคคุเทศก์

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบทดสอบวัดความรู้และเจตคติก่อนการฝึกอบรม

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

การฝึกอบรมหัวข้อ “หลักการมัคคุเทศก์และศิลปะการพูดสำหรับยุวมัคคุเทศก์”

การฝึกอบรมหัวข้อ “ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

การฝึกอบรมหัวข้อ “เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ”

ผู้ให้บริการฝึกอบรมค้นคว้าหาข้อมูลท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยมีพี่ๆเจ้าหน้าที่อุทยานคอยชี้แนะและให้คำปรึกษาถึงหน้าที่ของยุวมัคคุเทศก์ในการ พูดต้อนรับนักท่องเที่ยวและการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยาน

พารมโป่ง และดู
รอยเท้าสัตว์ เช่น
กระทิง เม่น ช้าง ฯลฯ

ดูนกยามเช้าที่
บ้านกว้างแคมป์

วันนั้นพวกเราได้เจอกับ
พญากระรอกทำให้เด็กๆ
สนใจเป็นอย่างมาก

ฝึกการพูดและปฏิบัติการเป็น
ยุวมัคคุเทศก์ในการเดินป่าศึกษา
ธรรมชาติที่บ้านกว้างแคมป์

เดินป่าศึกษาธรรมชาติที่บ้านกว้างแคมป์เพื่อเป็นข้อมูลของการเป็นนุวมัคคุเทศก์

คณะทีมผู้วิจัย อาจารย์ และวิทยากรจากหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

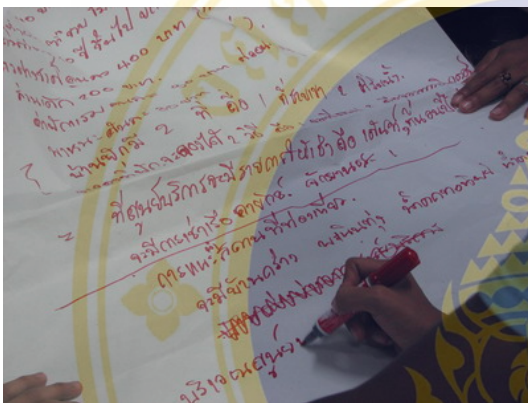

ความอุดมสมบูรณ์และความสวยงามของป่าแก่งกระจาน

ไปชมเขื่อนดินแก่งกระจานเพื่อเป็นการเรียนรู้จากสถานที่จริง

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดถึงการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน (เป็นบทพูด) แล้วทดลองปฏิบัติกันภายในกลุ่ม โดยมีพี่เลี้ยงคือพี่ๆเจ้าหน้าที่อุทยานที่คอยแนะนำ สาธิต และให้คำปรึกษา

ช่วยกันกางเต็นท์
สำหรับพักแรม
ในคืนที่ 2

สนุกสนานกับกิจกรรม
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ทั้งการเล่นน้ำ
และพายเรือคายัค

หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ
แก่งกระจานให้เกียรติมา
พูดคุยทักทาย
กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกมานำเสนอข้อมูลท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
และฝึกพูดต้อนรับนักท่องเที่ยว

**ทำข้อสอบวัดความรู้ เจตคติ
แบบประเมินทักษะ และแบบประเมิน
ความพึงพอใจหลังการฝึกอบรม**

พิธีปิดและการมอบเกียรติบัตร

ถ่ายรูปร่วมกันเป็นที่ระลึก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวโสภิญช์ ศรีสัตตะรัตนามาศ
วัน เดือน ปี	3 ธันวาคม 2523
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยรามคำแหง , พ.ศ. 2541-2544 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหิดล , พ.ศ. 2548-2550 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สิ่งแวดล้อมศึกษา
ที่อยู่	38/16 หมู่ 3 หมู่บ้านเศรษฐกิจ แขวงบางไผ่ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร